విషయసూచిక

ఆంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము.

కర్ణపర్వము — ద్వితీయాశ్వాసము

కర్ణపర్వము — తృతీయాశ్వాసము

శల్యపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము.

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము — ద్వితీయాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము — ద్వితీయాశ్వాసము.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

పరిణామస్థితివి
ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాహం
గా పరమనైష్ఠికత్వ
వ్యాపారప[1]రానుషక్త హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగుసంజ
యుండు దండుననుండి హాస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు
ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణాముం
డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై. 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం,బులుగా మనమొనలుఁ బాండుపుత్త్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు పోరుటఁ, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. నరకుగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులుం హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీఁక విచ్చియున్
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాఱియు నల్గడఁ బాఱియుం వియ
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కౌంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునుని బాహు,లీల నెమ్మియిఁ ద్రోవంగలేక తెగియె
నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన,వగిది[3]యై పాండవులకును బగయడంగె.

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి
యి ట్లనియె. 8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచయంబు జయాశ యడంగిపోవ బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

1. క. రానురక్త. 2. గ. బిమ్మట యైన. జ. మిక్కుట మైన. 3. జ. యయ్యెఁ బాండవులకుఁ బగ.

ర్మద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు[1]ర
య్యాది దుది నింత పుట్టు నని యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే. 9

తే. కొడుకు లంత రాజ్యంబునకుఁ గొనఁగ శక్తు, లనుచు గాళను వారలయు వినయములు
నీ వుపేక్షింతు మానసే మావిరుద్ధ, కర్మమున ఫల మొందెదు కౌరవేంద్ర. 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియనకాఁ దలంచి నిహ్వాలించి
మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు
గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్నవిదురుండును నా
సూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నర
నాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుండై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు
లడరం జింతిల్లియంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు
శకునివెరవును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు నిక్కంబట్టి.

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు పడఁడు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్ససే
నునిరుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [2]యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయా నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విషమూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యాసూతనంద
నుని కి ట్లనియె. 15

క. నాదుర్నయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధిహానివలనను
గాదె యిటు లగుట మర్మవి, భేదన మగుశోక మింత పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోపుదునో యని తలంచుచున్ననాదుసంశయంబు వాయ
నింతకుమున్న కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పుమనిన
నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేనదుశ్శాసన
లక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభిమన్యుపాం
డ్యప్రముఖులును [3]బేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రని యేర్పడ నెఱిం
గించిన నమ్మహీపతి కురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు నతం డశ్వ
త్థామ కృతవర్మ శల్యశకుని కృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమారులను

1. గ. రయ్యాది. 2. జ. యంతకేనియు. 3. గ. వేఱువేఱ నిట్టిట్టి.

గర్ణకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్ప వీరలం గొని
యనికి నుత్సహించి పొనుఁగువడ్డయుగ్రవేఁడిమివోని వాఁడిమితో దుర్యోధనుండు
ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకుకడిమికి వెఱవెఱ
యూఱడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వోలిసినయలమట మునింగి
యొక్కింతప్రొద్దూర కుండి రాధేయుఁ డెగుట దలపోసి యమ్మనుజనాథుండు. 17

తే. అలలోనియాఁ బోతునుబోలె నొప్పఁ, గురుబలంబులో నున్నదర్పోర్వరమూర్తి
సింహాసంహననుండు నిస్సీమవిక్రమాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట.

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ,నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁ డనుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు కర్ణమరణంబు విని పలవించుట.

సీ. పాండుసూనులతోడి పగ కోర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వై దేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వని, కడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనము నీ కెవ్వని పెనుఁబ్రాపు గాంచి గర్వితము లై సంగరక్రీడ నలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వని, యనమానవివిధదిగ్యాత్రమహిమ

ఆ. అట్టికర్ణుఁ డీల్గె [1]నట్టె యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు.

వ. అని [2]విలాపించి మఱియును. 22

క. పౌరి బంధుపుత్త్రమిత్త్రుల, పరిభవములు వించు నిట్టుప్రాణముతో నె
వ్వారు నుండుదురే యే నొ,క్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియు జూడఁ దొంటిరా
జుల కెన వత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తి వైఁ
గలుఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిసారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్యమై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయు. 27

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద మే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నా రాధేయుండు నచ్చె [3]నర్జునుచేతన్. 28

---

1. గ. నంటి విం కెక్కడిఁభండనంబు దీనిఁ • బరఁగ వినియు. 2. క. పలవించి. 3. జ. నట్టె యరునుచేజ్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యె ట్లనినఁ జోరఁ § గర్ణునిపా టేఁ
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువఱియలు గాక యున్న § భంగి నెఱిఁగితిన్. 29

క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ § గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని § కోర్వఁగ వశమే. 30

సీ. దుఃఖపరంపర § [1]ద్రొక్కఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిష § సింధుతనయుఁ
బడుటయు ద్రోణుండు § పరలోకమున కేఁగు, టయు సూతజుని తెగు § టయును విని యు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి § యత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధను § నాన మాను
నతఁ డేడుగడయును § నై యుండు నతనికి, నెవ్వారు గలరు ది § క్కింకఁ జెపుమ

ఆ. మనబలంబుచేవ § యును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధ § పట్టి గొంతి
పట్టిచేత నమసి § పడి యున్నవాఁ డె వా, సవునికడిమిఁ బసిన § జంభునట్లు. 31

క. విను [2]పిచ్చుకకుం టతిరయ, మునఁ జోకకుఁ బనుట పేద § ముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యో, ధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ § దలఁచుట యరయన్.

క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె § నది మీరావతి గై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా, శనమునకుం జొరనిభంగి § సంజయ యెట్లున్. 33

సీ. శరతల్పమున నుండి § శాంతనవుండు బీ, భత్సుదివ్యాస్త్ర § వైభవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు § దెప్పించుకొని యప్డు, పాండుసూనులతోడఁ § బాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి § కుడుచుట మే లింత, తోఁ గయ్య ముడిగి శాం § తుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్న § పనుపు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధి § మునుఁగకున్నె

ఆ. పడుచు లీఁక లూడ్చి § పట్టి యాడెడునట్టి పులుగుచంద మయ్యెఁ § దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చు § వాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక § దిక్కు గలరు.

వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలు నెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగిన తెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యి ట్లనియె. 35

మ. విజయుం డాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనో చలంబుం జేవయుం సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ బేర్చెనో తొలంగం బాఱెనో పోరు న
క్కజపుం బెంపును వేఱఁడింపఁడు గదా § కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36

క. తక్కటిసైనికు [3]లని న, య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱిరో లావుం జే
రుక్కను మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, పెక్కండ్రు వడిరొ బెరసుఁ బీనుంగులు గాన్.

వ. అని మఱియును. 38

క. ముందర శిఖండి నిడి సం, క్రందననందనుఁడు నేరి § గంగాతనయుం
మ్రందించెఁ గపటమున నా, చంద మొకటి కర్ణునందుఁ § జర్చించిరొకో. 39

క. సామజము వడిన నశ్వ, త్థామ వడి యె ననఁ డె ధర్మ § తనయుఁడు గురునిం

1. క. ద్రొక్కనఁ బెట్టు. గ. ద్రొక్కుడు వెట్టు. 2. గ. పిచ్చుగుంటి యతిరయ. 3. గ. లాతని, వొక్కని.

దా మడియించుటకై యు, ష్ట్రమేని నొనర్చిరొక్కొ యితఁడు వడుటకున్. 40
క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిఁ దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరి కైనను వశమే. 41
సీ. పరశురామునిచేతఁ బడసినవాఁడు బ్ర, హ్మాస్త్రంబు సర్వముఖాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు పెక్కు మఱియును, గలవు రాధేయున కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుమాడఁడె నాగాయు, తప్రాణు ననిలనందనుని బాహు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జులుకన మర్దించి, మందల విడువఁడే మాయలాని
తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికిసూతునకంచితాస్త్రములకుదైవోపహతిఁజేటుమూఁడెనొక్కొ.
క. రథ మవితథ మైనను సా, రథివని నెఱసిన మహాస్త్రరాజి విధికృతిఁ
వృథ గా కున్నను గర్ణునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికిఁ వశమే. 43
ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డైరి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
స్థైరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44
క. వారలు గెలఁకుల నడపఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసి రా నెబ్భంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45
ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుపై నడతెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్వముఖకాండము తాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమరోద్ధతి దక్కటినల్వురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46
వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబు తెఱంగు మొదలు
కొని చెప్పెదనాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగినవశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరంబు
సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలువిచ్చి
యుండి యశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిటమీఁదఁ
జేయుం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47
క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్ష్ట్యంబునీతి యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48
చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ దావల మై పెను పొందునుజ్జ్వలా
త్ములు నని రైన [1]చేభరము దోఁపఁగ నీ దగుతొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

1. క. సేభరముఁ దోపఁగ నీకు తొడంగి కార్యముం.

గలిగెడుఁ గాక యొకన్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నబ్బునే. 49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గర్ణుని సేనాముఖుని సేసి రిపులోకముని యరిమ
ర్దన మొనరించెద మితనియం, దనూనతం బొల్పు సద్గుణావళియు నృపా. 50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్లను నడఁపం
గా వలఁతి దివ్యశరశి,క్షావైభవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్త్రుం జూపిన ధనదత్తుపుత్త్రుండు ప్రీతుండయి యాతండు పాండవుల జయించు ననునాసయుగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కిట్లనియె.

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలచుత్రికస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యున్నాళ్లు లే
లావైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలం గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నాకేడుగడయు నీవ కావున నీకును మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల నవమానింతుము వారలు భండనంబునం బడిన నోడెఁగి యుండ నేర్తుమే కడంగుము పగఱకు నీకడంకచీఁకటికి సూర్యోదయం బెట్టి దట్టిదయ్యెడుం గాక బృందారకసేన సేనాని నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొమ్మనినం బ్రీతుండయి రాధేయుండు గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబుగా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప నిట్లనియె. 54

మ. విను నీకిచ్చినబాస యే మఱతునే నావీరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్త్రుల మనోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట.

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగురాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయమణికుసుమాదిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబునం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు గట్టిన నతండు [1]భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దానత్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయశబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల గెలువు మని దీవన లిచ్చుమాగధులయెలుంగులును నింగి ముట్టి [2]నవోదితుం

1. గ. భూసురార్థులకు వందిమాగధజనంబులకు. 2. గ. నభోదీధితుఁ.

డై నభానుండునుంబోలె శోభిల్లు నాకర్ణుండు సముదీర్ణుండై యక్కురుపతి యాననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్త్రయుతంబుగఁ ♦ బాదరూప్య, మూసి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ ♦ బుత్త్రపౌత్త్ర, గాఢభోగాఢ్య మగునట్లు♦గాఁగ నధిప.

క. విను [1]సత్యధర్మరతుఁ డగు, మనుజునకుం గార్యసిద్ధి ♦ మనలక యగుచా
డ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగునా కాజి జయము ♦ గలుగుం జలుకన్.

వ. అని పలికి నిత్తెఱంగున రాధేయుని సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతనిమందిరంబునకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకొడుకు కక్ష్యాంతరావాసంబున కరిగె నారాత్రి యేనిట వచ్చి ద్రోణువృత్తాంతం బంతయు నీకుం జెప్పి నీ పనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మని మెఱుఁగు ♦ [2]దంతప్రభలతోడ, ఘనకేతువున హస్తికక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణములైన♦హయములపటుగతి, నర్కప్రభంబగు♦వరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరస♦లిప్తమై చెలు వొందు, సజ్యకార్ముకము హ♦స్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరస♦మాటోప మొదవ నా, భీలశంఖము దన♦మ్రోల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వ♦క్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాప్తులు♦సేరి రెండు
పక్కియలయందు బవరంపుఁ♦బలుకు లెసఁగ, నడవ సొంపారె కర్ణుండు♦వెస లెనధిప.

వ. అతండు పడవాళ్ళం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకుఁ వెడలి రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో♦[3]ద్ధూతధూళీపట, లములు సల్దిక్కు♦లలంకరించె
మాతంగకటగళ♦న్మదజలబహుళప్ర, వాహవిలాసంబు ♦ వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్ర♦భైరవారావంబు, వెల్లంబరము పిక్క♦టిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకార♦సింహనాదంబుల, పెక్కువ యామోర్చితఁ ♦ [4]బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణముల♦రశ్ములఁ గేతన, చ్ఛత్త్రచామరోప♦సక్తమణుల
రుచుల సుభటహేతి♦రోచులఁ బవలింటి, దివియుచంద మయ్యె ♦ దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁద్రావి ♦ సంతోషము నె
క్కొనియెడు [5]మనములతోఁ గ, ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాస♦రుచిరనయను లై.

—•• కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము. ••—

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

---

1. గ. మాతిథ్యరతుం డగు. 2. జ. ధవళప్రభల. 3. క. ధుతధూళిపటలంబు, కలయఁగ దిక్కులఁ ♦ గప్పెమత్తమాతంగ. 4. క. బీల్చికొనియె. 5. ఖ. మనములఁ గర్ణునిఁ, గనుఁగొని రతిరుచిరమదవి ♦ కాసనయను లై.

బుగా మకరవ్యూహంబు నమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి నయ
నంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున దుర్యో
ధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదంబున నారా
యణగోపాలయుతుండై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్య
సంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతో శల్యుం
డును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుండై సుషేణజననాథుండును బుచ్ఛం
బున మహాసైన్యసమగ్రుండయి చిత్రుండును నతనితమ్ముండగు చిత్రసేనుండును
నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల [1]నెడ నెడం బన్నించె నటమున్న యుధిష్ఠిరుం
డుద్దామసామజాది చతురంగోల్లాసభాసితుండయి నడతెంచె నట్లు నడతెంచి
యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుక్కలైనయది కౌరవసైన్యము గంటె నూతనం
దనుఁ డొకరుండు గా నిలిపి తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నజిమున్ భవద్విశిఖపుంజములం దెగటార్పు మీఁతనిన్. 66

క. వనమునఁ బండ్రెండేఁడులు, మన [2]ముక్కటదుఃఖవార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లునికికిఁ దగ నితని భవత్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. [3]వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
వాఁడిమిసొంపు సూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూపడఁపు వీనిఁ బురందరపుత్త్రి యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలినమొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూ[4]హవిధా
నంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుండై వామదక్షిణశృంగంబుల భీమ
ధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలిగా నొనర్చె నతని
చక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపువేడుక
మొగంబులం జిగురొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి రి
ట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁ డు
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డన్ దలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటికొకటికంటె నుబ్బుచు వర్తించు,చాడ్పు దోఁప రెండుసైన్యములును

1. క. నెడనెడలం బన్నించె_జ, గలయం_బన్నించె నంత నక్కడ యుధి. 2. క. ముక్కటం మాదట 3. క. వీఁ డొకరుండు దక్క...సుయోధనుపాల లేమి. 4. క. హాభిధానంబున.

¹బొలిచె నవుడు సెలఁగె | భూరిభేరీముఖ,తూర్యములు నభంబు | దూఁటుకట్ట.

వ. చిందంబులమ్రోఁతకు నిందు నందనుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱసినయుగ్గలిక నొండొంటిఁ బెరయు ముగ్గరంబు లురవడించిన. 72

సీ. నిబిడఘంటావళీనిక్వాణంబులతోడ, భీషణబృంహితఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠురధ్వానముల²పొందునఁ గేతు,నిర్భరకింకిణీనినదములును
జటులఖురవ్రాతపటురవంబులతోడ, నాభీలహేషామహాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాలనారావములతోడ, మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ | బగిలింప ననిమిష,ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరి,తములు గాఁగఁ జూడ్కి³గములువఱపె.

వ. ఇట్లు దలపడి యిరువాఁగును ⁴బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబుల నొచ్చినపంచాస్యపన్నగంబులంబోని బాహువులను గాంతత్వరుచిసౌరభంబుల బెంపున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణి సేయునాననంబులను సంగ్రామరంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టం బగుమహాత్మలోకంబు చందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు నదియుటయు నాశ్వికులు వాదివినం గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వురు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల తెఱంగులు నన్నిదెఱంగులం గలయ బడలువఱచుటయు రౌద్రరసంబుఁ⁵బెనిచె నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబుల బలంబులతోడ బరవసంబు సేసి తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసముదగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ద్రాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బాంధవి
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ నఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె | నస్మదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచినం,పదఁ బొలుచుపతంగువగిదిఁ | బ్రసరత్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయ మెఱయుఁగ,మదావళముమీఁద వెలిఁగెమారుతి యధిపా.

క్షేమధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుండయిన క్షేమధూర్తి నిజబలంబులం బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1. గ. బొదలినట్లు సెలఁగెఁ | జదల భేరీముఖ. 2. గ. తోడుతఁగేతు. 3. క. తగులుపఱిచె.
4. క. బేరు వాడి_జ. బేరువాడ_ట. బేరువాడుచు_పంచాస్య. 5. క. బెరసె; జ. పెర్చె.

గిరిం దాఁకు తెఱంగున నతనిమాతంగమునకు మార్కొనియె నయ్యిరువురు నొం
డొరులపైఁ దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్చుచు నుద్దండవరాక్రమంబులగు
వేదండంబుల ప్రచారంబులు చాలభీషణంబులు గా నొక కౌశల్యం బుట్టుకొని
వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బాహాదర్పము లెసఁగఁ బోరి యన్యోన్యవ్యధను
శ్ఛేదంబులఁ బోరిఁ బోరి నాపాదించిరి [1]రయము జనులు ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనుని పేరురమున
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలత్తోమరంబు, [2]లేచు నాటించె దర్పంబు రూఢి కెక్క.

చ. అనిలతనూభవుండు దపనాంశునిభం బగు తోమరంబు వై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీఁక నా
తనిఁ బటుముష్టికాండపరిశాడితదేహునిఁ జేయ మేటివి ల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజరముం వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. ఇట్లు భీమసేనుండు కరూశపతి విక్రమంబు నరకుసేయక యతనివిదిక్కునం జూడక
క్షేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినం బో
వనీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబున నమ్మాతంగంబు
మరల్చి యతని యంగంబునను దద్గజంబుశరీరంబునను నిశాతశరపరంపరలు పఱపిన.

చ. ఉఱక సమీరసూనుఁడు దదుగ్రధనుర్గళనం బొనర్చి యే
త్తెఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
న్నెఱుఁగులు [3]గ్రమ్మకోల నతనిం గడు నొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పతి మహి మ్రొగ్గ నేసిన ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద చేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకౌంతేయుఁ డవ్వీరు ను
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాణస్ఫారదోర్దండుఁ డై
కదియన్ వచ్చి యతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
వు దలిర్పన్ వెస నామరుత్తనయుఁ డాభూమీశు భూమీశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగుపీనుంగు కడన పడిన క్షేమధూర్తి వజ్రప్రహారంబునం గూలిన
కులశైలంబునమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయిన కంఠీరవంబు కరణి నొప్పి
నతనిం గనుంగొని మన మొన వెఱచఱచినం బాండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గర్ణుఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱఁగి మాఱ్కొన్నన్ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బాండుసుతులున్ దర్పంబు సొంపేర్పరిం

1. గ. రణము. 2. గ. లేచు...రెట్టిగాఁగ; జ. లేదు...వేచు కెక్క; ట. లేదు...మాడి కెక్క. 3. క. గ్రమ్మకో నతనిమే న్గడు.

చుటుకుం జొచ్చినఁ బేర్చెఁ బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాదియై. 86

వ. అందు. 87

క. నూతతనయనారాచ,వ్యాతము లై వారణంబు । లొఱలుచు సొగయున్
భూతలమునఁ బొరలుఁ దెరలు, వే తూలును జిఱ్ఱఁ దిరుగు । విచ్చుం జచ్చున్.

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మాఱ్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామకు సాత్యకి
గైకేయులగు విందానువిందులను జిత్రసేనుండను రాజు శ్రుతకర్మను బ్రతివింధ్యుండు
చిత్రుండనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్త్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు సంశప్త
కులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి శల్యుని
సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలంపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శైనేయుతోడ విందానువిందులు మహా,హవము సేయుంగ నయ్యాదవోత్త
ముఁడు పేర్చి వారికార్ముకములు రెంటిని, దునిమి యంగంబుల । నినిచెఁ దూపు
లవ్వీరు లన్యశరాస[1]నోద్ధారు లై, యతనిపైఁ బఱపిరి । శితశరంబు
లతఁడును వారు నన్యోన్యచాపచ్ఛిదా,వైచిత్రి నొప్పారి । రేచి దొడ్డ
తే. విల్లుఁ గొని యతిరయమున భల్లనిహతి, నాతఁ డనువిందుతలఁ ద్రుంప నది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభిరామ పతన,భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁడై । కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాఢ్యకింశుకసముం । జేయుంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాస్త్రంబుల్ వడిన్ గ్రుచ్చె నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిష్పాల్ రాలుకన్దోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహయముల । నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్ముకమ్ములు । ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్యదసితాసి
చర్మశోభితహస్తు లై । సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహువిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ । బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై [3]గెళవున శిని,వీరుం డిరువఱియ గాఁగ । విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యుతే రెక్కి యుక్కున వేఱొ
క్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱపెఁ జిత్రసేనుం
డును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్మయుం బెనంగునెడ [4]నాశ్రుతకర్ముఁడు. 95

క. ఆ రాజునైదువాలిక,నారసముల నొంప నతఁడు । నవశరముల న
క్కౌరవుని నేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికసంరంభమునన్. 96

1 గ. నోద్వారు లై; జ. నధారు లై. 2. గ. భంగిఁ, బడియె. దదనీకశోకసంపాది యగుచు.
3. క. గెసవున జ. గెళవున. 4. క. నాశ్రుతవర్మఁడు.

సీ. శ్రుతకర్మ కోపించి ✽ క్రూరనారాచ మ, జ్జననాథుజత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛవోయినఁ ✽ బై పయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిఱి యతం ✽ డనక మొనఁగ
నుక్కఁ దునుమాడె ✽ నక్కుమారునిశరాసన మతఁ డొండొక ✽ చాప మెత్తి
తఱచుటమ్ముల నేసు ✽ పెఱిగిన చందంబు, నేసె రయంబునఁ ✽ జిత్రసేను
తే. నాతఁ డాతనియురమున ✽ శాతశరము
దూఱ నేయ నబ్బాలుండు ✽ దోఁచె వివిధ
బాణజాల మున్నరపతి ✽ శోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల ✽ డొల్ల నేసె. 97

—•• ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డను రాజుం జంపుట. ••—

ఉ. ఏలినవానిపాటుఁ గని ✽ యేడ్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ ✽ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభు ✽ జావిభవం బలరంగ నల్గడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకు ✽ తూహలి నీమనుమండు భూవరా. 98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ ✽ డైదుబాణములఁ జిత్రుని మేను నొంచి ✽ తత్సూతువక్ష
మునఁ గ్రూరశరములు ✽ మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు ✽ వ్రక్కల్చి పేర్చి
యతఁడు దన్నుఁ గ్రన్న ✽ నవాస్త్ర[1] పీడితుఁ జేయ, విలుద్రుంచి వెనఁ బంచ ✽ విశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యు ✽ గ్రమ్ముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగుదుని ✽ యలుగఁ జేసె
తే. నలిగి యాతండు గద వైచి ✽ యక్కుమారు
ఘోటకంబుల నూతునిఁ ✽ గూల్చె నదియు
పట్టుకొని వైచె మగుడ న ✽ ప్పాండుపౌత్త్రి
చేయి వడి నుచ్చి పోవ న ✽ చ్చిత్రుఁ డధిప. 99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి ✽ భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ ✽ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ ✽ ద్రెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతము ✽ నాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాఱినం గనుంగొని మన యోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కుమారుండు కోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు పరఁగింపఁ బాండవసైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమంబయి చెల్లె నందు. 101

క. గురుపుత్త్రుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరథంబు ✽ సంవృతముగఁ జే

1. క. తాడితుఁ జేయ.

సె రయంబు వారలఁగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డులుకన్. 102

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునందనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డేఁపున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి రొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁబోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి [1]రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు పోరు లెందుఁ జూడమె దీని కెన యని యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలము జలము, నలువు నెరవు నిట్లుండునే యనుచునుండ.

ఉ. ఒండొరు కేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరు తేరివాహములయుబ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములన్ వడిఁ గ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురుతనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితవుఁ దనుకు సొరఁగ పనికిఁ దొలఁగఁ దోలిరి రథముల్

ఉ. క్రీడితసూనుఁ డైన శ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కుల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లాఱుడుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతని మేనఁ గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతుఁ నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవిల్లెత్తి వివ్వచ్చుకొడుకటు పదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతి మేన నతఁడు తొంబదితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గండడంగక గద, వైచినఁ బోకిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికిఁ దొలఁగనీడ్చెఁ

1. గ. లఘుచిత్రచారుపటుభీషణమార్గణభైరవంబుగన్. 2. క, గనుఁగొని యుల్లంబులు ..., లోనగు.

దెఱపి గాంచి శల్యుఁ డడరి యుఱికి చొచ్చి క్రందు సేసెఁ బాండుసుతబలంబు నధిప.

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాడెడు గంధసింధురముపోలిక నుద్దండవృత్తి యును
దర మిడి తృణగణముల్ త్వరితము ఘోరంబుగా వడిమించు దవవహ్ని పగిది నేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ గాల్చు నగ్నిహోత్రమాడ్కి క్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బరరథంబులును సమయించు ఘోరాంతకునికరణి యతఁడు

ఆ. పొల్పఁ [1]బట్టు నయ్యెడ భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గొలుసుమనఁగి శాత్రవసైన్యహానకేళి సల్పుచున్న సమయమున. 115

—దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట—

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [2]మైఁగలి దుస్ససేనుఁ డు
ద్వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విన్నదువం బొరి నార్పఁ బోవుచో
వారక సాయకత్రయము వాఁడిమి నయ్యవనీశుఁ నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞహారలసితం బగునాఘన బాహుమధ్యమున్. 116

చ. ధృతి వొగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తన
ప్రతిశరవిద్ధుఁ జేసి వడిఁ దప్రథచోదకు మూర్ధగాత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతని చాపము ద్రుంచి యాతఁడు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్ 117

సీ. నకులానుజుఁడు కృపాణంబున వైచిన దుస్ససేనునివిల్లు దునిమి యయ్యె
నెడఁ గని యుర్వీశుఁ డేచి బల్మింట మూఁటలు గ్రుమ్మిన మ్రొయ్యలయి నతండు
గడువెస నెత్తిన కరవాలమును ద్రుంచి, యతనిపై లక్షించి యదియు నైవ
నడుమన మాతండు నఱికి సఁబ్రస్ఫీతచాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత

ఆ. కంకపత్త్రములను గగడక నయ్యవరాజు పరఁగఁ జేయుటయు నుగ్రబాంధుతనయుఁ
డడఁచె నొక్కటొకటన్ నైదెదు తీవ్రశిలీముఖములబాహుళీల మెఱయ. 118

వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుం డై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన. 119

చ. రయమున వాని నన్నిఁటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రవరంబుల సారథిన్ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యూర్వన
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదిత భ్రుకుటీ విలాసుఁడై. 120

మ. పటునారాచము దీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబున నేయఁ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఱి న
త్తుటిపాం దేమియు లేక యిచ్చి చనినం దూఁగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు వొలంగ సూతుఁడు భయవ్యాలోలాకృతిం బోలినన్. 121

క. అమ్మాద్రీపుత్త్రుఁడు వ్రాలమ్ముల దుశ్శాసనుని మహాసైన్యము రా

1. గ. బడిమె నపుడు. 2. క. మైఁగలి-గ. మొగని-చ. మొగని-జ. మైఁగము-ట. నగ్గలి. అ. కూయఁడు

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగణమ్ము వినుతి సేయఁ దమ మొగములు వలినార్యున్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్త్రుఁడు బెఱసంగ వెడఁగ నకులుండు సూతపు
త్త్రికువకు నిట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి నను బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాకు మా
డ్కికి నిను గోచరంబుగ ఘటించిన యీ చతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు క్రీవైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁగ, న్నార్పఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైననీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నఁటివల్కు లేల నె
ట్లన భుజశక్తి మార్తురగదంక యుడంచినఁ బల్కు టొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలఁకుకల్మియుఁ జేతులబల్మియుం దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుండు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుమార్గణములఁ గప్పుటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన, నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది, కాండముల్ సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతనినొంచి మూఁడుమార్గణములు సూతునంగమునఁ బఱపి

తే. భల్లహతిన విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నద్భుతంబందఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుఁడు నిష్ఠురహాసభాసి, తాననాంభోజుఁడై పొలుపారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనివక్షమున నాటె నైదమ్ములు ని
ర్ఘాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిమిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పుడయ్యిరువురు
నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొక్కొకళ్ళ నెత్తుట ముంచు
చుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృతంబునుం
బోలె నుండె నాసమయంబున నకులునగ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమకబలంబులు
గర్ణక్రూరనారాచాదిబహుళబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు లయ్యెఁ గర్ణునకు బాస
టయై తఱిమిన కౌరవసైనికులు మాద్రేయరౌద్రవిజృంభణంబున దూరవిఘటితు
లై రట్టిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచుచుండ నారథికోత్తము లుదారఘోరా
కారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్పరాంగంబులం బొదివి
యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచందంబు నొంది యన్యోన్య
దివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యైయస్త్రంబుల వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న,కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

1. క. పై నతనినిశిత. పై నవతినిశాత. 2. అ. యాతనియక్షముల.

బులఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నఱికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 180

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 181

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ బాండుకుమారుఁడు పెక్కుచెక్కలై
యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణఁ బెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 182

ఆ. మర్మభేదులైన మార్గణంబుల కోర్వ,టించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, గోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె. 183

—•• కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట. ••—

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్రచాప[1]పరిగతఘనాకృతిని బోలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 184

వ. ఇట్లు పాండుతనయు బాహుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 185

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని పలుక వలసినం
బలుకుము నీ కేఁదగ నా,యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 186

క. అల వెఱఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యునికిం
దొలఁగుట యింకిట దగు వి,చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 187

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ,చనములు దృఢవృత్తిఁ జిత్తసంకలితములై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 188

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నుండెనివ్విధంబున మాద్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యందినగతం బైన మార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తియై వెలిమావులును వెలివడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దరిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ములగములఁ గదియించి.

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీట,[2]తాటంబు సేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్రవిభ్రమణములు పొడిసేసి [3]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నఱికి యంకుశములు దునిమి తొం,డములు ఖండించి కుంభములు వ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు, [4]గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు వగిల్చి కాళ్లు ద్రెంచి యాశ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంత
ముసలముద్గరప్రముఖసాధనములు భగ్నములు సేసి భటుల సమయఁ జూచి.

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సుం డు

1. గ. పరివృత. 2. జ. తాటనంబులుగ రథ్య. 3. గ. రథికశిరంబులఁ బృథివిఁ గూల్చి.
4. చ. గ. కళ్లెలుగూడఁ జెక్కలుగఁ. జ. గళ్లెలు చెక్కలుగాఁగఁ. గళ్యాలు చెక్కలుగాఁగ.

పర్వతప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబున నొంచిన
గోపించి యా బల్లిదుండు విల్లు విఱుగ నేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలుఁ గొని యఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయి గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము పరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయమునమై
నిలఁ గూల్చిన నీసుతుఁడు, జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటె వానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యా సౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిన్ వాజులన్
డొల్లం జేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె వీ
రోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే ¹నుక్కేడి నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱి యొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి పొదలఁగ సౌ,బలసూనుఁడు రథము పఱపి పాంచాలబలం
బులు గలఁగఁ బలువెఱంగుల, యలుఁగుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులునిసుతుని శతానీకుఁ, దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనముల సారథిని గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణ యిమ్మెయినీదు, తనయుండు నకులనందనుఁడు విరథు
లై యొండుదేరుల కరిగిరి ²సుతసోముఁ, దలఁపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ ³దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పోలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీఱుం
దిరథం బేడ్తెఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్సేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావష్టంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబుమెయిం గొని యానృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్లన
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన వీఁక నొక చే

1. క. సుక్కారి. 2. జ. శ్రుతసోము. 3. జ. ధనువు.

తితునియు బెట్టు వైచె జగతీశ్వర యాతనివిల్లు రెంటుగన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు ఖండంబులు సేసి తొలంగి యుత్కృష్టమారుండు శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కె సౌబలుండు సేతోక్కనిత్త్రి యుత్తరోత్తరి నురవణించి పాండవరథికులం గలంచెఁ గృపాచార్యుండు ధృష్టద్యుమ్నుని పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాలవరుం బొదువు నాటోపం బాలోకించి యుక్తాంగంతేయు సైనికులు దమలోన. 151

—— ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గృపాచార్యునితో దలఁపడి యోడి పోవుట. ——

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయాతఁ డ
క్షీణపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నీ ద్రుపదాత్మజుం గత
ప్రాణునిఁ జేయ కేలుడుగఁ డైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ డా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వశ్రేష్ఠమనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు [1]క్రోధార్తాత్ముఁడై నేఁడు ని
ర్భర శౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్న మనలం దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ [2]బెట్టిదంబు లగుకృపాచార్యుతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథిక్రొవ్వడంచి యాద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డతనితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార వి ప్రభుజవీర్య మవార్యతఁ జేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము నువ్వె యిట్టివడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగంగొని పోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబు నుండి ట్టినయట్లు సమకూటంజేసి యిమ్మహాత్ముఁ డవధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నా వృద్ధపౌత్రుం డిదియట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మే
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగంగొని పొమ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కగవంగ శంఖరవముం గుణనిస్వనముం నిగిడ్చె యే

1. గ. క్రోధావిష్టుఁ డై, 2. గ. బెట్టినంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేవు సూపి రథ్యం.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వల ప్రదరపుంజములం బగఁగంగఁ జేయు మ
వెనుకొని పొల్చి నిల్చి గిరి వెన్కొని నిల్చిన వజ్రి కైవడిన్. 159

తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగి, ముంచి శరపంచకంబున సమరమునొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుమహిత, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ విఱుగ నేసె.

క. ఒండుశరాసన మెత్తి శిఖండి గురియమునవతిసాయకమ్ములు వెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తత్కోదండం బా ద్రుపదసూనుశరతతియుఁడు నఱకెన్. 161

క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురి,సినవృషభముచంద మగుచు శిఖిస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యశం బతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162

చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాహవపవనోత్తముఁ డొంటుమింట దో
ర్బల మెసఁగంగ దెబ్బదిశరంబులు[1] నాఁటిన మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కుప్రదరంబుల నైపము నేయు చుండె న
గ్గలికఁ జెనంగి వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁడై. 163

వ. ఆ ద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164

శా. క్రూరోల్లాసము వల్లవింప గృతవర్ముం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనన్ గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్డు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁడై
తేరచ్చోటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱె దత్సేనయున్. 165

వ. వివ్వచ్చు విక్రమవిహారంబున గోర్చి శిబి త్రిగర్త సాల్వ సంశప్తక సైన్యనారాయణ గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్మ సౌశ్రుతి సువర్మ సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు.

సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్ర, దేవుండు షష్టిసంఖ్యదీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁటను, జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్రవర్ముఁడు గంకపత్రత్రిసప్తతి, [2]సౌశ్రుతి యేఁబదిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండ,ములను సుశర్ముఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర
తే. ములను గప్పిర పార్థు నాబలియుఁ డంబు,దములధారలు వొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినీధరముభంగి, దలఁకఁ బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప.

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్రదేవునంగంబున గంకపత్రిశతంబును సత్యసేనుతనువున మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ నైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాండంబుల గీటడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదిఖరమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.

చ. కనకపుంగామతోమరము గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

1. గ. నాతనిమేన. 2. జ. సామస్యుఁ డేడు.

కుఱ్ఱన నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములున్ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు క్రోధదీప్తుఁడై. 169

క. హరిడెనఁ గన్గొని యాతని, యురదమునఁ గదియంగ నడపు మరద మనుజుఁ డె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో, దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు సేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశరఘాతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్ముని రథసూతు [1]నట్టిదొక క్రూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణమై వెలుచఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు సుట్టుము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయకపటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు వోక పెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బోలు చుక్కవెడఁదయమ్మున మిత్రి, సేనధరణినాథు శిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసము [2]సుశర్మనికునికిట, నాటె నయ్యమర్త్యనాథసుతుఁడు. 175

వ. అట్టియెడ సంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి బెట్టిదంబు లగు నస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన యులంతినవ్వు చెలువంబు మొగంబునకు వింత చె న్నొసఁగ విజృంభించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బరఁగుటయు.

సీ. తేరులచెక్కులు వారణంబులఖండ,ములు భూషణంబులపోయుడి ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమర, శరపరిఘాదులశకలములును
రథికజనంబుల వ్రయ్యలుఁ జామర,చ్ఛత్త్రికేతువులయంశములు భటుల
తుమురును [3]కాతులతుండంబులును గంక,టములభాగములుఁ జిందములనుఱుముఁ

తే. గలసి నెత్తుట మునిఁగి ప్రేవులఁ బెనంగి, మెదటఁ బ్రుంగి వియచ్చరహృదయములకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె.

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమమైన యాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య, స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శోభితగతియై. 179

—దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరథుఁ డగుట.—

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్చులు పరఁగఁ జేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తకవ్రజంబు
వలుగడల విచ్చుటయుఁ బోగ వాసి మెఱయు

1. క. వి ట్టిదురఁ గ్రూరపు. 2. ఖ. సుశర్మనిసుజుకిట. గ. సుశర్మనిసుతుక. 3. జ. రాహుతుతుండం

నగ్నియునుబోలె వెలుఁగొందె నాతఁ డధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడు గయ్యము సేయు నెడం గడంకమైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజునిఁ గాఁచుకొనన్ వనసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కటుగ సాయకముల్ నిగిడించె నాతఁడున్
ఘోరతరాస్త్రుఁడై యతని నొంచెఁ బ్రచండకసాయకావళిన్. 181

వ. నొంచి తోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హయములఁ జక్రరక్షకుల
నూతఁ బంచముమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమున
నలిగి రెత్రిశకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోనన యజ్ఞసపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున నడిం
గీలించి ధైర్యసారతఁ, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుతికన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కనుం గలుగునాయకులున్ రయమార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జముదెంచిరి ధర్మసూనుపాం
తమున సముదగ్రులై యతినిశ్చితశస్త్రులు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున సవరాహ్ణంబున దొరకలమొత్తంబు లొక్కటఁ బెరకుం దార్కొనిన నుభయబలంబులు నురవడించి కలయంబడి పెనసినం గ్రందుకొన్నం బయ్యెనందుఁ జిందంబులమ్రోఁతయు నార్పులయులివ్వును బాణకృపాణాది హేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టు రణనంబును రథావయవాస్థిక పాలభంజనంబున పెనంగునినదంబునుం గూడి పరఁగిన దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ గరులకొమ్ములం జక్కఁ బ్రేలుతురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు [1]సెరివిన నొఱిగి కూలుశుండాలంబులును నాశ్వికుల మొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వేక పెనంగిన నఱవఱ లయినయురదంబులును నెత్తురుకాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవులప్రోవులును నెమ్ములరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము [2]పెంపు సెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ బలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెపుమా తనూజుభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెను కాని యవ్వీరుఁ డాహవంబు దక్కక యొండురథంబు వన్ని

1. జ. వొదివిన. 2. గ. సొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధ మైన,మనమున నాతునకు నిట్టు ǂ లనియె నధిప.

ఆ. [1]తెల్లనీవిరులును ǂ వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱసియున్నవాఁడు పటుప్రభ మహోత్కటిక్కి,గదమఘోటకములయరయము మెఱయ.

వ. అనుటయు నతండు నవ్వు చేయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడుపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథ
కులకుఁ బ్రకటప్రధనం బయ్యె నట్టియెడ. 191

సీ. పాండవుచాపంబు ǂ ఖండించె నీకొడు, కొండొకధను వెత్తి ǂ యాఱిక యాతఁ
డకురునాథువిల్ ǂ గ్రక్కునఁ దునుమాడె, నతఁడు వేఱొకవింట ǂ నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుఁడు నాశనాస్త్రంబు లేసిన, నాచ్ఛాదితం బయ్యె ǂ నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి, ఫుల్లకింశుకభంగిఁ ǂ బొలిచి రేచి

ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ ǂ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమున్ వన మ్మహీశునురము దర్ప ǂ మొనర నొనఁగ. 192

వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193

చ. బరవస మొప్పఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్గి బల్విడుగుపాడ్పుశిలీముఖ మిచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమున నొకం దుది యప్పుడు చేయువాఁడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గదాకలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194

క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా,జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము వె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుఁడు, మగుడఁగ రథ మెక్కి వింట ǂ మూర్ఛనువాఁడై.

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట.

క. అత్తఱిఁ గడుఁబెల్లుగఁ గ్రొ,న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు ǂ నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్ముఁడు,దాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.

ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక ననిలాత్మజుఁ డప్డు బలంబు మారుతో
ద్ధూతపయోధివోలె వడిఁ ǂ బోడ్పడియెం గృతవర్మ కంత ను
ద్ద్యోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దునుమాడె లీల మైఁ
జేతులతీఁట వోవ రథసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197

వ. అంత. 198

క. కురుపతి దెప్పిఱి బాహు,స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మూర్ఛని ని
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహత, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు ǂ సక్రోధుం డై. 199

తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల నూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ ǂ బుడమిఁ గూల్చి

1. గ. తెలనె నసిడము ♦ తెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతనిపెన్నెల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెనుబాణ మేసె. 200

క. కని యాఱమ్ముల నెడ నడి, దునియఁగ గావించె గురుసుతుం డాకనివి
ల్లును మఱలందునిమి పార్థుం,డదియు మూర్కొనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నపారశరంబుల దద్ధనుర్జ హయంబులన్
సిడమును రూపుమాపి పిలుకుల్లి యెదిర్చినదున్నసేనపైన్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణదెసకుం జన సారథికిం బుదగ్రుఁడై. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, నెన్నని నిరువదిని శాతవిశిఖముల వెసన్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయుఁ, డు న్నేసినయున్నిబాణక్రమములఁబట్టెసెన్. 203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి రాధేయుండు దనదెస కడరిన కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటుపరాక్రమించినం జూచి యేచి యా సవ్యసాచి కడ్డపడి యుక్కౌశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతశిలీముఖంబుల నేసి ద్రోర్గ్లల మొఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ ను,దీర్ణదర్పుఁడై కప్పె నక్కర్ణుఁ డధిప. 205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులును నుత్తమౌజుండును యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రక చేదికరూశ మాత్స్య కేకయ వత్స బలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపితాటోపశోభితులయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతములు లాసూతసూనుపయి నడరించిన నవ్వీరుండు.

మ. అని వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్ధూతతా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్పమెసఁగం గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్చులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ బే
ర్చినఁ గార్చిచ్చుడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్గడం బఱచె [1]నుద్యద్భాతభ్రమార్తంబులై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యారాగమిళితంబై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటం జేసి మనదొరలఁ బాండవసైనికులు దఱిమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగిపోయిరి జయంబుసేకొని వీరినవ్వాము వాయుగవ్వడిం గమల

1. క. నిష్ఠ్యూతాంబుదాభంబులై.

నాథునిం బ్రశంసించుచుం బని చివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల
కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె.

ఉ. తెల్లము మీరు నందఱు వర్ణింపంగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దనయుగ్రతఁ జూపెద నన్న మీమహీ
వల్లభు[2]వారి కేల యమకవమ్ములకైన నుఁ జూపుతోడఁ బోఁ
[3]జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీరచయంబునాటోపస్ఫురద్రేఖ మట్టిప సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగా లీల నొనరించె, నస్త్రాప్తి నత్యంతకృత్స్నఁ జేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి చనుదెంచి తొడరిన, శివునితోఁ బెనఁగి మెప్పించె నతని
గంధర్వుచేపడ్డ కౌరవసత్తముఁ, విడిపించె లావునఁ బెరవు మెఱయఁ

ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలుచిప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల నతనికి నీడ్యు
కొలిచెఁ గ్రీడి [4]జగము గొనియాడ నేకతో, దండ చండ విలసితమునఁ గాదె.

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్వింపం
దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటః బ్రశంసకుం దగుదుదు పదంపడి వా రేమి సేసి
రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 212

ఆ. [5]అట్లు డివిసి పోయి యాహాటుఁ బోటు నొడళ్ళఁ గలయఁ గలిగి దప్పి గదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నవుడు దుర్యోధనుండు విచారాభిముక్తి నున్నయవసరమున.

వ. పార్థుడెనఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు నందడింపఁ గర్ణుండు [6]భగ్న
దంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాభవంబు నొంది
దీనదశకువచ్చియున్న యూరథికవరులం గలయుంగనుం గొని కౌరవేశ్వరున కిట్లనియె.

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁడితం డన వాసి, కెక్కినట్టి రథికుఁ డక్కిరీటి
వలయునెడల నతనికి వాసుదేవుండు బోధించు నెల్ల తెఱఁగుఁ దేవవరగ. 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి ననుర నొడ్డి గాండివిఁ దొలఁగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్ల మాన్పెద నీకుం
బగ యనియెడు మాటయు ని, జ్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

కర్ణుని రెండవనాఁటి యుద్ధము.

వ. అనినం బ్రియం బంది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

1. గ. డొల్లకపోమె_జ. డొల్లఁడు గాక. 2. క. వారికి శమనవమ్ము-జ. వాఁడే మెదిర్చు యము, 3. గ. జెల్లునె. 4. క. గుణము. 5 జ. ఇట్లు... మేటుఁబోటు నొడళ్ళ. 6. ఇది వెక్కటఁ గానరాదు.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి
పాండవబలంబులుం దోఁతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతంబైన దుర్జయ
వ్యూహంబు పన్నించినం జూచి మనవారును వానికిం బ్రతిగా మకరాకారంబు పెట్టకై
రాధేయు రాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్నిరనిన విని యాంబికేయుండు.

క. శీతార్తజనంబులు ప్రద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణిం దా
నే తేరఁ గురుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియంబొనఁగెనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు నూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నటం
బమ్మెయి నద్దినంబున నహీనపరాక్రమలీల నూపెనో
తమ్ముల నెఱుంగ రేమియు నహితండును నాతఁడు నేమి సేయుఁడున్. 220

ఆ. కర్ణుఁ డట్టి కలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతము గాఁగ గెలువఁజాలు
నేమి సెప్పఁగలదు మామానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతిశయిల్లఁజేయుఁ గున్న.

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణుభుజాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁడై, యాబేలూఱి మనంబున నెప్రొద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ పెరిఁగి సంజయా సర్వసుఖో
దయపరంపరాసం, పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధను చేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినియెదఁ బ్రతి, కార్యంబులు [1]గామి మనసు గందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపసుతులలో నొక్కండైనను నొవ్వఁ డింతకును మును వనితా
మండలి చేరువ మొలఁగెడు, గండున మొఱసెదరు కురునికాయము[2]ననుమన్. 225

వ. దైవంబు బలవంతం బనినవిని సంజయుండు జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం
గృతపడిన కార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుందు నంతియ కాక యట్లుం
గాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వలదని యెన్నిభంగులం
జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొన వైతివి వారలవలనము
న్ననేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం గావునఁ గడవంబడిన
దానికి వగవం బనిలేదు దారుణంబైన రణంబు వినుము మనుటయు నతండు కర్ణుం
డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నమ్మానవేశ్వరునకు
నాసూతనూనుం డి ట్లనియె. 226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ గోరికిఁ బినపన్
నీపుత్త్రుఁడు వెడలెను సాటోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దోనడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమ్ముఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేదినీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియె

1. క. గనమి మనసు. 2. క. నెమురన్; ఖ. ఱుమమున్;

నాకుఁ గృత్యంబు లనేకములు గలిగె నను, న్నాథ ధనంజయునకు నట్లు గాన
యీరసంబున మూఁడు నిద్దఱ కొండొరు, వినుమ వెనుఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
[1]గలవా మొక్కమొగంబుగాఁ బుస నేఁ డేను, సలుపఁ బడి పోరు నసురులవుఁ జలము

ఆ. సుల్లసిల్ల నొక్క రౌకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మీరు నిగ్రహింపనాథు
వలనఁ గన్నశక్తి వొలియూట నామీఁద, నలుకు లేక తెలియుమనాతఁ డధిప. 229

వ. అప్పుడు చేసెత్తురు గా కుంత సక్కిరీటి గిటు సంగించువిధంబూహింపుము. 230

చ. సరియగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలఁపోసి చూచి న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కువ యారపాలి వి
స్ఫురణఁ గరంబు [2]వట్రపడు భూవర సౌష్ఠవరేఖ నేమియుం
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231

క. మును విశ్వకర్మ దేవేంద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బను చాపము దానన బహుదనుజుల మర్దించె నలఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232

చ. పరిచయ సక్తచిత్తుఁ డయి భార్గవరాముఁడు కాతఁ డిచ్చినం
బరువపరాక్రమమ్మున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తిన
ప్పురమదయాపరుం డొసఁగెఁ బార్థివ నాకది కూర్మి పెంపునన్. 233

ఉ. ఆమహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము సుజ్జగించెద నకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [3]యమర్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్త్రపౌత్త్రులన్
శ్రీమహిమార్క సమస్తజనసేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చెనయు భేద్యరథంబును
నవధ్యరథ్యంబులుం గల వవి యొక్కఁడయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235

క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోర ప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరి వెనుకఁ బెక్కుమర్చి తెచ్చెద నధిపా. 236

వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయుట నప్పార్థుపరాక్రమం బసాధ్యంబై యుండు నట్లగుటం జేసి. 237

తే. ఖండనము నేర్పుమెయిఁ గృష్ణుపాటియనఁగ, మహిఁ బొగడ్తకు నెక్కినయమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొసర్పవలయు, గెలుతు నల్లైన నన్నరు నలవు మెఱయ.

క. హరి కక్కడరయ మద్రేశ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసమశౌయు మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవిస్ఫురణంబునఁ గర్మకుశలబుద్ధిఁ దలఁపన్. 239

క. కావున నవ్వర మిమ్మటు, గావించుట యెల్ల హితముఁ గావించినయ

1. చ. గల వెంత మొగి మను గావున. 2. జ. దొట్రుపడు. 3. జ. యొనర్చెదం.

ట్టి వెలయు నింత సేసి మ,హీవర ననుఁ జూడు పోర నె ట్లొనరింతునో. 240

క. విను మిత్త్రైఱఁగున నే న,య్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతున్
మనుజులు పాండుతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁపన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు ప్రీతుండయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగి నిశల్యుసారథిం గావించెద నని పలికి కుతూహలదీప్తుం డై. 242

క. అమ్ములబండ్లును రథర,థ్యమ్ములునుం జెక్కుఁ దెత్తుఁ నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా,ర్శ్వమ్మున నడచెదము [1]బరవశనంబు గ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా,తనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యి,ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

—దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబు సేయు మని ప్రార్థించుట.—

సీ. సత్యవ్రతంబును శాత్రవదుర్దశా,పాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు, గావున నిన్నును గారవించి
వినతుండ నై వేఁడికొనియెద రాజుల, నడుమ నీ దగుసామర్థ్య మెఱిఁగి
యర్జును నని దెగటార్పఁగ వలయుట, యూహించి సంభృతోత్సాహ లీలఁ

ఆ. గావు మితని ననుచుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీ,తని రథంబు గడపు మనఘ యిట్టు
లైన నితఁడు పగఱఁ బోనీక పొదివి య,స్ఖలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను నం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ సడి నన్న పాండుభూ
వరసుతవర్గముం దొడరువాఁడన కా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా నినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇమ్మెయి వీర[2]మ్ము సార,థ్యమ్మితనికిఁ జేయు మినున కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొనరిచినట్లుగఁ దిమి,రమ్ముక్రియఁ గా రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమటవొడమ నీసుతుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటము లదరఁగన్.

సీ. నను నింత నీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ, దగునె భూవర వర్ణధర్మ విధము
తెలియఁగ వే శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య, సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁ జేసి,కొని యేను సారథ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిఁగాఁ దలచెదు, [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె

ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ బాల్పట్టు మెట్టివాఁ,డైన సమయఁ జూచి యురుగు వాఁడ
నట్టిభంగి సాల దంతేనిఁ [4]దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1. క. బరవసముద్రగమునన్. 2. గ. మితనికి సహాయమ్ముగ నినునకు ననూరుసారథ్యసహాయ మ్మొదవి_జ. మ్మసారథ్య మ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయుసహాయత్వ మ్మొదవినరవిగతి. 3. క. నా కింతకంటె బన్నంబు. 4. క. దరువాయి_గ. అరవాయి.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడు నంతవాఁడుఁ | గలఁడే కులశై
లనికాయంబు వగుల్తుఁ, వననిధులు గలంతు ధరణి | వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. నరవర చూడవే తెలిసి | నాదగు బాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని | తక్కుట సారథి నైరథిత్వవి
స్ఫురణము తక్క నోపుదునె | సూతతనూజుఁడు షోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు దానవసుకేతు సురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇట్లుగు లెఱుంగక చెప్పితి నెఱింగియుం గర్ణపక్షపాతంబున నవమానించెదేనిమా
భూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూచినం
గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్వనస్వరంబున మధు
రాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]కర్ణుండ యేల తక్క నీకెక్కుడయినరథికులుం
గలరే కడిందివగలకు హృదయశల్యం బగుటం గాదె నీకు శల్యుం డనునభిధానం
బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు
మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీవధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతి
వీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మది కృష్ణుండు నిల్ల నీకునికిం జేసి కృష్ణువర్త
నంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుంగోరితి నింతవని నీకుందక్క నొరులకు
శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు. 252

క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మనుజేంద్రకోటి | యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో,ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథము | గడపెద నధిపా. 253

వ. అని యా సూతునందను నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 254

క. జనవల్లభ యొకసమయము, విను మాతనితోడ నేను | విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు పట్టకుండ | నం బొందొనరున్. 255

క. అనుటయు గౌరవమున నీ,తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి | తగు నిట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ,గొని యిది గడు లెస్స యనియెఁ | గురువంశనిధీ. 256

వ. ఇట్లభినందించి యున్నయన్నరేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడునోయని
శంకించి యతనితో మఱియు నిట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వలవదు
తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మాతండ్రి కేను
వినుచుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడి దురంబున నసురవరుండగు తార
కుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును కమలా
క్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతంబు సెప్పుట.

క. దమమున నియమంబున ను,త్తమమును ఘోరంబు నైనతప | మతినిష్ఠం
బ్రమదితు లై చేయఁగ న,క్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమ | కారుణ్యమునన్. 258

---

1. క. గర్ణుండ తేల తక్కనీ కెక్కుడురథికులుం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయ కా సకలభూతంబుల వలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని యడుగుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే [1]యిచ్చుటకును ? గొనుటకుఁ దగుమై
నూచి యడుగుండు [2]శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లస్త్రైవిమాను మహ్యాంకపు మయుఁడుపురంబు లెల్లసుఖంబులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాదిజాతులకుం జెఱుప రాక విల సిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబునం బున నిర్భయులమై పెంపొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుఁ డిది యెన్న దీనికిం దుది యిట్టిద యని నుడివి యట్టిద గాకుండ నప్రమత్తుల రై వర్తిలుం డనిన నద్దనుజేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు పెఱుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు గాకున్న నసాధ్యంబు లై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు వీరు పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే నమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లుగా నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిత్తెఱంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు ? విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరత్రయమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధాలయంబులు పసిండియు వెండి యు నినుమును నై నాల్గుదిక్కులు నూఱేసియోజనంబులు గలిగియుండు నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబునను నిను మునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజులయి దివ్యంబు లగునంబరంబులను నాభర ణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభవంబుల నుజ్జ్వలులై [3]నెగ డుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్మువ్వురుం దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారల యోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దన మాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు నవ్విధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించుచుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

1. చ. నిచ్చువరము గొనుఁడు దగవు నై. 2. జ. సుఖదం బై, 3. జ. నెగడి రట్లు.

సీ. తారకాక్షుని కొడుకగు కమలాక్షుండు హరి యన, జనియించి వారిజాసనుగుఱించి
తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షుండైన యద్దేవుఁ, డడుగుము వరమన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాఁకి చచ్చినఁ, బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగురై యెక్కుడులావును, బీరంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయమై, యాపురములఁ జిత్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె.

వ. ఇట్లు మహాప్రభావంబైన[1] యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెఱిగి లోభమోహ వశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానంబులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులు బరివేష్టింప నప్పురంబులపై నెత్తి చని పెనంగి ఛేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజులుం దానుసంయమి సహితుండై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబుగా సద్దానవుల తెఱంగెఱింగించి తద్వ్యధోపాయం బడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 265

ఉ. ఏచినయాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చనుదెంచెనేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచర[2]మొట్టె యింతలు వసనుల్ సనుఁ డమ్మహాత్ముపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని దివ్యవర్షసహస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి యత్యంతశుద్ధాత్ములై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠాపరసులభు ననంగదమనుఁ బరమాత్ము శివున్. 269

—త్రిపురసంహారమునకై బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట.—

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోఁకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావ నిర్మల, నిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చిత్సత్యాత్మక భక్తలోకదౌర్గత్యహరా.

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుండై భవుం డాదరించి మీకు భయంబు వలవదు మీచెప్పినయట్లచేసెద వలయు కార్యం బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొంద నరవిందభవుం డప్పరమేశ్వరున కిట్లనియె

1. క. యవ్వరంబు వడసి 2. క. మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్ము: మెట్లగుం జనుఁడు గొల్చునమ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ బనిచితి నీవు న, న్నట్లు పద్మభవుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్రయంబునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యమ్మువ్వురును వారు నాక్రమమున భువ, [1]నత్రయము బాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నోరులకును జంప శక్యము గాదు నీవ శిక్షింప జెల్లు

ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుఁ జొచ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నోరులు గలరె జగంబులఁ గావ భూతనాథ నీవు దక్క. 273

వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుపవలయువా రగుటను వారలు బలవంతులే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులం గర్ధంబు పుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కార్యం బనిన నద్దివిజులు మా కందఱకుంగల తేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులు రెట్టియయి యుండు నట్లగుటం జేసి మాచేతం జెడరు భవదీయ తేజోబలంబులు భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱ తేజోబలంబులలో సగంబు పుచ్చికొని నీవ యాశత్రుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయుల మగుమమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274

క. అమరులకు నసురులకు నే, సముఁడ శివం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొనరింప శివనా,మము నాకుం జెల్లు లోకసామాన్యం బగుచున్. 275

వ. అయినను. 276

చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ము లగు నట్టివిరోధులఁ బల్కుఁ బూర్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమీయెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజముం బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ బొందఁగఁ జేయుఁడు మీర లందఱున్. 277

వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశుపతిత్వంబునుం గావలయు నట్లయినఁ బశుమానసంబునం బాపంబు లేకుండు. 278

క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం,బును దచ్చోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్లు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిపాతము లగు నాచేన్. 279

ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి వి, ష్ణుఁ డైనసురలచంద మెఱిఁగి
భయముఁ గొనఁగవలదు పశుభావమోక్షణ, విధముఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.

వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బశుపతివ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమోక్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దములు నవవలయు నిష్ఠానురూపంబుగా సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్లకాక యని వార లందఱును లోకంబులకు లోకేశ్వరునకుఁ బశు

---

1 క. నత్రయంబును బాధ నలఁచుచున్న, వారల నుడుప నెవ్వారికి శక్యంబు, తఱి గాదు శిక్షింప చెఱుప నిపుడ.

త్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నొసంగుటకు యుష్మత్పశుత్వనిఁ బశుపతి వసి
పేర్కొని నిజతేజోంశార్థంబును సమర్పించినం గైకొని యుత్కృష్టబలుండై తొల్లిం
టికంటె వెలుంగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు విభవంబు నెసంగ బుంహాసనంబునకు
యభిషేకంబునేసి ద్విష్టనాలోకించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబు దగి యెట్టు సాధనం
బులనుగల్పింపు మనవుడు నతఁడు ప్రభావమహాసీయుండగు విశ్వకర్మయు సమీహితుండై.

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరారథంబు, రథము గాఁ జేసి చంద్రార్కులను సుష్ఠ
కరుని చక్రంబులు గాఁ బెట్టి సారథి, గాఁగ బద్మజుని హిమనగసీధ
రంబున వింధ్యనగంబున సస్తావ్యలంబున నుదయశైలమున [1]బలువు
టవయవంబులు దీర్చి యఱుగుల మరాటుఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాతపత్రంబుఁ గల్పించి, హాంసలు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లు తేరు సృష్టించి ఫాలాక్షుండు గ్రహామండిత
వ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబు గావిశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొడిగి
శరాసనంబు ధరియించి శరంబు పుచ్చుకొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుం డగుచు
నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బొలు పొంది. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు సీచిత్తమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడపఁ బనుపు మవిరి ధీర విచారా. 285

వ. అనవుడు సద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని
మీర యెఱిఁగి యెవఁడు సారథిత్వ
మునకు ననిన చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభ్రమవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకడకేగి యతనికిం భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె భవదాజ్ఞనే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు నమకట్టితమిసారథిదొరక
కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బలసత్వంబుల రథి
కున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు
రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండు వగుసీ విప్రునికిం బూన
వలయు దానవభయభ్రాంతుల మైనమమ్ము రక్షింపుము మా కేమగడయు నీవ

1 అ. నవరత్నపంబులు దీరిచి ♦ వర్గత్రమమునఁ ద్రి. 2 అ. వాసుగోమాగ్నులు c. ఏ క. ధరి
యించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

భవదీయప్రసాదంబునఁ బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కినఁ బరమాదరంబున
నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి § మిక్కిలి నేర్పును లావుఁ గల్గినన్
సారథి పోరులన్ రథికసత్తముఁ డా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు § శక్యుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులన్ నడపెదన్ దనుజుల్ వెఱఁ గందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలువు వొక్కెడ నిడి జడముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం దష్టయోనర్చినముఖకోల పుచ్చుకొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకపితామహుని సురలు శంకరసారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు ని ట్లనియె.

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరింపఁ జాల రొరు లేక § పటుతను నెత్తెన్
వెరవున లావున వాగెలు, ధరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు § ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తియత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడపం దత్కౌశలంబు గొనియాడి కాముదమనుండు దానవుజులదుర్గంబుల దెసకు నరదంబు వఱపుము నేఁడు జగంబులయలజడి మాన్పెద నాచేతిబలువు చూడు మని పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగువ్వేదాశ్వంబులం బఱప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి [1]చనుదేర నత్తే రాపురంబుల కడరిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

—శ్రీరుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట.—

సీ. కోపసందీప్తుఁడై § చాపంబు సజ్యంబు, గావించి మార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటిని § బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి § నరుదెంచి కూడిన మునులును, సురలును § ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యుగ్రుఁడు, దెగ వాపియేసిన § [2]దితిజయుతము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు § గాలి నీఱై పఱ్చి, మాడ్కిఁ దొరఁగ నమ్మహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్చె, సంతసిల్లె సకలజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు కృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించి యతం డనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం జని రివ్విధంబున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్ల పోలెఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్కిరీటికిఁ గృష్ణునకుం బలశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాఁడవు మదీయజీవితంబును రాజ్యంబును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీవ యొడయుండ వికార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి నీపుత్త్రుండు

1. ఖ. నడతేర. 2. గ. దివిజరిపుయుతంబుగాఁ బురత్రయంబు నీఱై.

మద్రపతికి మఱియు నిట్లనియె. 294

సీ. ఇది యొక్కయితిహాస మే నొద్దనుండ ధర్మప్రవీణుం డగుబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మలమతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన, నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును
ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిగ్రహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జొప్పడు నఖిలమహాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున.

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుండై నాకెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె నప్పుడు
నీవ తలంచి దయసేయుదువుగాక నీకు శుశ్రూష సేయుచుండున ట్లుగాఁ బ్రసాదింప
వలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం బిచ్చిన న
మ్మహాత్ముండు [2]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానంబుల నద్దేవు
నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమేశ్వరుండు
ప్రసాదలసితాననుండై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచనామృతసంసిక్తుఁ జేయు నాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి
భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱిగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దానవుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుమని యీశ్వరుఁడు దానికి మదిఁ బ్రమదముఁ బొంది కేలు మొగిచి యతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబాధకు లగుదానవుల గెలువ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీడెన నిలిపెద దానఁ జేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురశత్రులఁ దీవ్రత[3]రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారిబలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబునం[4]బ్రకృతిస్థశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం
బగునాలోకనం బొలయ నాతని కిట్లనియె. 303

1. క. నప్పుడ నీతలంచినట్ల దయసేసెదవు గాక. 2. గ. యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 3. గ. రాశుగోత్కరం. 4. క. బ్రదీప్తశరీ.

క. అనివర్తనమతిఁ గవయుఁగ, నని నీ దగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు పన్నిన నుడువుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున, స్త్రనికాయము శస్త్రచయముఁ దద్దయు నుదయు ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాంగనమస్కారంబు సేసి కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగునాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుండై యతండు నిజస్థానంబు నకుం జనియె నయ్యతిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కరసత్కర్మానుష్ఠానఫలంబులైవచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయునకుఁ బ్రీతచేతస్కుండై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతురే యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డనితలంచెద వదనవక్షోబాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుమారుండుం బోలె నున్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుం డగుకొడుకుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు పుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుం డైనకీడు దొడరె నింతియ కానోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుం డగుభార్గవరామునకుఁ బ్రియశిష్యుం డగునంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించినవిరించి భంగిఁ బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావలయు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటం జేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307

తే. గ్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మానసమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని నిది లెస్స నీకోర్కి యేను దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట.

క. వీనులకుం బలుకులు నేఁ, డైనను జెప్పుదు హితంబు లగుకార్యంబుల్
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణ రథిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నీవు సంగరమున. 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లాయలు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ బోవరు హితకా
ర్యగతులు సెప్పఁగ [2]దెగడుఁ, బొగడుదు నెపుడు నోర్వవలయు బుద్ధిగలిగినన్.

తే. శక్రుతేరైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, [3]నుఱువు సెప్పుదు రథికు నేర్ప మెఱఁగ [4]నీను

1. జ. దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్మ మడఁచి విమలచరిత్రా. 2. క. దెగడఁగఁ, బొగడఁగ నెపు. 3 గ. నొఱవు; క. నొఱవు. 4 జ. నీక.

కృష్ణసారథ్యమునఁ దగు నక్రీడి గెలువఁ, దలఁచుమని కేను గఁతవుల ✽ దగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ ✽ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథుఁడటు ✽ దక్కువ మాటలిఁకేల దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యమున ✽ సంబున సారథి యయ్యె నీవు నీ
యనఁ గొని సేవ్య పార్థునియుప్రహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుండ్రై నీవు లావు ✽ వెరవును మెఱయం
దనుఁ గావ నంగపతి యుర్జనుఁ గెలవ జయించువాఁడు ✽ రూఢిగ ననుడున్.

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలోకించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును రయంబున దృఢసుందరం బగుస్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానానంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచలతటంబునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడ లలిత ✽ మేఘంబు మూఁడక్కి, బోయి వెలుఁగు భానుఁ ✽ బోలువు దోఁప
మద్రరాజసహితుఁ ✽ డై యొప్ప నత్తేరు కర్ణుఁ డెక్కి ✽ తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథ్యంబునకు శల్యుండు మొకొనుట సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 319

చ. అవిరళదర్శనస్థిరముహామునిమానస[1] వాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నిరంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖ తామయ దేహా నిరామయా పున
ర్భవపరిహార[2] హారిపద పద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయశమితార్థిక్ర్య[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వాశివా ప్రియతా, సమవా[4]యాలంబ్యమానసౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా ✽ హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ ✽ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా ✽ [5]ధీపరస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ✽ ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 323

---

1. గ. ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2. గ. హారిపద. 3. గ. సుకృత్యలక్ష్మి. 4. క. యాలంబ్యమాన. 5. గ. ధీపరిష్వంగ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుః ప్రకాశ హరిహరనాథా. 1

— శల్యుఁడు కర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతసుతుకోర్కి దీర్పం బూని యతిప్రయత్నంబు సేయుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సంప్రార్థితుం, డైనమద్రనాథుఁ [1]డంతఁ గౌరి
తేరు గడప నతని తెచ్చికొన్నట్టి యు, వ్వీరుఁ డేమిభంగి విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథిసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురురాజయ్యంగరాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడున్ నరునకున్ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు [2]గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ గ్రక్కున నావని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాహుదల నొండెఁ బట్టుము పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వారన నేల మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను బారి నమరి
సైన్యయుతముగ నద్భుతజయము గొనుము. 6

1. శ. నంత గౌరి తేరు నడప. 2. గ. గాఢ నిర్భర.

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం జేసి నడవు మనిన నతం
డట్లు చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు విహ్వా
లంబు గావించె నిర్ఘోషంబునం జని చని గర్వాగ్రహావిధేయుం డగురాధేయుం
డమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 7

శా. నారాచాదిమహోగ్రబాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్మేరంబై ఖచరవ్రజంబు పొగడన్ మెచ్చంగ నీ చూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజాగ్రవష్టంభసంరంభినై. 8

సీ. అన విని మద్రరాజాతని కిట్లను, సత్యపరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను, లఖిలాస్త్రవిత్తము లాహ్వ లమర
పతికైన రణమున భయము పుట్టింపంగ, నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలఁబోఁ బలికెద, విప్పుడు పల్కరా దెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీముగదమెఱుంగు
లోలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబు పెల్లున నపుడు వాయడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగణంబులు గూలఁగ భీముసుల్లన
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱితమ్ములన్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, విననిచెవులు సేసి మద్రవిభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబలువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యని యొగ్గం డమరంగన్. 12

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుండై నడతెంచు నతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చెఁ బటుఘోటకహేషితనిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశం బగుటం దెలుపుచుం దోఁచె
దోఁచిన నవి యెల్ల నరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం
డైనకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

1. గ. తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి అతండు భీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతం గోలుపోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలిదై మెఱసి నడచు చుండి పార్థపరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సందడింప మానదర్పోన్మాదంబున మద్రపతి కి ట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తేం పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుం జొచ్చినం దృణసముం గాం గొందు నద్దేవతా
వరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుం జావం జూచుటన్ వైరు[1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్దర్పముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంతటిమానుసులు నిట్లు రిత్త సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నసవధ్యుల గీటడంగించి పల్వురన్
వారలయట్ల యెందు ననివార్యు లనం జను మేదినీశులం
బోర వధించి రౌద్రమునం బొంగి క్రమాగతమృత్యువో యనం
గా రణకేళికిం గడంగు గాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుడుం బావనియుం గవలుం జలంబునన్
నొండొరు మూదలించుకొని యొక్కట డాకినం దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిదారితాంగకులం గా నొనరించి యులంచి లీలనై
కం డడంగింతుం బోర పెనంగం గలచండ మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు నిట్లను భీష్ముండు డెగినను ద్రోణుదోర్వ్యాలంబునాసగలిగియుండె.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యశస్త్రబాణదీప్తుండు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుం
డక్షీణవిక్రముం డతిరథశ్రేష్ఠుండ, వీరుండు పార్థుచేం బోరం బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేవు దఱిగెం దదాప్తసైనికులు గండడంగిరి నీ వెఱుంగ
నైనను రాముకృపాతిశయంబునం, గనినయీరథమును గార్ముకాది

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిం దొడరి దివిజు లడ్డపడినం
గూల్తు నెల్లభంగిం గురురాజుమన్నన, యుప్పవీర్తుం బ్రాణ మూసవడక. 21

—శల్యుండు కర్ణునిపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిం దూలం బలుకుట.—

వ. అనిన విని శల్యుండు కర్ణున కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతం డవివేకి యనన్ వల దింతరజ్జుల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు నూచి యెఱుంగవె మున్నునిన్ను నా
తనిం గలనన్ జగం బెఱుంగదా యతం డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డనయుడె నీవుపౌరుషవిహీనుండ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

1. గ. లేతురు. 2. అ. క. అని పలికి వెండియును నిట్లను భీష్ముండు దెగిన ద్రోణుం డతులిత దివ్యాస్త్రనిచయము దోర్బలాన్వయంబును జాలం గలిగి యుండె భూపాల వినుము.

సీ. రాత్రిప్పైఁ దాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి, వాసినయంగారపర్ణుకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ । గురురాజుఁ జెఱవట్టి, మాన మేదినచిత్రసేనుకంటె
ఖాండవోద్యానంబుఁ । గావ నేరక సిగ్గు, వడి చన్ననిర్జరప్రభునికంటెఁ
గ్రీడాకిరాతుఁడై । క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ, బెనఁగి చిక్కిన త్రిలోచనునికంటె
ఆ. నెక్కుడైనవీరుఁ డే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నోడుతు ననినఁ । బోలుఁ గాక
వినుము సూతతనయ । మనబోఁటు లాతని, జెఱుతు మనుట నోరిచేటుగాదె.

చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు । నీవ్వ గురుండును దత్సుతుండు ను
గ్రపుబల మేచి తో నడవఁగాఁ [1]బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యుద్ధారలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యుష్మ ।
య్యపుబలు పాడె [2]దర్ప మనయర్జునసమ్మలు దుష్టవర్తనే. 25

ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనమూల్ దెగడ౯ వెఱఁబాఱ నేఁడు సం
క్రందననూతి మార్కొని త్వరం బయి పోరెద దాఁపఁ బ్రాణముల్
విందకుఁ జాల నింక ననునిక్కపుఁబల్కులు పల్కు టొప్పు దా
నం దుదిఁ జచ్చినం జను మొనర౯ నరుఁ దాకుఁట రిత్తవోవునే. 26

వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27

చ. నరునకుఁ బూని పల్కితి విసనం బవి మాలినదొడ్డపల్కులే
[3]నరగలి లేక పెట్టడరినప్పుడు నూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును । ధీరతయు౯ వెరవుం బలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచె డెక్కుడుగ । వారి నుతింపుము మానుమంతకున్. 28

వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండెఁ దేరు వోనిమ్మని
రాధేయుండు దతిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29

సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వాఁడైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నాకిప్డు । సూపెనేనిఁ
బనదనం బే నిచ్చుభంగి యుండలెకును, వివరించి చెప్పెద । వినుడు మీరు
పొగడంగఁ దగురథ్యములతోడిసౌవర్ణ,రథములు వలసిన । రయము లావుఁ
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల, వలసినఁ[4] బేర్చుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మేటిమగని కేనిచ్చువాఁడ.

క. మఱి యొక్కటి సెప్పెద నిద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిఁగించినయతని కిత్తు । నేనుముదమునన్.

వ. అని పలికి శంఖంబొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబునొంద

1. గ. వెస దాడిగా: 2. గ. దీప్త 3. ఖ. నరవంటు లేక. 4. క. చ. జ. బెక్కుక్రతంబులందు.

నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధవరులును
వరూథినియు నుబ్బునం బేర్చి యార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె నయ్యెడం బ్రహాస
భాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు నూప నేల నరు । నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు । గొం డని యీ వల దిట్టు లిచ్చినన్
నవ్వు జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కవ్విధి నైన సద్వ్యయము । [1]లెందు నపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు । గంటిమె సింగం
బుల నెత్తఱి నైనను [2]నే,పొలమున నేనియును నక్క । పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్గి సొరం దలంచునటు । లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను [3]మీపలుకు । లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు రూపఱ
న్నగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ । నావచనంబు లొకింత కర్ణ యు
ల్లగ్గఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడు గఁ బోరు [4]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట,కై పెనంగి చెవుల । కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట । లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు । విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నగ్గి సూతసుతుఁ । డాతని కిట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు । మేకొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ । జొప్పడునే నినుబోఁటి [5]కాప్తిఁ జె
ప్పిన క్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ పెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు । సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వణంబు సెలఁగఁ
గదిసినీమెయి బలుతూపుగములనిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ । జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ, సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభీలదంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడఁ, నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిఘోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె । యస్త్రకౌశలము,జ్జ్వలుఁడు పార్థుతోడ । సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు । టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మి । నెమ్మిఁ గలదు. 43

1. లింతయపాత్రపుటీవి, ఆ. ప్ర. 2. క. బెబ్బులిసేయము నెపరి నక్కంబోరు గెలువఁగన్.
3. ఆ. మన్నలుకు. 4. క. పొంప్పగన్_గ. పెంప్పగున్. 5. అ. కావ్రు చెప్పిన.

వ. అనిన మీ నిర్వేషంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు కోపించి [illegible] కన్నుల నాశల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు సగుణుం [illegible] [illegible] దల [illegible] గు[illegible] వీ
గుణ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గలదే [illegible]. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యా ప్రవీణంబు [illegible] [illegible] వెలుంగ వఱని
కొలఁదియు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వాక్యవలమదీయ
దివ్యాస్త్రబలమునఁ దొ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నెట్టు లనినఁ
గడుఁబెద్దకాలంబు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ఆ. ద్రోణగురుంబు భక్తి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మింత
యుంతయనక యెడలెనావాని గోను ద్రాన్య [illegible] [illegible] [illegible] [2]నోర్తు 45

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కొక్కరుని బొంద్పుత్తు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
లోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీ [illegible] సుప్రతిష్ఠితంబులై యుండు
నయ్యుయపురం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గలదే వారలగరుడకపి
ధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు [illegible] [illegible] భీషణంబులు నాకుఁ బరి
తోషణంబులు దేవరుగోవిందులుఁ బదివేవురువారులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు
మహాయుద్ధకోవిదుండవు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లజచెద వక్కడిపతు
పాతంబునఁ బ్రేలెదవో యిట్టుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేనిఁ బ్రాణంబుల
కొఱ యొల్ల వని పలికి వెండియు. 46

—✽ కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యుపనిమరాచారంబు లుగ్గడించుట. ✽—

సీ. విను పాపదేశసంభవనితుం [illegible] [illegible] దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె
[illegible] త్రియాధమ నీచ [illegible] కలమ [illegible] నాబాల [illegible] మైనవాక్య
మతిపటిలుంచు సంగతుం[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] జెట్ట పలుకు
దుష్టాత్మకుఁడు గడుఁ [illegible] మద్రుం[illegible], [illegible] బ్రత్యుత్తు మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, [illegible] [illegible] నెగ్గ [illegible] గాక యుండు
మున్ను గల్లు పిదపఁ జన్నుఁ బాలై [illegible] [illegible] నేల గుణము లింక.

క. పలుపురకుఁ బుట్టి నిచ్చలుఁ, గలుద్రావు చుఁ బెరిఁగి [4]యెట్లు గఱతురు శీలం
బులు నుచితము లగుభాషణ,ములు ని విమ్మాట లుడిగి పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నగమానుషవిక్రములల నల్గసం
బఱపియుఁ జంపియున్ రిపునృపాలక సైన్యము యూ పడంచి మై
దోఁకుగుట యుప్పుదే లినుపు [illegible] [illegible] [5]బెఱవారి గెల్వకో

1. గ. సైనగుణము. 2 క. జ. దిర్తు. 3. క. గ. జ. వగుట దుర్బుద్ధియు కాక సద్బుద్ధి గలదే. 4. క. గ. చ. యిట్లు గడుదుర్మిలంబులు ననుచితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మనికిన్. 5. క. బెరవారి – చ. బలువారి – జ. బెలువారి – గెల్వఁగా.

లుఱ దొరఁగ నాడుచుం డెదవు నోర్తురె నీకుఁ గౌంతేయు లెన్నఁడైనన్. 49

వ. కినియించి గదుఁ గసరుచు నేమింకఁ బల్కక యూరక తేరు వోని మ్మనవుడు మద్ర
పతి యక్కర్ణుని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగదె యేను నీకు నదియును, గాక నీరథంబు గడపుచుండి
కౌరవాధినాథకార్యార్థి నగుటను, బ్రియహితంబు సెప్ప వలయుఁ గాన. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథికుఁ గావఁగ రక్షబలంబు నాయుధో
దారత నాజిలోఁ రణవిగ్రహ సిద్ధి నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముఁ దలంచి హితము బెట్టిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోరఁ జెలఁగ తేఁ జెప్పెదఁ సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమి సెప్పిన నీ కీ గర్వంబు దక్కదు నీవు నాకుఁ జెప్పి చేసిన గడంగి నవి హి
తోపదేశంబు మాన నెఱ్ఱనే యుండి యొక దృష్టాంతంబు వినిపించెద వినుము
విని నీవు నా చెప్పినట్లు చేసి యెల్లవారును నీవు గుండెదవు గమ్ముము లని యి
ట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయుత్తమ ద్వీపమున ధర్మవర్తి నాఁ జనునరేంద్రు
పురమున నొక వైశ్యవరుఁ డర్థాదిసంపన్నుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దానరతుండు ధనధాన్యశోభితుఁ బహుపుత్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు నం దొక కాకి చేరె, నొక కాకి యాలని పుత్రికులు దాని

తే. కెంగిలులు పెట్టి పోషింపఁ గొవ్వి పెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మిక్కిలి యెట్టిపక్షులును దనకు
బోల వనియెడు గర్వంబుతోడఁ దిరుగు
చుండి యది పెక్కుదినములఁ గ్రొవ్వి చెలఁగ. 54

వ. ఇట్లు విహరించుచుండ నొక్కనాఁడు కొన్ని హంసంబులు పక్షబలంబున సువ
ర్ణ ద్వీపంబునుండి [1]సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకాకి యటకొండుకు
లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, బలమునఁ బెంపున నిట్టు విహగపతిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి యెగిరి గెలువ వలదె [2]గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీనులగు నప్పిల్లబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగు
నదియును మార్గంబునం దాననంతంబు వాని వెనుకం జని మనం
బున వీనిలోఁ బాటి యెయ్యది యని యడుగుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చినయంచం
బురుడించి నలిలింపక పక్షముల నిలిచిన నవ్వుచు నాక్షణము నిలిచి పెలుచ నవ్వి
యువ్యాయామంబున కిట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతు మహీంద్రుఁ డెఱుఁగఁ బక్షులెల్లను బొగడం

1. క. నొరయునట్టివి. 2. జ. గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద,వ్వైనను ఖేదంబు లేదు । హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టివిహాయమందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బలిచితి పురుడించి పాఱ । [1]బేలతనమునన్
కలకే యింతకు మును హం,సలతోఁ బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మి । ట్లను హంసములతోడ, గతులునూటొక్కటిగలవు నాన
నొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగామీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి । చక్క నేలకుఁ జోడు, వట్టి డిగ్గుట సూరపాతభంగి
సంగతి వరువడి । చాలులీలాగతి, వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్టు । లైనను మీకోరిన,ట్ల పఱచి మేటియంచ లైన
దాని నివుడ గెలుతుఁ । దక్కటియంచలు, భయముఁబొందఁ గాకపడుచుఁబొంగ.

— కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట. —

వ. అనుటయు విని మున్నామహాతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూఱుగతుల నీవు । వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బలుఁగు లెల్ల నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున । [3]నిడుబాట నట్ల పా,ఱుదును రమ్ము జలధిచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన పర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగపడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బొకమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి పాఱునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి । వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్పబహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు । నగ్గలికమెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ । బిలుచుఁ గ్రమ్మఱ వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద । మోపుఁ జుట్టు
నేచి తిరుగు నీఁక । లీఁకలతో రాయఁ
నొరయుఁ జిత్రగతుల । మురియు నవ్వ. 66

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ బొందెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగున బలుకుచుండఁ దదీయకలకలంబాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యొప్పటి, పడమటి దెస నిగిడి పెలుచఁ । బఱచినఁ గూడం

---

1. క. గ. చ. జ. బేలుదనమునన్. 2. క. చ. సంగడిఁ బరువిడిఁ 3. క. గ. చ. నిడు బాఱు – జ. నిడుబాఱు. 4. క. లాయితము లొప్ప.

గడురయమునఁ జని యంచం, [1]గడవం గా[2]కీలకఱచి కాకము పాఱున్. 68

వ. పాటి పాటి డయ్యాటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన [3]బీఱువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యి ట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొడ లేమియు లే
వారయ బహుసత్త్వమయము, వారిధి డిగిపోఁకినవుడ వలయుం బొలియన్.

వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బి ట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేకగతులు నేర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ గా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్టు లెడల విడువ. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షంబులు దుండము దోఁక సోఁక బొరిఁబొరి నెగయ
బల మఱి మెయిదిగఁబడఁగా,సొలసి యెగయలేక వాయసుఁడు వెగడొందెన్.

వ. ఇట్లు మున్మిటినీటివయిం బడి [4]నగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకాకంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్లు యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీఱుఁ బని తీరెం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బి ట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యెందునెదురు వి,హంగమపతినైన గెలుతు నని మును దలఁతున్.

క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి, నీకరుణాలోకనంబు నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [5]దగవు గాదే నీకున్. 77

వ. అని యిత్తెఱంగున. 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు [6]దెఱప గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ దత్తనువుం దన,చరణంబుల నిఱికి యెత్తి చా వుడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షతతులు నుతింపన్.

వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి మొప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకొమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలఁది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁగాన తేటపడ నెఱింగించెద నాకర్ణింపుము 81

1. క. గడవఁగఁ జనుకినుక నేచి. 2, క. గ. చ. జ. 'కీలుకఱచి'. 3. గ. బిఱు వడి_ఆ. బరువిడి
4. గ. యగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు. 5. క. దరము గాదే, 6. గ. తెఱవఁగా నఱచుచు,

చ. విరటునిగోవులన్ మరల విడిపించు మదంబున నీమహత్వమున్గని
బోదిగొనంగ బోరఁ బారి క్రీటి పోవఁటి నాఁడు ఘోషయాత్రలోఁ
సురపతి డించి క్రీడి కృపసంగదపాత్రము సేసి యొక్కఁడున్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. వనిపడి జామదగ్న్యుఁడు సమర్థత విడిపించెడి మాకు నెల్ల న
ర్జునభుజవైభవంబు మధుసూదను పెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి [1]మున్
వినవొ యెఱింగియున్ గఱువలా నీకుఁ [2]గ్రొంతుల కేలకు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ బోక నాముక్రిఁ గంటికి నరముకు నవిష్ణుగాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము నడుపు శత్రులు నలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేవకీకొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీపెంపు దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునిపెంపును బాహుబలిమియు నెఱుంగక యే నేల
వారిఁ దొడరెద నెట్లు నెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి నా రెండె నేనొండె నగుదు
నింకియు నీవు వచమాట లాడక యుండుగు మని పలికి యచ్చటిమహీపతులు విన
నమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 87

— కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబు తెఱంగు సెప్పుట. —

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాపంబుఁ జేయుంగఁ, జాలెమనట్టిని జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబుఁ గాక యే, సరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద వినుమ మత్రశిక్షార్థినై మహేంద్రనగంబునకు జమదగ్నిసుతునిఁ
గోరిపోయినఁ గృపాంభోరాశి యగునమ్మహామునిగులము నడిగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా నతఁడు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగుమహాస్త్రంబులోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చెఁ బదంపడి
బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబున దీనిం
బ్రయోగింపుమని యానతిచ్చె మఱునాఁడ తత్తపోధనసత్తముండు మదీయాంకతలం

1. క. మి, వినమి యెఱుంగుదున్. గ. మి, వినమి యెఱుంగుచున్, 2. క. గ. చ. మాటలు బుద్ధిఁ జెప్పెదవ్ - జ. చెప్పుచున్.

బున నొఱిగి [illegible] ద్రుంచు [illegible] నొక్క-జంతువు నా క్రిందనితో [illegible] దొలిచిన [illegible]
త్మునకు సిద్ధాభంగం [illegible] చెయ్యు [illegible] మే [illegible] చుండు
నెత్తు [illegible] రాం [illegible] యేల జెప్ప [illegible] పడ్డ [illegible] వడి
నీవు బ్రాహ్మణు [illegible] సూతసుతుండ
నని చెప్పి [illegible] జెప్పినప్పు [illegible] యత్న [illegible] తా
కారం బె [illegible] నరుడు [illegible] దేట
పఱిచి [illegible] జేసి [illegible] సేసెం [illegible] నోవు
నాసంచయము [illegible] బ్రహ్మాస్త్రం [illegible] పరిగ్రహించు [illegible] ము
కాలంబున [illegible] మృత్యు [illegible] బె [illegible] దో [illegible] నాపడ పుట్టిన
యెడ భార్గవాస్త్రంబు దో [illegible] జామదగ్న్య
కోపంబు తెఱంగు బ్రాహ్మణ శాపంబు తెఱం గెఱింగి [illegible] నా కర్ణుండు. 89

సీ. [1]శ్రమమునకై [illegible] [2]సకలాంబ [illegible] నొక్క-
యాం బెయ్యి యుఱక [illegible] గలుగు
బ్రాహ్మణుం [illegible] కోపంబున [illegible] [3]ధే [illegible] దీని శల్య
విహారంబుఁ [illegible] నీవు [illegible] నీకు
తే. సమర మేకా గ్రసర్వ [illegible] త్త, [illegible] గ్రుంగి
వలయు నెవ్వరు [illegible] గెలుపఁ గోరి, శ్రమము [illegible] జావు మావు.

చ. అనుటయు భీతి [illegible] యావులు [illegible] నెచ్చ [illegible]
అను రథముల్ శతంబును [illegible] బోసి [illegible]
జనశతకంబు [illegible] నొసి [illegible] బొంద వే
యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూపమై. 91

వ. మానక యున్న నుఱియును. 92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదసిరతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుడు నతఁ, డీ కోఱును మాను [illegible] బెలు చన్. 93

వ. ఇట్లు [illegible] నలుక పెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నాపలుకు
లకు బొంకును గలదె నీకీ దుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ
నిదియు ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుం గాక [illegible] యే నిట్లుం [illegible] పట
దప్ప దరుగు మనియె నా గావున నాజామదగ్న్య బ్రాహ్మణు శాపంబులకు వెఱతు
నత్యంబపలికితి నీయున్నరాజులను నాతోడ సుఖదుఃఖంబులకుం గలవారగుటం జేసి

1. [illegible] 'శ్రమమునకై యేమి [illegible]'. [illegible] [illegible]
[illegible] ♦ [illegible] ధేనువు [illegible] ♦ దీని నిట్లు.

కృష్ణార్జునులకు నే నెఱిఁగిన నింద్రయమవరుణకుబేరులు వజ్రదండపాశగదాహస్తులై
చెట్టు ముట్టినను బెదర నని యిట్టిమహాదక్షిణవాతిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మా
స్త్రమునుం దోఁచుచున్నది యున్నారుని యున్నాఁడవు మనరథంబు సహపురుషు పుడమి
జనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు
చుండు నట్లు సేసెద నమ్మాటమగని ఋష్యూనివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహోత్తరంగములు వైరుల ముంచుచు, విజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరత్నములఁ బరిపంథులఁ జొదివెదు, నర్జునాకృత్యాన కళ్ళి యగుదు
విశిఖోగ్రశిఖల విపక్షపక్షుల నేర్చు కిరీటి,ఘోరదావాగ్నికాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చు పా,ర్థాతివాయువునకు నచల మగుదు

తే. విల్లు పట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కుఁ, డనఁగ నెగడినగాండీవి నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపడుల ఘుప్ర,కారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.

వ. అనిపలికిన విని యమ్మద్రపతి వీని యంతరంగంబు గలంగం దా నర్జునుచేతం జచ్చుట
నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియుప్పొంగు జములు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట కుండుటకుం
గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలుకు విన నుగ్గడించె నిక్కలంక
యే నీరజులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదంబడంచిన కతంబునం గలి
గెఁ గౌంతేయాగ్రజునకు నా యిచ్చినవరంబు సఫలం బయ్యె నని మనంబునం
దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పినయాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు
చునికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో మఱియు నిట్లనియె. 96

—కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట.—

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మా నీవు నన్నుఁ గాకము నను న
త్యుత్కృష్టమరాళము గాఁగ ని,కృష్టపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టన వరుసని, కాఱు లఱచు చున్కి గాన యిట్లు
వలికి తింతఁ జేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక,వ్వడిభుజబల మెట్టి దని యకారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు టారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిమ
ర్జనుని సహింతురే పెలుచఁ జావక సైరణ సేయు కాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యముపై భరంబునం
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద వి త్తెఱంగు

మిత్త్రివంచన మూరయ మైత్త్రి నప్త
పదకృతోద్భాతి యని యెఱుఁగ పలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్త్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మన మూఱడి యుండు నాకతమం ద్రప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్త్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయుఁగా దు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చిం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగంగ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును. 106

తే. ఖండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక [1]నేఁడు, మేలుచే యైతినేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, నందియము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల గోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్యమై యెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూచుమీ
నను విశిఖావలీవిలసనంబున నాతని యేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడు కొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికి కొన్నబాసకతంబున
బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుండియనర్గళప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి వినుము
కర్ణ కర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నితండు గినుక
[2]నెఱ్ఱనైన కన్నుంగవతోడి నవ్వు నవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి నుత్తమద్వి
జులగోష్ఠి సకలదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు చెప్పవింటి బాహ్లీకదేశం
బునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురా
లాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల బాహ్లీకదేశనిందోప
న్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లీకుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగుపుణ్యపాపంబుల
నాఱవపాలు నిన్నుం జేరు నట్లుంగాక వారియనాచారంబులు వారింపమిం జేసి యా
కల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లీకులకంటె మద్రదేశజాతు లవినీతు లని
యార్యులు చెప్పుదురు నిన్నేమి చెప్పం గల దింతవట్టు నెఱింగి నాలుకయడంచి
యుండు మనవుడు నమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [3]రథాతిరథసం, ఖ్యావేశం దెలియఁ జెప్పెఁ గాదే భీష్ముం

1. క. నేను. 2. ఆ. నెఱ్ఱ నైనకన్నుంగవతో నవ్వుచు. 3. ఆ. రథ్యాతిరథసంఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధ మేల । బలియుఁడ నీకున్. 110

తే. విడుతు రాప్తుల బంధుల । వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల । నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వర్జనుల [1]కిట్టి, లేలాకో నొడ్డచరితంబు । లెన్న నీకు.

క. పరదోషము సెప్పఁగ నేర్తురు గా కాత్మీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నేర్తురె తలఁపక యాంటి పలుకరతో నుండకుమీ. 112

వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113

ఆ. సకలదేశములను । సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ । గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్చు ప్రమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు । రెదురు మెచ్చ.

వ. ఒకదేశంబు వాఁగెడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచారంబులు
దైవం బెఱింగెడు [2]నీ వనాత్మజ్ఞుండ వూరకుండు మనియె నట్లు య్యిరువురు వివా
దంబు సేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖిభావం బుపన్యసించి రాధేయు రాజత్వ
గౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శల్యు
నుద్దేశించి పొద పొద రథమ్ము పో నిమ్ము పో నిమ్మని పలికి నట్లరిగి శల్యుండు
సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును [3]నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును గాండీ
వంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుతోడం బెనంగ
నోపితేని నీవ మాకెల్లను రాజవన్నిమిటి మగనియరదంబు మన మొగ్గరంబు చిక్కు
వఱచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమఱక యుండ వలయు
నీ తోఁచు దుర్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

—•• శల్యుఁడు గర్ణునితో నప్పుడు దోఁచు నుత్పాతంబులు సెప్పుట. ••—

క. పఱపులు మనచేరువఁ బ్రేల్లఱచుట బెట్టిదురు గాలి । యడరుట గ్రద్దల్
తఱచయి యాడుట వికృతవు, టఱపులతో రేఁగి కాకు । లఱచుట గంటే. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఆ. సిడముకామ నూఁడు । వడఁకెడు మన తేరి, చుట్టు మెఱయుఁ గట్టినట్టి చిఱుత
పడగలందుఁ గంటె । వెడలెడు మంటలు, గ్రంబు గాఁగ నోపు । రణము నేఁడు.

వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయవ్యూ
హంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తనమోహారం బాయితంబు
సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యత్తెత్తి యాలోకించి. 119

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి । యుద్భటులైన త్రిగర్తు లేవు రో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని । బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె । నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 120

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు । లనియె సంశప్తక,బలము చేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

1. ఆ. కెల్ల, నొడ్డచరితంబు లెన్న నీ కనుచితమగునె. 2. అ. నీవు నాత్మజ్ఞుండవు. 3. గ. నగ్గించి.

మేఘపిహితుఁ డైనమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్న। వాఁడు గంటె. 121

వ. అనుటయు శల్యుం డు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె । వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు । వోరుల నేపఱు లేల కల్గు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప । వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ । దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ. దేవతలకు నైన । దేవేంద్రపుత్త్రుని, నాహవమున గెలువ । నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టి। మాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యూడి దీన । నంతసింపు. 124

ఉ. మేరువుఁబోలె నొప్పినసమీరణపుత్త్రుని పేర్మియుఁగా మహో
దారుఁడు ధర్మనందను సుదాత్తతయుఁ గా విజయానుజన్ము లే
పారఁగ నున్నసొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీసుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగు । లీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వారల ధర్మంబు గలుగు నవ్వారలకి జయంబు గలుగుట
దప్పదనుసమయంబున సంశప్తకకులంబుం గనుంగొని మనసైన్యంబునుసవ్యసాచిం
జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునలసంపా
తంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజుం దగురా
జులను సాదరావలోకంబున సంభావించి యి ట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు । నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యు। దాత్తభంగి
నొదవె మీకు బాహు। మదమునఁ గొనియాడుఁ
డుగ్రశౌర్యమహిమ । యుల్లసిల్ల. 127

క. బలు పెసఁగఁ బాండుపుత్త్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్య। భోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన సు,జ్జ్వలనాకసుఖంబుఁ గలుగు । వ్రాలుఁడు పోరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయుఁ దూర్యనినదంబులు సెలంగ
సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబులమనంబులం
బ్రమదం బెసంగ ని ట్లనియె. 129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీఱు నూడఁ । జంపినకష్టో
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడిన। ములు వే నూడ్పన్.

క. కడువడి వడముడియును గ,వ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని । వచ్చిరయేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖల। వేఁడిమిచేతన్. 131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథి। కావలి పెల్లుగఁ బాండుపుత్త్రయో
ధనులపయిఁ గా వెసం గవియు। దర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

1. ఆ. దొరకొనునె చలం...ద్రావ వచ్చునే. 2. అ. ల్వీరల

ర్కానినమహోగ్రభంగియును ఘోరవులీలల విస్మయంబొన
ర్చె ననిమిషాంతరంగములఁ జెల్లె రణంబు సుదీర్ణరౌద్రమై. 132

కం. జనసంక్షయంబు వెల్లె, మనవచ్చుం బ్రళయకాల మయ్యెనొ కాకుం
డును నిట్టిది గలదే యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మనుజకోటులకున్.

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణకేళి యొనర్ప సౌరభం
బాతతి సంచరించు నలిశాలిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సం
జాత నవీన ఘర్మజలజాలక సైనిక లాలనీయుఁడై. 135

ఉ. ఆ సమయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్భటుఁడై యతండునుం
జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెడునట్లుగా సము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136

కం. పదపడి రాధేయుం డున్మదవృత్తిఁ గవిసె గుణనినాదంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్మునిదెసకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన
నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు. 138

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతిఘోరభంగి నం
దరయ నితండు గిటడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖత్వముఁ బొందు నిప్డు రం
డరదము సేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139

కం. గెలు పెల్ల భంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు వుట్టఁ గా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, ములవడుటయుఁ బోర నెఱుఁగ నయ్యెడు నదియున్.

వ. అనుచుఁ గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబుగా నురవడింప రాధే
యుం డతిభీషణం బగురణంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజుమగఁటిమియును
బలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి నొంచె
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగునద్దెస యోధులగర్వ మడఁచి. 142

— కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట. —

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియెఁ గర్ణుండు దనచెయిన యొట్లాయి
తంబు సేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టిదతం డతనిం బొదివినయప్పుడు
గప్పడి యెవ్వలనుండె నవ్వీరుం డన్నకడనున్న నాసూతనందనున కెట్లు సేయవశం

బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యున్నరునిపైవచ్చి ఖాండ
వంబు గాల్పకుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకునకాసపడుగల కతని మార్కొన
వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు. 143

తే. ఇట్టు లను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
సంగరవిహారంబు తెఱంగు ధర్మ
సుతునియొద్దవిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయును మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం
డును గుఱ్ఱపుదళంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలు
ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి డాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ
శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారిపువ్వులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస
నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ
త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహు లై యన్నరపతి నియోగింప
నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్త్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యొసక మెసఁగుబరవసంబున
మెఱయ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు
మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుకతంబున మొయిళ్ళమొత్తంబుల
కైవడిం గాఱుకొను నమ్మోన సురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కౌంతేయా
గ్రజుండు గాండీవి రావించి యి ట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజమోహరము సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ద్యోతితభంగిఁ దోఁచె నది యుక్కునఁ బై పడి యుబ్బలంబు ని
ర్ధూతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలువు నేర్పును దద్జ్ఞులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి నృపవరేణ్య
పూని సేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కిట్లను న ట్లేని నీవు రాధేయుని గెలువుము
భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని
శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణపుత్త్రుని
ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దలఁపడువా రేను
గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు మున్ను దననిలి

చిన నెలవునకుం జనునెడ నయ్యుధిష్ఠిరునను వు తెఱంగు వార లందఱకు నెఱిం
గించె నతండు వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యెను వృకోదరుండు వామ
పార్శ్వవర్తి యయ్యెను శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాండవాగ్రజుండు
మధ్యభాగస్థుం డయ్యె నున్న యమ్మోహరం బా సూతనందను మొనయురవణి
నరకుఁగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మైమ్మె విని వచ్చె నన్నరునకున్ సంశప్తకశ్రేణికి
స్థిర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు మున్సూచించి తీ వయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకి యోర్చె ననియుం జెప్పంగ వింటిన్ రణం
బరయం జిత్రము సెప్ప మత్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కిట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పిన కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక [1]కయ్యంపు టౌచిత్యంబున నొండు దెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున మొనలు రెండును నొండొంటిం దార్కొను సమయంబున సవ్యసాచి గర్ణునడచు చక్కటికి నడరం గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపు పెంపునఁ బొంపిరి వోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పుచుండ నొండొండ పేర్చి యాబలం బా బలమర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీరుండు విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్నికీలాకలాపంబు చందం బగుసాయకనికాయంబు నిడిగించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మూఁకలం ద్రెక్కొను చుండఁ దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు. 151

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేవు రో
ఖిల్లఁగ వారి యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పి చూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్త్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును గృతవర్మయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడఁ బెలుచఁ గవిసి
కాశ కైకయ మాత్స్య కౌసల పాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రుగ్గలిక మెఱయ

1. క. చ. జ. 'కయ్యంపుటుచితంబున'.

నారెండువాఁగుల | నాయుధంబుల[1] యెడ
మంటలుఁ బొగ్లును | మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజముగ | శోణిత[2]ధామము
ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప

తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత
హయములును మృతభటులును | రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్మదగమనభంగు
లందు బలువెర వొలయఁ బోరాడి రధిప. 154

వ. ఆలోన. 155

కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట.

ఉ. మేలిమదావళంబులును | మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపింపు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె | రేణు వుదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె | శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై. 156

వ. అబ్బలంబునకు బాసటయై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబునుం దఱిమినఁ బెఱిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమూఁకలం దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు వఱప నవి పీనుంగుపెంట లగుచుండ నుఱక యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి కంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు పరఁగించుచు బహువిధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబులతో బెనంగు మొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబులను మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచునట్టినదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వారు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కిట్లనియె. 157

తే. ఇవ్విధంబున సేనలు | క్రొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజు | కేతనంబు
దెసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ | డెనక మొనఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డపడియె నధిప. 158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ | నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా,కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్. 159

క. కని పాంచాలురు గోపం,బును దర్పము నెఱయ మొఱయఁ | బొదివిన రాధా

1. క. గ. చ. యెఱమంటలుఁ బొగలును. 2. క. గ. చ. ధారలు.

తనయుం డిరువదియేవురఁ, జనియె నిటవదేను వెడఁదతూపులఁ బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేవురఁ బైకొని, చండశరప్రకరములు వెసనం గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదుక్రూరాస్త్రములన్. 161

వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోపదీపితుండయి చక్రరక్షకు లగుసుషేణసత్యసేనులును వెనుక బలసివచ్చువృషసేనుండు నిమ్ముగ్రవ్వుదుగొడుకులఁ గడిమి రూఢికెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దోడుపడియెడు నుల్లాసంబున నుల్లంబు వల్లవింపం బాండవబలంబులం గలంచు నయ్యంగపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయ ప్రముఖపాంచాలకుమారులును సాత్యకినకుల సహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రాతంబును భీమసేనపురస్సరంబుగాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబుపయిం గురియు పెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయతనయులు దన కెలంకులం దఱుమం గరిఘటలతోడం గడంగి యవ్వడముడిసి తార్కొని. 162

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొదివెన్. 163

క. పొదివెడునప్పుడు శౌర్యోన్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయుశరమార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటఱి, యెదురుపలేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.

మ. బలుగాలిన్ నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణి[1]మాడ్కిన్ సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబు చందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుండైన యాభీముతూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర ముగ్రవ్యాప్తియై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవనందనులకుం దలకడచి పవననందనుపార్శ్వంబులం దఱుముధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శాసనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్కుమారమర్దనుం దాఁకి రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శిరాననము ద్రుంచి నారసములు రయము మై
నురమున నేడు సొనిపి నిష్ఠురనినదం బెసఁగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు కర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట.

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచాపయష్టి విఱుగ
నేసి మై బల్దావు లీరేడు నాటించి, తన్నప్పు డొడరుశరాఘాతనూజు
నుబ్బువాలమ్ములు డెబ్బదియూఁట వ్రారించి తత్సుతుఁడు దోర్గల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల, నూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

1. 'మాడ్కిన్' అనియే వ్రా. ప్ర.

తే. నేడుమూపులఁ దునుమాడి యేఁచి మూఁడు
నారసము లంగమున గ్రుచ్చి నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపువెరవు దోఁపఁ
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియమ్మున శిరంబు. 168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులవయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూరమార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ద్విగుణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కుమ్మడి విరథులం గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పొలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణుండు నఱకి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనం బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నాసూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యవ్వడముడిమీఁదఁ ద్రిసప్తతిత్రివప్రదరంబులు వరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన. 169

ఆ. చిత్రచాపము త్రిశితశరపంచక, హతశరీరుఁ జేసి నాసుషేణుఁ
జేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము నొవ్వ నార్చె.

చ. అలిగి సుషేణుఁ డంతయు రయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాప ము
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్. 171

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తుఁ డై కడఁగి సు,షేణుఁ డతనిపష్టిబాణగాఢ
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు మేనఁ గ్రుచ్చె.

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్యము మురదైత్యరణముకరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె నిషుచయ మడరన్.

సీ. సాత్యకి వృషసేను సప్తనప్తతిమార్గ,ణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
నూతుమైఁ బఱపిన నాతఁ డాతని పెనుఁ, [2]గడఁత వాలికయమ్ము గాఁడనేయ
గోపించి మూఁడుబద్దులూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
నప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాం,డస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణనందనుండు
డెలిసి కనలి వాలుఁ బలకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గ నవియు నతఁడు నుగ్గుసేసె

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రితేరివెనుక వర్తించె నయ్యంగపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు

1. క.గ.చ. కృపకృతవర్మలకోదం, 2. గ. గడఁత వాలమ్మున. 3. అ. డిగ్గ కవియ నవియుఁనుగ్గు

రూ పడంచి యతనిఫాలమ్మున మూఁడు నాలికయమ్ములు నాటించె నానత్యకి నందనుం డుస్స్యందనారూఢుం డై కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం గలంచి యతనితనువున నేమనారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం డన్నియశరంబులు లేసె నవ్వు డురవడించి తక్కటిద్రౌపదేయులు దెబ్బదియూఁడును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బదిపదియు భీమసేనుం డఱువదినాల్గును సహదేవుం డేనును నకులుండు ముప్పదియును [1](యుయుధానుం డేను) బాండవాగ్రజుండు నూఱును బాణంబు లానూతపుత్త్రుపయి గుప్పించి నొప్పించిన.

క. మదమున నతఁ డందఱఁ బది,పదితూపుల నే పడంచి బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ దేరొ,ప్పదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడున్ ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
మేనన్ గ్రుచ్చ శిఖండియున్ భుజబలోత్సేకంబు సూపన్ వెసం
దా నయ్యోధుల సూతిసూతి [2]విరథస్వస్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁగందరి వెండియు నప్పీనుంపు వారల నందఱ నస్త్రధారలం బొదువుచు నెడ్తెఱం బెఱవారెసి బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును దొలంగియుఁ బెరలియు మలలియు సాంధికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత ధర్మనందనుపు బాధింపఁ [3]దలం పియ్యున. 178

క. ఆ రాధేయుం డాతని,పై రయమునఁ గవియుఘోరభంగిఁ గని మహో
దారంబుగఁ జెదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్.

ఉ. నూతలినూఱుఁ డబ్బలము సొచ్చి శతిత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వో నుఱుము సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బెర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి,వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు,పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపతియోధులును సత్త్వరులై యా రథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత,కర మయ్యెఁ దదవసరంబుకయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆ సంకులసమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా
క్ష్వాణస్ఫూర్తి ఛటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని య
క్షీణోదగ్రత వైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా
రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే మబ్బఁగన్. 184

1. ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు. 2. అ. విరథధ్వస్తాంగులం. 3. గ. జ. దలఁ పెత్తిన.

వ. అమ్మహోగ్ర విజృంభణంబున. 185

క. ఆటోప[1]మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు దెచ్చవడిరి [2]మొయిగలి కర్ణుం
డేటులవికిఁ గవిసె ధను,ర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ దెలుచన్. 186

వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేదినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు పరఁగించిన నతం డుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు నడిమికిఁ ద్రుంచి మై,మఱువుఁ దొంబదిశితమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది, సౌదామనీచారుజలద మంబు
జాప్తునితనువున కడ్డమై యుండి వా,తాహతం బై పాయునట్టువోలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందరమైన,యతనిగాత్రము నతారాంబరంబుఁ

తే. బోలి యుప్పాడ యానూతపుత్త్రిచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నత్తెఱఁగు రాజ,ధర్మసూనుఁడు చలింప కదల్చెనధిప. 188

వ. ఇట్లదల్చుచు. 189

క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొదమపిడుగునట్ల నిగుడఁ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నెడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబున వేగంబు, నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతో,మరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినయుగ్గలికంబున, నానూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల, నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖండియు నెడసొచ్చి రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్క మొగి నింప నయ్యోధుఁ డుఱక వారి
విరథులుగఁ జేసి వింటులు విఱుగ నేసి. 191

క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపంజాలక యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొని పోయినం దోడన తవిలి నిలువరించి హాసభాసితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో నిట్లనియె. 193

కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట.

సీ. క్షత్త్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ, మిది యధర్మం బని యెల్ల నెఱిఁగి
నట్టినీ [2]కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణ,ములు డాఁచికొన శాత్త్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె, నృపనీతి యెఱుఁగవుఁ నీవు బ్రాహ్మ

1. గ. మడిఁగియక్కడ: 2. క. మేగలి_జ. మేగరి. ఇట చూడు కర్ణ. ౧. ఆ. ౧౧౩. పద్య. మైగలి దుస్సేనుఁడున్. 3. క. గ. చ. కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి । యాగాధ్యయనముల, వర్తింపు కయ్యంబు । వలవ దుడుగు
తే. మింక ననుబోఁటిఁ దొడరినఁ నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పొమ్మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు నున్నెడకైన నరుగు, మేను దెగ నీదుప్రాణాన కింత నిజము.

వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికిం జేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయ సేనాసముదయంబు నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగుచు నమ్మానవపతియును దత్ప్రదేశంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195

క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖుం డై
చనునబ్బలముం గని వెను, కొనియెం గర్ణుండు నీదుకొడుకులుఁ దానున్. 196

క. పటుసింహనాదతూర్యోత్కటరవగుణనిస్వనములు । గలసి యఖిలది
క్తటధారణ కేలిసముద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ । బరఁగె నరేంద్రా. 197

ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనుని యెత్తెఱఁ గోడిన యోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు । గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱ దెంచు కౌరవనికాయము గర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్యమ్మిగురొత్త వే తిరిగి । రారథికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనినమన మూఁకలుం గూడికొని తిరం బై [1]త్రోచి తలఁపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.

మ. కరిబృందంబులు ద్రెళ్ళెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కుగూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ । లెక్కింపఁ బెక్కైనకా
ల్వురమొత్తంబులు రూపడంగె సిడము । ల్నుగ్గయ్యె నస్నైలనె
త్తురు వెల్లిన్ మునిఁగెన్ మరుత్ఖచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200

వ. అట్టినందడిగయ్యంబున భీమసేనుండును సైన్యేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచఱచిపఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలునిలు మని పలికిన నమ్మహారంబు నిలువ దయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుం డైన యాసూతసూనుండు వెండియుం గౌరవుల[2] వేఱువేఱపురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం బవమానసూనుండాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకుమున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కియున్నతమయన్న వలను సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులకుం జూపి వారలతో నిట్లనియె.

ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె । నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరున్ సుయోధనుని । బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [3]యిట్లురువు । నేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1. క. తోడంబడుటయు. 2. గ. పేరువాఱి_క. చ. వేఱువేరం. 3. అ. యుల్లడము; క.త. యుల్లెవు:_ ఇది 'యుల్లుఱువు' అని యుండనోపు.

సూతతనూభవుఁ సమయఁ జూడక పోదు విషాద మెయ్యెయిన్. 202

క. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీరీ,భూనాథునిఁ గాచికొనియుఁ బోరు నడపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణునిదెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చు ననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్చునలుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన వచ్చెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడులోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్త్రుఁడుం
బొలిసిర కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఁడు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్ల [3]యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగ టార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ దాఁ
గని వెన వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల మప్డు సూడుమీ. 206

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటులైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీముని దిక్కుదగ్గఱం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచున్ బలము వాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారథికసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతనియురము బలునా,రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుం డై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఁడు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతని పేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేనునారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూఱి యంగంబుఁ గాఁడి పాఱి,నిలువ కట చని మేదినీతలముసొరఁగ.

1. క.గ. బడుగఁ. 2. క. గ. నాఁడు నితండు నింత. 3. క. గ. యిం, తనఁ దగునే. 4. క. గ. నాఁ గని

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁగా నప్పాండవుం డేసినం
కులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్ల యుండె వెఱఁ దత్సైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

-- భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయం బూనుట. --

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనందనుం గనుంగొని యిన్నీచువాలుక గోసెద నని చుంగటీనయులుఁగు వెఱికి యతనియరదంబుమీఁది కరుగ నుత్సహించినఁ జూచి మద్రనిభుండు వారించి యిది మూర్ఛ గాని మరణంబుగా దీయనఘ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు నంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్సచేసి తీదురాత్ముండు సభలోన నసభ్యంబు లగు మాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దిపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేఁడు తద్వేదన వెలార్పం జూచితి నట్లు చేసితి నేని మానధనుం డైనధనంజయుండు దనచేసినపూనిక నెఱపం [1]గావక మనంబునం [2]గుంది మడియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింతప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 214

క. పాండవుల నాజి నోర్చు న్నితం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడుం
గం దడఁచె భీముఁ డిట్టిమగండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము చెల్లెన్.

-- భీముఁడు శ్రుతవర్మాది కురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట. --

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కి ట్లను న ట్లు బాధితుం డయినరాధేయుంగనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెంగావలయు వేగం బొయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి యక్కొంతేయుం జుట్టుముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేసూటయేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది ముఖకాంతిమెఱయం జంద్రమండలంబు మహిఁ గెఱఁగుతెఱంగుఁ దోఁపం బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటునిసముని బె ట్టేసిన వెడిదంపుగాలిం దూలుతరువులకరణి ధరణిం ద్రెళ్ళిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూల్చి నందోపనందులనొక్కపెట్టపెక్కమ్ములం బొరివుచ్చె నిట్లునీకొడుకులార్వురుం దెగినఁ దక్కటివారువిచ్చి

1. క. గ. గామియు నెఱుంగుదు. 2. జ. గుందు మఱియు.

దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగ నంతకుఁ దెప్పిఱి యొప్పటిపరవసంబు
శోభిల్లం గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి. 216

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడున్
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు పేర్చి యార్చె వసుధావర యాతఁ డుదగ్రుఁడై. 217

మ. పది బాణంబుల నొంచి విల్లు దునుమం బ్రస్ఫీతదీప్త్యుజ్జ్వల
గ్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యొకట ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁడై పాండవుఁ డొండువిల్లుఁ గొని నానానాకంకపత్త్రంబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను వతిస్ఫూర్జద్దశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతరమైననారసము పాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁడై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుకృతం బయి వీఁపున వచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగు శైలముఁ బోలి తాల్మిని
క్కటముగ రోమరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు నక్కఁడఁచి సస్మితవక్త్ర సహస్రపత్త్రల
క్ష్మి యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁడై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం బది యేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువు నంబుదంబులచందంబున నాజెట్టి మగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుటయు సౌబలుని ఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నురవడించిన వాని ప్రావున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చిన యబ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబువాడ్పున ముడింగి యొదిఁగె నవ్వడాశకునియోధులు పంచశతరథికులు రథసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వకేతుస్యందనసమేతంబుగా నఱిముఱి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసినం గని యగ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసంఖ్యుల నవ్వడముడి పొడిసేయుచప్పుళ్లు గార్చిచ్చు వెనుకుటడవి నేర్చు తెఱంగునం దోఁచె నిట్లు గదవండువు సేసి యొంటురథం బెక్కె యక్కౌంతేయుండు ఖండనంబు సేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజుం దాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం

గప్పి సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దూలంగ నీడ్చికొని పాఱిన
వెనుకొనునయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచున్ రథము భీమగతిం గవియించ నాతఁ డు
ద్దామత మాఱుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాప్తయు
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిన్ వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆ యిరువురనిబిడశర, తోయదపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
స్ఫాయత్ప్రభాఢ్యుఁ డయ్యుం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోఁపక యుండెన్.

వ. వా రొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తన కరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపుమెయిం గొనిసూడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముద్రదంబుగఁ బశ్చిమిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరిదమ్మితేనియలఁ దెల్పఁగెం బ్రతిబింబ మొంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్దామ [2]సాహాయ్యంబున సమధికోత్సాహుం డగునాసూతనందనుసంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పోద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగె నివ్విధంబున నిరువాఁగును గలయం బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెసఁగునులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుటం జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు పుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రముఖావయవంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబులును నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసి పడి భీషాభిరామంబులుగాఁ గరిహయనరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన సకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకసతలిప్తకాండంబులు [3]లూడుకొనం దాఁకిన నెరగల్లు వోవుకొండలకైవడిం బొలుచునవియును నస్త్రశస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ముల గైరికనిర్ఝరంబులతోడిధరాధరంబుల ననుకరించునవియును మెయిమఱువు లఱువు లై నానానిశితశరంబులు నాటినం జేష్టలు దక్కి ఱెక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ మట్టువిసి రేణువు లెగసినం జూమ్కులు నిగుడ కున్నను దఱియ నుఱికి నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెఱింగించికొనుచు వీరులు పోరుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడుతదీయబంధుమిత్త్రులం బొగడు నమరులయెలుంగులు సింగి నిండం జెల్లు వారఁగుకిలాలం బాధూళి

1. గ. యుచితంబుమెయిం. 2. జ. సహాయంబున 3. చ. లూడిపోవం. 4. జ. పేరవాడి.

నడంచిన గోలంది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతభేతాళక్రవ్యాదంబు లోల లాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు సేయ నంబరంబున నట్టలాడ వెక్కసపాటొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు లెవ్వటిల్లమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయు సైనికోత్తములసింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలని కలన నట యున్న తన్నుం బొదివిన త్రిగర్త కోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలనూదనసూనుండు గాండీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మం దాఁకిన నతండుఁ దదంగమునన్ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకుని బాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్పి బల్విడఁ దయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
త్తెఱఁ జలియింప నేసిన నుదీర్ణతఁ దక్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడి యాఁగుట.

సీ. వెగడునఁ [1]జెయ్యెది వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జునసాయకముల
కోహటింపక సముత్సాహంబు వదలక యందఱు నొక్కపెట్ట తద్రథము పొదివి
హారులతోఁ గాడి యహరి కేలు నొగలును, [2]బలుగాఁడియును గంట్లు బట్టి మీలఁగ
మిడుక రాకుండ నమ్మేటి విల్కాని మేనును నిగ్రహించుట గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు నే యార్చె శౌరి
లీలఁ గొందఱు మత్తశుండాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర నమయఁ జేసె 229

వ. అంతఁ గొంతయూరుపు వోయినం జిఱునవ్వు నవ్వి కమలనాభునకి ట్లనియె.

ఆ. తేరు గదల నీక వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్టరాచపొల్లనైన
యేనుదక్క నృపతి నూనుఁ డిట్లూరుఁడు సహించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ య, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ నది యరులకు గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం, చిన ముంచె నతండు వారి శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణ దారితాంగు
లై రథంబు విడిచి రప్పుడా సంశప్తకవ్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న, చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి చీరెం బంచు
స్ఫురణము మెఱుఁగ వెస న, య్యురగాత్మకబంధ మూడ నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గఁడగి గాండీవివయి నే

1. క. జేడ్వడి. 2. జ. బలుబండి కండ్లును బట్టి తోలఁగ.

పునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్మఁ జేసెఁ । గనదస్త్రమునన్.

చ. అది [1]నరుఁ డెంద మూఁపటయు । నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేఱి పైఁ
జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యుదె । చచ్చె సుశర్మ నిరోటు దాఁకె బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మదసంలీలల నార్చిరి వీరసైనికుల్
చదలను దిక్కులం బరఁగె । శంఖముఖోద్భట తూర్యనాదముల్. 237

సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విజయాంతకుఁ డై వడిఁ, గవ్వడి యేచి మార్గణ చయంబు
పెల్లడరించిన । బిఱుసోమె సుశర్మ, యాసేనయందఁ నైంద్రాస్త్ర మక్కి
రీటి సవ్యూచు నేయ । నాటోపమున నది, వివిధబాణాకృతిఁ । గవిసి నుఱుము
గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశప్త, కాగ్రేసరులు దెగటాఱి రప్పు

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి । తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ । జిత్రరూపు
లట్టులైరి ధూమ । మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలు చంద మయ్యె । నన్నరుండు.

వ. హతశేషులైన సంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యు లవ్విజయువిజయంబు నహింపక యొండొరులం బురికొల్పి కొని బలంబులతోడం గడంగి నతం డతిదారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిపాండవుల దెసఁ బోరు కౌరవబలంబు దద్బలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్మ కృప గురుపుత్ర కర్ణులు నులూకసౌబల సుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు సేసి యాసైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడ గృపునిచే నపరిమితశరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గని శిఖండి యుగ్రహాసురవధుని పూర్వకాని యె నయ్యుభయపుర సమరంబు రామ రావణుల రణంబుకరణి నొప్పె నట్లు పోరి పోరి శారద్వతుండు.

చ. హయులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నా ద్రుపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరముగ నేఁగుదేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ డ
య్యరి వెఱఁగందుచుం నిలుచునట్లుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240

వ. అట్లేచిన కృపాచార్యు పైఁ నురవడించిన ధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయ ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండును దలపడి నిలువరించి [2]రగ్గాతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు. 241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ
జ్వాలలు నిగుడ నడిరి యాంభీలత నాకృపునితోడఁ । బెనఁగె నరేంద్రా. 242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లసతండు పెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన । తొలఁగి పోయె

1. ఆ. నరుమేన నాటుటయు. 2. క. దంట్యర.

నా సుకేతుండు గృపునిపై ఽ నాడ నిరువ
దాఱుశరములు వఱపి రథయంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల [1]నోఁ, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడుఽగనలుచు బలువిల్
గ్రీడయుఁబోలం గొని పే, న్గాఁడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశనారాచంబుల్. 245

— కృపాచార్యుండు సుకేతుం డను పాంచాలకుమారునిం జంపుట. —

తే. అట్టు నొప్పింపఁ దూఁగాడుఽనా సుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడుఽక త్తివాతి
దొడ్డతూపున నేవునఁ ఽద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు నచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండుఁ గృతవర్మయుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మవక్షస్స్థలంబు విశిఖనవకంబున నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబుగా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగురథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱపిన తెఱంగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁకఽనతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుడు గద వుచ్చికొనియును ఽనఱుమ లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మఽయలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యవ్వరుసున నబ్బలుమగండు దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యా ధృష్టద్యుమ్నుండు. 249

క. ఆ రథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును ఽ సంతసమునఁ బాం
గారి [2]తనశబ్ద మిచ్చె మ్మహారవమున నిక్కడిక్కఽ దనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటుఽవిక్రమకేళి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ వ
మ్మునఁ గలమేటిజోదులనఽముద్ధతి యేడ్తెఱ నివ్వారింప వి
ల్గొనెఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగునయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచికొని యనికిం దొలఁగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము బలంబు గలంగం బరాక్రమించుచుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు గురుఽతనయుతోఁ బెనఁగుచో, బాసట యై శినిఽపౌత్త్రుఁ డడర

1. క. పైఁ గాఁడఁగ. 2. క. గ. తలశబ్ద.

నా యుద్ధమును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందు,నట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వారల్లి, యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్ర బాణ
ఆ. నిహతుఁ జేయునతఁడుఁ బ్రహసితవదనుఁడై,యొకనినొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి విచ్చుకొడుకుచా,పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 253

క. ధృతి నొండువిల్లుఁ గొని యా,శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు సొనిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గవలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్.

క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో,కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెనఁగం గో
పించి శరనికరములు గుప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీమణభంగిన్. 255

చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గార్ముకముం దును మాడి మూఁడుబె
ట్టిదపు మెఱుంగుతూపులఁ బ్రటిష్ఠత సూపిన నా నృపాలుఁ డు
న్మదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వ్యాఁదియును నద్ధరామరుని పై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256

వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి.. 257

ఆ. అర్ధచంద్రబాణహతి గురుపుత్త్రుని,ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథి గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి.

క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రిడ్చెఁ దురంగమములు దే రటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను,వారు వొదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259

క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ,త్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొక వ్రేల్మిడి, నామెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260

వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.

సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ, వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్షతునకుఁ జూప నోపినఁ దెల్ల, మగు నది యట్లుండె నరయనీకు
నెయ్యంబు వాటించు నేర్పు కృతజ్ఞత, యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గువర్తనమున నుండుఁగా, కని సేయునే యెంత యడచివడినఁ
ఆ. బడిరి గాని యడ్డపడ లేవు కౌరవ,కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి. 262

వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యా భూవిభుండు దొలంగె నట్లంతటి మానిసి గెలిచినవాఁడై నిలిచి నిజపార్శ్వంబుల మూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్త్రుండు క్రూరవిహారంబునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరు కర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశచేదిసృంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు సూపుచుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు కౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొట్టె

నా రాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయు మునుమభంగిం బ్రజాతియం
బగుచుండె నీ దుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియవలసె నయ్యవసరంబున. 263

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడు కౌరవనాథుఁ డ,న్నకులునంగంబున నవశరములు
నాటిచి యాసహదేవు కనకపుసిడము ద్రుం,చిన వారలిద్దరు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతిరెండువిండులుఁ, దునుమాడుటయు నన్యధనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండు ¹నదన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ, బొదివినఁ గనలి యా భూవిభుండు

తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పి ఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదురు కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట.

ఆ. ఇరువదేను నిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతని హయంగకముల
నఱువదేను తూపు లడరింప నఱకె న,క్కౌరవేశ్వరుండు కార్ముకంబు. 266

మ. బలువిల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కట మొగి నప్పాంచాలవర్యుండు దీ
ప్తులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లా భూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబు చెలువంగం బొందెఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెన్ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267

క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర,మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మి మాడ్కిం జూడన్. 268

సీ. కనలి యవ్వీరుండు కార్ముకాంతరమునఁ, గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ దేరును గొడుగును, దునుమాడఁగా భవత్పుత్త్రుఁ డేపు
గుందక శక్తి ²నిగుడ్పఁగఁ ద్రుంచె నే, త్తెఱఁ గృపాణము గొన నుఱుము నేసె
గద యెత్తఁ బఱియలు గావించె నుబ్బి ర,త్నమయాహికేతువు నఱికి వైచె

తే. నిట్లు హయసూతకోదండహీను దళితరథుని విగతాతపత్త్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతు విఖండితాపిధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డా నరేంద్రు. 269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు తనదు తేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270

క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచ ద్రుపదనం
దనునిరథమునకు నెదురుఁగఁ, దనయరదము సనఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా. 271

1. క. గ. చ. నెన్నఁ బెక్కు. 2. 'నిగుడ్చిన' అనియే వ్రా. ప్ర.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ ద్రోణు తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నా సూతనందనధృష్టద్యుమ్నులట్లుదార్కొనిన నయ్యిరువాగునందు నొక్కరుం డైన నోల మానఁ గొనక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు పాంచాలకుమారులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచమాన సింహసేనులును బలుజోదుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యేనమండ్రు వీరుల నినిమిడిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహుసహస్రరథికుల సమయించినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరిసింహకేతు రోచమానశలభులును సబలంబుగాఁ దలఁపడిన [1]నావదు నొక్కండ్రు నొక్కట పెట్ట పెట్టి దంపుటంపఱపాలు చేసి మఱియును బిరుదు లయి పయింబడినదొరలను వారివరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలంచియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు 272

సీ. సింహంబు పొరిఁ బొరిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ, బులి కగ్గ మైన జింకలవిధమున
జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లుఁ బాంచాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ, దనివోక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్త్రులును సహదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కర్ణు నతఁడు
పెక్కుపాములు బొదివినఁ బెనఁగుగరుడు
ననువు దోఁపఁగ బోరాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుచేరిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు లొక్క మొగి బడలువడి రణాంగణంబు [2]మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁగునం జెయ్యేది కరళ్ళడంగినమున్నిటియ ట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబువిచ్చుటయు వాసుదేవునాలోకించి.

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగుసంశప్తకులు మదీయబాణఘోరభంగి
కోహటించి పాఱుచున్నారు భీముని, మునుము కౌరవులును మొనయ లేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సమదీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిఁ జూ
ఘూర్ణితము సేసె మనసైన్యార్ణవమును మంథనగము సనను వమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్ము రయమ్మునఁ గ నాతనిదిక్కు నావుడు

1. క. గ. చ. నాపదునొకళ్ల. 2. క. మునురుకొనియె; గ. మునుంగుబడియె.

న్దరహాసితంబుతో నలినసనాథుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవులసంగరవాంఛ యడంపు మనస్వి న
న్నరుఁడును నిమ్యకొన్నఁ గురునాథుని యోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారి ధవళహయములు మెఱయు న్వద్దికు సత్వరముగఁ దేరు వోవ
నిచ్చుటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సింహంబుఁ గనిన లేడిగమియుఁ బోలె.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
ఱేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పార్థు
పయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరనారాంబున నింగి నించి
పదివేవు రుద్భటక్షత్త్రియులం బొలియించి యక్కాలనం గాంభోజబలంబు దోఁచిన
సందుటికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది [1]మహావాతనిహత
విటపం బైన యారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువలై పా
ఱ వెనం బఱపెను వివిధా, స్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకు లేచి యొక్కమొగి నాకాంతేయునిం జుట్టుము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడ జీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ బొలు పారెడు న
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుఁబోటులమనములు మెచ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి కృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభినిస్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వొగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నాక
ర్ణింప వీరు చంద్రార్కులం గడచిన కాంతిదీప్తుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథస్థు
లైన బ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమును లగునారా
యణుండును నరుండును జండీ యనియె నిట్లు మహానీయాశ్చర్యములు గనియును
వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మహాత్ముల మా
ర్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫల్గును బిలిచి హాసభాసిత
ముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కిట్లనియె. 285

అశ్వత్థామ యర్జునుం బేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట.

క. ననుఁ దగియెదునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెద వే

1. క. మహాశనిపాతనిహతవిటపం.

నిని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిథ్యముగన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్యతనయుఁ గెలువ కునికి దైన్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు సంశప్తకులను నీ, మనను వచ్చువనికి బనువు మనుడు

ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతు దిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలు మేల్
పోరు ఋణంబు దీర్చు కురుభూపతికిన్ నరు బాహులీలకున్
నైరణ గల్గి నిల్వు మనినన్ విని యట్టుల కాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె మదగ్రుఁ డై వెసన్. 288

ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థు నేడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచెఁ జా
పమ్ము తెఁ డమ్మహాద్విజుఁడు ఘోరవహమ్ము గనొండువిల్లు శీ
ఘ్రమ్మున నెత్తి చేతులను గాళ్ళను మోమున [1]వింటికొమ్మునం
గ్రమ్మినభంగి గా శితశ[2]రప్రతతుల్ వడి నించెఁ బైపయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, య్యొడలి వెఱఁగుపడిరి వార లిద్దఱు నధిపా.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గారు సేయు నార్పరా కుండఁ గప్పి యార్చిన నప్పార్థుం డతనిచేత దనవిక్రమం బపహృతంబయ్యె నని తలంపఁ దత్సైన్యంబున హాహాకారంబు లెసంగఁ జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితులైన యా లోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుందెనో వివేకింపు మదన్.

క. గురునికొడుకను తలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధురతఁ గడుఁ జేసితొ ననవుడు, [3]సక్రోధసంరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్.

క. వెసఁ బెక్కమ్ములు మనపైఁ, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెడు నింతన యేఁ, గసిమసఁగెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రమును జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్విప్రుఁడు శక్తియున్ గదయు నుగ్రక్కుం దాల్మియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతుని యేపు పార్థుఁడు దుహినంబుఁ జెఱచి మనిచు విగ్రహంబు మెఱయ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు నం, సంశప్తకవ్రాతంబు సరభసముగ. 296

క. ఎందఱు వొదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మొదు రైనట్లు మ, దిం దోఁచెఁ దదీయబాణవ్రతతి బహుళతన్. 297

1. అ. వింటికొప్పునం. 2. అ. రమ్ములు చే నిగిడించె. 3. అ. సక్రోధుఁ డై క్రీడి యతని నెంచి కాముని కోన్.

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమానకాండఘనాలు వెసం
గుప్పునఁగూర వఱప నరుఁ, [1]డప్పరుసఁదనమున కోర్చి యతఁడుం బెనఁగెన్.
వ. అశ్వత్థామ పెనంగు చుండ సంశప్తకవ్రజంబునందు. 299
క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులఁ దునియలుగఁ జేసి యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న,రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ప్రకటస్ఫురణన్. 300
క. తురగద్విపరథతూర్యా,భరణధ్వజచామరాతపత్రశకలముల్
పొరిఁ బొరి ధరఁ గప్పఁగ నె, త్తురుటేఱులు వానిఁ దొలఁగఁ ద్రోచుచు వచ్చెన్.
వ. అట్టియెడ. 302
తే. అంగవంగనిషాదకళింగబలము, లర్జునునిమీఁదఁ బెల్లుగ నడరుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని మురవిరోధి, సంపవెనువెల్లి ముంచి బెట్టార్చి పేర్చి
వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304
క. అవ్వీరుం డవ్విప్రుని, క్రొవ్వును నాసైన్యసమితిక్రూరోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళినిపుణత మెఱసెన్. 305
వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306
మ. గురుపుత్త్రుం డసురాంతకున్ విజయునిం గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దనాటోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నౌషధ మూఁది చేసి తెవులు న్మర్దింప కున్నం దుది
స్భర మై యుండదె యే పడంపుము రిపు న్సంరంభి వై నావుడున్. 307
వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308
చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ జేతులయందు నురస్స్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వెసన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ వేగమ యీడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతుతేరు గయ్యమునకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309
వ. ఆ భూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం జనియె నప్పుడు శౌరి సంశప్తకసైన్యంబు దెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేనదిక్కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండారూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యతని మడియించి మఱి చేయుం గలపని సూచికొంద మనిపలికిన నక్కవ్వడి యొకంబడ నక్కడ కరదంబు వోవనిచ్చె నట్టియెడ.

—ஃ దండధారుం డనురాజు కోదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట. ஃ—

క. పాండవసైన్యంబుల వేదండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం
జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ జూపి తెరల్చెన్. 311

---

1. క. దప్పరుసున కోర్చి యప్పు ♦ డతఁడుం.

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునితోడ లలకుఁ గాక తమబలంబు
విఱిగెఁ బోడ పోద మని తాను దమకుఁ దేఁకు
హరియుఁ బలువంగ నర్జునుం డడ్డపడియె.
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 313

క. అగ్గలిక దంతిఘాతుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ దీవ్రత నెఱయం
దగ్గఱఁగఁ బఱపి హయములు, నగ్గలిధ్వజునరుని సమ్ముఖులఁగప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపువాహము లేర్చి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్డు గొం
దల మొకయింత లేక తలనిగ్గతమ్ముఁడు దండుఁడు బాఁకి తోమరం
బులు వఱఁగింపఁ గేలు శిరస్సుం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, హదిపిన బలుగాలి మేఘచయములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డున్మదుఁడై నలుదెసలఁ దోలెఁ దమనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశప్తకసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేతనంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథను నేరుపున వెలిమావులగతు లక్కజంబుగా నుక్కునఁ బార్థుండు భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలసొంపును బాహువీర్యధైర్యంబులపెంపును నలింపనికరంబు ప్రస్తుతింప నందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనంబు బొప్ప నప్పటప్పటికి నక్కడ గడగుమదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మహారథులు పైపయిం గ్రమ్మఱియు నస్త్రశస్త్రంబులు విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటకతనువులుం దునియ లయ్యును నుగ్గు లయ్యును బఱియ లయ్యును గుదు లయ్యును ధరం దొరఁగ దామరబావిం గేలిసల్పు హంసంబుచాడ్పున విహరించి యవిహతధృతివ్రతమహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చు నెడ నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్రకేతుచామరాంశంబులను జక్షుశ్శ్రమత్కారణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె నప్పుడు గోఱిప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమ వారిం గానక [2]కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబులైనకరుణాభాషణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళులై యాలోకించుచు నయ్యిరువురుఁ దమవిహారంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబునం జనుదెంచుచుండిరట మున్ను కౌరవ్యులమొనయును గర్ణునిమొగ్గ

1. క. తయమునన్. 2. క. గ. వారలకు నీళ్లిచ్చుచు.

రంబును రెంటను ముఖంబులం బెనంగుచుండి కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె
నట్టియెడ రాజరాజు ప్రేరేపింప రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పుళిందబాహ్లీక కేంక
గాంధారభోజానీకంబు గవిసినం గౌంతేయబలంబునకు భరంబగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డను పాండ్యమహారాజు అశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట.

సీ. పాండ్యుఁ డానేకలక్ష్యపై బెట్టిదంబుగ, నదరి బాహాబల ♦ మక్కజముగఁ
[2]బేరిచి పీనుంగుపెంటగాఁ జతురంగ, ములఁ రూపుమాపె నయ్యుగ్రభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనతోఁ బాటి యనుఁ బలు, కున కోర్వఁ డచ్యుతార్జునులు దనకు
నెక్కుఁడు నా విన్న ♦ నేవగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁ డమ్మెయి ♦ నాక్రమింపఁ

ఆ. గని కడంగి యెదురు ♦ చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు ♦ మృగకులంబు
గలఁచు హరియుఁబోలెఁ ♦ గలఁచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి ♦ మొనయు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువును గ్రుచ్చి మార్కొనినఁ దంబు నభంబునఁ బర్వ నంపవ
ల్లి నిగుడఁ జేయుఁ దొమ్మిదిశిలీముఖములఁ వెస నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి ♦ నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్. 319

వ. అత్తొమ్మిదింటిలోన. 320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీపతియును నిబరఁగింప నైదు ♦ భగ్నము లయ్యెఁ
గతి సెడక నిగిడి రథ్యప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గుబాణము లధిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్త్రుఁ డేయ నమ్ములయు కేతుఁ
డాశరంబులుఁ దద్ధనుర్జ్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల ♦ నభముఁ గప్పె. 322

వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యావంతుం డయి వాయవ్యాస్త్రంబున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగటార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుండు దత్సహచరుల నొక్కుమ్మడి రత్నమయాగురుచందనసుందరం బైన మలయగిరిప్రకారంబునం బొలుచు కేతనంబు గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీటడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి తేరు దుమురు సేసి యతండు వాలివోనిపౌరుషంబునం బ్రయోగించు నస్త్రశస్త్రంబుల నుఱక నఱకి యుగ్రమై యున్నను గయ్యంబువలని వేడుక నతని సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైనసుకల్పితమాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు

1. క. గ. జ. టుచితంబునం. 2. క. గ. చ. బేర్చినఁ బీనుంగు♦పెంటలై...రూపుమాసె.
3. క. జ. నడరింపనేను

నలంకరించు కేసరియట్లొప్పి యాద్రవిడేశ్వరుండుసామజంబు నుద్దానుగతిందఱిమి భీమాభిరామం బైనతోమరంబు వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాదాంశిశిరోభూషణంబు ధరణిం బడినం ద్రొక్కంబడినభుజంగంబుపోలికం గవలి యబ్బలు మగండు తత్పార్శ్వవర్తుల నార్వురరథికవరులం దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేదినీపతిపాదంబులుం గరంబులుఁ శిరంబును నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కుమూఁకలు విచ్చిం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించె నప్పుడు. 323

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడుగవిసె । నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా,దులు సంరంభోద్భటముగఁ । దోడ్పడి రథిపా. 324

క. వారలవడి కోర్వక యు,క్కౌరవసైన్యంబు దెరలఁ । గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నడల్చి నిల్చి యు,దారగతిఁ వైరిరథికతతి మార్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసటయై యుడరినయశ్వత్థామచేతం బలువురు పాంచాలురు వొలిసిరి కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట నూపి సమీరనందనకర్ణాదు లగు నిరువాఁగుఁ రథికులపరాక్రమంబును వేఱువేఱ నిరూపించి చూపిన నతండును రథంబు మనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్లజేయ నుబ్బినపాండవానీకంబునకును రాధేయుగుఁరుపుత్త్రులరభసంబునం జేర్చినమనమొనకును సంకులసమరం బయ్యెనం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును నితరేతరచ్ఛత్త్రకేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథశ్శరీర[2]పాతనంబును నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం దలకడచి గురునందనుండు ద్రుపదనందనుంగవిసి బ్రహ్మఘ్ననిలునిలు మేనుగలుగ నెట్లుబ్రదికెద వని పలికి వెండియు.

క. మాతండ్రియెడం జేసిన, పాతకము కతంబు గాఁగఁ । బాంచాలనికృ
ష్టా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాఱ । కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కి ట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి [3]కుత్సికి నటీకిన, [4]హేతియ నీకొఱకు నునిచి । తిపుడ నఱుకుదుర్నీతులువపలుకులకు నీ, డై తోఁచినయుత్తరంబు । నదియె దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ । జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై నమ్రున్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిషపరుఁ డను । నిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిర । పడక నిలుము. 331

1. క. వారలయురవడి కోర్వక, కౌరవ. 2. క. పాతనంబును. గ. పాటనంబును. 3. క. గ. చ. కొర్కి నటీకిన. 4. క. గ. జ. హేతియ నీకొరకియును నిప్పుడ నఱుకుదు. చ. హేతిన నీ దె నకొర్కి నిపుడ నఱుకుదుర్.

వ. అనియిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు పలికి తలపడి వియత్త
లంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యువు నుత్తమౌజు
ద్రౌపదేయులైన యేవురను మఱియుం జేవం గల పాండవ పాంచాల యోధులను
బొదివి ఖండనంబు సేయుచుండె నా ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుకోదండంబు
దుండంబులు సేసినం గుపితుండై యొండువిల్లుఁ గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱికి కేలిమెయిఱ్ఱ ను
గ్గై తోరఁగ నేసెఁ దోడ్త్రో, నాతఁడు శక్తియును గదయు నవలఁ దెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నదియును
దుమురు సేసి పెల్లేసి పడకున్న నశ్వత్థామ[1] వేగిరపడి వెఱఁగందుచుఁ జేతిబాణా
సనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబుదెస కడరువిహంగపతివిధంబునఁ
జనుట సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుంబారిం బడియెం
గావవలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్వరుండై యవ్వీరుం డాద్రుపద
పుత్త్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పించుచు నొప్పించిన
నమ్మహీసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు వదలి మరలి యరదంబున కరుగ సహదేవుం
డు దనతేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయె నక్కుంభసంభవ
సంభవుం డగ్గాండీవి మార్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ గనుకనిం దాఁకియతండు
నాటినసునిశితశరంబున సొలె సారథి రథంబు బొండువలనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు
నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రోణిమదం బడంగించుటకనుంగొని కౌంతేయసైనికులు
సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాణాదులనాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాక్షుఁడై తలఁపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకసతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁ గని యిట్టు లనియె నా హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులుఁ గ్రమ్మఱం [2]బొదివిరి కర్ణు
చేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల కోపాటించినవార మగుదుము వారల
దిక్కు దేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ డర్జునుఁ డా రిపుకోటి సుట్టి యే
పున నుఱుమాడు చుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయుఁ
మనయినయుం బెనంగె నుపసమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్డు నా
భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటునఁ జిత్తము వోరు చున్కియో

---

1. క. గ. ఉ. వెఱఁగుపడి చేతి. 2. క. నడిఁ బొదివిరి కర్ణ.

త్రుంగుచు నున్న యెడ[1] మొఱంగి దూలక పైపయిఁ గ్రమ్మఁ గూలు సే
నాంగము లంద నిండఁ గలహాంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

కర్ణుండు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట.

తే. అందు బాంచాలవీరుల నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా సంగరాజు దర్ప
మెసఁగ నేపుర మెఱుపుర స్వేచ్ఛను మృత్యుమార్గణములఁ దునుమాడె నధిప.

క. పదపడి పాండవయోధుల్, హ్యోదివినఁ బెనఁగుచుండ మనుజుల్ గజపతి యు
న్మదవృత్తిఁ గేలి సలుపఁగ, నిది గాలముఁ[2]వోలె సురలు నగ్గిక సేయన్. 340

వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రోవదిపుత్త్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలువుగా నెల్లలఁ దాఁకి రతం డదల్పి యు
గ్రపురభసంబునన్ శరపరంపరలం బరఁగించెఁ గౌరవా
ధిపహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు నేరవు గల కళింగవంగాంగ మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం జించి చెండాడుచు నాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో [3]నడఁగ గర్వస్ఫూర్తి నైనేయుఁ డే
యం గేలిగతి మాద్రికొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబున ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకున్. 344

క. విను మ్లేచ్ఛి నకులుఁ బొదివె, నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చెబాణము, లెనిమిది యెనిమిదులఁ దమ్ముఁ డేత్తెఱ నధిపా. 345

క. ఆ ధృష్టద్యుమ్నాదులు, క్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల నత్త్రుపాతిక
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము పేర్చె నృపా. 346

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు వెల్లువ మున్నుగ సినరేణు వడంగిన నిట్టవాఁగు నై నిఖిలలును దమతమయుడియాలంబులతోడి గొడుగులును సిడంబులును బెద్దయు మెఱసి పెనంగుచుండ సంశప్తకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు సేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కౌరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దుర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలంపున బెట్టుపొదువుటయు నమ్మృతంబున కానపడి యడరు నసురుల మరల్చు శక్రాగ్నుల చందంబున

1. క. గ. జ. యనఁగ. 2. ఆ. దోశ. 3. క. నడవ; గ. జ. నప్పుడు.

భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిఘాతములం జేయుచుండుటయు నంత నిలువక యక్కురు
విభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును సుద్దామగతి నసంఖ్యపుంఖశరజాలంబుల
నమ్ముల జడియుఁ బెం గడిమి యక్కౌంతేయాగ్రజానీకంబు ద్రుంచి వైచుటయుఁ
గర్ణసుతప్రాణంబునం గడంగు ధార్తరాష్ట్రసింహనాదంబులకుం దెరలక మరు
త్సుతుండు మండలప్రచారంబు దగుబలిమి నాసూతనందనుండు మొదలగునమ్మేటి
మగలమార్గణంబులు లక్ష్మనుజపతిపైఁ బఱచుటయు నకులసహదేవసాత్యకిధృష్ట
ద్యుమ్నద్రౌపదేయప్రభృతు లైనపాండవేయపాంచాలాదియోధులం గలంచి
యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలి సలుపుశుండాలంబులీల నటించుటయు
నవ్విధం బగ్గలిక నక్కవ్వడి నాక గోరి కపికేతనం బాలోకించుటయుం గలిగిన
యప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యా రాధేయురభసం బుగ్గడించి
మఱియు ని ట్లనియె. 347

క. నినుఁ దలఁపడఁ జూచినయీ, తనియేడ్తెఱ మంట సొరఁగఁ ॥ దలఁచు మిడుతయు
బ్బున కెన యై నాకుం దోఁ, చినయది మ్రందింపు మితని ॥ శితవిశిఖములన్. 348

వ. అని పనికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించు పవనసుతు నుపలక్షించి బీభ
త్సునకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లు మాపి నిను ॥ నేవున మార్కొని గెల్తు నన్నలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యశేషబలంబులఁ జూర్చి గర్ణుతో
మత్తగజంబు లీల నెలకొమ్మ మిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్చు మతఁ ॥ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకుఱున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సముదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్ను శైనేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి వొగడన్ ॥ రారాజుసైన్యంబు లో
క్కొమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె నక్క్రోధాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపఁగ వారిబలము ॥ లధికరయమున నె
క్కుడుమదము నొలయఁబై కొని, బడలుపడఁగఁ జేసె నీమకబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి ॥ సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగల చేత గాసి ॥ గాదె నరేంద్రా. 354

ఉ. మ్రొగ్గెడువాహనంబులును ॥ మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
డ్డగ్గి తలంగుసైనికులు ॥ నేలకుఁ [1]గప్పుఁజొప్పు సొప్పడం
దగ్గుసిడంబులుం గులముఁ ॥ దన్నుఁ దలంచి యొచెర్చి యొంటిమై
మ్రగ్గెడువాడు నై కురుధరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

1. క. గప్పుటొప్పు.

ఆ. పావనికి నిషాదపతినందనుఁడు పదాఱు, గొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరమును శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356

క. మూఁ డక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱఁ బవనపుత్త్రుని యెదురన్
వేఁడిమి సూపంగ నొకఁడు, న్వాఁడిమిగలఁడు లేఁడె యే మనంగల దధిపా. 357

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించిన భీమసేను బరవసంబును దనసైన్యంబు నికులసంరంభంబునుం బద్మనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 358

క. నీచెప్పినమెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మన యనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవు, లావంత యుపన్యసింపు మంతయుఁ దెలియన్. 359

క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న, మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్నయమునఁ జేటొం, దెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360

వ. ఇట్లు భీముకడంకఁ గని కవ్వడి దనమునుముకొంచెపుమూఁకలం దోలి మగిడి మన సేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మార్కొని.

— దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట. —

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలు మేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీక్షణమున నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362

క. రాధేయుండు సుదీర్ణ, క్రోధుం డై గర్జితోద్యద్గుణరవము నభో
[1]బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సముద్ధతిఁ గడఁగెన్. 363

వ. అట్లయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరంబయి పెనంగం దొడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలపడి యుక్కున నక్కజం బగుసమరక్రీడ సలిపి రందు. 364

సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సా, రథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుండు బాణవిహతాంగుఁడును గాను, దగ్రుఁడై తఱుమునతఁ డండు దొలఁగఁ
బాఱె దుశ్శాసనపార్షతు లొండొరు, తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియసి సేయు వారల, యనుచరు లెడ సొచ్చి పెనఁగి రంగ

తే. రాజు సూడఁ దత్పుత్త్రిసారథిశిరంబు, నకులుఁ డొకభల్లమునఁ ద్రుంపఁ జకితమైక
లంగు నచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మిఱియ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్య.

వ. అట్లు సారథిరహితుం డైనవృషసేనుండు వేఱొకసూతు నమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడరె సహదేవుండు దులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకిసౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

1. అ. వేధి యగుచు నిగుడఁగ నిజ; గ. వీధిఁ బొలుపారఁగా నిజ

కంకటకర్తనంబునుం జేసి రాశ్వైనేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు
డిగ్గనఱికి యొసరించు నగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండు దేరు నపహరించుకొనం
గనుట నది సేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమున కకుంఠ దొలంగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్లడల నాతురతం జెడి పాఱి భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరుని సారథి గూలె హయాలినుగ్గుగాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెలి సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదు యోధవరు లేడ్తెఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు కృపాచార్యధనువు దునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప నధికభయము
గదిరి తేరు డాన కయ్యంబునకుఁ దొలఁ,గంగఁ దోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర.

క. శితశరము లుత్తమౌజుఁడు, కృతవర్మనిమేన నింపఁ గినుక గదిరి మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డెగచె నరదముఁ దొలఁగన్.

అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట.

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్లని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజినీ నయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁగా నయ్యాయు
జ్జ్వలమార్గణంబులను నఱకెఁ గలశభవసుతుండు మాన్చెఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ యుగ్రబాణంబులు, విజయుని దక్షిణభుజము నాఱ
మూఁడేయ నొచ్చియుఁ బోఁడిమి సెడకయు,బ్బలియుం దదల్పెఁ దత్పార్శ్వవర్తు
లగు పెనుమూఁకల నమ్ములవెల్లిఁ బే,రల్క నకుంఠధైర్యనాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణు వానర,ధ్వజము నప్పురుగాత్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నమ్మేయి నరుండు,ద్రోణితోడ భరంపశిరణ మొనర్చు
చుండ నటమున్న ధర్మజుఁ డుపవసించి,చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కువఱిచి.

క. తఱిమి తనమునుము సైన్యము,నుఱుమాడఁగఁ గని సుయోధనుఁడు మున్నగు నే
డ్తెఱ నీయోధులు మార్కొని,యఱిముఱి నొప్పించి పట్ట [1]నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్షతుఁడున్ వెస వారిఁ దాకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడు వచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావలిన్ ధను

1. నఱిమి.

¹జ్యావితతిస్వనంబున విశ్వమద్వివరంబు ప్రపూరితంబుగన్. 377

క. అట్టియెడ ²మాద్రిపిడపట, నట్టి సుపన్నుమాలి గెంతుకవసు లమ్ములు గా
ట్టెట్టుగ నేసిన వేవన, ముట్టుముఁ జేష్టించుము నతిఁడు మొనయును దలఁకెన్.

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణసహితం గౌంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బిట్టువోయె నది యుల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాలం దల్లి పెల్లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నత్యుగ్రుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేక చండకాండంబు లంగంబున గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబు నాటంగ, నేయుటయును బాంధవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువలేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మొగవ త్రోలఁగఁననియెనధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పోనీక పొమ్మవుం డను నెలుం
గులతో నక్కౌంతేయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబులడ్డపడి
పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యుదల్చి యమ్ములం గప్పె
నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున. 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల న్యుదంచితగర్వమున వాలుశరమ్ముల వెల్లిన్
ముంచిన నోలటి యరికర్పపంచాననమూర్తి భీమునృపజు కొదిఁగినన్. 383

వ. అక్కర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయు ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేద
నం జేష్టుడిన చిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్గ నల్లన పోవు చుండియుఁ దన్ను నా
సూతనందనుండు మూఁడుమావుల నేసిన మరల యమ్మేటిమగని మేనం బలు
మార్గణంబులు సొనిపి తత్సారథి నాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతు
ష్టయంబునను స్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల,న్నరపతి దురవస సూది నారాచపరం
పరలు పరఁగించుచును జెచ్చెరఁ గర్ణుసఁ దాఁకె రతిఁడు చిఱుద వ్వోలమున్.

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపుఁనారసములఁ
గప్పి దంతివర్ణములును ³గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనుని తు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱసు. 386

క. అతసశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు సేప యువారో
ద్ధతి నకులుకౌమ్మక ముహాయ్యతతియుం దురుమాసుటయు నశతంబును నతఁడున్.

క. సహదేవుని తే రెక్కన, సహతౌంతిసఁ డన కర్ణుఁ డమ్ముల్ప్రవ సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ దలము బలమును మెఱసున్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డల్లనియెఁ గర్ణుసతో నిది యేల ధర్మనం

1. జ్యావిలసత్స్వనంబున. 2. మాద్రిపదపటి. 3. గాళివాల.

దనువయి నాగ్రహించెదు హితంబగుకార్యమె యమ్మహీశు నీ
వనిఁ దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
పెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు సేయ కుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఱెనేని యీయనిమిషులయ్యుఁ గలదె నరుఁ బోలి యింతటిసుభటుఁడు ఘనశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్యసిద్ధియును జేయు నింక నాబుద్ధి వినుము. 390

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొడువఁబడియె న
వ్వాఁడిమగని కర్ణము నీ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వేఱొకఁ డరయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూధవుఁ డీల్గెనయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గవలను సమయించుట యల్పవ వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అన విని యత్త్రైభవ, త్తనయుని దెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తని పొడువఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్మునియరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా. 395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు సభయమున నిట్లు సమరంబు, దొలఁగి చనియె నట్టిపెఱబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టెరిది యనంతరవర్తనంబు విప్రవర్య చెపుము. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స
త్త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తశామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా. 399

క. ప్రమితివిదూరా సుమనస్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమసారోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరక్షాప్రౌఢ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్సేకఘ్న హృత్పద్మనిఘ్నా
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీపా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము. 402

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
ళీమధుమూర్తిప్రభావిక్లీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప ! హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా ! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గాంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దనమనంబున 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా, తనయుఁడు మానంబు గాక ! ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బోనిచ్చుట రాధా, తనయునకుం బుద్ధి యగునె ! తప్పం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటి యమ్ములు వెలికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్న పరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుం డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పి నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు [1]సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్నభీమసేనుఁ [2]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచిరంత నప్పాండవాగ్రజు తెఱంగేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రోణితోడ భరంపడి రణంబొనర్చుచుండె. 4

క. నెఱి దగఁ దేజితమైగము, మెఱుగు లడరునారసమున ! మిక్కిలివసి నే
డ్తెఱి మెఱయ నురము నొంచిన, నుఱి కవ్విప్రుండు వైచె ! నుగ్రంపుగదన్. 5

వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6

చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రిమ్మఱ గ్రుచ్చి నూతు వె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిందిమగంటిమిఁ దాన రథ్యసం

1. సేసికొనియె నయ్యిరువురుఁ 2. సేనం జొచ్చి

పదయును నూలుకొల్పికొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృపోత్తమ యక్కురువృద్ధుఁ డుగ్రుఁ డై. 7

వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8

చ. హయములు వగ్గనుల్ వెడఁదగయపట్టిన మగ్గఁగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ జేరటు దుస్తరంబునకుం దొలఁగంగ నంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱె నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగవన్ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9

ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మన్నలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవ నూడఁగ నప్రమేయపరాక్రమ నీకు బాండవు
ల్మాఱె తలంప నీ దగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తఱిన్. 10

వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.

చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురశత్రుఁ ఫాల్గుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్బలవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెయ్య మే
దిని గురునాథుఁ డొక్కఁడ యప్రతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12

వ. రథరథ్యగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జమిమ్ము యని పలికి విజయంబు
వీక్షించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెవ్వారే యని యగ్గించి యవ్వాసు
పైవయి నురవడించువరసైనికులం జేరొత్తి యవల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయో
గించిన నమ్మహనీయసాధనంబు. 13

శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్ళంగ నశ్వాళి ను
గ్రైరక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతమూర్ఛాకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14

వ. ఇవ్విధంబున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరలి
పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దఱుము నానూతనందనుం డట్లేచి యార్చి
యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బొగ లేనిమంటపగిదిఁ బ్రదీప్తుం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు
లెసంగ దీనదశం బొంది ముకుంద పురందరనందనులం బేర్కొని యాక్రందించి
రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్లనుఁ । గర్ణునిఁ జూచితె సేఁతఁ దెప్పరా
గ్రండతఁ జెంత నేసి పటుశౌర్యగ్రహము నా ఘాతఁ బోలి చూడ రా
కొండెడువానిఁగా నలుక । నుగ్రత మొండెడు విధ్ర సేర్చునా
నుండక నీసునం దొదరి । నాటమి దెబ్బగొనంగ నేటికిన్. 16

క. చచ్చిన వాఁడెగెల్చు గొరకై, నచ్చిన తనవారుండలు గలుగ । వైరుల గెలువన్
వచ్చుం దటి నచ్చిన నది, వెచ్చు జయార్గలకు ¹మారుదక్షమిత్రత్వంబీ. 17

తే. వ్యాఘ్రకలింటినూర్చినీపగిదిఁ గర్ణుఁ, డుగ్రమూర్తి నాలుఁగుఁచు నున్నవాఁడు
మహారథం బీతమాధన । మారలనిమ్ము, ప్రదికియుండిన శుభములు నవడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడమూడిదిక్కు విలోకించుచోడ నతండు కర్ణునకు మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకి ప్రాపకేయాదిరథికు లారథికుల౦ దలఁపడఁ దానును గౌరవులవయిం గడంగె నక్షత్రేశ్వరీపగనియాటోపం బప్పటికి నరినివారణంబునకుఁ జాలి యుని కి యనుసంధించి రాధేయుం డొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బాగ్యుండు డప్పి దీర్చికొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దేరక్కురుసేనాధి పతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కడ గలుగం గొని చని యన్నరునితో మన మశ్వత్థామతోఁ డి పెనంగువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనంద నున కగ్గం బయ్యెడె నాతండతనియమ్ములనొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశు నవ్వు రొయించి మాఱి నీ వయ్యంగరాజు నమయింపం గలవాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్న నయ్యమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ । గలయఁ జూచి
యన్నరేంద్రుఁ గాన । ననిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతఁడు । నిట్లు లనియె.

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి । క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
ఘోరమాణుజ వడిం గదిసి । ఘోరశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁ । డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కగ్గునకొ । యచ్యుతుఁ డుండఁగ నిట్లు తేలగున్. 21

వ. అనిన విని వివ్వచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ జిక్కు । నాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారాజేఁగెనొకొ యకట । యటు గా నోపున్.

క. ద్రోణాచార్యునిపుత్త్రవు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు । వడునంతకు న
క్షీణధృతి ననుపసమర, క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ । గోల్పోయెఁ గదే. 24

వ. అనివలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డాన్నపాలు తెఱం గెఱుంగు టకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్విధంపు

1. సం త్రమిత్రత్వంబీ.

నడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు నన్నుఁ బోరిఁ గోపాటించి పోయె నని
యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను ॥ సంశప్తకులు పేర్చి, తొడరి యున్న యెడల ॥ దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు ॥ నని చూపె నలసికృనపుడు గడఁగి వచ్చు నబ్బలముల. 26

క. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిరీటి సారథి ॥ యొప్పఁ దోలె
రూపు సెడఁగ నమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నేఁగఁ ॥ బొమ్మనియె. నృపా. 27

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుక్షేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన నట్లకాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం గను
నంతకు నాయనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ నిమ్మని పలుకుట
యు నతండు భీముం జూచి యేను మీయన్నసేమం బరయుటకు వలయుఁ బని
గావునం జని యెదను నీవు కురుసైన్యంబుల జయించుట యరుదె గెలుపుగొను
మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి నడపి నివ్వి
ధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమారంభంబు జాలించి శిబిరం
బున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకాంత శయ్యాతలంబున
నున్న యన్నరపతిం గని సాత్యకి కుశలి యయి యనుకకే ముదంబు నొందు
చుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతు లయి రాధరణీనాథుండు వారలు రాధేయు
వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్మితంబుతో నభినందించి
వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. స్ఫురదైన్యం బల మెత్తి కర్ణుని రణక్షోణిన్ జయింపంగ నే
ర్తురె యొవ్వారలు జామదగ్న్యకలితాస్త్రుం డుద్ధ తేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లావునం బవనుతోఁ ॥ దుల్యుం [1]డగణ్యుండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ బేర్కొనఁ దగున్ ॥ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు నని దెగటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి ॥ రింతసంత
సంబు దొరకొను నే నాయుష్యనంబుచింత, వంతి యెట్లను జూచి నరయవయ్యలార. 30

చ. అతనికి నాకునుం గలిగె ॥ నాహవ మింతకు ముంద రంబుఁ బా
ర్షతుఁడును సాత్యకాత్మజుఁడు ॥ శౌంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతఁడు ॥ సూతిహయధ్వజపాతనంబు నే
సి తనువు దివ్యకాండములఁ ॥ జొరఁగ నేసె వంతగ నన్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక రాని
యంత పుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట పోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి
పెండియు గాండీవి నుద్దేశించి. 32

1. డంల్యుండు—డు శల్యుండు.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ § పగలును రేలును, గర్ణుదర్పం బెట్లు § గడతునొక్కొ
యనుచింతఁ జేసి యాహారనిద్రలు లేక, పరితాప మందితిఁ § బహువ్రుఁ జేయు
విప్రులు పట్టరా § వెఱ నొచ్చి యుండఁగెను, గవచకుండలము లాపన్నుఁ § గర్ణభీతి
నుల్లల నుడుకుచు § నుండుదుఁ [1]గర్ణుఁడు, విజయ ఘోరమున § వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను § గురునిచేతఁ, బటునిపరిభవమున నాఁడు § పఱిచె నన్ను
నంతయును నీఁగఁ గాంచి సన్మనుష్టి యుచిత, పలనఁ దేజంబు పడసితి § నలఘుచరిత.
చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
వ్వరుసునఁ జంపి తీ వతనిబంధులు మిత్రులుఁ బుత్రులుం సము
ద్ధురబలు లాజికేలిఁ దృతులఁ ధృతరాష్ట్రునిపుత్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ § బ్రాణము లిత్తురు వానికడ్డమై. 34
చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ § గూర్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడను వీఁకఁ బోఁ తె యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటించితె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35
చ. పలికిన నేమి బీరములు § పల్కుట సేవకనీతి యౌనె సభం
బలుకునె యట్లు జూదపునెపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండెద మదిఁ § బొఱువు గీఱినయట్టిమ్ముల ట్లదో
ర్బలదృఢలీల నిప్డు దవి § వాపతి తీర్చి తలంతి యంతయున్. 36
క. అతిగర్వ[2]సమున్నతి మిగు, వతనిశిరము వానివార § లందఱు బాహో
ద్ధతితోఁ జూడఁగ సమరస్థితి డొల్లెన విజయ నిశితభల్లమునన్. 37
క. ఊర్ధ్వమునఁ గదిసి శరాసారము పైఁ గురియు నీవు § సక్రోధుండ వై
పేరురమున వెన నాటిన, తోరంపు బగునారసమునఁ § దృళ్ళి కెడసెనే. 38
వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ
బెనంగుచుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం
బొదివిన. 39
క. ఏనూఱురథంబులు వెనఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి § పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్డు లురలుకన్నుల, తో నక్కోదండగురుసుతుఁడు నామీఁదన్. 40
క. ఉఱక యడరి మెఱసినయో, డ్తెనెఱయఁగ గుడుసువడి యస్త్రవిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగునఁ జక్కుగ్గతి ప్రతిహతిం జేసెన్. 41
✓ క. స్వాతిగతుం డగుమేఘుం, డేతెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు § నెసకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకవర్షాతిశయం బావహించె § నతఁడు నరేంద్రా 42
క. తనయురదం బెద్దెనఁ జూచిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితవిశిఖములన్

1. దన్మూర్తి. 2. సమున్నతుఁ డగు.

నను గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల వరయఁ జాల ♦ నైతి వెకసునన్. 43
క. పదపడి యొకభంగి నతని,మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాఱె ♦ మానము మాలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్నెదకితి నరనాథ మన యుగ్రనికయములోపల్. 44
క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను ♦ దొరలను ధరణీ
పాల మన మొనలఁ గానను, వ్రాలినదర్పమున మొఱయుగ్రనికయము గనుఁగొన్. 45
క. అతనిచే నీ విక్కడ, [1]కే తెంచుట వింటి నేమ ♦ మెఱుఁగుమియుఁ ద్రునై
నే తెంచితి నప్పిరుని, చేతులలా వస్తదియ్యసేన నిలుపుటన్. 46
క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునినుఁ, గని నామన మూఱడిల్లెఁ ♦ గావున మాకుఁ డం
జనిమొనఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల నలను నెఱయ ♦ దర్పము మెఱయన్.
క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జను దెంచి భవద్బలంబు ♦ సంశన మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో,ధనుకోర్కియు నీమనంబుగ్రతాపంబుఁ దీఱన్. 48
మ. ధనురాచార్యునిచావు నూచి తగ రాగ్రధానందనుం డా సుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం ♦ దాఁ గాచువాఁ డై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేయ వలదే ♦ భూపాల యేపారి యుం
డునె యాఱం గలదీపమ ట్లతఁడు మంగ్రడుం గాక యే నార్చెదన్. 49
చ. నరవర పంపు మేను బ్రథమనంబున కేఁగిన నూతసూనుఁ డు
ద్ధురత నెదిర్చెనేనిఁ దల ♦ ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ష్పురుసున నిచ్చువాఁడ నని ♦ పల్కిపదంపడి యాక తక్కు దు
ష్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి ననుఁ ♦ జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁ డున్. 50
వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండును నేనునుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు కుశలి యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

—✿ ధర్మరాజు గర్ణుండు బ్రదికి యున్నవాఁ డని విని యర్జునుని నిందించుట. ✿—

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునవి నకుఁ గాక నొచ్చి ♦ నైనను గల [2]నె
ల్లను వెకలఁ జను నే యే న,ట్లును గాకిట వచ్చుటం జుగ్రలుక నై తిఁగనున్.
క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి ♦ తనిలజ మూ ద్రి
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంగ[3]మర్దియు నోడెన్. 53
క. కావున మన మింక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని యు
చ్చో వెఱవు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత ♦ మందఱముఁ దగన్.
క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాముల మై వినయ మొప్పఁ ♦ జని కురునాథుం
డేది వనిచినను జేసి ద,యాదృష్టి నతండు మూ మగన ప్పుండఁ దగున్. 5

1. 'యే తెంచుట' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. నెల్లను. 3. మర్దనుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లు కన్నుల నన్నరుఁ జూచి పలికించి. 56

ఉ. నీ తెలివిం గిరీటి బెదరించి రణాగ్రనిషణ్ణుఁ బూనవే
ద్వైతవనంబునందు సముదగ్ర భుజాబల దర్పమొప్పఁగాఁ
ఘాతినయుండు వాని ననిఁ దాఁకి నశింపఁగఁ జేసి నన్ను నే
నీ తెరు వేల వత్తు మహి యేల నశక్తుఁడఁ గాంతు నేఁ డనేఁ. 57

తే. అని వధింపుదుఁ గర్ణు నే ననిప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు వచ్చిన న్నిట్లు సేసి తింత
కిట్లు సేర్చితి పౌఁడవుగా నతి [1]నేల, నైన నోర్చితి ననుఁ బగవారినడుమ. 58

ఉ. పంకజనాభుఁడున్ వినఁగఁ బల్కిన యప్పలు కిమ్మెయిం దుదిన్
బొంకి గుటోర్చి యట్టనినఁ బుట్టినయప్పు సహించెఁ బోరికిన్
శంక గొనందు గెల్చుఁ గురుసంఘముఁ జూ నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులున్ మును ని ట్లలంతురే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ గొంతెని బగ ము
న్ను నిజంబుగ నెఱుఁగను వేఁ, డని రాధేయునకు వెఱతు ననిపో నిన్నున్.

సీ. దేవత లిచ్చిన తేరు నశ్వంబులుఁ, గపికేతనంబును గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది గాండీవ మనఁ బాట్ర యుంతయు ల్లది గాక హరి రథంబు
గడపెడు నటె పరికర మిట్టిదై యుండ, నెట్లు కర్ణున కోడి యిట్లు పలియఁ
బాఱు తెంచితి వీవు ఖండనంబునఁ గర్ణుఁ, గని పాఱు దని సుయోధనుఁడు సెప్పె

తే. నది నిజంబుగఁ గొనక బ్రేలైతినాడు, [2]బేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండ్యు లాదిగఁ గలిగినబంధుమిత్ర, జనులు దెగటాఱ రప్రయోజనముగాఁగ.

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె
సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో
నునికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యిది యిట్లుండె నేను జావు దప్పి వచ్చుట
వడముడికలంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలం
బులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62

క. అని పార్థుఁ జూచి యితఁ డీ, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన ని ట్లగునే, విను మును చేసినపని యనుభవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసి నన్నాదురాత్ముండు, బంధుహీనుఁ బోలె బలుప నెసరు
దోఁచినప్పు డొదవి తొలఁగించువానిఁ గా, కన్య లేల బంధుఁ డండ్రు జనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీదుగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ లెక్కి హరిన్ రథిఁ జేయుఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగుసూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిపోఁడిమి దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

1. బయలనైన సేర్చితి. 2. బేలుదనమునఁ

ఆ. కౌంతికడుపునందుఁ గొడుకులఁజాలై నీవు, ద్రోపకుండ వైతి తోఁచినట్టి
పిండ మొదలి వైనఁ బినప దిగంబక, దమ్మోయింక పుట్టి దట్టు లైన. 66

— ✿ { అర్జునుఁడు దన్నుఁ ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితల నఱుక వాలు వెఱికికొనుట. } ✿ —

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సవ్యసాచియు, విభు వ్రేయఁదలఁచిన విష్ణుఁ డెఱిఁగి
వాలు గేల నమర్ప వలసినకత మేమి, కౌరవు లియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరుని సేమ మరయంగ వచ్చితి, మీతనికుశల మిం తెప్పుడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గాక యిది, క్రోధకాలమె వధ్యకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీవని పలికిన, రోషభంగి యగుకరటాటుదృష్టి
యానరేంద్రునిఁ గాంచి యసురంగ నర్జునుఁ, డచ్యుతారి కిట్లు ననియె నధిప. 67
క. విను మొరులకు గాండీవ మి, మ్మని యన్నిన్నాఁడు పలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కునఁ బడఁగ వ్రేయుటకుఁ జేసినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68
తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలి కై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రాకుండఁ బరిహరించెద దీనికి నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీచెప్పినట్ల చేయంగల వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పో పొమ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్చి వెండియు ని ట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లేకున్కి యెఱుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచి పడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞులైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డైనా, నాయోగ్యస్థలము లెఱిఁగి నడవంగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళమందు నహింసా
సత్యము గాచుట ధర్మ, మ్మసత్యమున నహింస గావఁ జను నండ్రు బుధుల్. 73
ఆ. కర్మమార్గభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపొంటె
భ్రాంత ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహాత్ముఁ జంపఁ దలఁచుట ధర్మపథము గాదు.
క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగు వ్రతము వట్టి తది గాక యు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ, కనిరెఱుఁగుచందంబు బుధులు గయికొన రెందున్.
వ. అది యెట్లంటేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుపట్టున సర్వధ, నాపహారవేళయందు నడవు
సత్యమనృత మండ్రు సత్యంబు సూనృత, మనిపరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయును వినికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రామం
బున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబ పలుకు
వాఁడ నని వ్రతంబు పట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు సేయు
చుండ నొక్కనాఁడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు గొందఱ
ఆయాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలం దూఱి రంత వెనుదగిలి వచ్చుముచ్చు
ల త్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన
నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామిం జేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక
నీ గుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాండ్రు వారలం
జంపి ధనమ్ముఁ గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె ననునితి
హాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
మనుటయు నర్జునుం డి ట్లనియె. 78

తే. తల్లిదండ్రులమాఁడ్కి హితంబు సెప్పి,నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మవిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, నను గ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

కృష్ణుఁ డర్జునునిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట.

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి నంగము నొచ్చినదాన నల్గియి
వృతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది ప్రాభవ మింతియె కాక నీ యెడఁ
మతిఁ బటుకోపముం గలదె మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గుఁ గొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర,ణీవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ,వై వినయము సేయు చిత్త మలర నతనికిన్. 84

వ. అ ట్లయిన నసత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు ని మ్మనుజపతియను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి. 85

మ. కవచత్రుంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విద్విట్చతురంగసంఘములు గూలం గేలి సల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు వల్కఁగాక నను ద్రోహక్లిలాసముగ్రుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ లేని నీవిటులు కీడాడంగ నర్హుండ వే. 86

క. నన్నెఱిఁగి యెఱిఁగి యిట్లనఁ, జన్నె నిజిహ్వ వెక్కుసకలము లై పో
కున్నది యే లోకో రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి సేసి తింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నరాతిబలము నే
లకుఁ గూలకుఁ దెత్తురు నో,రికి వచ్చినయట్లు లాడెదరే యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁగా వైరబంధంబు, గౌరవజాతితోఁ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నరణ్యవాసంబును, దాస్యదైన్యంబు నత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సిగ్గొలఁకుడు నీమనం,బున నించుకేనియు ననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్మి యొప్పగుఁ గాక ప్రల్లదములు పలికిన లాఘవంబు

తే. సెందుము న్నేమి సేసినఁ జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు మాని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ నూర కుండు
మిడుమ వడువారు నైతురే యింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబులు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూ
ర్పు నిగిడించి యంతకము నొఱఁ బెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మనా
భుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన
పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దలఁద్రెంచుకొనుటయ కా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రనుటయు
నీచెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచిన యధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాఁడన
కాక యని యా ధనంజయుండు ధనుర్ధరుం డై ధర్మనందనున కిట్లనియె. 90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాపధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేఁడు దిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టం
బు సేసితిఁ గురుసేన నాచేతం గూలి యెట్లున్నదియో యటుసూడు మని పలికి
మొగంబు బిగువుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహూతపుత్త్రుం డిట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుంగొను మేనిపుడు గొన్నికాఱులు లఱచితిఁ
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవులను బెట్టుము వేఁడుగాఁ దలంపక దయతోన్.

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ దలఁతు నేను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల యనుపుము నను భీముసాటి కధిప. 94

క. ఓపి యాతనిరణభారము వాపెదఁ గౌరవ్యసేన బాహులువఱచి సా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభిమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధేయుం బుత్త్రరహితుం జేసెద గాదేని గొంతియైన నట్టిద
యగుం గాక. 96

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లను మీకు నాకలం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె భూరికులంబున క్షత్త్రియుం బొన
ర్చినయవినీతుఁ బాపపరుఁ డేయుఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం
బునఁ గృప పుట్టె నా విని బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం,బున నుండుము సమరభీరు భుజబలహీనున్
జనపతిఁ గాఁ జేకొనుటయొ,ప్పునె కట్టుము పట్ట మనిలపుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం
డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యి ట్లనియె. 99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూవర మున్నె యుంగని, యింతియ [1]కా దేను నితఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు నంతరంగంబునఁ, బట్టవు పేర్చుకోపమున నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుడిగి యన్యునకు గాండీవ మి,మ్మని ధిక్కరించె నాతని వధింప
బ్రతిన [2]వట్టినవాఁడు భావ్యంబు గానియ,ప్పలుకు లీవు పలికితి పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠహానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన యుల్లమునఁ ద
లంచి యిట్లు పలుకఁ బంచితి గురునిఁ గీ, డాడుటయు వధించు టగుటఁ జేసి. 100

క. శరణము వేఁడెద నను భవ,చ్చరణంబులు పట్టికొని నిసర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ,మ్మిరువుర నీతప్పు సైఁపు మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతుని మొనసేత్తురు, భూతలమున నివుడు నేఁడు భూనాయక నీ
వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని [3]యేన సుమ్మపలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బార్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ జనుమూంబను క
ర్ణుని దెసఁ జింతయు వంతయు, మను జేశ్వర విడువు వంపు సమ్ముఁ దెలివితోన్.

— ధర్మరాజు గృష్ణునివాక్యంబులం గాంక జేత ప్రసన్నుఁ డగుట. —

వ. అనుటయు ధర్మనందనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కి ట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మానంబునఁ, బదిలుండఁగా కేను మున్న పదిరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నాకె,య్యది యును గోపమి వికారి నైతి మహాత్మా. 105

ఆ. ఇట్టినన్ను ననునయించి బోధించితి, కరుణపేర్మిఁ జేసి గారవమున

1. కాదు ని ♦ న్నీతఁ డిప్పు. 2. పట్టినవాని. 3. 'యేను ♦ సుమ్ము' వ్రా. ప్ర.

నజ్ఞు లైనపుష్యుత్ర ♦ నాపద్ప్రయోనిధి, మునుంగ కుండఁ దేర్చి ♦ తనపుమూర్తి.

వ. అనియె నప్పుడు విషణ్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నభూపాలుం జూచి వాసుదేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబుగా దుర్యోధనపతిముఖప్రసాదం బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయవధవిహారంబున నిరసికిం బ్రియం బాపాదింతుఁ గాక యింకఁ దడయు నేల యని పల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన ♦ యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
ఘాతమహాసి నీనృపతిఁ ♦ జంపిన నెల్లగుబో నివృత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని ♦ బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటన్
నీ తెలి వాప్తబంధుజనసన్నిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నచ్యుతపాదంబులపైఁ బడిన నత్యాంశవాగ్రజుండును బాష్పప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లిద్దఱు నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుగ నుడిగి తత్కాలోపగతసముచితపరిజనానీత జలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్మునిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల నింత వఱచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము ♦ విల్లు నశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను ♦ నాతఁ డలవు
నెఱయ గెలిచె నతని ♦ ని విష్ణు నంపక, యున్న నాఁడు బ్రదికి ♦ యుండఁ దగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి ♦ నర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయనుగు ♦ లాన తదీయసుహృద్గణంబుతోఁ
విను మటు సేయకే మగిడి ♦ వెల్వెలఁ బాఱెను మానుతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ ♦ ~~[illegible]~~ దూలనె మానవిహీనవృత్తి యై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు దెగటాఱె వలయు నని యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపనికిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్య[1]ఖాదనంబులం బ్రబలంబులఁ గావించి పూన్చించి యుగ్రజు పీఠ్యాని గమనోన్ముఖుం డగుటయు నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్ముని గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియార కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు నేనునుం దెలిసితి నా యెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నమ్మలింపకుమీ యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి కర్ణునిగెలువు

1. ఖాదనంబులం.

విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బగుఁ గాక యని దీవించిన యమ్మేటిమగండు నాఁటో
షంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించితిఁ బాపకర్మ మహాద్రోహకము క్తశిలీముఖంబులం
బొలివుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు ఫాలంబునఁ గదియించి
వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుండును నమ్మరుండును నరదం బెక్కి
యలఘునల్లంబులతో నరిగి శుభప్రసంగంబు లాపనిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు
నొందిరి పదంపడి రాధేయువధప్రకారచింతాక్రాంతుం డైన గాండీవితనువునం
బ్రస్వేదకణమ్ములు గ్రమ్మినం గనుంగొని కమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగువారిఁ జెండి, గెలిచి తీవ్ర నీకుఁ గల యుదాత్త
దివ్యబాణములు సుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండు భవన్మహోగ్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుఁ డావధి కాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల నన్నిట నీ కెన రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యాజమున దర్పము నెక్కుడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గల డని కౌరవుఁడు నమ్మ కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణం,బుల గూలెను నతఁడు కీర్తిఁ బొందెదు నిన్నున్. 115

క. కురుపతియాశలు మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్.

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడున్ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి నైపుణీశరా
సారములన్ బడల్పడఁ గ్రుంకెం బలు లిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదినములు సమరము సేసెన్
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరథితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల కగ్గిర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియగుఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్చమూ
పతి నడఁగించెనే దివసపంచక మిమ్ముఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహుశక్తి యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ముద్దామం బగు టెల్ల నీసుదర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేనిభవద, స్త్రామేయబలంబు దెలియ సంతసము నాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల
జెనం గృప సేసి తేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

గొనుట కర్ణంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామ యై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించుచున్నవాఁడు గావున నతని వధియించుట
పాపం బని తలంప వలవదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదుర్యోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లుఁ గాక జూదం
బునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మెఱుఁ ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ రాఁజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాఁడికారణ మతఁడ మీకయ్యాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలుకవిల్ మును వంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును జేరి వధించుట యీ పరాభవం
బనలముపోలె నున్నది యహర్నిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నస్త్రవృష్టి నది మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆ సభ నాదుష్టాత్ముఁడు, సేసినదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గడుఁ
[1]నోసినబంధులు వానిని, గాసిగ గ్రద్దగమి దోలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్టరని చెప్పి యిట్లు సెప్పు
చు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తెత్తిచూచి కర్ణుండు సంగరంబు
సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు. 127

క. కేతనము రథముఁ దురగవ్రాతముఁ బొడిచేసి నిశితశరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు, వాతెఱ యెండంగఁ బొఱ్ఱవలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖవి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుండై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల న్నెల్లంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపుమాలి చను మెచ్చింతుఁ గా నినుం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం [2]జాఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు పుచ్చికొని యొక్కన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణువధ కుత్సహించుట.

వ. ఇట్లు గాండీవం బెత్తి యెక్కు వెట్టి యర్జునుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియుడ్డసాళ్గను బలకయు బ్రమ్మం
డపంబును దలంపవలయుఁ దననమ్మినబలం బైనకర్ణుండు నే నేయుతూపులతాఁకున
రూ పడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం బొంద వలయు
ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను నిందించికొన

1. మోసిన; క్రోసిన. 2. జాచి.

వలయు నతండు గొడుకులఁజెనను వారు రాజ్యంబుఁజెనను విగతాసులు గావలయు నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ జూసి రాజ్యసంపద ధర్మ,తనయుఁ జేరు పెంపు దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును గవలును భీముండు, గారవించువారు గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూతతనయుని నేఁ డేఁ
జౌరి వృచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుఁ గుంగ గా కునికపట్ల కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న యిరువాఁగునం జేయం గలదొరలు దలంపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నందు. 134

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమౌజుని,చేతఁ జచ్చుటయు శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని,తురగ కేతనములఁ దునుమ నాతఁ
డడిదంబు సేకొని యరదంబు డిగి కృపా,చార్యురథ్యంబులఁ జంపి భీమ
వైరితే రెక్కె నాశారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగి

ఆ. నతఁడు పాదచారి యని యాశిఖండి య,చ్చిప్పు సేయఁ డయ్యె వేగ మొద్ది
ద్రౌణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికిఁ దొలఁగిచని యెమనుజనాథ. 135

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ జేజరిల్లురవిఁ బోలెనువేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథికముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నపర్తనము తెలుఁ, గరయుట కై మదిఁ గలంగ నట చనినాఁ డ
న్నరపతిమూర్ధ గని దు, స్తరశోకం బడరి తానుఁ దనదవస్థః డగుఁగా. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యైనట్టిదైన, మనము కౌరవసంఘంబు మగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమ యేనియుఁ ఫలముదాన, నేమిగల దనువగఁజిత్త మెరియఁజొచ్చె.

—: భీముఁ డర్జునురాకఁ గోరి విశోకునితో విచారించుట. :—

క. వినను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండుకమం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ,భూనాథుని సమయఁ జూచి పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కు నిడంబులు సూపి యవి యెవ్వా రెవ్వారి చిహ్నంబు లేర్పడం జూచుకొనుము మనశరంబులకొలఁది యెట్లున్న దరయు మనవుడు నతండు నీ రెవ్వరైన రేమి నీ వలిగినఁ బతక పాటక నిలువం జాలువాఁ డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యరుగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన నాతెప్పుమ్రేఁగుపడి పూని వచ్చుబండి యొక్కటి ఖుంచుకయు వెలితి గాక యున్న యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదాదండం బెల్లపనికిఁ జాలునని చెప్పినఁబవమానసూతి యాసూతుచే సేతనప్పళించి.

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటుశౌర్యవిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ డప్పుడు సెప్పఁడె జూద మిట్లు గా
నాడెను రాజరాజు కట యాప్రతినల్ గడతేర్పఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచుఁ దమాప్తులు వంతఁ బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్మ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప [1]లేఁడ నా
కిత్తఱి నేన పోలుతెఱఁ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గవర్తియుఁగ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
త్యుత్తి భవద్బలంబుపయి నెల్లను జూపదరించె నేపునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కుఁ గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుముకయు తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనో కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి మోదంబునం బొదలుచు. 145

క. నరుఁ డదె కంటే కౌరవ, కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంబో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁ దలఁపఁ బట్టయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు, కిరీటరత్నాంశువులును గిటిగొన రథర
థ్యారుచులు బెరసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా నంగంబుపొంగ నేర్పడ నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె. 148

తే. వరపుడుల నూర్వురను మేలిహవాజు లిరువ, దింటి నూళులు పదునాల్గు నిత్తు నీకుఁ
బనదనము నీవు నాకు భీభత్సు రాక, సూపి ముద మొనరించితి సూతవర్య. 149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మన తేరు భీమసేనుఁ జేరం బోవ నిమ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుముఁగ ను, ద్ధతిఁ జను నెడ మనబలంబు దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొదివినఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేలపాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత మథిత మై తిరుగుసా, గరముసులివు గెలిచె ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప బలువడిఁ [2]గలఁగెడు, కౌరవేంద్రసేన[3]కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూషణం బాచరించె నట్లు కర్ణవధంబునకు వేగిరపడి తఱుము నుఱుక మన మొన వెండియు నొండొండ వయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతుసహితంబుగ దు
ర్వారవిశిఖ[4]విస్ఫురణవి, హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

1. రై రి; వేళ 2. గడఁగెడు. 3. కళవళంబు. 4. 'విస్తరణ' అనియే. వ్రా. ప్ర.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణుముందటిమోహారం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యారక్షించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగరుడుఁ డనిశైవడినద్దెస కడరెన ట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటి మొన
బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజవప్రదీప్తతనుఁడు వాయుతనూజుఁ డుగ్రప్రవృత్తి
నేచి పాపోసమల్లాన మెసఁగ మెసఁగఁ, గనువుగొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్విధ నాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు సమ
సిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరివుచ్చుం డనిన
వారును వారణాదిచతురంగంబులయుగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టుముట్టి యస్త్ర
శస్త్రంబులం బొదువుటయు నతండు. 157

ఆ. వాని నెల్లఁ ద్రుంచి వలఁ బ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఁ బరిపోలె వెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతులు నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్రముగ మూఁకొని పే
రురవుగ నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకుగొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ డది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతని ధనువు దునిమె నల్లన నగుచున్

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని యుజ్జ్వలషోడశభల్లముల్ సమా
ద్దండత నేసి నీమఱఁది తత్తను వాడఁగఁ జావ కేతువుల్
ఖండితమై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ సూతుమేనఁ బెన్
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగి బహునాలుక యుఁబోని యతులశక్తి, వాయుపుత్త్రుఁ డారథికుపైఁ వైచె నతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన నవ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మనమున నుబ్బి యార్చె.

శకుని భీమసేనుం దలఁపడి మూర్ఛితుం డై తన రథంబుమీఁదఁ గూలుట.

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి గెంపుగ నకుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తని ఘనకార్ముకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురుసేనకు బెగ్గల మగ్గలంబుగన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ గురువిభుండు
దన రథంబుపై నిడికొని యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమపోరు మాని 164
దొరలు దెరలిన మూఁకలు మరలి పఱచె.

వ. ఇట్లు వెఱచఱచి యవిసినకలంబుజనంబులు దీవి సేరినయట్లు కర్ణుం జేరి కాలు
దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 165

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్మ ద్రోణాత్మజులుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ । గినియఁ జాల
రయిరి కిర్మీరవైరి కయ్యంబుకడఁక
యిట్టు లుండునె పదపడి । యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె నవ్విధంబున కరూశ పాంచాలచేదిసైన్యంబులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మానమూఁకలం బురికొని పవనతనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం బొదివిన.

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖప్రతతులు నిగిడించి ఘోరరభంగి నుదారో
ద్ధతి నూపినఁ జెదపడి త, చ్చతురంగంబులును గలఁగె । జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడు । దాఁకిన నంగతి కన్నిరూపులై
తనువులు సించుచున్ హయవిశాలము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె । దయ్యర్కపుత్త్రకతండు గంమునన్. 169

క. నకులసహదేవులును వా, రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూ, తకులోద్వహుఁ డేచి వారిఁ । దలఁకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి మొక్కవుకుక్కన వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయుం గలముగల వెగ డందించిన బోక పొదువుపాంచాల చేదిమాత్స్యాదివర్గంబులపై సతం డనర్గళప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగిడించినం గరిరథఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబులును జామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగం బెరిఁగి నెత్తురుటేఱులు వాఱ మఱియుం బాండవయోధవరులు వరుసం బోరి పోరి యంతకంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రొవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలు కోల్పులికై పడిఁ గౌంతేయబలంబులం బఱవఁ బాంచాలురు వెండియు దండితనంబున నతనిం దలఁపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి వైవస్వతుచందంబునం జేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్పుత్త్రులును దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్మలుం బైకొని యా ధర్మనందను సైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెఱం గిచ్చి పోనీక నిలిపి భీమనకులసహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం గనుపు గొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱంగులమూఁకలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహారంబున నుత్సాహం బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోఁచుచుం గదిసి దలయెత్తిచూచి శౌరినుద్దేశించి.

సీ. కర్ణుని కేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే, భీమాదు లైన యుద్ధామరథిక
జనులు వెక్కండ్రతోనని సేయుచున్నవాఁ, డితని ప్రాపున గురుసుతుఁడుఁ గృపుఁడు
గృతవర్మయును గురుపతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని వీఁక బాంచాలకోటి బడలు
వఱిచెద రురవడిఁ దఱిమి యా రాధేయుఁ, గీటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తే. జటులరయమునఁ బోని న్యస్తిగపలుకుటయును, శౌరి యాస్త్రంబు సేయుఁ గశల్యుఁడమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరునుజ్జ్వలంపు, జేపుఁ గని సూతపుత్త్రుతోనిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁ తేరఁగఁ జక్రధరచతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహయులు మెఱయ వచ్చు విజయునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వెడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టినచరణములను
వాలులు తెఱచినవాజిమస్తకముల, గిరిశృంగములఁ బోనికరిశిరముల
నవయువభేదంబు లడఁగెననట్లుగఁ, దుమును లైనబహుగాత్రసముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడునిమానములట్లు, యఱవఱ లైనట్టియరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనలఁ, జేరి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీదిక్కుఁ గవిసె.

క. తో డై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్.

ఆ. పాయ వడియె సేన బరవన మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనమ యిబ్బలియుఁ దలఁపడంగవలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహాబలంబును శౌర్యసారంబును దపఃప్రభావంబును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగుకాలకేయుల నిర్జించుటయు విరాటుపసులం బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు లుగ్గడించి కృష్ణుమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మన తేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ జన నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృప కృతవర్మ గురుపుత్త్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యా ఫల్గును బొదివిన నమ్మహాభుజుండు హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యా రథికులపైఁ గలయ వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు సారథుల సమయించియు దత్సేనాతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు మగలం దెరల్చి యుత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరుత్తనయుం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగునతనికి నగ్రజాతుశీలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ విక డప్పి దూర్పకొ మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగునీబలంబు మీఁదం గవిసిన. 179

కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట.

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదులై
వడిఁ దనుఁ జుట్టి ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగడంద వెడందతూపులన్
మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలి సేసె నత్తలల్. 180

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమిఁ
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ దెగటార్చి తఱుము నతని
దాఁకె వేయుమున్నూఱుసంశప్తకావళులు. 182

వ. ఇట్లు దాఁకినయాభీరాదిమ్లేచ్ఛనికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం పం బైపైఁ గరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు, గ్రమ్మినం గని కడంగినవడ ముడితోడ్పాటునం జేడ్పడియు నవి వోక పొదివి పెనంగిన గద గొని యరదంబు డిగ్గి యగ్గలికనప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ మెఱయుం దఱి చుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పు డమ్ముఖంబు చతురంగం బులయుం దొక్కఁడేనియు రక్తంబునం దోఁగని యట్టిది లేకయుండెనట్లు గార్చిచ్చు వోదివినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబు మాపటి విఱిగి కర్ణ కర్ణ కావు కావు మను నెలుంగులతో నతని వెనుక కొదిఁగిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ నావీరుండు దీనికై వడి సమరార్ణవంబున మునుంగనీక యమోఘహారంబునుద్ధరించి మార్వోఁ దాటించి కిరీటిదెసకు నడరె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యంపలతన యుం డాధనంజయుని గూడుకొనిన నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రా నూతనందనుం దలఁపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగఁ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్యు
యందఱకు నన్నిరూపులై యతఁడు వెనఁగె. 184

వ. అప్పుడు. 185

సీ. జనమేజయునినూతుఁ దునిమి రథ్యంబుల, నో నేసి భీమపుత్రసూజ నకుల
సుతులచాపములు ఖండితములు నేసి ధృష్టద్యుమ్నుమూపుల నమయఁజూచి

మెయి వంచి సాత్యకిపాయకపాలఁ గూల్చి కేకయకుమారునిజముష్టికడకు ననుపఁ
దజ్జనకుం డల్గి తలిస్ను నొప్పించి[1] ప్రసనుసఁ బాఁ జూడఁ దెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్రశోకంబుఁ గెక్కయును మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ డతని నఱకె
శినివరుం డొంటివాజులఁ దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్పుత్రుఁ జూడివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతుపౌత్త్రుం డగుసుషేణుం బొడిచి శినిపౌత్త్రుండు. 187

చ. హయములఁ బంపి పుష్పనిశితాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
డ్రి యమునిచందమై [2] తెగితరె శినివీరుఁ డయంబు నేయుచు
న్భయదమహోగ్రకేతు నిగుడ నారసముల్ పదుమూఁడు శిలీముఖ
త్రయమును ద్రుంచి మునుఁ బ్రసకరత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చెనన్. 188

తే. కనలి యా సూతపుత్త్రుఁ డాతనిసితంబు
ధనువుఁ దునుమాడి పార్శ్వతలవయిఁ డగును
దేవుఁ దండ్రులు కనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన నేవు దఱుఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణ
సుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణునరదంబున కడరెనట్టియెడ
నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు ధృష్టద్యు
మ్నుండును సతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొడిచి యింద్రియంబులు దృఢా
త్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ [3] దెరల్పం జాలరైరి వారల
కేతుచ్ఛత్త్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు సేసి బహుబాణంబులఁ
దనువులు నొవ్వనేసి సింహనాదంబు సేసినయయ్యంగపతిపై సునంగతులై ద్రౌపది
కొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డా సేనాపతి వారి నేయుసాయకం
బులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకౌరవపతియంగంబున నెనిమిది
సునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కలఁకుల వెనఁ దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ నన్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లుద్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు సెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయుతనయుతోడ. 192

1, 'స్వదేవుని దాఁ జూడఁ గా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2. 'తెగితటే' అ. ప్ర. 3. గదల్ప
లేకైరి.

దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుటం

తే. సారథులయుబ్బ వాజులచటులతయును, మెఱయునొప్పారు తేరుల | గమనదంబొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక | నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱకున్నుల్లసంబు వగుచు.

క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల,కాండము లడరించు చట్లు | గనుఁగొని యొక భీ
ముండు ప్రమోదభరితచి,త్తుం డయి తగ నిట్టు లనియె | దుశ్శాసనుతోన్. 194

ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్నఋణ | మంతయు నీఁగఁగఁ గంట వడ్డితో
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ | బాఱకు తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును | జేయరు నిన్నిటు సేర దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప | సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దుర్మదా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డితని కిట్లనియె. 196

సీ. ఎఱుఁగుదుమఱచితె నేలక్కయింటఁ జి,చ్చిడి మిమ్ముఁ బఱచిన | యిట్టి పను లవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మియు | గాంధారరాజు మీ,యన్నతో వెడజూద | [2]మాడి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కాననలకుఁ బోవ నడచితి, మందుఁ బెక్కాపద | లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ | మవ్విరాటునిప్రోలి, కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్లు మీర లునికి | యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట | లేటు పోటు
తలకువచ్చియును | దరహాసమునఁ గెంపు, గదురఁ బవనసుతుఁడు | గడఁగి డాసి.

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద,ర్పోల్లసితుం డగుచు నాటె | నొకనారసమున్. 198

వ. దాన బీఱువోవక దుశ్శాసనుండు. 199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము నెఱయ నొంపు | విలుఁ గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ | బండ్రెండమ్ముల్. 200

క. తోడన కోదండము దును, మాడెను సూతుమెయి గ్రుచ్చె | నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను మువ్వది, యాడించెను మఱియుఁ దూపు | లనిలజుమేనన్. 201

మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబదిశితా|స్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబున గ్రుచ్చినం గినుకమై | ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళ|స్ఫారాహతిన్ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలస|ద్దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 202

వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203

మ. గద లీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ | గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములన్ | మ్రందించి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదం|బుం ద్రెళ్ళఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుందోమర మెత్తి కోం చతఁడు గాఁ|డెన్ నేలకున్ గ్రుచ్చనన్. 204

1. గ. గాక యే మమ్మియుఁ. 2. జ. మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి పెట్టు వైచిన యత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పను
మూఁడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల
నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు గారఁగ ధరణిం బడిన
బెబ్బులి లేఁగోదమం బాఁడుపోలికం బొదివి కుడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమనంబున
నక్కుమారునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోఁటక యిప్పటికి వ్రేపడకి వచ్చితి[1]యే
మనియెద దనియవు నీమాటలు, వినుటకు నాకికను సాల వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలసందసింహంబు మహోగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం
జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగడందినమృగకులంబు విధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ జక్కనిబయలన్ 208

వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయుంగలసైనికులు సూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు
మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత తిచ్చవడి యుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
ఖీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పఁ జదలం బృథ్వీస్థలిన్ వైచు ముం
గాలం ద్రొచు మొగంబు వ్రేయు దెస లుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మోఁ
కాలూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [2]చిక్కం ద్రొక్కి నిల్చున్ నగున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుండయ్యవ
రాజనాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, జేనియ [3]యిదె ద్రావెదం గదిసి నన్నుఁ గడిమిన్
మానుప దిక్కు గలిగిన, న్రాని [4]మ్మెలుఁగింపు మీ మొనం గలవారిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కుఠారంబు వెఱికి యతని మొగంబుమీఁద జళిపించి. 213

భీమసేనుఁడు దుస్ససేనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట.

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణిన్ రౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నురమత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్మురుధిరమ్ముల్లాసి యై దోయిట
న్వార వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికిన్ మేనున్ మొగంబున్ భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కౌరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లిచన్నులపాలును ద్రావ నెట్టు, లానవే పలు తెఱఁగులఁ దేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభ,వింపఁ బడవే యవియును నింత యింపు గావు.

చ. అని యెలుఁగెత్తి పల్కు నలినాను మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్చుఁ జె
ల్చున భుజ మప్పళించుఁ దమసైనికులన్ మనవారు రక్కసుం

1. జ. వే, మనియెద వను. 2. క. నక్కం ద్రొక్కు. 3. క. వలెఁ ద్రావెదం. 4. క. మ్మెఱిఁగింపు.

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిరామముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద చేతం గొని యంత్యకాలయమరేఖం బేర్చి రక్తంబు చా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా § నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పుఱం దోలి వే
పొదివెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికటస్ఫూర్తిస్ఫురన్మూర్తి యై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు నేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కిమ్మీర
వైరి యి ట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యార్చ్వవు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరము మి
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్కు § రెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. కొట్టన యల్గినం దగునె § నీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ § జూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టిన కొర్పు లెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జూద మెవ్వరున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మున మీఁదన్ భ్రమరివాఱి § ముద్గరలలితం
బునఁ గేలుమోఱయఁ జని తన, కన[1]లడఁగక దుస్ససేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్.

ఉ. పైఁ బడి పోయెఁ గాక ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యా సభం
దా వల దన్నఁ గీడు మగనా పతి లేఁ డనఁబడ్డ కాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియే డైఱ నొప్పఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లు కామినులు § నేప్పుః రి ట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేము జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడ తేఱెఁ § బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బోరిఁ గొని తలఁ దన్నెదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్పు నరిగెద నెలమిన్. 225

చ. అని మెలఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ § డాతని గీటడఁగించి యార్చెఁ గ
ర్ణునకును లోను గా మనవరూధినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి § పోఁకిన నూల్కొన నీని జిచ్చపా
టున సకలాంగకంబులు గరంబున్ శిథిలంబులు గా మహోగ్రుఁ డై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుఁగొన ని ట్లనిలసుతుఁ డుగ్రరక్త మొడల్ గై
కొనినట్లు పేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రాహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకు మున్న దుశ్శాసన

1. క. అడఁరగ,

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుండైన యా భీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకు [1]ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుండై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరంబులు దునుమాడె [2]నట్టిభీమునియాటోపంబున కోటఱి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె నానూతనందనుండు భీతుండై వదనంబు వెలవెలఁ బాఱ నూరకుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁడై దుస్ససేనునిఁ దయురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుకగు త్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్వెదఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు నట్టైన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియుఁ డగురాజునకు గాల్, నిలువక తెరలంగ వీర నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁదలంచి కృపాదులు నిలిచిరి కూర్చుకొను మున్నతుల ధైర్యమునన్. 230

చ. కడువెగడంది యున్న నినుఁ గన్గొని [3]వీఁడె యుదారధైర్య మే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
రెడు నరు నీవు దాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దాసిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప నకులుం డడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ములు నిలఁ గూల నేయఁ బొలివోవనిధైర్యము పేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
ల్తలఁ జని తత్సహాయభటదారుణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు వలకఖండించి కృష్ణసర్పంబుఁ బోనిపటుకృపాణ ముఱక
నఱకి నారసములు నాటించె నయ్యర్జునానుజన్ముమేన నల్లనగుచు. 234

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రుల కైవడి వృషసేనువయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రోణి దుర్యోధనులును శకునియుఁ దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూపతి నేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవ్రో, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్. 236

1. క. గ. ఙ. ప్రీతచిత్తుం డవో ఫల్గునుండు భల్లదశకంబున. 2. క. గ. చ. నాభీమార్జునుల యాటోపంబున. 3. గ. వెండి అ. 4. ద్ధతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237

క. ఆ మువ్వురుఁ జలమున న, ద్దామద్వీపసహితచిత్రరథకేతనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయమునుఁ బోరిఁగొనిరన్. 238

క. తక్కటిరథికజనులు పేర్కొన నయ్యుభయబలంబు నొదిఁగించియునుం
జిక్కువఱచియుం గనిమిషు, లెక్కుడుపడ మెచ్చ మెఱసిరి శ్రీపురనాథా. 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమి యనిలతనూజుఁ డు, వ్వీరుతోన పాండవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద నడరుటయును.

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణునియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములవాల్లి పైఁ బరగించి, శితభల్లమున నాతుశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁదఁ బార్థాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థ
ననిలజు మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి, యా శతానీకుని నట్లచేసి

తే. నకులుతనువున బాణసప్తకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరుమేనఁ బంద్రెండుసాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవప్రతతి మెచ్చి, పార్థుఁ డేడిటి యూహించి భయముఁ బొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి క్రీడి వడిన్ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నా రథికముఖ్యుఁడు మూఁపున నక్కుమారుఁ డే
పఱఁగ వాఁడితూపులు రయంబుమెయిం బది బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

—•• అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిఁబొందించుట. ••—

మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపు
త్రకకోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుండై కన్నీరొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథుని తేరికి సమ్ముఖంబుగాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరువురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగు నాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయొక్కటికయ్యం బాలోకించు కుతూహలంబున సురపితృవిద్యాధరసంయమిసంఘంబులును శచీపతిప్రజాపతిపశుపతులును లోను

గా ననేకదివ్యులు లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మ రుద్రున
కి ట్లనియె. 247

— కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రుల ప్రశ్నోత్తరములు —

క. ఇరువురు నతిరథులు సమస్థానులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీరిం
దొరుదుఱతోఁ బెనఁగఁగ నీశ్వర మఱి జగమునకుపరాదె సమరం బనఘా. 248

క. అన విని యాదేవుం డబ్జజభవున కిట్లను నరనారోత్తము లీ
ఘనభుజులు వీరికణ మొట్లును జెల్లుం దప్ప నప్పలుకు విజయ మింకన్. 249

వ. అని యిట్లు మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్ర
ణయంబుగా బ్రహ్మ కి ట్లనియె. 250

చ. తపము సుదాత్తశౌర్యము సుభద్రబలంబును గల్గుకిరీటి
య్యూవువెర వెక్కుడై గెలుచునట్లుగ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణులు రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిల్వక బ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గనేర్చునే. 251

వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువంబని తొల్లియుం జెప్పితి రమ్మహా
త్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండు ద్రోణభీష్మప్రాప్తం బైనపుణ్యలోకంబు
వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుములం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు
లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరల జయాపజయంబులు నిశ్చయించి
పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక
యె గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండును నానును వాసవువలను విలో
కించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగువీ రెండు మూఁకలేక, మెలఁగువారయి కాదె జన్మించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నోరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబుగాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరి జయంబు ధ్రువం బయ్యెడు
మనవుకు నయ్యమరవిభుండు సురమునిప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవ
దేవు లిరువురు నేకమతంబుగా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాక
ర్ణించితి రే మీచిత్తంబు లిత్తెఱంగున కనుకూలంబులు గావలయు ననిన నందఱు
నది యట్టిద కాక యొం డగునే యని రనిమిషులును గుసుమవర్షంబులు గురియిం
చుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున సకలభూతంబు
లును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించు
వేడుక నొండుతలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దార్కొనిన మహనీయరథంబులు
రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పువాసుదేవార్జునులును గర్ణశల్యు
లును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]వ్రాంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నమ్మహో,బలు లిద్దఱును దపోబలముగలవ
గన్నవి యై బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు సుకృతశ్రీ యుప్పొంగ కపి దెమలంగి హస్తి
కక్ష్యపై నదరినఁ గయ్యమా రెంటికిఁ, గలిగె నం తాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మద్రాధినాథుండును, ద్రుక్కులపాంబునఁ దేజరిల్లె

తే. రజ్జునుండును గర్ణుఁడుఁ దర్జనంబు,లైనచూపు లొండొరులఁ బూనినయులఁ
బఱపి రాకృష్ణపార్థులఁ బలుపు శల్య,కర్ణచిత్తబాష్పల్యములఁ గానవచ్చె 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్ను నోర్చినఁ యట్టులైన, నెట్లు సేయుము యనుడు మద్రేశుఁ డేను
కృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర,బహుళశరజాలముల పాలుపఱుతు ననియె.

ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నిను దా గూల్చినను ధరిత్రి
వఱియ లైన మేరు వొఱిగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు వేళ గలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యవస మా దురవస్థకు స్రుక్కనేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్యు లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదుఁ నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదు బట్టమన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటెఁ గాక యని నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించు టే ద్రుపదుకూఁతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునన్
నెవ్వగఁ బొందుచున్ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వురుఁ బూని వచ్చినను ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబున్ సిడమున్ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దునుమాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటన్ సుయోధనునిచూడ్కుల్ నీఱుగా నిర్దయు
ద్ధురగర్వోన్నతమైనకర్ణుతలఁ ద్రుంపం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు చెన్ను మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతుని చెవులఁ దనువు నినుపు. 264

క. సంతసపువార్త వుచ్చుము, కుంతికి నేఁ దంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నా సమయంబున నుభయసైన్యంబులం జనంబులకు నంబరంబున నున్న దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబులుం గానవైన సమ్మదంబున వారు ననిమిషులై యుండిరి రప్పుడేకనిశ్చయము లగుకర్ణుం

1. గ. వ్రాంగారె 2. 'ఇట్టిద లోకపర్యవస మే దురవస్థకు' నని యుండును అని తోఁచెడిని.

డును దుర్యోధనుండును నశ్వత్థామయునం బోరయుక్త దురంబుమీఁదిభారంబునం బొలిచి రిపుమాగసైనికులు గిరిచేఁ గప్పినకు బలిముఖంబు గాఁ దల మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిన భయంబునను దద్భవంబులం గెంటిని బలిసి నిలిచి రమ్మహావీరులు ధనుర్ద్యుతులను బాణప్రభలను దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తప్రలేకల్పాంతసూర్యులచందం బగుచు నొండొరుల నొడ్డుకొనంకలఁ జేర్చి రయ్యవసరంబున నశ్వత్థామ . కురుపతిఁ జేరం జని కరంబు నేఁతం దెమల్చి సాంత్వన[1]స్వరంబున ని ట్లనియె 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట.

చ. కలన గురుండు భీష్ముఁడును గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దుశ్శరంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన నవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనిన్
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతుననిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు 268

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు, చే మరలెదువార లేను జెప్పెడివలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీ మొనరాజులకుఁ బ్రజకుహిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నవధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్మి నారథికుదోర్బలలీల నడంగి [2]పోరి య
చ్చలమొ ఫలంబొ [3]యింక యిన సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సనుదెంచినప్డు మన మమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్నెర వగు వేళ గల్గు నని నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడుగఁ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
పురకు నమర్చుఁ గాని చనత్రు వెలిమెచ్చును నోల్లఁ డేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్లభోగములుఁ గలుగు
నీను మానుము చచ్చిన నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మింక లెస్స దీని కొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటి[4]పదనున్, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పకరణీయ చుమీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కి ట్లను నిప్డు దున్ననే
నునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు నీ వభిలాషము సేఁత యొప్పునే

1. క. పూర్వంబున. 2. క. పోవరే చలమో. 3. గ. యింతయు సు. 4. జ. వదనం, గడవఁబడుట.

పెనఁకువ కర్ణుఁ డే యుగము బేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీకతం డాతనిన్ సహ్యుల నో
త్యాంతంబున్ శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాభుల్ వడం గాఁచునం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్ణున కనిం గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్జనపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహయోగణంబు లగుభాషణంబుల మొఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో,ధర మంభోధరముఁ బెలుచఁ దాఁకిన క్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మ్రోయుచు నడంకె ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయు వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగారెడు రథములును మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూ,పఱ నొత్తోలు తాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలఁపడి పెనంగం దొడంగిన నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్తు లడరన్ భల్లమ్ము లొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణగాత్రములలోఁ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకు రాజ్యకాంక్ష [1]దొరయే కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలువు నేఁడుం జూపు మత్యుగ్రతన్. 280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవులును గర్ణు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ గవ్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము సేయు మదగ్రత మెల్లఁ దక్క వే
రడవుల కేఁగి సాధువును లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు పొంపిరివోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణు లన్యోన్యజయార్థులై పెనంగునప్పుడు. 288

కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట.

సీ. కర్ణుండు పవిచండకాండంబు లర్జును,తనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణుమైఁ, బరఁగింప నయ్యంగపతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల నరభసంబున నొంచె, నప్పుడు నాతండు నట్టి వన్నె
శరములు రాధేయు నురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలు లటమ్ము లతని

తే. వక్షమున గ్రుచ్చి సాయకద్వయము శౌరి, మేన నిగిడింపబీభత్సుఁ డేను మెఱుఁగుఁ

1. జ. దొరయుం. 2. గ. నురము నాడించిన.

దూవు లా సూతపుత్త్రు సైత్తుట పూనుమంగ, నేసె బాణాసనోల్లాసమెసక మెసఁగ.

చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ డుద్ధతిఁ బార్థునిపైఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమసమగ్రసమాహృతి నవ్విజయుండు విస్మిత
వ్యాలసి ముఖాంబుజంబునను నొప్పుగఁ దద్రథరథ్య కేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును దూపుల నెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285

క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతంబుగ నాఁగ ముంచెఁ గ్రీడయపోలెన్
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీ తెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి [1]రిద్దఱుఁ గడఁకన్ 286

శా. ఆ యుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం డై యొప్పు నప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరిఁ బోసి దారుణమహోగ్రజ్వాలికల్ భీషణ
స్ఫాయద్భంగి నభస్స్థలిన్ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెసఁగన్ దీపింప బెట్టేసినన్. 287

ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపులాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియు నవ్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణావళిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు కర్ణుఁడు మూఁకు నుబ్బఁగన్. 288

ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూనభోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ డనిలాస్త్ర మేయును, నాతపంబు విరిసె నాక్షణంబ.

ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభక్తి [2]ధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మహోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథనదోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290

క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ, ప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి పార్థునిమేనన్
శితశరములు నినిచిన మారుతిపుత్త్రుఁడు గనలి యన్నరున కిట్లనియెన్. 291

ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర సుక్కక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెఱి నొంది కాల్చితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెఱి వాత్మ సొల్కలిపి యుగ్గలికం దెగటార్పు మీతనిన్. 292

చ. తెగి మన కగ్గమై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ [3]డల్కి యింక నొం
దుగడకుఁ బోవకుండఁగ గదన్ వెనుదగ్గఱి యేఁ గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్చెదేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293

వ. అని పలికిన నప్పుడు. 294

---

1. గ. రిద్దఱును దగన్. 2. క. దలంచి. 3. చ. డన్కి.

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో నీకు దివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలపోవుటయు బలాదూపుల పాతండు నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మొదలి నీ ధ్వనికియుఁ గని కుక్కు సంతతి యూర్జ్వఁ బాణజాలకోటి
పిఱుసని పోవంగ నెఱుఁగవో మొఱఁగిరయ్యఁ జగఁ జేయునది లేక వెగడువడితొ
తే. చక్రమిచ్చెద నితనిమస్తకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మాస్త్రమధిక
నిష్ఠమై నేయ నది బహుళనిష్ఠురప్రదీప్తకీలమూర్తిఁ గర్ణునికెదురు నడచె. 295
క. ఆ రథికుఁడు దలఁకక నియ్యు, మూర్ధప్రోథభావుఁ డగుచుఁ దపస్త్రీ
దారతరబలమునన త,ద్దారుణసంరంభ ముడిపె ధరణీనాథా. 295
తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడిరయొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్ణుతనువు శల్యాంగకములుఁ
జించెఁ దొమ్మిదితొమ్మిది శితశరముల. 297
ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియు మూఁడు నేనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ జంటమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతనందనుమై నతఁ, డుఱక యుతనిమార్వి యూడ నేసె.
వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితంబు సేసి పెల్లేసినరయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద కాక
యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁగా జేసి. 299
క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి యతనిశయంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు,మెఱుఁగువెడఁదయుంపగమి నమిత్రులుదలఁకన్. 300
చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ దీవ్రశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నత్రపంచకనితాంతహతిం గను నొంచె నాశరో
త్కరము వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరథసం బెలర్ప మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301
క. అలఘుపటుభల్లపంచక,ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యాత్ర
మ్ములు మూఁడుమూఁడుశకల,మ్ములుగాఁదునుమాడె జనులు పొగడ నరేంద్రా.
క. కర్ణునిమొయి నాలోనన, కర్ణాంతాకృష్టచండకాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న,ధ్వర్ణగతుం డగుచు గ్రుచ్చె నతఁడే పలరన్. 303
చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మర్మవిభేదన మాచరించిన
న్మెఱుఁగులు గ్రమ్మునమ్ముల విశిఖచ్ఛలధైర్యము పేర్మి నాతఁడు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన లగ్గలమై పెన నమ్మువాఁభుజుం
డఱిమిఱిఁ జీకటుల్ గవియునట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304
తే. వెగడుపడిచక్రరక్షకుల్ వెనుకదిక్కుగా చురథికులుఁ బార్శ్వసంగతులుఁదమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వోవిడిచి రపుడు, గర్ణువారలు వాఱుట గని విభుండు. 305

క. ఆదిక్కవాఁడు భీముం, డాదిగ నని సేయకుండఁ దన్నియతి యొకం
డా దైన్య మొంది తప్పం, గాదని యూహింప నీనిష్కలంకకతమునన్. 306

దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలఁపడఁ బురికొలుపుట.

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తోడ్పడుఁడు పోటువుం జేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి పోనీక వెసం
బడ సైన్యం బొక్కుమ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిట్లయిఁ బురికొల్పిన రథకరితురగసుభటబృందములు రయం
బున నురవడించె నయ్యర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరిసైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గాదని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణరణనభరితభూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబుల వేఁడిమి సూపిన నేపఱి వెఱచి యమ్మూఁకలు పఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిమీఁదన యిమ్మైఁ
బో రెల్ల ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోపజీవుల తెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కుమ్మడి నుర వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భంజించుచున్ సూతుల
న్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు న్నశ్వంబులం జంపుచున్
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వెన్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతింపం జూచి యుర్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గోల్తలు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనవా రెడ గాఁ జని చూచుచుండి ర
ప్పురుసున నాసమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్ననుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలుచుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్గమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పికప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యంబై తత్సోదరుం డగునైరావతుండు పెనిచి యుపలాలింప నల్లసిల్లినయశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరాకారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దానుఁ బసిండిపొఱం బెట్టి యనుదినంబును గంధపుష్పంబుల నక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించువాఁడై యున్నయట్టియమ్మహనీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తల దెగ వేయుటకై యుక్కర్ణుండు సముదీర్ణ జ్వాలాజాలంబు లంబరంబునం బర్వం జూపఱ హాహాకారంబులు సేయం గాద్రవేయగుణంబున సంధించి తెగవాపినం గని [1]యారథికుఁడు రావు కంధరంబు పక్కటికెంగా నప్పుడుపాంగప్రదేశంబుకొలంది యగుటం జేసి యది నెపంబుగా శిరోబ్జంబు దలఁచి జత్రువైకల్యం బాపాదింపం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుకుట కనువుగాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి రొమ్ముందుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గనలుచుం గనుంగవం గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రపతిం జుఱచుఱం జూచి. 316

క. ననుఁ బోటిజోదు నుంగా, దని పలుకంగ నేర్చు నీకు ననంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుం, డెనుమాఱొకశరము దొడుగునే పరులు నగన్. 317

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుంగెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తంచు నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బంగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడునయ్యస్త్రంబుం
జలజాక్షుఁడు గని పంచాం, గుళమాత్రము రథము ధరణిఁ గ్రుంగ నదుముడున్.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరఖేచరు లంబరం బుదాత్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మురహరు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

సర్పముఖశరంబున నర్జునకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట.

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాంపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ బిట్టసరి దంభోళిప్రభగ్నోత్తమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటముం విజయునొక్కప్పుం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వాలు లగునట్లు ఘనరవంబు, దిశలయందు నాకసమున దీటుకొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు ఛేదించె దిక్పతులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది యీ, కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరునకు జయ్యు
లైన నతఁడు వనుప నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపఱమ్ము వా
త నెగయుఘోరరూపభయద[3]ప్రథమానవిషాగ్నిజిహ్విక
ల్దనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలిఁ డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచిఁ బోల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరిచెల్వునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

1. గ. యాపాఁపపుఁబుశరంబు. 2. గ. పాముటమ్ము. జ. పాముఱమ్ము. 3. జ. దంష్ట్రిధమాన.

య్యుగ్రం గనుపట్టె జెల్లఁ దలఁకరొ యొల్లియ మౌళి దృఢంబు గా నమ
ర్చెం గురునాథ భ్రూగ్నశిఖ చెన్నునఁ బూర్వాద్రిమహీధరంబు కాం
తిం గడపన్నఁ జెందు ప్రకటీభవను గాఁగ నటించుచాప్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తంబై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహో
రగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగుడ
నిమ్మహాసర్పంబు చనుదెంచుచున్నయది యనిన నతం డిది యొక్కడిపామిట్లు వచ్చు
టకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చునప్పుడు దన
తల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవం జోవ నీకు నీ వేసిన నన్నాగాంగన
మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మోయి నున్నయశ్వసేనాభిధాన
భుజంగంబు. 328

తే. అతఁ డేయఁ గిరీటంబు ॥ నపహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక ॥ తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు ॥ నన్న నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దును ॥ మాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱంగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వేగమరలి కర్ణునిమీఁదఁ, బదియుఁ బండ్రెండునుఁ బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం ॥ బగుదొడ్డనారసం, బేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు సేయుచు ॥ మే నుచ్చి చనిన దం,డాహతం బైనమహాహివోలె
నాసూతనందనుఁ ॥ డత్యుగ్రుం డయ్యు, నంతకుమును [1]పాఁపరమ్ముచేత

తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁగంది యాతఁ, డటులు గెరలి పండ్రెండువాఁడులమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి ॥ పార్థు నొకటి,కొఱంతగా నూఱుశరములనుఱక నొంచె.

క. పెండియు బలువిడి నరుఁ డా,ఖండలసుతు నురము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి యు,శ్రం బుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువఁగన్. 332

ఆ. ఆర్చి పెలుచ నట్టహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు ॥ పొలువఱ నఱికి యుల్లసితమకుటకుండలములు దులిచె. 333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నెత్తురు లొలుక బరిమేనితోఁడఁ ॥ దూలక బాహా
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక,పరంపరలు నరునిమీఁదఁ ॥ బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దును మాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు
శరచతుశ్శతిఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ
బఱవ గైరికనిర్ఝరప్రకరశోభి ॥

1. గ. పామురమ్ము; చ. పాముటమ్ము.

తాచలము వోలి పొలిచె నరనాథ యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు నర్జునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు నెక్కు సన్నతదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము నాతనితేరును గాడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ బెలంపఁ బట్టుగన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమ రార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతన్ మెఱయ భాస్వరుఁడై యురదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరుణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరితో
న్మత్తపుదీప్తులం దగ నిరంతుఁ డపరాద్రి మెఱుఁగు పూషుఁడున్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుం డొచ్చియుఁ బొలివోనిబంటుతనంబున జంటమెఱుంగులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ జేయుచుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరంబునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట.

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీ సూతజురథముచక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు వీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని సేనాసముదయ ముగ్మతను విస్మయం బలరె నృపా. 341

వ. పరశురామదత్తం బయినభార్గవాస్త్రంబు బహు[illegible]సాధనం బప్పుడు రాధేయునకుం బ్రతిభాసింపకుండె దాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం బాపాదించి చిక్కువఱుచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం బగుటయును దనమనంబున నొవ్వవరి యక్కర్ణుండు శరంబులు విడుచుచు. 342

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన,చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షింతు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె నతులధర్మ,శీలుఁ డగునాకు ధర్మువు సెలవు లేక.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునుబాణవితతి [2]దద్దయువడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం,బున వెండియుఁ బెద్ద నొచ్చె భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధికమైన లా వెక్కినయయ్యంగపతి నొంచెఁ గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ సుర[3]లగ్గింపన్. 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనివిశిఖంబు లాకర్ణుమేను నచ్చు చన నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పార్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

1. క. డించిన: చ. డించిన. 2. క. దాఁకిన నొవ్వారినఁ గర్ణుఁడు. 3. క. లు నుతింపన్.

క. అమితబలం బగుబ్రహ్మా,స్త్రమునకుఁ దీ సాహస్రాస్త్ర మహహ్యాప్రకాశం బగుటయుఁ జ
త్తమున విషాదము దనుకంగఁ, గనుఁగొనుచుండెఁ గౌరవులు సంతసమునఁ గాండివితోడన్. 347

వ. నీయస్త్రం బిన్నాఁడు కర్ణాస్త్రంబు నేసి విద్ధ్వస్తం బయ్యె నిట్లుగా నేల యన
వృషుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున సహస్రపాణియైన యాధనంబు బాధితంబు నేసి
రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు గాండీవంబు
మౌర్వి గోటఁ బాసి పో నేసిన నాసవ్యసాచి మగుడ నవక్షీణ కార్ముకంబులు నిగి
డించిన రయంబున నానారాంచద్విత్రశరాసనంబు లమ్మౌర్వి యుఱాడుట దోఁప కుండ
నవ్వీరుండు విస్ఫురద్విశిఖంబుల వారించి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీ
కాక్షుండు సహస్రాంశునందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభ ప్రకార - మగుభుజవీర్యం
బున [1]వనమానోజ్జ్వలభ,లన యనఁ దెగటార్చు శరవిశాలాస[2]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగురం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహితంబు
నేసి కర్ణుండు పార్థుప్రాణంబులు గొన నవ్వళించి సంధింప నున్న కొండొక క్రుం
గినచక్రంబు [3]కుండ మునుంగిం దిగఁబడిన నొడ్డగెడ వై యరదం బేటునకుననువీక
తక్కిన నుక్కుటి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోమవిషాదంబులఁ గన్నీరొలుక
రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు ని ట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు - ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెద నంతకు - నేయ కుండు
మేను భూమిష్ఠుండ - నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగ వగు - నేయ కునికి
విరిదలవానిని - విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు - లేయ రెందు
మహిని శూరుండ వనుపమాత్ర గా దుత్తమ,కులుఁడవు రణధర్మకోవిదుండ

ఆ. విట్టినీవు దగినక్రియ యట్టిభంగిన చూని, నేయ వలయు నిట్లు - సెప్ప నెల్లఁ
బాడి యేప్పడంగఁ బలుకుట గాని గో,విందునకును నీకు - వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేఁడ పుట్టెనే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే,లా మఱచితి కర్ణ యీ చర్యలం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు - పాండుభూవల్లభ,సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లైనధార్తరాష్ట్రులకుఁ బా,టిల్లు నివ్విధమున - నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందను - ల్గొనకులు సుప్తులై, యుండంగ లక్కయిల్ - మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు - ఘటియించి ధర్మాత్ము, డగుధర్మసుతుసిరి - యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చి స,భాస్థలి నమ్మాయి - భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప - నడవికి ఘోషయా,త్రావిధినెపమున - దాడివెట్టి

1. గ. అసమానో. 2. గ. నిరూఢిన్. 3. చ. కుండు; ఙ. గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు తలఁపఁ
గానియిప్పాపముల కాదికర్త వీవ
యున్నయెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగిన యుద్ధసంజయమనంబు రోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతివిస్మయప్రదంబై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సముదగ్రపరాక్రమంబునం గురియు పటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రంబులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్తేశోధనుం డాజ్యధారాచ్ఛటాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుం బోలె మండి శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్రస్తుతిపాత్రంబును హాస్తికక్ష్యాత్మకంబును నగునతని కేతనంబుఁ గనకపుంఖప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియంబుల ముత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయునిదెస నిరాశులై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతుపాతనం బాచరించి [1](న దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునుల మీఁదం గురిసి వెగడుపఱిచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్రిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి కులపర్వతకాననసముద్రసహితం బాఱంగళంబు తెగనె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యొప్పటి బాణంబు సంధింప వెండియుఁ జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబుడిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణపనుపునం) గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫురణాపహాసనవిభాగుచ్ఛంబులం గల్గి యూఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతువక్త్రి మన నుగ్రంబై మురారాతిస
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్షం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యేసిన నయ్యస్త్రంబు రోదస్సేసుహారంబుం
దనమెఱుఁగుల నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఛ ముంచుచు నిగిడెన్.

— అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు కర్ణుశిరంబుఁ ద్రుంచుట. —

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ నింగి పగుల్పఁగ నస్త్రఘాతకం

1. (.........) ఈపాఠము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు.

వన మగు చెమ్మెయిన్ నిగిడి । పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు రక్తమునఁ । దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్టి వజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుశైలశిఖరాధరణంబున ¹వలఁపింపఁ బట్టుగన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెను, తరణికరణి సూతపుత్త్రు । తల వడిఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు పతిసుందరవదనము నగుచు నెత్తురు । ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన తను విచ్చి । యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయుజ్జ్వలతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్తమైన తేజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె న । త్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుము మహీసురశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్త్రు । మరణాంతంబై
యునికినొ రథచక్రము మేదినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటి । తెఱఁగున నుండెన్. 365

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశుల । శత్రుసైన్య, తాప మొనరించి యాసూత । తనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవై । భవము గడప, ననువు లేమి నవ్విధమున । నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు పడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ । బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో, దాతిశయము వొందెఁ బాండ । వానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలుఁ బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావ । నిం గర్ణునొక్కల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాన్చెఁ గ్రుంకి । నరుఁ డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు । నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుట । కారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ । బోవునట్టు, లపరజలనిధిలోనికి । నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకమలంబు । కరణిఁ బొలుపు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు ను । దీర్ణకాంతి
నొప్పునట్టయుఁ జూచి శ । ల్యుండు నిశము
ద్రెస్సి మోమైనయరదంబు । ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపు విన నాభీతుం, బులి గొనినం బసులు వాఱు । పోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు కర్ణునిఁ, బొలియించిన నీదు సైన్య । ములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీ । సేనజనులు, నల్లు పాంచాలు రుబ్బున । నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యము । నిశము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఱె స । మనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ । గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు దోలుటయు । నొక్కొకఁడై భవదీయసేన లొం
డొండ ²కలంగి పాఱుటయు । నుల్లసితుం డయి చూచి వాయుపు

1. గ. జ. దలఁపింపనట్లుగన్. 2. క. కలంగఁ బాఱుటయు.

త్రుంను మహావిరావమున రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. ఆ నినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యరసాస్పద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుండును దీనాననుండును సుదీర్ఘతరనిశ్శ్వాసుండును నై యున్నకౌరవేశ్వరుం జేరం జని యతనితో ని ట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులఁ గర్ణుఁడు నర్జునుండు నం
గర మొనరింతురే యిటులు క్రౌర్యనిరూఢికి దివ్యలొంది ర
శ్చైరు వది యట్టు లుండె విను చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హారియు నరుండుఁ గర్ణువసి ¹కంత విఘాత్ముఁడు దప్పె వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గ రథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్న భూపతులఁ జూపెం జూపి యా రాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పం దగినయింతలింతలు మేటిమగలు మనకార్యంబున కై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి ధైర్యంబు వోఁగ డొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం బని లే దని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్ర చామర గజఘంటాతురంగకింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుమ్ముల్ల నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు నూపి నీకయి పెనంగి నమసినసైన్యంబు నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవికలంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున నీకోడు కున్నసెలవు విడిచి పలియం బాఱిన వెలవెలం బాఱునక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె నేఁటికిఁ గయ్యంబు చాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మప్రభృతు లగుదొరలు పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయాననంబులతో నిశ్శ్వాసంబులు నిగుడ నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యుమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం బేర్కొని విలాపంబు సేయుచు హా కర్ణ హా కర్ణ యను నెలుంగులతో ²(బలంబులఁ

1. క. గ. త. నంత. 2. (...) ఇది కొన్నిటఁ గానరాదు.

దివియ నియమించినం (దివిసి) కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుం బోరెఱు నపస్నృట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికిం బోవునప్పటిభంగి యై యుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనయులఁ గర్ణబాణము లుకడాత్తగతిం జెలు వొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱ శౌరియును । గవ్వడియుం జెలుఁ గొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచు లై పొడిచి । నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తు లగు। చంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లొప్పి యమ్మహాబలపరాక్రములు వెలికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలోకించి రాత్రిముఖంబున విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంభాషణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలుఁగిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోరః గర్ణుని నపుయించి । లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునఁ దేలుచు ధనంజయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరివాకిగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నుగఁ బాంచాలురు మును, మున్నానృపుకడకు నేఁగి । ముదితాత్ములై
యున్నయతనిఁ గని దీవన,ల న్నుతులను నమ్మదానుశలావములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విప్రవృద్ధుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్జనపతిచరణంబులకుఁ బ్రణామం బైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమనకులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణసాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 386

—•• శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట. ••—

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁ । గానోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధాగ్ని విహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక । నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైన । రాధేయుపొలిసిన,యపుడ [1]యెల్లఁ బొలిసె । నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె । వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ । బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున । కానృపుఁ డిట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము । శ్రీధర నీదగుకూర్మి కేను భా

1. క. ఛ. యాప.గఁ బొలిసె – గ. పెలుఁచఁ బొలిసె.

జన మటె నాకు దుష్కరమె | శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు | వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముమున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ | వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు | టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును | బాసి నాకంటికి, నిద్దుర వచ్చు నేఁడు | నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తి గాన తగుమాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్పు టొ
ప్పును విను మీజయంబునకు | భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱందులు మహాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ | నూల్కొని రూపఱ కుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పొలికలను సూచు వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతం డనుమతి సేయం గాలవాలం బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారో హణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్రసోదరపరి వృతుం డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయసామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి | నెల్లపెంపు
గలిగి నీదుకరుణఁ | గడిఁదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ | దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు | గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును దత్తనయులగాత్రములుఁ జూచె | ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి తన్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యూఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యాక్రతువు | విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడున్ సమరరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన | నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

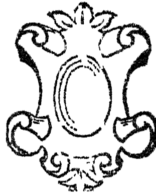
చ. ప్రకటమహార్థసారభవపరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమపావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షకప్రతిసమాప్తికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దివాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనసమ్మద, జనసకలాకల్య[1]చరణసంభావన పా
వనతటినీమాల్యా నమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యా. 400

మాలిని. కరణఫలపరిత్యాగ[2]వ్రతోదాత్తచేతః
పరిణత[3]సుఖశీతభ్రాజమానా నతాంహో
నిరసనచర[4]ణాబ్జోన్నిద్రతా రాజమానా
నిరవధిపరిణాహా నిర్భరానందదేహా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము. 402

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
కర్ణపర్వము సమాప్తము.

1. ఖ. దివ్యచరణసుసంభా, వనతటినీ. 2. గ. వ్రతోపాత్తచేతః. 3. క. ముఖశీత_గ. సుఖదేష్ట_జ. ముఖపీఠ_భ్రాజమానా:_ఙ. సుఖపీఠభ్రాజమానమహా, 4. క. ణాంభోజనిష్పృతభావాంజమానా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

గిరిజానుషవాయమ
హాగురుతరశుభగసంపదాలంబనసదా
యోగిజనక్షేమసమీ
హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయధాత్రీవల్లభుఁ డుత్సుకత్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, డా వైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై యి
క్కురుపతి యుద్యమ్ము లగున, య్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె మునీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్న యక్కౌరవేంద్ర పాండు
విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ
వారి దైన యనంతరప్రవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దీర్ఘవిషాదం బుడిగి సముత్సాహదోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలువును బొలువును వెలయఁ బోరికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును [1](బలంబులతోడం) బన్ని యేతెంచిన[2](న య్యిరువాఁగునకు) సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్కి యక్కురువిభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడుడెందంబుతో నొక్కరుండును దొలంగం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరివోవుపాండవేయు లతం డం

(1) (2) ఇవి వ్రాఁతప్రతుల లేవు.

దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టుముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడి తోడి పెనంకువం బెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి యా భూనాథుండు బ్రొద్దు సాలవ్రాలి నప్పుడు [1]భీమునిగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్యప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱు నాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునందుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బాష్పజలపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁడై
చరణయుగంబు దొట్రువడ సంభృతశోకత రాజవీథి నె
వ్వరిఁ గని దైన్యమైన మహిమాతిశయవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్త్ర హా
కరిపురనాథ యంచుఁ జెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరానందనుఁ డగు నృపచంద్రుఁ డను చిరతం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, [2]దనుడోలనభరితభూరిదైన్యుం డగుచున్ 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడం డ్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గర్ణలేమికిఁ బ్రేముడించుపలుకులు సెల్లనుల్లంబు చురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుఁ గని డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయు నెలుంగుతో నిట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశ,తానీకములు తెగటాఱె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్,దిక్కులయున్నిలుఁ దక్కఁగలుగు
నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గల,యుంచకుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును

తే. బొలిసి రయ్య వృకోదరుపలుకు దప్ప, కుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ, గూలి రూపఱి రారాజు ధూళిఁ బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేరి మాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమలైన ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును సకలరథసామజ ఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబిరంబును బాండవ స్కంధావారంబును విధివశంబున [3]వనితావశేషంబులయ్యె నిందుఁ గృపకృతవర్మలు నశ్వత్థామయుఁ గా ముగ్గురును నందుఁ బాండవు లేవురును గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వురును భవత్సుతుం డయునయుయుత్సుండును శేషించి రివ్విధంబునఁ బమనో

1. క. తొనుబడియె-జ. తొను వ్రాలె_నంత. 2. గ. తనలోనన_జ తనుదోహల_భరిత. 3. గ. నిరవ శేషంబు లయ్యె.

కంటె నేడక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావించుచు బాండవులుం బూని కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వంబు నొందెనని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి మూర్ఛిల్లె విదురుండును వివశుండై యొఱఁగెఁ గాంధారియుఁ గోడండ్రును జెయ్యోది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టంబులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబులచందంబైరి సంజయప్రయత్నంబున నంతఃపురప్రకారంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్త్రహీనుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితే యమ్మిండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు మఱియుఁ గుఱుకుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనంబును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు సేదదేర్చినం గూర్చుండి యుక్కారు విభుండు గుంభినిక్షిప్త భుజంగంబుచందంబున నిశ్శ్వాసంబు సగుచ్చుచు నూరకున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయంబును సంజయుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు. 10

ఆ. అనఘ వశముగాదు ♦ మనసు గోడంత్రమి, పదిలపఱుపఁ జుట్టములకు ♦ సదనములకు
బుచ్చుమనియె [1]బలుకుఁ గలమ్మపాటడఁచుగ, దదికదైన్య మెసఁగ ♦ విదురుతోడ.

క. అనుటయు నాతం డంధనృపుని మెల్లపుఁ జెప్ప వగలఁ ♦ గుందుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చుచుండె ♦ సంజయుఁ డలఁతన్.

వ. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులువిదిర్చి యానూత
నందను దిక్కు మొగం బయి. 13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప ♦ విప్పులుపులు దుః
ఖావేశకరము లై చే, తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె ♦ దుస్సహభంగిన్. 14

క. తనయులని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కువ్రయ్య ♦ లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం, బని తలఁపఁగఁదగు మదీయ ♦ హృదయంబున్.

ఉ. కన్నులు చీకులై సుతని ♦ కాయముబాలవిహారలీలలుం
జెన్నగు ప్రాయమందు విల ♦ సిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమ ♦ యోచితలాలనఁ బల్కు పల్కులన్
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱ ♦ వింద ముఃజూడిన యట్లు పొక్కెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

సీ. ఇట రమ్ము నన్నుఁ గౌఁగిటఁ జేర్పు కొడుక మా, యమ్మ యూరార్పరావ ♦ యన్నవృద్ధ
లగు మమ్ము విడుచుట ♦ దగునె యేగతిఁ బోవు, వార మెవ్వరికిఁ ♦ గౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల ♦ నరయక యిట్లుపేక్షించితి నాయాఁదఁగృపమాఁ ♦ బ్రియము
నెక్కడఁ బోయె భూపాలుఱ గొలువంగ, నుండు [2]పీఁ వట్లాంబి యుండునాడ

1. [illegible]

తే. వధికబలదుర్నివారుండ | వైననీకుఁ, బాండుపుత్త్రులచేత నక్కటాఁ జావు
వచ్చెనిచ్చలు భక్తిమై | వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు | గలరునాకు. 18

వ. కయ్యంపుమాట పుట్టిన యప్పుడు నీవు నాతోడ. 19

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు న | శ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్త్రు లెదు రం | దెవ్వాఁడు దుర్వ్యాప్తభా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మార్కయుం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే | నయ్యుగ్రులన్ వ్రేల్మిడిన్. 20

తే. మున్ను చెప్పినవారు గా | కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లికభగదత్త | సోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శల|శల్యసింధు, రాజవిందానువిందాది|రథికవరులు. 21

క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నానలువురు వీరలైన | నటు సూనుఁ పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద,నో నమ్మము నాబలంబు|ను గలితనంబున్. 22

క. అని యాజిసిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానవార్య|వి క్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితె | యవ్వీరులచేన్. 33

క. అమరనదీతనయుఁడు సిం,హము గాక నరుండె పార్థుఁ | డట్టిమహాత్ముఁ
సమయించె నట్టు జంబుక,సముని శిఖండిఁ గొని విధి | కసాధ్యము గలదే. 24

చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డటె | చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు | వెక్కస మందఁగఁ జేయు సింధుభూ
వరుఁ డటె రిత్తవోయె నసి|వార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రటె | పల్కెదు నే మని యేను దైవమున్. 25

క. నీసమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేసికలా వతఁడు నెందు | నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును [1]వ,మ్మైన తెఱం గట్టె యేమి | యాడుదుఁ గుమారా. 26

ఉ. వచ్చిన కర్ణువిక్రమము|నం బరవీరులయందు దొకండునుం
జచ్చుటలేదు దుర్దమము | శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దండు నొక|మేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
ముచ్చులఁజంపినట్టులు వ|రుల్ దెగటార్చిరి దైవమిచ్చినన్. 27

తే. కొడుక తమ్ములు దోడ్పడఁ|గడఁగి శత్రువరుల గెలిచెదనంటివో|యక్కరుఁడుదక్కఁ
కుండ నీతమ్ముఁగుఱ్ఱలు|నూచముట్టు, గానియైనే విధి యేగతిఁ | జనుదుఁ జెపుము.

క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద వేసినఁ దొడలు విఱిగి | కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ,మది నేమని తలఁచితో | కుమార యెఱుంగన్. 29

వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30

చ. తలపఁగ భాగ్యవంతుల కు|దాత్తసుఖం బగుః గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నెచ్చునె త|నూభవు లాఱడి వోయి రింకగా

1. క. వమ్మైన తెఱఁగు అట్టి నేమి. గ. వమ్మైన తెఱఁగు వింటి నేమి.

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయు । నా కుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటలను । నిచ్చలు భీముఁడు చూఁడు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బలికి పలికి నిచ్చ । చావుఁగ నవ్వా
వని యలఁచుఁ గాన యడవికిఁ, జనుటయ మేలైన తెఱఁగు । సంజయనాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుండగుచు నమ్మహీకాంతుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి యా సూతనందనున కి ట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర,గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుట । కుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని ధ్యే, మరి కో ల్లల సేసిరొకొ । మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి. 35

చ. మును విదురుండు సెప్పె నతి । మూర్ఖమనోగతి నైనయీసుయో
ధనుచరితంబు గీడఖిల । ధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద ఱవి । చారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కె ట్లటుల । కుత్సిత ముయ్యె విధాతత్రిప్పునన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు । దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె । సేనాపతి యై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకట । దోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలు ను
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె వి । ధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కుఁ గురు । వర్గముసంతసయు మెట్లు సెల్లెదు
స్తరబలభాసిభీమునిగ । దం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థాము లెబ్భంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలురును జేది మాత్స్యప్రభద్రక ప్రభృతిబలంబులును నాహనుమ లైన ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కనుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండును నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పిరింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పుమనిన వినిసంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గల । శూరులు దర్పనమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథ । వాజిభటావలులుఁ భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనుల । చేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిన్
సీతనయుండు హీనరథి । నీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట.

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుండై నిలిచి నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 14

క. సమరము సేయుబోంట్లకు నా,త్మమధర్మం బిదియ తొంటిధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితతస్ఫురణమెయిన్. 42
క. [1]వినను నొకపలు కద్దము, గా నొడివెద దాని తెన్ను । గా విని యది మే
లైనను జేసెదు గాకే, న్మానెద వేర్పడఁగ వినుము । మనుజాధీశా. 43
చ. అహరసదీతనూభవుఁడు । నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లట్టిర తక్కఁగల్గు భూ
రమణులు బంధుమిత్రులు దురంబున నందఱఁ బాండునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు దైవబలంబు నెక్కుడై. 44
చ. వెరవును లావునుం గలుగువీరులు పోరులఁ బద్దహీనతం
బొరసిరి మంత్రశస్త్రహతి । భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు । లేవురు గంటికి రెప్పచందమై
హరి తమఁ గావఁ గా వెలసి । రతులదేహవిలాససంపదన్. 45
క. శ్వేతాశ్వపాటవం బుద్ద్యోతితమై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతరుచి
స్ఫీత మగుగజము క్రియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46
క. జ్యారవము నాదముగ నతి,ఘోరత వైరు లనుకరటికోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం,ఠీరవము శితాస్త్రనఖపటిష్ఠతఁ జూపున్. 47
తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖి । హారిమహాని,లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కి దెల్ల మధిప.
ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు । ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
బ్రాణపరాయణత్వమున । దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములుం
బాణపరంపరల్ గురియ । ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాఁచికోలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49
ఉ. ఇంతకమున్న సెల్లెఁ బదియేడుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గలసైనికు లద్దెసఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్మికల్మిని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు । చెక్కుచెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50
క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదినీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్టున్నదియా,కొలఁదిం బోరిఁగొనుట నరునకుఁ సుకరమగున్. 51
వ. అని చెప్పి కృతవర్మశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్ని. 52
క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ । బేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53
చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగ, గొండొక దీర్చె నేపు నొం

---

1. గ. ఏ నొకపలు కద్దముగా, వే నొడివెద దాని తెన్ను ♦ విని మది యుదిం

దినభుజనంపదం గొఱఁత ✽ దీర్పఁగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రుని ✽ సమంచితమార్దవ మూఁది సంధి సే
యఁ నుచిత మైనకాల మిది ✽ యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణవై,రమునం బాటిల్లె నెల్ల ✽ రాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కో,పము దీర్ఘక్రోధుఁ డైన ✽ పతి కీ డొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి,సముచిత మగువిగ్రహంబు ✽ శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు కర్త,వ్యము సంధి యనంగ విందు ✽ మార్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ,తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప ✽ తగ నోడఁబడు మి
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాత ✽ కం బండ్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కాదే మది నెల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్ర ✽ శయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం,బునకు ఫలం బేమి రాజ ✽ పుంగవ చెపుమా. 58

క. నినుఁ గాచికొనుము నీ వు,న్నను సర్వము గల్గు ధర్మ ✽ నందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన,మనమున నెక్కించుకొనఁడు ✽ మదగర్వంబుల్.

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృత ✽ రాష్ట్రునకును, నీకు నన్నదమ్ములకు నా ✽ నృపతియొసఁగు
నాతఁడెపుడు శుశ్రూషసే ✽ యుంగఁ గోరు,గురుజనములకుఁ గావున ✽ గూడుటొప్పు.

చ. హరియును గా దనండు కరు ✽ ణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
ప్పురుసునఁ గార్యనిశ్చయము ✽ వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు ✽ దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మెయిం
జొర రగు సంధి యొట్లు నన ✽ నూయుత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్ప టనికి ✽ నే నోడి ప్రాణర,క్షణము సేసికొనుట ✽ గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దఱిమి ✽ పల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె ✽ దిట్టులగుట. 62

వ. అని యగ్గౌతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యూరకుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరు మొగంబు సూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వ కీ విటులు ✽ చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమున ✽ కుశ నయశిక్ష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగు ✽ భంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని ✽ భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మిపేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధికర్తవ్యం బని పలికితివి గాని యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని. 65

సీ. కపటంపుజూదంబు ✽ ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్మజునిమది ✽ గుందఁ జేసి
సభ కేకవస్త్ర ✽ రజస్వల నమ్మెయిఁ, బాంచాలి ముందల ✽ వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన, నవ్విధంబున కప్రియంబుఁ బొనర్చి
పలుపురు సూడ సౌభద్రు నొక్కని బొలియఁ, గిట్టి యుబ్బెఁగున గీటడంచి
తే. నేఁడు దుశ్శాసనుని జొన్ముక్క సత్తురనిల, సుతుఁడు మదమున ద్రావుటఁ జూచి కౌంతి
ప్రతినఁదీర్చునతండని భయము నొంది, పొందుఁగోరిన నదియేల పోనఁగుఁ జెపుమ.
ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దర్పవి
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బోషించుచు శత్రుకోటికి
న్వేదము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]నత్రప్ర మదంబున నున్ననాకు నిం
కాజయె కాక యొక్క నిదయం గను రాజ్యసుఖంబు నేఁటికిన్. 67
వ. నిశ్చయం బిట్టిద యాగుటం జేసి. 68
ఆ. పొడఁతు నెట్లు పాండుపుత్త్రులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁ దలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుఁగ రాదె.
చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్త్రభటసమావవృత్తమున దైన్యము నొందుట కోర్వ రాదు పీ
తభయతఁ బోరఁ [3]బెక్కని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్త్రులఁ గూడు టొప్పగున్. 70
వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడిటిం గాని. 71
ఆ. ఏను దెంపు చేసి యీయున్నరథికజనంబుతోడఁ గడఁగి నడవఁ బెట్టుఁ
దలమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72
చ. అన విని చుట్టు నున్ననృపు లందఱు సంతస మంది యు న్నరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి రోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను దిగఁ ద్రోచి సెమ్మనముల రణకౌతుక మావహిల్లునా
ననములఁ దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు నుబ్బొనర్చుచున్. 73

— దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు సేరుట. —

వ. చెలంగి కృప కృతవర్మాశ్వత్థామ శకుని శల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌర
వేశ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్త్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పదెట్లనినఁ
గర్ణుం దెగటార్చుటం జేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి వెఱ
గగునట్టి బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మట్లైన జయంబు గొనవచ్చు
నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుండై యది లెస్సవెరవట్ల చేయుద మనినను
చితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండామడ యగుసరస్వతి
పొంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహనసహితంబుగా నమ్మహా

1. గ. దప్పఁ జేయుచు. 2. క. ననింద్యపరాక్రమలీల నున్ననా, కాజయె. 3. జ. పారొక్కని.

నదియం దిచ్ఛాకారోపస్నానపానంబు లాచరించి వలయుతెఱంగున వెనుక నడతెంచినవివిధాహారంబులం దుష్టిఁ బొంది యిష్టాలాపంబులు సెల్లుచుండ నున్నసమయంబున ము న్నాకర్ణంబు నడపినదొరలును జిత్రసేనాదిభవత్కుమారులును గర్ణుకొడుకు సత్యసేనుండును లో నైనయాప్తజనంబు లక్కురుజనాధున కి ట్లనిరి.

చ. వెరవును లావునుం గలిగి | విక్రమసంపద సొంపు మీఱు భూ
వర భవదీయసైన్యబలవర్గము నొడ్డన మేర్పడం గడం
బురికొలుపంగ నిర్భయులఁ | బోలెడునట్లుగఁ బూని ¹ముందరై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొనర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవరలబ్ధజన్ముండును దివ్యాస్త్రవేదియు సవ్యాహతవిక్రమోద్దాముండు నగునశ్వత్థామ నాలోకించి యాదరభరితుం డగుచు నా ధరణీవరుం డతని కి ట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు | నాచార్యునట్టుల, నేమి గడయఁ గాన | హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁ | డుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్టు లను | నజ్జనపాలున కాజి నైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును | భూరిబలంబును ²సర్వశస్త్రవే
దనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు | ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78

క. నినుఁ బట్టి పాండుపుత్త్రులఁ, దన మేనల్లురఁ దొఱఁగె | ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుఁడు గాఁడే.

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడు గా సమర్థు, లెలమిఁ బురికొని దైత్యుల గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి | మనము నడచి, కడిఁదిపగఱ జయింతము | కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి సవినయంబున నమ్మద్రవిభున కభిముఖుం డై యి ట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేనిసైన్యమునఁ | బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహనీయున కిట్టిద కాల ³మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపుగె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు మను | నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదు నే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను | నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజనమై నడచెద మాక్రమింపు | మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డి ట్లనియె | నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా
ర్థన మొనరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినప్డ నా

1. క. ముంగలై. 2. క. సర్వశాస్త్రవేదనము. 3. గ. మిష్ట మీ వచ్చు.

ధనమును బ్రాణముఁ బలవిక్రమోన్నతి నీకు సమర్పణంబు సే
సినయవి గావె నీపనుపు సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నన్ బోలంగ లేరల్క వ
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నాచే నొత్తు లే నేచి యు
క్కజపుం జేవయు లావుఁ జూపువడికిం గౌంతేయులే పోర్తు రా
ప్రజయున్ నీప్రజయుం గలంగఁ జెలఁగం బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ. అతిమతి బాణజాలముల నక్కడిసైనికులం దెరల్చెదన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని కోల్తలఁ జేసినవీరవర్గమున్
నఱికెదఁ జూచుఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపాటొనర్చెదన్
బఱపెదఁ బాండునందనులఁ బాఱక నిల్చిన రూపడంచెదన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం గాదంచు రాధాతనూ
జుం [1]గీడాడుచు నీతఁ డెవ్వఁడొకొ యుగ్రమున్ శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు న్వైభంగులం జూప తె
ల్లం గీర్తింప ధనుఃకళానిపుణలీ[2]లాఖేలతన్ జూపెదన్. 87

—దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుఁగాఁ జేయుట.—

వ. అని పలికిన నీసుతుండు ప్రీతుండై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి
శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానో
పేతంబుగా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించిన శంఖ
భేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసిల్ల
నప్పు డాశల్యు నుద్దేశించి దీవనలు బొగడ్తల నఖిలజనంబులును ముఖరు లయి
రిట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టి
యెడ మున్న సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుండు డగుచు నిజశిబిరంబునకుం
జనిన పాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమతమనివాసంబులకుం బోవం
బనుపక యుచితప్రదేశంబునఁ బేరోలగంబుండి మనవారివలని విశేషంబు
లరయఁ జారులం బనిచినవాఁడై వారలు మగిడి వచ్చునంతకు నేమేని
వినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు తెఱం గంతయు విని
యచ్యుతునాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకున్ బలముఖ్యునిఁగా నొనర్చి సం
గరమున కుత్సహించె నధికప్రమదంబున వారిసేన యుం
దిర మయి పేర్చి యున్నయది దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బాండవరక్షణోత్సుకా. 89

1. క. గీటాడుచు. 2. చ. లాశీలతన్ _ జ. లాఘోలతన్.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్లు చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంత కుం డి ట్లనియె. 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు ✽ శౌర్యధైర్యంబు ల,గ్గల మాతనికి ✽ బాహుబలమునందు
గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెడుఁ, గాదేని సముఁడగుఁ ✽ గాని ¹యెచ్చడు
గాఁ దలంపఁగరాదు ✽ కౌరవపతి మాన్యుఁ, జేయుట నధికవిశ్వాసంబునఁ
జూపు భీమునకు నర్జునునకు ²నెనయంగ, రాదు సాత్యకి కొలఁదిగాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులకు మాద్రేయులకును ✽ బ్రదుకరాదు నీపేట నాబల్లిదునకు
నెదురురథికునిఁ గాన నక్కనేకహేతి, నిపుణశార్దూలవిక్రమ ✽ నివు వక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెక్కు³దినములఁ, బొరిఁగొను నీబలము నెల్లఁ ✽ బొరివోవ నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి ✽ పడ నై తెగిన౯. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ ✽ యనుకృప దక్కము, రాజధర్మమునను బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధినాథు ✽ మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయునిఁ గుంభజుఁ గ,ర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధురుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మంతతోడఁ దె,గుం గురుపతిపని జయంబు ✽ గొనుము కడంక౯.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ ✽ నన్నరేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు ✽ గాఁ బూని యుద్యోగ,వేళయందు నెల్ల ✽ వినుచునుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ములను ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమందిరంబులకుం బోవంబనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబుచందంబున శల్యాతిలంబు సేర బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రియే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణువృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల్లతెల వేఁగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నా సమయంబున. 97

క. కురుపతి పదవాళ్యం దగు,దొరలకడకు నత్వరముగ ✽ దూతలనకు భటో
త్కరము ననువు సేయుట కై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ ✽ బార్థివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్ల దమతమ చతురంగంబులకు నవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలఁగ నొంటారులఁ బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్ట రథనేమిగజవరతురంగఖురపుటభటచరణసంఘట్టితం బగుధరణీతలం బన్నవ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమయ సూర్ణమానం బగుమహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె న ట్లాయితం బై శల్యశకునికృతవర్మాశ్వత్థామలను దక్కనుంగలయోధవరులును సౌకర్యంబ నమజనహృత్తుం డై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో ని ట్లనిరి. 99

1. క. గ. ఙ. యనుడు. 2 గ. జెనయంగ. 3. గ. విధముల

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁకక సైన్యోపేతగాఢగతి నందఱు నొ
క్కొకతలఁ గాఁ దలఁపడ వారికడంక యెక్కుడగవలయుఁ గ్రీడయుఁబోలెన్.

వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేవారిఁ బోరినం జుల్కన గెల్వఁ గొనవచ్చు నిత్తెఱంగు మనకు సమయంబు సుండీ యట్లు గాక యొంటి పెనఁగెడువాఁడును బెనఁగెడువానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁగలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మద్రపతి ముంగలి యై నడపం జనునప్పుడు. 101

—కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట.—

సీ. చంచరీకావళిఝంకృతుల్[1] గల్పించు, కర్ణఝళంఝళాకలనములును
ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు, కరశీకరచ్ఛటాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు, నిర్భరబృంహితనిస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్రసముద్ధతులును
తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గయిలు ధాత్రీతలంబు గ్రక్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్తురవిఘట్టితమేదినిజీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువుపెంపు వహింపఁ బురంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూత్నకకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ సుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఁటినయుబ్బున [2]మిన్నందికిఁ గాలుఁ, సాఁ దరథ్యంబులచటులతయును
[3]లలిఁ బెండ్లి కేగఁ బోవు చెలువున విలసిల్లు, సూతజనంబువిస్ఫూర్జితంబు
జతనంబు మేలిమిఁ జాపుఘోరము లగు, నవయవంబులవిధవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులసముద్ద్యోతితంబు
తే. సొంపు మిగులంగ జోదులయుంపవహ్నుల, దీప్తులును లీల తనవ్వులవేషితులును
[4]వారిరశ్ములఁ గీడ్పర నగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె సుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి మొనర్చినట్టిపే
రొడలులఁ దాల్మియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పడుకొని గాఢభంగి రచియించిన చందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలువొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బలు మేఁగెఁ గరంబు నగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబునుం జనుదెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 106

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినిననాకర్ణములకు
శల్యుచావు దుర్యోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోషమావహింపు.

1. అ. అల్పించు, 2. గ. మింటికి. 3. ఖ. లీలఁ. 4. జ. వారిరశ్మి.

క. అమ్మద్రవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె ధీరుండవై
వార్త లవధరింపుము. 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బాండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతనయు లా,సం గూరిరి వారిఁ జంపు శల్యుం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలియుండియు నడియాసం జేసి తన్ను సంపన్నునింగాఁ
దలంచుచు. 111

చ. అనుజులు దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కులం శ్రుతిసుఖం బొనరించె సుదగ్రమూర్తి యై. 112

వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయిన మద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు
పన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి కర్ణపుత్త్రప్రముఖపరివృతుండై తాను
నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుండై కృపాచార్యుండును దాపటఁ ద్రిగర్త
సహితుండై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుండై యశ్వత్థామయు
నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుండయి కౌరవేశ్వరుండును నతనిముందటఁ గరిఘటాగ్ర
భాగవర్తియైనబహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచునట్లుగా నొనర్చి పేర్చి
యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూఁడు మొగంబులుగా మోహరించిరి
ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకు లగ్రేసరులుగా భీమార్జును లగ్రజునగ్రభాగంబున
శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బైనశల్యు కేతనంబు నూచి తోఁచి నడచి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ బాండవులకుం గలసేనాంగంబుల కొలంది
యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు
రథంబులును బదివేలునేడునూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును
మూఁడుకోట్లు పదాతులును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువే లేనుం
గులును లక్షగుఱ్ఱంబులును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యుద్ధనంబు
లొండొంటి గెలుచునగ్గలిక దగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులం జయించుమతి సుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి యా
పాండవకౌరవుల్ పెనఁగుసొభంగి గనుంగొను వేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్క నన దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండ పయిం బెలుఁ గొందెఁ జూడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ
వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం

భోరసి నతిప్రమోదమును ఖేదవిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వితాన మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నంతయున్. 115

సీ. కుంజరసికురుంభకుంభస్థలీసంగ,సిందూరరుచులతోఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్య,రశ్మిలగెడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్స్థలవరలిప్త, కాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గౌఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్త, చక్షుఃప్రభలఁ దారు సరస మాడి

తే. యంగుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]పరభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయఁ దగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవుల పదునెనిమిదవనాఁటి యుద్ధప్రారంభము.

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యానమయంబునఁ దార్కొని భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు నింగి నొంగం జెలంగ. 117

క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగ దచ్చూర్ణతతులు మహిం రాలఁగ నుద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండు మొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణము లై. 118

వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ గాల్బురుమతి గాల్బరఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీకరభంగులు మెచ్చుదేర గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపున నాకసం బవియ బృంహితముల్ దను సుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడి మేఘముల చందము గా నొనరింప మీఁదిరో
ఘనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బయికొన్న యేనుఁగులపోరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వోదివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలినఘోటకానీకములను
బిరుదుమగల మొత్తములను బిండిసేఁచు, నేయుబలితంపునేర్పులచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొక,కటఁ బెక్కం డ్రక్క రథనికరములు ఝడితిం
ద్రుటితాకృతులుగ విహరించుట యొక్కుడు వేడ్క సేయు సురగణమునకున్. 123

క. పలువురనొక్కఁడు నొక్కని, బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగులమూఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁ దలపడి,పొలియించుట పొలియుటయును బోరిను గ్రమ్మగన్.

క. చలమునఁ బోర పెనఁగు కా,ల్బలమువయిం దురగములు నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం,తలు దునియలు సేఁత యనుచితక్రౌర్యము గాన్.

క. తెల్లనినవరణ మెఱయ న,వముల్లసితము లగుతురంగముల మొత్తము చం

1. ఆ. దీధితుల్. 2. ఆ. ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3. పెనఁగెడుభీక...... మెచ్చుదేర. 4. గ. రథికుల్.

చల్లలితపతాకముల శో,భిల్లుగతుల నొప్పునంచప్రపింఛం బోలన్. 126

వ. అయ్యిరువాఁగును జేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రథనేమి,క్వణనంబుం దురగఖురరవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతిసంఘ,ట్టణనాదముఁ దూర్యఘోషసంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు § నిగిడి పోరెడువీరు, లలరిన నవ[1]మోదుగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగి వడి § కదలెడుబాహాదం,డములు మహాభుజంగములభంగి
యవని రక్తార్ద్రంబు § లై యున్న[2]యట్టిబ,ల్దలలు గెందామరకొలనివగిది
దఱచు గా నెఱి దప్ప § నొఱగినగజములు, గులిశభగ్నాచలకులమునట్లు
తే. దునిసి తొఱఁగినజోదులతొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను § సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపుఁబెనకమందుఁ
దఱచుమెదడులు రొంపులు § నుఱుము లైన
యెముకలిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల § కప్పు డధిప. 130

క. విను మర్త్యులలో వా,హనములతోడలు గఁ జూడ § నక్కజ మగును
క్కున నుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు § లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరంబై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు లగుభీమపార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ గనుపుగొట్టినది బెగడొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పౌండ్రదేవదత్తంబుల నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గౌంతేయాగ్రజు మున్నిడికొని తఱుముఁ దోడనకవలును గడంగి రథ్యాటోపదీపితులై నపాండవేయులయురవడికి నోటఱి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొడంగినం గనుంగొని శల్యుండు సారథి కిట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదెకంటె పాండుతనయాగ్రణితేరు సితాశ్వయుక్తమై
తెల్లనిడెల్లి నొప్పినది § తీవ్రత మార్కొని యా నృపాలుశో
ఖిల్లుట మాన్పఁగా వలయు § భీషణభంగి రథంబు వోవ ని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి § యేర్పడ నేఁ డెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు § దురమున వినునాతుఁ, బాండుపుత్త్రులెదురె § భండనమున
నేర్పు బలుపుఁ జూపి § నిన్ను మెప్పింతు నా,చేతిబలువు సూడు § సూతవర్య 134

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురుగా నరదంబు సముచితరయంబున

1. గ. ప్రోదువులు. 2. జ. తట్టుపుల్ దలలు 3. క. గ.జ. రౌద్రంపుపెనక

నడపనమ్మి ద్రవతి సముగ్ర సముద్రేకంబు చందంబై నయూసైన్యంబు నరభసత్వంబు చెలియలికట్టడఁ బోలి యొడఁబుటు యచ్చెరువై యుండె నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లు కర్ణుం జూచి మనమునఁ గని మగుడ నిగిడిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండును కర్ణపుత్త్రుం డగు చిత్రసేనుండును దలపడి యొండొరు వులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిహారదక్షత్వంబును జూపుచుం బెనంగు నెడ నా సూతపుత్త్రుండు. 135

—కర్ణకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్ములు నకులునిచేతఁ జచ్చుట.—

చ. నకులునిచాపదండము ఘన ప్రదరంబున దుష్కి భాస్వరాం
బకము లుమాఁడు దీవ్రగతిఁ ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బ్రదర్ విదళించి వధించె సూతు ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కృడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. ఆ నిశితభల్లములు దన, మేనికి రాకుండఁ బలుక గ్రమెఱియ జడియుచుఁ గ్రా
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ,సూనుం డా సూతసూతిసూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి ప్రమద మెలర్ప, గళము దునిమిన నమ్మస్తకంబు ద్రొల్లెఁ
గర్ణపూరకిరీటసంశకలితవివిధ,రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు పడినం గనుంగొని కౌంతేయసైనికు లార్చినం బేర్చిన శోక రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరిఁ గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముం డును నప్పాండుపుత్త్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఱొక్క తేరెక్కి బలువిల్లెత్తి దండధరప్రచండమూర్తియై మార్కొనిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు భల్లం బుల నఱకం దొడంగిన నుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండు తేరికి రథయుంబు మెయిం జని యన్యచాప మె
క్కుడుటయు నక్కుమారుని శితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి వానిసహోదరు రెండు తూఁపులన్. 140

తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొంచువింట ఖల్ప్రదూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును నఱికి సత్య
సేనువిలుఁ ద్రుంచె నా పాండుసూనుఁ డధివ. 141

శా. ఆ రాధేయతనూజుఁ డన్యధను వుగ్రాకారుఁడై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నా విశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్ముని మెయిన్ నాటెం గడున్ బెట్టుగన్. 142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ బెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

దేఱు వికలము గ మేను వి, దారితము గ నేల దస్త్రాగ్ర స్ఫురణతో. 143

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండగు విచిత్రచాపుఁడు శరాఘాతమ్మునం జై మదిని
పర సివృత్తి నుం బరవశుం గ్రతుజవ్యాప్తిం జైనయుండాహవం
గర మాభీలతఁ బాల్చి శక్తిఁ గొని యుగ్రంబుగా సత్వరుం డయ్యె ను
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడ వైచెం జూప జ్రీగింపఁగన్. 145

ఆ అన్నపాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గదుర నంపవానఁ
గప్పెసకులునంతఁ గాంచి భీముసూనుఁ, డెలుదె నతనిముందరసమెక్కనలఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగు శ్రుతసోముని యరదం బెక్కి బలువిల్లుఁ గొని యుక్కు మీఱుండును దోడుపడ నాసుశర్మునిఁ బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బాలివోక యతండు. 147

తే. వాఁడితూఁపుల నకులుమై యుఁ గాటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్త్రు నియురము నొంప
నర్ధచంద్ర బాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్త్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెసలంగ నీసుతులు బాహ్యంబు గా నిచ్చిన
న్మద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణన్మౌర్వీనటుల్లాసముల్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్మూర్తి యై. 149

తే. హస్తతల మొత్తి నిలునిలు మని యదల్చి, బోక తిరిగియమ్ముల్ బోరికమురేఁ
బాండవేయులమొనలు సురదండవృత్తి, నురవణించిన సంగరము గ్రమమ్మె.

చ. అదరి ధనంజయాదులు లఘుత్వనక్కడివిరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనముఖ ప్రభవోద్భటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దఱుముంగ నప్పుడు బలవ్యాయములై విశిఖాస్త్ర [1]వేగ్ర యొ
క్కడయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యొరు సైన్యమున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యును బౌరుషంబు పెంపున నియమించుచు వేగంబు గుందక వింతచందంబునం బెచ్చుక్రందు గగనచయులకుఁ గన్నులపండువు గా బృంహిత ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేకికింకిణీక్వాణనంబులను [2]ఠంఖారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదంబు లను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నుత్పతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపు చుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగుపాండుపుత్త్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునను బాంచాలవు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖు లైనదండనాయకులు గూడికొనితమను దామను

1. గ. శేర్చి. 2. జ. శంఖారవంబులను.

నైపుణంబున బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలఁగుమృగకులంబు
కైవడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనురొంపిలోపలను గ్రుంగినధేనువు నెత్తుపోల్కికిని శల్యుం డ
మ్మొనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁగనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.

వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబున మనదిక్కున నుల్కాపాతప్రముఖంబు లగుదుర్ని
మిత్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేయుం గలసైనికులం గూర్చికొని
తిరం బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి
మార్గణాసారంబు వఱంగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమసేన
సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపది ప్రదరంబుల
నొప్పించి కదిసి యన్నరపతిని బదితూఁపుల వేఁడిమి సూపి మలసినఁ బాంచాల
ప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిరుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రౌద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగుఱ్ఱపుతండముఁ ద్రెళ్లుతేరులుం
గీలెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూఁచ మై
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుటేరులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూపఱి, ఘోరాశనులట్ల శల్యుక్రూరాస్త్రంబుల్
కౌరవులు పొంగఁ బాండుకుమారులసేనపయిఁ దొరఁగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరుగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడుపడి యాబలంబు పాండవా
గ్రజు వెనుక కొదిఁగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యుమార్కొని నిశితవిశిఖ
వర్షంబునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు గ్రూరనారాచం బతనిమే నుద్భిపో నేయ
నా ధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యేడమ్ముల నవ్వాడమునీయ సహదేవుం డయిదు
తూఁపులను నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులు బహుబాణ
పరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు గృపాచార్యుండును గృతవర్మయు శకునియుఁ
దత్సుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపుత్త్రుండు మందహాసం
బుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడిసైనికులును రథసంబున
నా రథికవరులఁ దాఁకి రట్టియెడ. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి రథిప రొండొరులకు [1]సముత్ప్రదీప్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించి వీరు లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రోణకుమారుఁడు మోము చిఱుతనగవున నొప్పన్. 160

ఆ. వాయుతనయు[2]ఋశ్యవర్ణాశ్వముల మద్రపతి ధరిత్రిఁ గూల్చె నతఁడు దేరు

1. క. సమ్యగ్దీప్తా. 2. గ. చిత్రవర్ణా.

డిగ్గి నిజగదాప్రతిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌ,రవ్యసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161
క. అనిలజునియశ్వములఁ గూ,ల్చినయప్పుడు శల్యు[1]నిం గలితనము మెఱయం
తనయుంపవెల్లి చే ముం,చె నకులుతమ్ముండు నీదుసేన దలంకన్. 162
తే. అతనిసాయకములు నమ్మద్రపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలఁకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ దత్పుత్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163
చ. కవిసిన దట్టికం బడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేళియుపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబు నెక్కెన్. 164
వ. ఇవ్విధంబున. 165
క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ,పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్ముఁ డై
శితశరపరంపరల నుద్ధతిఁ బాండవసైనికులమదం బడఁగించెన్. 166

శల్య భీమసేనుల గదాయుద్ధము.

క. ఉరవడి రథికజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదు తేజము మెఱయ సు
ద్ధురగతిఁ గౌంతేయాగ్రజ,నరదమునకుఁ గవిసె వాలుశరమ్ములు నిగుడన్. 167
సీ. కనుఁగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు, రాల శుండాలశైలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శతధారామహాభుజగతమా,ధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచులనెసఁగుమెఱుంగుల, దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర
తే. రేఖ సారించి రౌద్ర ముద్రేక మందఁ, గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[2]మోఁదె నాతండు దోర్మదమునఁ దదీయ,విపులవక్షంబు భేదించెనృపవరేణ్య.
క. ఉరమున నాటినఘనతో,మరమును డాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బొరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169
మ. విరథుం డై పొలివోనిదర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్ధాంతాకృతిన్ వజ్రభా
సురశక్రుండును దండచండయముఁడున్ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడున్
సరి సేయం దగువాఁడు గాఁగఁ బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170
వ. ఇట్లవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభ
సంబున నతనికి నమ్ముఖంబుగా నడరినఁ బణవాదివాదిత్రనిర్భరనినదంబులు సెలంగ
నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరువుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁగొనుచు గదా

1. గ. దోఃకలితములు. 2. జ. మోఁదె.

రణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి నూర్కొనఁజాలు మేటిమగలు నిర్వాహముడి వెలిగా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియ నట్టిజెట్టిబిరుదులుం గలరే యనుచు నచ్చెరు వొందుచుండ. 171

ఆ. మండలప్రచారక్రమహితాకృతులు గర్జ, నలుగఁ బొలిచి మూఁడుక్రమములసి యంకె లెనఁగఁ బోరి కమరి యేపారువృషభయుగంబువట్లు వారక్రమవిసి రధిప. 172

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుక్
గదలమెఱుంగు లాకసము గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వడిం దొరగించె సమగ్రవిస్మయ
[1]ప్రదరవభంగు లై యుపి వ్యరస్ఫురఘోరవిఘట్టనంబునక్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద,భక్కారంబులును మొఱయ బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణు లై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున సంగముల్ సుసులక్షవేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్పు ది
క్కరిరదనప్రహారములఁ గంపము నొందక యుండు మేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగునుదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద ఱందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యముపటుత్వముఁ ద్రాసునఁ బెట్టినట్లుగన్. 176

వ. ఒక్కొక్క [3]మా ఱుబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలఁదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి వేగంబునఁ గి
[4]ట్టినతగళులకై వడి దాఁ,కునగంబులభంగి దోఁచుఁ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ జెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁ డైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట.

క. ఇరువురును [5]సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల వ్రేసినగద లొం
డొరులమొడలకెలఁకుల బ, ల్లరములు దాఁకుటయు వారిశ్రలొ బడి రధిపా. 180

వ, ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిల్లుటయు నుభయసైన్యంబులును హాహాకార ముఖరు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయంబునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ,క్కడిఁదిమగని గ్రుచ్చి యెత్తి గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిఱియె నంత వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పఱి లేచి చూచి సేద దేఱనియమ్మద్రపతిం బేరుకొనియుద్దండగదాదండమండితం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

1. జ. ప్రదరవిభంగు లై. 2. క. దాఁక నప్పుడు గరి. 3. గ. సమయంబున. 4. గ. ట్టినయెడఁ ద్విగరులు వడిఁ దాఁ 5. సంధు లాడఁగ.

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరి సైనికులు రభసంబు గా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం గౌంతేయాగ్రజునగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరు లై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి వారిం
దలఁపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆ కౌరవ్యవిభుండు వజ్రకలితం బై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమెఱుఁగు ల్మించం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడ వైచెం జావ ఱగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతాసుం డైనం గని కౌంతేయులు కోపాటోపంబున సైన్యో
పేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు నడరిన
శల్యుండు ధర్మపుత్త్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి పనుప నశ్వ
త్థామకృతవర్మలు మూఁడువేలరథంబులవారు వివ్వచ్చుని మహోత్సాహంబున
మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయునవ్విరోధివరూథినిగలయఁ బెరయుటయు
నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెంధూళి యెగసి చూడ్కులు నిగుడ కున్నను సైనికులు
సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు ప్రకటించుటయు బోధకం
బుగాఁ బోరిన బోరనఁదోరఁగుశోణితం బాకేఱువు నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరు
వాఁగును వ్రేయుండు పొడుపుఁ దనునెలుంగులు నింగి ముట్టఁ బెనంగునట్టియెడ.

చ. బరవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నానృపాలుఁడు నకుంఠితుఁ డై పదునాల్గుతూపుల
న్నరపతిమేన గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేడ్తెఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం దునిమి
నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండు ననిలపుత్త్రుఁడుఁ జేది,బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ బొదువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రణిఁ బటుతర,పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియుబ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవురఁ నసముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్కో
రవము సెలంగఁగ వారల,యువయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి సొఱయున్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం
దునిమిన నాతఁ డావతికిఁ దూఁపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి వధించి ఖేచరకేతనోహాయుఁడై వడి ధర్మపుత్త్రు స్రు
క్కించి మహోగ్రబాణపరికీలిత దేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరకీలితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాలోకించి పెదికంపునారసం, బడరించి వెండియు నట్టివేసు
పఱపె సాత్యకి శితబాణంబు లతనిపై, బెట్టెసె మాద్రితోఁబుట్టి యైదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు, గమ్ములు నవ్వీరునంగకములఁ
బరఁగించి కమ్మ ద్రుపదపతి భీమసేనాదు, లైనయన్నలువుర నతిరయమున
తే. పరున డెబ్బదిమూఁటను నిరువదేను, వాఁడితూఁపుల నేనింట మూఁడుమార్గ
ణముల బీడితులుగఁ జేసి నఱకె భల్ల,నిహతి సహదేవుచాపంబు నృపవరేణ్యా.

శా. ఆ మాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁడై యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యొక్కఁడ బోరె దంచు వెస నమ్మద్రేశు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాతప్రస్ఫురన్మార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూఁపుల్ మెయిన్ గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కలయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగ గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప మమ్మితో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తియై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ యనుచు ప్రకటంబుగ నంచు సూతుఁడై
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఁటులు వోవఁగ శల్యు నెమ్ములన్
గీఱ సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పాటోప ముదగ్రముగ దళపటుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199

—ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట.—

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల,నానావిశిఖముల మద్రనరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు, గా నొకభల్లమున నేసె గర్వోద్ధతుఁడై. 200

క. ఆ రథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయ, మారఁగ నొప్పించె నమ్మహాభుజుఁ డధిపా. 201

వ. అంతం దెలిసి యక్కొంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్వీరో
ధిపై సాత్యకి తోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహా

దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరువెడఁదయమ్ములు పఱఁగించిత్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషంబున
నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూఁపుల నవ్విరోధి రెండుబాణంబుల బె
ట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యువురను స్రుక్కించిన నీపుత్త్రిం
డతనిచేతఁ బాండుపుత్త్రులు సోలియుదు రని తలంచె నట్లు భానమానుం డైన
సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన. 202

క. శినిమనుమఁడుఁ గవలును దో,డన యురవడి నదరి పొదువుకటయు నగ్గలికం
బెనఁగి నలం డానలువుర,కనలుఁ గడంకయును సరకుగాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్రసేను
తోడివాని ద్రుమసేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును బొలి
వోనికనలున శల్యుండు నటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై సమీరణ
సుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథినికాయసహి
తంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు పఱఁగించి నెత్తురులు దొరఁగించినం గని యా
ధర్మనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204

క. హరివచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్చు నొకో మద్రభూపతిబాహా
స్ఫురణము భీమాదిరథిక,వరు లోర్వనియట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివిలాసవిలాసంబుచందం
బునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందరనగంబు
లీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్త్రిప్రభృతియోధప్రకరంబులను బాండ
వాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహనాదంబుసేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డగునమ్మ,ద్రవిభునిరణవిహారణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆ సమయంబున. 208

తే. గురుసుతుండు పెనుఁబ్రాపుగాఁ నరునిఁబొదివి,యధిప సంశప్తకులువివిధాస్త్రలతులఁ
గప్పి రతఁ డందఱను జండకాండవిదళి,తాంగులుగఁ జేసె దోర్లీలయతిశయిల్ల

చ. తెరలక వారు పై పయి సుదీర్ఘసముద్ధతి గ్రమ్మి వాజులన్
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ నాతఁడు నేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి శౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమదం బగుఘోరభంగి న
ప్పురుషవరాక్రమస్ఫురణ పార్థివ నత్తమ కాన మెయ్యెడన్.

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జే యార్పరాకుండ దర్పంబుచూపిన నాభూవరకుమారవర్యుండు
వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించిభల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖ నారాచప్రముఖ
విశిఖ పరంపరలు పఱఁగింపనవి యాసైనికులరథ్యంబులుగూల్చియుఁ గేతనంబులు

ద్రుంచియు బాణంబులు నఱికియు బాణాసనంబులు విఱిచియు సూతుల గీటడం
చియు నరదంబులఁ జెక్కియు హయములు పొల్లు సేసియుఁ జామరంబులు దుని
మియు నాతపత్త్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురలించియుఁ గండలు దొరిఁ
గించియు నెమ్ములు వగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ జేతులు దునిమియు వ్రయ్య
లుగా వక్షంబులు సీఱియు మస్తంబులఁ జొచ్చియు మకుటంబులు డుల్చియుఁ
దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రౌద్రం బావహించినలయకాలరుద్రుని
సంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథికవరసహస్రద్వితయంబు దెగటార్చె
నవ్వాఁడిమగండు పేరడవి దహించుదావపావకునిచందంబున వెలింగెఁ దదీయ
తేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి నశ్వత్థామ గదిసి యుక్కివ్వాడిం దొడరి
దురం బొనర్చె నంత. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువాలమ్ముల నాబీభత్సు, మెయి గ్రుచ్చి కృష్ణుని । మేనియందుఁ
బదివాఁడితూఁపులు । పఱపిన మదిలోన, నగ్గించి యవ్వీరుఁ । డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతునిఁ గూల్చి యాతని, తనువున నెఱతెగ । గొనక నాటె
మూఁడుమార్గణములు । ముసలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింప । నదియు నదియు

తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నై । వాఁడినిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయ । కత్రయంబు
సొనిపె నవ్విప్రుమేన మూర్ఛఁ । గానియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశప్తక । వ్రజంబు 212

వ. అట్టియెడ. 213

సురథుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట.

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ । నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునఁ గను, నెర సేసె నతండు గినుక । యెసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున. 215

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతని । యరదంబుపైకి నుద్ధురత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ । గాండివిఁ దాఁకి సం, శప్తకులకు సంత । సం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవసరంబున. 217

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి । యుద్ధతి మెఱయన్
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవతి । బాణము లొడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల । నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేవ్రేఁడ । ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి య । బ్బలియమీఁదఁ, గురిసిర స్త్రశస్త్రంబులు । నరవరేణ్య.

క. ఆ పాంచాలోత్తముఁ డు, ద్దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ । దీవ్రతరశరా
టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్మసేన । కెద్దెఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండి ప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రవువడి దోష్పటంగ భుజగర్వము సూపిన నాజిలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలువుగ గోల్తలఁ బేర్చినలావు చేవ క
య్యపువెర వేపు డాల్మి సరి నచ్చెరువాటున మించెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిర భీమసేన నకుల సహదేవసాత్యకిప్రముఖులపైఁ బటుబాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రభసంబున సాయకదశక మతనియురంబునం దూఁ జొనుపన
భ్రుకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు వొదివిన, నొక్కొకని శరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్క నకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్.

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చె షష్టిశరముల్ శైనేయుఁ డుద్దీప్తనా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరైదమ్ము లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోర్దైనాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెస నవసప్తతిశితశిలీముఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములఁ ధరణిఁ గూల్చి, పదిపదుల్ బలుఁదూఁపులు పఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని, క్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్త్రకుల బాణంబుల్
నివ్వటిల నీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొక తేరికెం జని సముద్ధతి సాత్యకి డాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిశారదుఁ డై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్రయో
ధావళి చూచి కూడుకొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీ విలసిల్ల నంప పెనుజీఁకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రా ప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కుమ్మడి నద్దెసకు దఱిమినం[1] గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమస్తంబు నేకముఖంబు సేసి మూఁకొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మలను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱు రాజులను శిఖండి యశ్వ

1. జ. మొగం బై తఱిమినం

త్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకులుండు బాసటగా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కునుం గలయోధులుం దక్కటిసైనికులుం దలఁపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయఁ బెరసె నిట్లు నాల్గొని యంతంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన తెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండుకుమారులకును వారింప, గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయ నెక్కుడఁ జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపక యుండె నట్టియెడ.

సీ. కర్ణులఁ ద్రుంచెడు వేళఁ గిరులఁ దున్నాడుసం
క్రందను కైవడిఁ గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱిమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ నరుగుచోట్లను శేళ్ల
గమిఁ గిట్టుకొల్పులికరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచోఁ బన లేని పెనుఁగాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మకాండమృత్యు
ముఖము నుగ్రభావము దోఁచు మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయసైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంతకంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ బెనంగి యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించువరమాభీలభంగికి నోహటించి ధర్మజుమోహారంబు దెరలి మరలి పఱచం దొడంగిన నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువదయ్యె నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబు పెంపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుం గెత్తి యాశల్యునిఁ దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ బురికొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలువం బంచి వారలతో నిట్లనియె, 233

చ. అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీర లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్యమీ సము
ద్యమ మనివార్య మై నెగడునట్టి తెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నాఁ డేరికి నకులుండును సాత్యకియు వలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును డాపటను గావలి యై రా వలయు వెనుకం గదిసి విప్వాచ్చుండును మొందటి కెలన మొనసి పడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన వలదు నన్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యున్మద్రపతి మాఱ్కొనునాకు దుర్గమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయ్యోధముఖ్యు రక్షింపం జేయు పరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ నుదీర్ణం బగుమదీయ బాహుపాటవంబున నమ్మేటిమగని గీటడఁగించువాఁడ నని పలికిన నారథికవరులును దక్కనుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు సవిశేష కల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లుటయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబులును రథనేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వాణనంబులును సుభటసింహనాదంబులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబుఁ బిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యూరపడించిన. 235

శల్య ధర్మనందనుల ద్వంద్వయుద్ధము.

క. కురువిభుఁడు దనదు[2] మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో
ద్ధురుఁ డయి కడఁగ నడరి యు,వ్వరూథినిం దాఁకె ధరణి వడవడ వడఁకన్.

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలఁపడినయొబ్బును, బలువును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
దలఁపడి రొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు పఱపి రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయఁ బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీ తనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్రశరశక్తి ప్రహతిఁ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూథిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి నురంబు వైచినం
బతి యురదంబుపైఁ బడియెఁ బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పు డా
యతఁడు వెత్తి సూతుతల యుక్కఱుఘస్మరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తోలఁగ నీడ్చెఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁ,డును గృతవర్ముఁడును నెక్కుడుబరవసమునఁ
దమ సేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడి మద మొలరారన్. 242

1. గ. విచారించితి. 2. జ. మొనకును బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌద్రమ్ము పెనిచె మద్రవిభుని । దలకడచి యనీ
కమ్ము బహులాస్త్రశస్త్రచయమ్ముల ధర్మజుని బొదివె । నత్యుగ్రము గన్.

వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 244

చ. అరదము చిత్రసంచరణ । మక్కజమై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును । గాల్బలముం దన చేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ ప్రోవులుగా రుధిరంపుఁ గొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ । గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245

క. నరులు [1]మృదు విటఁ డనంగాఁ, బరఁగు యుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలముల కలిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సుర లచ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణుశిక్షఁ బొగడుచున్.

క. మునుము బయలైన నలిఁ జేర్చిన యమ్మనుజేంద్రు మీఁద । శితవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరు భుజాబలము తోడఁ । దఱిమెం బెలుచన్.

క. అవ్వీరుని వాలంపఱ, క్రొవ్వ నడఁచి తన దునంప కోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ [3]డల్లని, నవ్వోలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుండై.

వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగిఁ బొంగారఁ జెలంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల పైఁ జండకాండపరంపరలు పరఁగించి తనువుల నెత్తురు లూరలించి పూచిన బూరుగుల పోలువు దాల్చి రట్టియెడఁ గనుంగొను జనంబులు. 249

చ. వెరవును లావుఁ జేవయును । వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు । శల్యుని రూపడఁగించి యివ్వసుం
ధరఁ గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ । దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడుగఁ జేయ నోపు నొకొ । శల్యుఁడు కౌరవరాజనందనున్. 250

వ. అని సందేహడోలాయమానమానసులై రప్పుడు. 251

తే. మద్రపతి ధర్మజుని విల్లు । రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ బేర్చె
నతఁడు వేఱొక్క ధను వెత్తి । యతని ధనువుఁ
దునిమి పెన నేసె మున్నూఱు తూఁపు లధిప. 252

—•• విరథుఁ డయిన శల్యుని నశ్వత్థామ తన రథముపై నిడికొని పోవుట. ••—

ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ । ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయ పోలెఁ బుచ్చికొని । కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్న శల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్నీడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253

వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి త

1. గ. మృదుఁడితఁ. 2. గ. యనిసురలచ్చెరువం, దిరి ద్రోణుని శిక్ష సన్నుతించుచు నధిపా. 3. క. డెట్టిన వ్వో.

ద్బలంబుఁ దఱిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యా
కౌంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గని యుద్దేనఁ జేయఁ
గలసైనికోత్తములు సరభసంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పుడతండు సాత్య
కిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయంబులను స్రుక్కించి
యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలిరేఁగి మఱియు నప్పుడు పొగ
డం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరములీలఁ | గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబుగా, వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు | నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ,యించుఫాలాక్షునిర్దయోద్ధతియును

ఆ. [1]బోల్పఁ బట్టు లయ్యె | భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుసమసఁగి శాత్రవసైన్య,హననకేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నవ్విధంబున వినిహతంబులు సేసి
యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుండును దోడ
నడువ నతం డమ్మేటిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున నించి
నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు పనువ మన సైనికులు దలమిగిలి శల్యునికిఁ బ్రాపయి
యప్పవనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజుమేనఁ జండ
కాండనప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు లవ్వీరునంగంబుల
నాటించె నిట్లు దలఁపడి కొలువులులపోలికఁ బేరేనుంగుల తెఱంగున బలుసింగం
బులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు. 256

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజు, నురమున నాట నత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఛిల్లిన | నలరె [2]నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేఱి | యలుకఁ గెంపారెను, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప | నాతండు పసిఁడిమై,మఱి వాఁడితూఁపుల | నఱికివైచి

తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది | వక్షమున ని
గుడ్ప నయ్యోధవరుఁ డతిక్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుఁడును నొండు
ధనువుఁ గొని యవ్విభుండు దశ్త్తనుప సించె. 257

క. బాసట యై భీముఁడు పెల్లేసెను మద్రపతి నాతఁ | డిరువురతోడన్
జేసెం గయ్యము గృపుడు,వ్యాసితవిక్రమముతోడుసాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మసమారుతసుతులమై,మఱువు లుఱక నఱికి | మార్గణములు

1. గ. బోల్పఁ బట్టు గాఁగ. 2. చ. నధిప యమ్మద్ర.

దొమ్మిదింట రెంటఁ దూఁటులు సేసె దోర్దండములు ప్రదీప్తదర్పుఁ డగుచు.

క. ఆలో ధర్మజుసారథిఁ, గూలఁగ గృపుఁ జేసె మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయముల, న్నాలుగు నొక వ్రేల్మిడిని నిశ్చలం బడవైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యమ్మహీకాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలుపును గల్యాని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బనిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చునొకో దైవఘటనబలమునన్. 263

వ. అని శంకించియుఁ గొంకువోవక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బేల
గలుగు నని యద్దేవునిం దలంచి మాటిమాట యమోఘంబు గావలయు నని
ప్రార్థించి వెండియు. 264

చ. స్ఫురితషడర్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణుఁ గుణా
దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలితప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతి[1]వివర్తితత్రిభువనీమహనీయుని దైత్యమర్దన
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265

తే. ఖండనము సేయునదునగ్రభాగమునఁ బ్ర, చండశూలాగ్రహస్తుఁడై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతింతు భక్తి 266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపియున్నతం బైన పూర్వకాయంబుతో
మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నతఁ డది బెండువడుట
గాఁ దలంచి తత్తఱి యుఱిముఱి శరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ నఱికి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక సారథిఁ దురథ్యములన్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవిరతి ఘోరసంహతి నిశ్చలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథుండు నచాపుఁడు వర్మరహితగాత్రుండు నైన మద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభితకరుఁడై తేరు డిగి కన్నుఁగవ గెంపారన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై సంరంభదుర్దాంతద
ర్పమునన్ వేకవియంగఁ జండబలవ్యాయాముఁడు భీముండు ద్రుం
చె మదం బారఁగ వాలునుం బలకయున్ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమదిక్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటకదాపంశం
బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
జునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయ మాద్రేయు లేయు

1. అ. నివర్తితత్రిభువని.

సాయకంబులు సరకుఁగొనక గదం జిత్రంబుగా జడియుచు వడముడివిక్రమంబున దవులంబడక నిగిడె సశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్న యన్నరేంద్రుండు తన దెసకు సింహచంక్రమణత్వసుందరుం డై వచ్చువవ్వీరు నాలోకించి సక్రోధం బైనయవష్టంభంబున నుద్దీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నచ్యు,తుఁడు ననుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ము,గ్రత నొందఁగ శక్తిమీఁదఁ గనుఁదోయిలయన్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీదెస నాదుచిత్తమున నెక్కొని యుండెడుభక్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భక్తజనాభిమతప్రదాసవి
ద్యాదయితత్వ మెప్పుడు జయంబు బొడఁచూపుము దేవ సంశ్రితాం
హోదళనంబు నీకు వ్రత ముల్లము నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివోత్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభక్తికిన్ మతిఁ బ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చినఁ బ్రీతియోగమును నెక్కొనుభక్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్ఠమెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్చు నతి నెక్కొనయమ్మహనీయశక్తికిన్, 277

మ. ప్రణతుం డై రథసోదయాభినవపర్వస్ఫూర్తి శోభిల్లు న
[1]న్మణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్సంశోభితుం డాపటు
క్వణనంబుం రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణ రేఖం [2]బగుదానిఁ బుచ్చికొని చంచన్ముష్టిపృష్ఠస్థితిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్నొడఁదయై నిప్పు లురలు
కన్నుఁగవ శల్యుఁజూచిన నున్నయునికి
నలఁడు నీటు గా కుంఠుట యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల దోఁప దుర్నిరీక్ష్యుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుచక్కుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యాతురము సారతరంబుగఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్ములు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యశల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకునగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథునివైచిన రౌద్రమొనఁగ

1. క. ఫణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణమున్. 2. క. గ; బగుదాణిం.

గంకటముహూర్తి వత్తుంబుఁగడచి వెన్ను, వెడలిచనియమ్మహాశక్తిఁ బుడమిఁ జొచ్చె.

ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యుని జంపుట.

వ. ఇట్లు శక్తి వెడిదంపుటురవడి నుచ్చిపోయిన. 284

చ. ఉతిమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నొల్కెడు రక్త మంగ మా
ప్లుతము గఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాఁచి ధర్మజునిదిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడుభూరిభూధరముఁ హోత్తశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ [1]బోల్పఁ బట్టు గాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేలిచి విడిచిన, నాఁటి యున్నయగ్ని ననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁ డై కేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరముం దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబు గా బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు వృత్ర
వధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకులట్ల ధర్మనందను నగ్గించి
రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురు
సేన విఱిగి పఱచినం బోనీక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెనుకొనుటయుఁ గనుం
గొని కృతవర్ముండు మార్కొనియె నయ్యాదవసింహులరణంబు దారుణం బయ్యె
నందు. 289

సీ. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదళ, కమున నొంచి తురంగముల[2]యుబ్బ
నుడిపి విల్లునువుటయును నొండువింట, నబ్బలియుఁ డాతని మేనఁ బదిమెఱుంగు
టమ్ములు వఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని నఱికినఁ జూచి కృపుఁడు
దన తేరిపైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె, నవ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్నపాండవోత్కరము నొకఁడ, నిలువరించె[3]నుద్దండుఁడై సనీతనూజుఁ
డంత వేఱొక్క తేరెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁక హార్దిక్యుఁ డరిసేన తల్లడిల్ల.

వ. ఇట్లెదిర్చినఁ బేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మనిఘోటకంబులను గీ
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహార్దికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని య
వ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూఁపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగంబుల
నేసె నాసమయంబున. 291

1. క. దలఁప. 2. గ. యుఁ బ్బడంచి విల్ వెసఁ ద్రుంచుటయు. 3. ఆ. సముద్ధతి.

తే. భద్రకరి నెక్కి చామరప్రకరవీజ
నములు ధవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
బొలిచె నంతయు భవదీయపుత్త్రుఁ డధిప. 292

—౦• శల్యుచట్టంబు లొక్కఁబెట్ట ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట. •౦—

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుముందటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుజు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధు లు
గ్రమ్ముగ వీఁకఁ జేరులు పొగడ్తకు నెక్కఁగ దీప్తమైనకో
పమ్మున నేచి పాండవులపై నడరం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర[1]లెవ్వరు వడిఁదలమిగిలిచనఁగ, వలదునామ్రోలబలుపారి నిలువుఁడనియె
వారు నిలువక పాండవబలము చేవ, దఱుఁగఁ జొచ్చె యుధిష్ఠిరుఁ డాఁకి రథిప.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుండు దలఁపడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును వడముడియుఁ గవలును ద్రౌపదీకొడుకు లేవురును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతులై యారథికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున నున్నదమకరప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాక్షోభసంపాదు లగునాజోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధారేయు నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారినమ్మియిమ్మహార్తురాఁగి, కొనఁగమనకును పేటింపఁ జను నెయనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, సేయువారము చెప్పు మౌచిత్య మనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెఱింగింపను నర్హుండ వీవ కావె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుండై బలపరిపాలనంబును గర్జంబు సెప్పుటయును దనపనిగా మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనంబుల నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన సొ
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడరె సైన్యయుతంబుగ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయకిర్మీరాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరిక్రాంతం బగుమద్రనాథురథికచయంబుల్. 300

వ. ఇవ్విధంబున. 301

1. క. లేర్పడ వడిఁ దల_ గ. లేర్పడ విడిదలఁ

మ. అరులం గీటడగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి హైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకసేన నొచ్చి కలయం గూలెన్ ధరన్ గుంపులై
తిరుగం బాఱఁగఁ జొచ్చె విచ్చె మరలెన్ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల న
త్తెఱఁగెల్ల నల్లడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురుని సమయుటయును గ
ర్ణుని పాలియుటయును గ్రొత్తై, మనమున ¹నెనఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా. 304

వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు.

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలఁ గుందు రయ్యెడు నాంబికేయుఁడు
దురు లగుపాండునందనులదుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాఁతె హరిసద్భక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున గ్రోహ
టించి పాఱెడు నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు
రథం బనువై యుండఁ జేసి చేరఁ దెమ్మనిన వాఁ డట్ల చేయ నతం డేనుంగు
డిగ్గి రథం బెక్కి యెక్కుడుమగటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు
నని యెలుం గెత్తి. 306

ఉ. ఎక్కడఁ ²బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ దో
సెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్తెఱఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తక్క రట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి ³యొండెను సంపద యొండెఁ జొప్పడున్. 307

వ. అట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును దప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపుఁ గైకొనవచ్చున్.

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె
నమ్మేటిమగండు ముంగలి యయి నిలిచి హొంగారం గవియు కౌంతేయసేనా
సముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యవసరంబునందు మునుకొని
వడిం దఱుమువడముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు
బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు వఱఁగించినం బెరిఁగినమదాతిరేకం
బున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ
గూల్చు వెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యసుభటుల నేలపాలు సేసె
నప్పుడు. 310

క. కరిహయరథబృందం బుద్ధురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

---

1. క. గ. బెనఁబాటు. 2. క, వోవ. 3. అ. యొండె జయంబును నొండె.

నరుఁ డబ్బలంబునకు నిష్ఠురగాండీవముక్తశరప్రకటత్వము సూపెన్. 311

క. నకులసహదేవులును సాత్యకియును రభసమున వాలుశరములు నిగుడన్
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం దిరం బై పోరెన్. 312

చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచుం గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచున్ రథకదంబములం జదియించుచుం బ్రహో
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుంగై పడుట.

వ. ధృష్టద్యుమ్ను డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వారణ
పతిం గొల్పిన నతండు. 314

మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునం బెట్టి నా
టుటయుం గ్రొవ్వఱి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱిం
చుటకుం సాల్వుని మెచ్చఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్ధమో
ద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలుతే రుగ్రమై. 315

క. అతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ బృథ్వికి దాటన్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నా తేరయ్యేనుఁ గిత్తె నాకసమునకున్. 316

ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యూడి యిలతోడ వేసిపాదములఁ జమపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసాత్యకులుసాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున.

క. అతఁ డందఱబాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బద్భుతము [1]వినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318

వ. అప్పుడు. 319

తే. [2]అజ్జపాటించి మదివెఱ ముజ్జగించి,రయము మెఱయునప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యెగసి కుంభస్థలి గదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి గూలె నధిప.

క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి, శాలాస్త్రప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ దుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321

ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతవర్ముఁడు సైన్యము నిల్పి రించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుచు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబుల యోధవీరులున్. 322

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323

క. కృతవర్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరు నావం
బతఁడు దునిమె బలువిలుఁ గొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడు గూల్చెన్.

1. గఁ బరిచె. 2. క. గ. అజ్జ...తెఱ బుజ్జగించి

మ. విరథుం డై యభిరామహేలమున నవ్వీరుండు శైనేయు నై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కు తుండంబు లై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశఁ గాఁ బృథోద్యము గృపాచార్యుండు తప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱిగె నృప నీతనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతీ
తనయుల నద్దెసఁ గలయోధనికాయముఁ బొదివెఁ బాణధారలఁ బెలుచన్.

మ. పతి యిమ్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్పష్టోల్లసన్మార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతిబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపాత్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువిండ్ల నతనిపాటి మేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదంపడి పాండవులును జేయుఁగలవారలును నవ్విభుం బొదివిన నతం డందఱ కన్నిరూపు లై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహదేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబులను ద్రౌపదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేఱొక్కవిలుఁ గొని చలంబున నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ములు పైఁగురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తనువుల శోణితంబుఁ బూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుండై పెనంగ మనయోధులుం బురికొని యుద్ధారల మార్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారి బలంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు నుద్దాముభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సంగ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యుని వాజులం జతు
ష్కరవాతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దన తేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదము మీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు దిర మై యేమంగ రణము దివిజగరుడఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుతకరప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 381

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరులకుఁ జాడ బాహుబలంబు సూపి
రథులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్మలు పోరిరి విలుఁ ద్రుంచి కౌరవేంద్రు
[2] డేసె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపు

1. గ. ద్రుసితిన్. 2. అ. డేసెఁగ దృష్టద్యుమ్నుఁ ♦ డేసె నొండొక

గయ్యాళుయ్యెదుపుర | కయ్యెద్రౌపదిపుత్రు, లేవురు వతిఁ గిట్టి | యింద్రియములు
తే. బాలిశునిఁ జిక్కువఱిచినక్రియగిదిఁ జటిన, జేయ నతఁ డీడఁబోవక | సాయకములు
పెక్కురయమున నిగిడించి క్రయుక్కుమీఱ, విరథుఁగలఁపఁ దత్సంగరక్రమతిశయిల్లె.

వ. మఱియు ననేకు లనేకులం జొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ బేర్చినయుగ్గలిక యుగ్గ
రంబులు రెండును గలయఁగ బెరసినం బేర్చినపెంధూళి భానుబింబంబుఁ గప్పి యప్పుడు
దారుణగునరతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైన సంగరంబు
నకుం గడంగినకౌంతేయులయారవంబుకి నోహటించి మనమోహారంబుదొరలు
మరలిన మరలనీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మసుతుండు.

తే. మూఁడునారాచములఁ గృపుఁ వాఁడి చెఱిచి
వాలి కృతవర్మహాయముల | నాలుగింటఁ
గూల్పఁ దన తేరిపై నిడి | గురుసుతుండు
దోలఁగఁ గొంపోయె నవ్విరథుని నృపాల. 334

చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ | గోపము పెంపెసలార నేడునూ
ఱరదము లాతనిం బొదువునట్లుగఁ బంచిన నొక్కపెట్ట బం
ధురతరవారివాహములు | తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దోఁ
ప రయముమైఁ గడంగి యవి | పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335

క. కనుఁ గొని శిఖండిముఖరో, ధనికాయం బడరి యా రథప్రకరంబున్
సునిశితశరప్రకరములఁ, దునుమాడెన్ రౌద్రరసము | దొలకాడంగన్. 336

వ. ఆ సమయంబున మన సేన సుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలిగె
వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరు కోల్తల సేయుం డేను
[1]వెడముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెద నంచు సముద్ధతిం గదిసె
నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహరంబు రభసంబునం దఱిమి
పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగ
దశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ
మీకు భయం బేల యని యక్కౌరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన
నా కౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్విక సహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట.

ఆ. వేగ తాఁకు మైదుకవేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజతతియు నీవు
శకుని ననుడు నతఁడు సంరంభజృంభితుఁడై, యట్లచేయ ఘోర | మయ్యెఁ బోరు

వ. అట్టియెడ. 339

సీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ | గూలంగ వైచియు, దొంకెనపోటులఁ | బొంక మడఁచి
వడఁద్రోచి[2]యును వాలగడికండములుగ వ్రేసియుఁ గఠారంబులఁ | జెఱిచి చెఱచి.

1. గ. జ. బెడముట్టున. 2. అ. జ. వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియుఁ.

గీటడంగించియుఁ । గిట్టి రొండొరుఁ బట్టికొని మల్లుచందంబు । ననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ । గేలిమై [1]గళముపై, నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు । రొక్క మొగిన

ఆ. కుక్కటయు సహించి । యుక్కునఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతుల । నుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మ లాడినట్లు । [2]పోరి యారావృతు, లధిప నెఱయ మెఱసి । రందు నిందు. 340

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల భండనంబు సేసిరి వదంపడి యుష్మాద్రి కుమారుని
వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం
దిరిగె నతండును ద్విసహస్రహయ శేష సేనాసమేతుం డై యున్నకడ కరిగె నా
సౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుని మొనపైఁ బడిన నతండు సైన్యసము
ద్దండసంరంభం బెసంగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహస్రత్రిశత
హయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థిభంజనశబ్ద
శ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమస్తిష్క మజ్జాసమ్మిళితదారుణరణతలదర్శ
నంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు వీతచేతస్కులైరి తెగిన
తల యొకచేతను నెత్తుట జొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట
లాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతావశిష్టంబు లై వశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి
యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశి । యట్లు కడుం జెలు వొందెఁ జూడఁ బే
రెల్లి రథప్రతాన మదె । యేవున సంగరకేళిఁ జాల శో
భిల్లెడు నయ్యెడన్ రిపు । విభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢోల్లసనుండు భూపతి మ హోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యుద్ధరణీశుం గని యతని
కిట్లనియె. 343

క. పాలియించితి నే గుఱ్ఱంబులఁ దేరుల కుఱికి యింక । భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణంబులు డాఁచిన వశమె పాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

వ. రథంబులు గజంబులు జగినం గాని కాలుబలంబుల నమయించుట పని గాదనిన
నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక యెలర్ప దర్పస్ఫురితంబు
లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కిట్లనియె. 345

క. మొనసి చనుదెంచు దుర్యోధన సేనాసముదయంబుఁ । దఱియ నుఱవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల నమయఁ । జూచెద దీనిన్. 346

—:o:— దుర్యోధనుపరాక్రమం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట. —:o:—

వ. అనుచు నమ్మెన యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. పెనఁకువ యొడ త్రెవ్వక పదు, నెనిమిదిదివసములు సెల్లె । నేఁ బెనఁగంగా

1. క. గ. దళముపై; 2. గ. పాలియునారావృతు.

వనధిం బోలెడు కురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్.

ఆ. దైవ మిట్లు గలఁచునే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైనయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుకొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు పడినప్పుడు వీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్ననుచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ డేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడు యెన్నిభంగులన్. 450

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకున్
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి, యుంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటుఁ గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గర్ణుని గీటడఁచిన విధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగ, నదిశల్యునిపాటుఁ గనియుఁ దోఁవ దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజు డెనఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధికొలఁది యేటికి భగవన్. 354

క. క్షోణీరాజ్యార్థము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణకరణధు, రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్పవలసి యున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కఁడె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యము గాక యిమ్మెయి
న్మ్రొక్కున నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును లిప్పాపాత్ముండు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదె యనిన నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి తన్నువిడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మేఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నివుడ త్రుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మదము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీరుహశోభితంబును

1. అ. దుర్మదాంధతన్. 2. అ. నే నానిర్బంధ.

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహుళహయకటాకీర్ణంబును సముద్భటసుభట
లతాలంకితంబును నైనసుయోధనసేనాకాననంబునందు పాండవమహావాయువు
ధనంజయదారుణశరానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆ కృష్ణవర్త్ముఁ డుజ్జ్వలభీకరశరగజిహ్వాలడరఁ జేర్చిన నధిక
వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చనం బొగడంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహారణంబు సలిపి సవ్యసాచి యా సైన్యంబు నిపతితవిఘటిత
భ్రాంతపలాయితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు
మని తొలుంగఁ జూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడినేమినినదఘంటాక్వాణకింకిణీ
నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాఁకిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిశతానీకు
లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్టద్యుమ్ను నర
దంబు చక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదభూపతనూజునురంబు నిర్భరా
టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బటు ప్రదరంబుల నొంప నాతఁడు
దీపితకోపుఁడై హరులు ద్రెళ్ళఁగ సారథి డొల్ల నేయఁగా
నే పతి తేరు డిగ్గి యతఁ డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను
నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ గురి
యం గని గదాహస్తుండై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్త్రుండు గవిసినఁ దుండంబు
లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు
వెన్నులు విఱిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు
సుడివడు చుండ వెండియుం బైపై నురవణించు కరులం గనుంగొని ధర్మజ నకుల
సహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కుతఱిమి రట్టియెడ నశ్వత్థామ
కృతవర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగములలోనం గానక కలనం బడియెనో
యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁడని
యడిగినఁ గొందఱు శకుని దెసఁ [1]దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల
బ్రదికియుండెనేనియుఁ గనికొందము పాండవులమీఁద నుఱికి [2]పొడుతము గాక
యనిన విని యట్ల చేయ సారథిత్రయంబును [3]దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ
డున్న చక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కుమాలినయమ్మొనచుట్టును ముట్టి. 365

దుర్విషహప్రభృతికురుకుమారులు భీముని చేఁ జచ్చుట.

క. పాంచాలకుమారాదు లు,దంచితభుజబలము మెఱయ నమ్ములవెల్లిన్
ముంచిరి నిజకరిహరిరథ,సంచయసంరంభ మెసఁగ జగతీనాథా. 366

---

1. అ. గలంగె. 2. చ. పోట్లాడుదము. 3. జ. రథానీకంబును.

వ. అప్పు డేచు ధృష్టద్యుమ్నుం డుగ్రవిహారి కొక్కభంగిం బోరాడి శస్త్రమూర్ధన్య సమ్మదానుగతి చతుశ్శతస్యందనములతో నడరు సాత్యకి చేతం బ్రమథితు లైన నక్కటి నడుమనే కుంజర ప్రకరభంజనవిహరణపారీణుం జెచ్చి యార్చుచుం బోరు నిరోధకులు దుర్మోవహ దుష్ప్రధర్ష ప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుండం గని యుబ్బుచు మగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి వేర్కొనుచు నరంబులం ధ్రిప్పి నారాచాదిబాణంబులం బ్రాణంబులు గొనక కనుంగొని హతశేషం బైన నవదీయు బలంబు గ్రోధశోకా వేశంబున నవ్వీరుం జుట్టుముట్టిన నాజెట్టి జోడువడు పదశతరథంబులును దంతిశతసప్త కంబును తురంగాష్టశతంబును బదాతి దశసహస్రంబును బదనసామంతక సముదయంబుల వేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు సూపినం దక్కటివారు జేజేచూపనుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమారకుమారణంబు బట్ట తిహాని బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైనసుయోధనునిం దెగిన నానిన కాకం గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునింగాం దలంచుచు మల్లచఱచి దినం గించిన వశిష్టం బైన యా కౌరవసైన్యంబు వెగడందిజిచ్చవడియైనయవ్వసరంబున గుఱ్ఱపుదండంబులతో సుదర్శనుండు దాను నున్నసుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్త్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుం డాదిగ యగుభవ, త్పాత్రులు నిపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయుని బొమదల పట్టి, కొని వచ్చు సాత్యకి గ వినుతి కెక్క
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుం డెంతయు నొప్పె ని,ప్పుడు కురుతతులు మియోప్రాప్తు గట్టి
నిలిచినహయములం బొలియింపవలయుని, దున్నాండు సూదితేయుండు చక్కం

తే. గానమర్చుచుం జూపుకువఁ గలయు దెసలం, బొరిని సుప్పుమద్ధృతరాష్ట్రపుత్త్రుండల్ల
వాండె తెల్లసిగొడుగుతో గ వాండె దక్క, నిపుడు గప్పిన నొప్పు జయనివ్వవాలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచపరిసారశిఖాభిహో
ద్ధతి గతజీవితుం జేయుము, కృతకృత్యుండ వగుదు జగము గ గీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతం బొలిసి గ రనఘ నింకొ
క్కనుజుండు నితండు నిల్చినవా రయ్యుదు రిపుడు గ చెల్లెన రెట్లుక్. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 371

చ. అమరనదీతనూభవుని గ నస్త్రకళాపరుం గర్ణునిం మహా
సమరమునం దనేకబలసంఘములన్ బలవన్నృపాల వ
ర్గములను మద్రరాజు మదిగాం దెగటార్చె ధవరప్రి హానకి
వ్యమహిమ యుంక నల్పతరవై రిపరూథము నాం కష్టమే. 372

వ. ఇట్లాతురథంబులు సూతజేయుగులు రెండువేలు నాలుగు సూవబలంబుతోడ
యేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదెయానీకములు కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు
గలిసి నిలువ నిలిచినయది యేను దఱిమి యణుముట కలిగెనే నింతవట్టును బల

మార్చెద నిమ్మెఁక పడియును బాఱియుం తనచుట్టు బయలైన సుయోధనుం డెట్లయ్యెడినో యటునూనుము మూర్ఖుని యెనేని మదీయమార్గణాగ్నికి నాహుతి సేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబులైన సకలధనంబులు నలుఁగు మొనమరల్చిన వాఁడనై పాండవాగ్రజుని చింతవంత యంతయుఁ బుచ్చివైచెద నేఁడెల్లపనులు సక్కనయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమ పతులఁ బుత్త్రులం బొలియుట విని పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్యసమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు. 373

చ. అరదము కౌరవేంద్రుదెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్ముఁడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిఁగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథికావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁడై. 374

వ. తక్కటివారు నుక్కెక్కి పురికొని రాశకునియు సుశర్మయును సవ్యసాచిని సుదర్శనుండు సమీరనందనుని నీయుగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలఁపడి రట్టియెడ.

క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁడత్యుదగ్రత మెఱయుం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుదవెడఁదతూఁపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్. 376

ఉ. కట్టియవైచె నెన్నదురు గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిఁ లేఁ
బట్టి నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేఱి యా విభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయకలితదేహునిఁ జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసులై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు మాఱెవిన నొదవినకినుకఁ గూరిరభల్లంబుల శిరంబులు ధరం దొరఁగించినఁ ద్రిగర్తసైన్యంబనసందోహంబకరి గోవిందపురందరపుత్త్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు పరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు. 378

సీ. సత్యకర్మునితల చారుకుండలవరి, స్ఫురితత్వమొందుచు ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగముపోలెఁ, గిట్టి సత్యేషుని గీటడంచి
బహువిధసంచితప్రకటకోపానల, జ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్దీప్తిజాలంబు సు, శర్మపై నిగిడించి సాయకత్ర

తే. యంబొడలనాటుటయుఁ దద్రథంబులోకఁ, బెట్టఁగ విసిననన్నిఁటిఁ బి ఱుకుమార్చి
రథ్యములఁ గూల్చియతని యురంబు ఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గతప్రాణుఁ జేసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు ఖేదంబుఁ దమవారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేన్వుర నెనమండ్ర ముప్పదుండ్ర మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱికెఁ దత్సైన్యశేషంబు బారినుఱిరె భీమసేనుఁ బారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుండై వదంపడిలచ్ఛరవి

ఖండితకంఠుం డైనఁ గోపంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కాంతాకుమారుం డమ్మా
రుతసుతుఁ జుట్టు ముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగుకోలలు నతని మేను నిండగుచు
న్నేపున నివారింపఁ గనుంగొని సహింపక మహీపతియు నచటికి బలంబు లనేకంబులం
గదిసిన నక్కౌంతేయుసైన్యంబును సరభసంబున నడిచి పేర్చినసమయంబున
సౌబలుండును సహదేవుని దాఁకినం దత్సుతుం డులూకుండు గానక నైన యుతని
వడముడియుఁ బిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె నాశకునియు మహాప్రీతుండయి ప్రదీప్త
భల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబు లతనిమేన నుప్పొంగించినం గోపించుచు
నయ్యిరువురు సాయకనికాయంబు నిగిడించిన నాగాంధారరాజు సైన్యంబునఁ
గత్తళంబులు గరవాలంబులు పల్యాణంబులు మోరలు గంఠంబులు చరణంబులు
గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరఁగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు
దనతురగసముదయంబు సమయుటయుఁ జలం బెడపక సేనయందు నున్నకులా
నుజుం గిట్టి. 380

క. పెనుగడఁత దొడ్డయ త్తళ, మున వైచిన నతఁడు మూర్ఛనమునఁగి కథముమీఁ
దన పడినఁ గనలి యప్పా, వని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహినిఁ గడఁకన్. 381

వ. పొదివినయప్పిరునారాచంబుల తాఁకున. 382

క. అది గొంత వుడమిఁ బడ ను, న్నది పాఱినఁ గని యుదల్చి యనవీనుఁడు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మూరఁగ నబ్బలంబు మిగుల విధమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున దొర [4]యుఱిమి తఱిమి యుమ్మైన కుతూహలంబునఁ బటులవాహం
బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల, మాఱుకొనె నంతలోమూర్ఛదేఱినకులు
తమ్ముఁ డమ్మామపైఁ బడియమ్ములొక్క, పెట్టగ్రుచ్చి మాతనివిల్లు ద్రెంచె.

—•• ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట. ••—

సీ. ఆ సౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ, డగుటయు నకులుఁడు ననిలసుతుఁడుఁ
దాఁకిన వారి నతండు పెక్కమ్ముల, నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల
సుతసహదేవుల సునిశితశరవర్ష, మునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి శకునిమై నఱువది, యమ్ములు నాటించి యనుచరులను

తే. బెగడుపఱిచె నాభీముండు బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలమొదలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు పడ శకుని కనుం, గొని శోకం బాత్మ నారఁ గూడఁగ నస్రల్
కనుఁగొనలఁ జిందు నినిచె, న్మనుజేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

1. క. యొయిది మగిడి తఱుమ నమ్మైన.

వ. అట్లు దలంచుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూఁడునారాచంబులు నిగిడించిన. 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాశకునిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముఁడై పటుఖడ్గయష్టిచే
త్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైచెఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నానృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు విచ్చిన శకునియుఁ బాఱె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనాజను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాఱిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదువన్ వడిఁ బెంగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినన్ సుబలపుత్త్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁడై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁది యెదిర్చి మేమియున్
నిలుచుట యొప్పుఁగాక మహనీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెపంబునఁ దత్సభ మందె దిప్డు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మీయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్క నద్దురాత్ముండు సూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం బడవైచుపగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా పాఱక నిలువుమీ యని యట్లు బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ జొనిపి. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్చి సాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁడై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగస్వైరచ్ఛిదాకేళి స
ల్పి హసద్వక్త్రవిలాస మొప్పఁగ నఖిలస్తుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము ద్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనున్ మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్నయంబునకు మూలంబగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చి యార్చిన యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణులై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి మూఁడువేలసైన్యంబు సహదేవునిపై ననే

శాస్త్రశస్త్రంబులుగురియుచుఁ గవిసినం గప్పడియును వడముడియును నవియున్నియు
మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమ్మార్కి బడలుపడ నేసి యుల్లాసభాసితులైనం గని
జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతశేషులైననిజసైనికులం బురికొల్పిన వారలు
రథికరహితు లయ్యును ధైర్యంపు పెంపున శంకింపక యూనవ్యాపారం బొదివి తదస్త్ర
శిఖాసందోహంబున బ్రుంగిపోయి రక్కురురాజు దనచుట్టును బయ లగుటఁ గల
యం జూచి కట్టెదురఁ జెలంగునా కౌంతేయులం గనుంగొని తొలంగిపోవం దలంచె
ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగటారినపుడు, కుంతికొడుకులలో బలగ మెంత గలిగె
నకట నాకొడు కెట్టివాఁ డయ్యెఁ జెపుమ, యనుడు నతఁ డిట్టు లనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు పది
వేలు కాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసి
యుండె. 400

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కరుఁడుఁ, దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పఁ గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని చెప్పిన
విని యటమీఁదివృత్తాంతం బె ట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిహారితాకలితశాంతరసస్ఫుట[2]రోమహర్షబో
ధాంగనమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితతామృతవీచివిహార వాసవో
[3]త్సంగతలోపలాల్యపద [4]సంసృతివారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహారణా
పశ్చిమ[5]నాడీసరణ పు,రశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయసంవేద్యభూమా
భణనమననదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[6]గుణవిభవనిరాసాకుంఠితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలాకల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన
సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము. 406

---

1. గ. సంగవిదూరతా...రసస్ఫుట. 2. క. రోమరుద్ధ_ గ. రోమనిర్గ-బోధాంగ. 3. గ. త్సంగతలోపలాల్య; జ. త్సంగ తలోపవాస్య. 4. క. సంశ్రితతారణ. 5. జ. నాళీసరణ. 6. గ. గుణభవనిరా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శరణనిపుణపదప
ద్మా కేవలసత్త్వసద్మ ! మాయావ్యవధూ
త్యేకాయనగమ్యా మధు
రాకృతి[1] సర్వత్రరమ్య ! హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నిజపుత్త్రుండు పరాజయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు ! కాల్నడ నెట వో
మదిఁ దలఁచి తొలఁగెనొకొ యాపద లిట్టివి కలవె మనుజపతులకు నెందున్. 3

వ. అనంతరవృత్తాంతంబు తెఱంగెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుఁ డిట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁడై పెంపునఁ, బొంపిరివోవు నప్పాడిమి తేఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును ! జన లేక యేకాకి, యై పోయె నచటికి ! ననతిదూర
మై యుత్తరము మట్టి నట్టితూర్పున నొక్క, మడువున్న దానిలోఁ గనడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టు లశ్వ్యాలనికిఁ జని చని, విదురునిమాటలు ! మదిఁ దలంచి

ఆ. యధికమతి నృపాలు ననుజుఁడు [2]చెప్పిన, ట్లకట దానిఁ గొనన ! యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె ! దైవ మెవ్వరి కెట్లు, చేయఁ జాల దేమి ! చెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ నుడిసి చిక్కినమూఁకలు వీఁకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా నఱియించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగు నుజ్జ్వల స్యందనంబును నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్త్రాభినందితుండై యెక్కినప్పుడు పొలికలన నీబలం బఖిలంబును వెనుగాలిం బడినపేరడవిపగిదిం గానంబడుచుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రతికిపోయి రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి నుద్దేశించి. 6

1. అ. సర్వత్రరమ్య. 2. క. చెప్పిన ట్లగుట.

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి × వీఁడు బ్రదికి, [1]యిచట వర్తించి మనకు నే × గ్గమి సేయు
నప్రయోజన మిది విడు × మనిన నేల, విడుతు నీద్రోహిఁ దలదెగ × నడుతు ననుచు.

వ. అట్లై సేయుఁడు వాలు వెఱికి [2]వ్రేయుం జూచునంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు సన్నిధి
చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు నుందల విడువు మని
యానతిచ్చిన నతండు వినతుం డై యట్లు కాక యని పలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణ
ద్వైపాయనుండు మదీయాననం బాలోకించి బ్రదికిపోయి తెక్కడ కైనం బొ
మ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు సేసె నేను దత్ప్ర
దేశంబు వాసి నీసుతుండు సనిన చక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు వోయి ద్వైపాయనం
బనం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడుఁవుసమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డశ్రు × లడర నడలు
చూడ్కి నామోము చక్కఁగాఁ × జూడ కోర
వోవఁ జూచుచు దీనతఁ × బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు × గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు దెచ్చు
కొని పారాశర్య ప్రసాదంబున బ్రదికిన తెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును
గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మనదెస బ్రదికిన
వారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబును బేరుకొని వారలు బ్రదికి
పోయిరి తక్కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నామూఁపుపైఁ జే యిడి యున్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి
నాతో ని ట్లనియె. 10

తే. మాఱుమానిసి లేకుండ × మడిసి రెల్ల, వారు నీదెసఁ బాండుభూ × వరతనూజు
లాప్తులుందాము నున్నవా × రాహవమునఁ, బడక తొలఁగితిఁ బోటులఁ × బడియు నేను.

వ. అని. 12

క. కౌంతేయులబారిం బడ, నింతియు సేరి చాలు రాజ్య × మెల్లను దారై
పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొక్క, కొంత యొసఁగిరేని సట్ట్యకూ డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల మత్సరి, జనులను సమయించి వారు × సమరోల్లాసం
బున మొఱయఁ జూడ నేర్తు నె, జననాథున కింతవట్టు × సంజయ చెపుమా. 14

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనంబను మడుఁగున డాఁగి యుండుట.

క. ఇమ్మడువులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన × నేఁగెదఁ దగువృ
త్తమ్మునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తు × నేఁ బగ యనుమీ

1. అ. యెంచట వర్తించు. 2. ఆ. తెగ వ్రేయం బూనినఁ గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మనుజవరుఁ డచ్చో మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు సోఁక
కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరిశ్రాంతి నొంది
తూఁగాడ శస్త్రాస్త్రాదిక్షతంబు లగునవయవంబులతోడ రాజదర్శనవిషణ్ణు
లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చట మెలంగి డబ్బాటుగా వన్నంగని
సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁడే యని యడిగిన
నజ్జనాథుఁ డొక్కండును బాఱుతెంచి నీరిలో డాఁగియున్నతెఱం గెఱింగించి
యాహ్రదంబు సూపి మీ మీఁదవ్రరము నొండొరులతో నాడినమాటలు చేటపడం
జెప్పిన వార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేమి సంగరముఖంబున బడ కున్కి యెఱుంగఁ డక్కటా
జరవస వేది వచ్చెఁ బిదపక్ష వినియుఁ మముఁ గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్మొఱుఁగం దలంచి యీ
వెరవున డాఁగె సర్వపృథివీపతి దుర్దశ నిట్లు పొందునే. 17

వ. అవ్విభుండు పెనుఁబ్రాపై నిలిచిన సేనయు పగతురతోడం బెనంగం జాలుదుమను
సమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు సబలంబుగా నచ్చేరువ నడతెం
చిన సారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి నసుఁ గృపా
చార్యురథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18

చ. కలఁగొనఁ బాఱుచుఁ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్కఁ బీఁ
పులపయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ బొడ్మఁగ లాలలు రోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ
ర్తల సహజన్ములన్ సుతులఁ దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషులైనపతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్షయంబు
వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై యుండెనప్పుడు
మాన్యవనితాజనంబులకావలివారును గడంగి వారలం దగినవాహనంబులపై
నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు పలుదెసలం బాఱి రట్టియెడ
నీకొడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురుసంఘముం బెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బలి యొక్కరుండుఁ బటుకౌంత్యతేయప్రతాపంబుపే
ర్మిం గీడ్పాటున కోర్చి పాఱె విధి న్యాయమేఁ బ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొం చేఁగు టర్హం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనంబు
నం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగించిన న
ప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుండై శౌరియాననం బాలో
కించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి సేయ నవ్వైశ్యాపుత్త్రు

బరిరంభణంబు సేసి తెన్నతలంపు తలంచి తని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుండై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి ఘోరశస్త్రక్షతదేహంబులు కర్ష్మకు లగువృద్ధకంచుకులం గలసి వాయువు వాయువు పాఱు నాపరప్రకారంబులఁ దేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుం గాంచి. 22

చ. అతఁ డనుగంగ శల్యసుబలాత్మజులుం బలముం ద్రిగర్తులుం గడన్
క్షితిఁ బడ ఁకర్ణుడం బలికి చెప్పెఁ దురంగము నెక్కి పోయెనే
పతి యొకరుండుఁ బాఱుటయుఁ బాండవముఖ్యులు క్రీడ బొందఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకునై యిట రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవ్వైశ్యాపుత్త్రుం బొగడి కాలో చితకృత్యం బాచరించి తెన్ను చేసి తని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుండు వచ్చి యెఱుఁగఁ జెప్పఁ
బతికి సమరవిశేషంబు లతఁడు నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెడిఁ గాక యేర్తెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లుగా సంవిధానంబు సేయ వలయు నీవు దుర్యోధను ప్రియాజనంబులను దద్దుతుకులను ద్రోణాచార్యు భవనీయ మందిరంబునకుం జనుము తక్కటివారి నంతంత నడఁకువతో నిలువ నియమింప వలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్విధా నంబు సంఘటించి నితమ్మిండు పెద్దమొగసాలం జాలుమానుసులం గావలిపెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించియుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశంబభ్యంతరవిరళ జనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహితహేషితభాషణంబుల వలన శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానియట్టియాశిబిరంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డిట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర,చేత మనబలంబురాజ్యసింహాసుం బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేతెఱఁగున నడచితిరి నక్కిరీటిఁ మీరున్. 27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డిట్లనియె నంత నయ్యేడకుఁ గౌంతే యులు సైన్యంబును దాను సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున నరుగు దెంచుకలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁగృపుఁడును గురు,సుతుఁడును గనుఁగొని మనొంటుక్కువో టికిఁజని ర
ట్లతిరథసంబునఁ గుంతి,సుతు లచటికి వచ్చి నీసుక్కుతుఁ బయి గడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చని చనునప్పు డజాతశ త్రుండు నీపుత్త్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుం డని

పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను
మనంబున నడలు గదుర నమ్మహీపుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగుమువ్వురు
దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట.

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్త్రమథనమునకు సై
న్యమ్మదియును నీచేతఁ గృశ, మ్మయ్యెడుఁ జుమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు గాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టితెఱంగు కర్తవ్యంబు గాదని పలికిన
విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములఁ దాఁకున నొప్పిని దప్పి పుట్టె నా
మనము వశంబు గా దెడలె మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు లున్నవార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తళము పాటిగఁ బట్టుము నామమాట లి
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేఁటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకు మున్ను ధర్మనందనుం డొక్కబోయం
బాడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో మీరు
మెలంగునెడల నరయ వలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమృగయులలోనివాఁ
డగుటఁ దమవారికి నెఱుక వోయి యమ్మాట తెఱం గెఱిఁగించుటం జేసి యప్పని
మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కొలన నేమఱి సల్లాపంబులు సేయుచున్న
యన్నరనాథుని యారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వాఖ్యానంబువలన న
య్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు డాఁగి యుంట నిశ్చ
యించి తమలో నొల్లన ని ట్లనిరి. 36

క. ఈరథికులు తను నిమ్మయిఁ, బోరికిఁ దఱుమంగఁ దాను బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు వనదన మొసఁగు మారుతతనయుని
మున్న గని మెచ్చు వడయుద మన్నరేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వెసం బాఱి రయ్యవసరంబునఁ బాండునందనులు నీ
నందను వెదక ననేకచారులం బలికలనిశలంకులకుం బుచ్చి యూతెఱఁగు తమ
కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతులై యుండ నాబోయలు భీమునిపనివారలఁ ద్రోచి
కొనుచుం దన్మందిరంబు దఱియం జొచ్చి యతనిం గాంచి యక్కొమరుపున
నమ్మహీపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు ప్రగమఃబ్రియమఃబున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకములు వహింపంగఁ గొలఁది ప్రగా కుండంగన్. 40

వ. ఒనంగి యూలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన
హ్రదంబున నొక్కటఁ గుద్రవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండునట్లు
గాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి
యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱిఁగించిన నతండు పరమహర్షం
బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును
గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులునుదోడన వనుదేర
నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాలి,ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్సాణకాహళస్వరణన మెల్ల,దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నహ్రదనకు నధిప.42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సా
హంబున కై రాజు నిర్బంధించు చున్నయగ్గురుపుత్త్రి కృప కృతవర్మలతనితోని
ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్త్రులు సముద్దామార్థులై వీర వ
చ్చిరి వీరిం బడిఁ గిట్టి తాఁకుదము నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిప్పటికిం దొలంగి చని మెచ్చైన నే ముండి చె
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పినెడకుం ప్రజేరంగ నేతెంతుమో. 44

ఆ. అనుచు నానృపాలుఁ ప్రడ దుర్యోధనరులతో, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి ప్రయిచటికి మఱుడంగ,రంపు పగలు ననిన్రాత్రి యఱుకు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఃబోవునదు వోదుదు గాక యిచ్చేరువఁ బోయి
రేనియు నిమ్మడుపున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు నన్నుఁ
జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోవర్గంబున నిర్భయుండ నై యుం
డెదఁ బొం డనినం బొగుయుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు వోవం బతి జలం
బులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించి నేయుడు బాండుకుమారులవాస లెల్ల
కడల మెలంగుటం జేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబు గా దనియు నతని
తోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయూతటను మందటితట్ల వారల
తోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరవంబు డిగ్గి యచ్చట

నొక్కయెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మనుజపతులు నొక్క
వఱపుగలపాదపయూథంబుం దూఱి పొంచియుండిరి వారలు దూరంబు సని యొక్క
విపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందనువలనికిం జనినహృదయంబులతోఁ
దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనం దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయు
చుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుఁ బాంచాలకుమా
రులు సనుదేరంగ బాండుసుతులు వచ్చిరి సంతసంబుతోఁ మడువునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశ
యంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన యి ట్లనియె.

క. చొరరాదు మనుజులకు నె, వ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షితిపతి ని
ర్భరమాయాసంరక్షా, [2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

—❀ ధర్మరాజు మడుఁగున డాఁగియున్నదుర్యోధనుని దూఱినాడుట. ❀—

క. అని వెండియు నాపతి గురు, జననాథు గుఱించి పలుకు శక్రుఁడు దో డై
చనుదెంచెనేనిఁ జో వ, చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున ని ట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక ని
ర్మాయత నుల్లసిల్లెడువరాక్రమలీలలు గొల్వ నెట్లు దై
తేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్విధో
పాయములన్ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినవె రావణుండు హోమాదిమాయా
క్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమా
ర్చిన తెఱం గెఱుంగవె వీఁడు నుపమునట్టివిధంబు సూచికొమ్మనిన విని యప్పాండ
వాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైన్య మె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చుటయును బంధుమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను జావు దప్పునే. 54

ఉ. శూరుఁడ వంద్రు నిన్ మనువు సొచ్చుట శౌర్యము చొప్పి మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్ర యే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గష్టపుఁ[3]జచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిబృందము నవ్వఁగ నిట్లు సేయుదే. 55

1. త. భవత్తనయమాయాస్తంభి. 2. క. పరిణత మై - గ. పరీత మై - అ. భరితాత్ముఁడు.
3. అ. జావుడు.

తే. ఈ క్షత్త్రధర్మంబు విడిచినఁ § గలదె యిహముఁ
బరముఁ బేరోలగంబునఁ § బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱచితె విను మవి § పొల్లు లైనఁ
గష్టపాటు గా కుసుఱేల § గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులుఁ దమ్ములుం గలన § ఘోరవుఁజావులు సావఁ జూచి యె
ట్లోడఁబడె నీదుబుద్ధి యెడ § లోముట కైనను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీర్తి తెచ్చు విధి § మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కుడగుట సెప్పఁగా వినవొకో § కునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహాగర్వదుర్వారసం
రంభం బోర్వక డాఁగి యుండె నట రాజరా జిప్పుడో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యముం విడిచి దోర్గర్వంబు బెం డయ్యెనే
శుంభన్మానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ § ఘనులుగాఁగఁ, దలఁచి వారలఁ గొని యమ్మ § గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప § కట్లు కీడు, చేసి తాపూఁవు దప్పిన § గాసి యైతి. 59

వ. నీకొలంది గంటి మగపడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు నని మఱియు ని ట్లనియె. 60

మ. భయముం బాయఁగ ద్రోచి వీరగుణముం § బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమైఁ § జా వొండెఁ గెల్పొండెఁ గా
క యధీరత్వము నాకు [1]నీడ యని వీఁ§కం బేర్చి పే తాఁకు మిం
తయుఁ బేరయ్యెడు రమ్ము లె మ్మిదిఁగినన్ § దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మను నోర్చినం బృథివి § యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు § చేకుఱు రెండు దెఱంగులందు నొ
ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁ§బాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల్
విను మను నీ వెదుర్పఁ దగు § వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపు చేసి మామీఁద నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురుషుండ
వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుండి ట్లనియె.

దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట.

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ § బొరయుట యరు దయ్యె
వినుము తెల్లంబుగా § మనుజనాథ
రథవాహసారథి§రహితుండ నగుటను
బాణాదిహేతుసం§పదలు లేమిఁ
బరివారశూన్యత § నాటిల్లుటను బంధు

1. క. నింద. గ. పేధి.

మిత్రసహాయు[1]లును మిడి యడంగఁ
జచ్చుటఁ బోటుల । నొచ్చి మేనును దప్పి
గూరి చిత్తంబును । బోరి కలయ
తే. కుసికిఁ జేసియుఁ దొలఁగితి । నొదిఁగి సేద, దేర్చుకొని రణమునకు నుద్దీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీవారు విశ్రమింపుఁ డంతకు మఱి రండు సొంపునూప.
వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65
క. ఇంకఁ విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి । మిప్పు డిచట నీ
కుం దేఱ డప్పి కురుపతినందన రమ్మింక రణమునకు నాయితమై. 66
వ. అనుటయు. 67
తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు । నెల్ల భోగ,ములును గోరుదు చక్కమారులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్రహీన యయ్యె నీ క్షోణియు । నేల పెనఁగ. 68
చ. ద్రుపదతనూజులన్ గెలిచి । దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగునట్లుగఁ జేసి సమస్తభూపతి
త్వపదము గంటినేనియు [2]వృథారభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణుపడుట భీష్ములేమిని గురుండు మృతుం డగుటన్ ధరాధిపా. 69
క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని । నది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి రేలు । మఖిలధరిత్రిన్. 70
క. ఏ నింక సమర ముల్లము,హీనాయక నీక యుర్వి । నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలపరి,ధానుఁడ నై తప మొనర్చెదను మునులకడన్. 71
ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ । నుద్ధతి నాకేల, యుడుగ మాని నీవ । యుర్వి యేలు
గుఱ్ఱములును నేనుఁగులు లేనిబయలు నీ,తలనె కట్టికొనుము । ధర్మతనయ. 72
చ. అన విని యన్నరేశ్వరుఁడు । హాసముతో నతనిన్ గుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదాప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనవుట లేల మాను మిది । పాటిగఁబట్టుము తెమ్ము పోరికిన్. 73
సీ. నీయిచ్చి నేను భూనాయకుఁ డగుటొల్ల, రాజకోటికిఁ బ్రతిగ్రహము నను న
నిను ననిం దెగటార్చి । నేలఁ బాలించెద, ననునోర్చితేనిఁ బెంపున సుఖంపు
మేమింటివాఁడ వై । యిచ్చితి పుడమి నీ, కనియెడుమాట యి । ట్లాడె దిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీనేర్చినఁ గురుకులం,బునకు ని ట్లాఁడుదిఁ । బొంద నేల
తే. శాంతి నొందుట కై ధర్మ[3]సంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చిన కమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక । వాఁడి నూది,మాపినంతైన నుర్వి యీ నోప నంటి. 74
క. ఏమివిధంబునఁ బోరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ । బుచ్చుకొనఁగ రా

1. గ. లుమిడిమడంగి అ. అమ్మోయి నడంగి. 2. అ. వృథారభసంబున పుబ్బు లేదు. 3. అ. సంవిధాన

కీమెయి దైన్యపడితి నా, కేమార్గము పట్టి యిచ్చె దేర్పడఁ జెపుమా. 75

క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిఁడియుం గలఁడె దీని విడువుము నాకున్
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నజిమి పోరుట యొప్పన్.

క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా,జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77

వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్లు యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు.

క. లే లెమ్ము బిరుదవై ర,మ్మాలమునకు నీవు సెఱుఁగు దవ్విధము కడున్
[1]మే లొండు తెరువు లే దిం, కేల యొదిఁగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్ల పలికి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80

తే. ఇట్లు జంకింపఁబడి మఱి యేమి సేసె, నాతనూజుండు [2]మున్న నెన్నఁడును జంక
బడినవాఁడుగాఁడ కట్టపుడమినాల్గు, చెఱఁగులును వెఱఁ దనపంపు సేయ బ్రదికె.

క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యమ్ముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము సేయ నేమిభంగి నిలిచెనో. 82

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండునుదమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్త్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ జిత్తం బుత్తల పడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁ డైయప్పాండ వాగ్రజున కిట్లనియె. 83

సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్ర,సహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల, రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహ[3]న,హీనత నొందితి నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల, డస్సితిఁ గడు మీకు దప్పి లేదు

తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చిపోరుఁ, డిపుడ వెడలిమిమ్మందఱ నెల్ల చెలులఁ
జట్టముల రూపుమాపెదఁ జట్టుముట్టి, పలుపు [4]రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడియగునె.

వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85

ఉ. తమ్ముల నన్నుఁ గేశవుని తమ్ముని ద్రౌపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్గ్లవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మతే
జమ్మున రూపుమాపుక్రియ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై. 86

తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచి కాదు, ముంద రే నట్టులాడుట యొందుఁ జెల్లు

---

1. గ. మేలాదవు తెరువు. 2. క. ముంద రెన్నఁడును. 3. క. నాభావంబు కొం. 4. క. రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

సమరధర్మంబు తెఱఁగు దెల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ దెల్పుటకుఁగాని వసుమతీశ.

వ. నేఁడు మీ మున్నందఱ నమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని శల్యాదు లగు బంధుమిత్త్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవాగ్రజుం డిట్లనియె. 88

చ. సమరమునాఁడి నీ వెఱఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదన్
మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకుమార్చెద నంట యుదాత్తమైనధై
ర్యమహిమ గాదె యిట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కరుండ నిన్
గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని నీ
యిల సకలంబు గైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నిన్
దలపడి పోరుఁ జెట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయున్ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్తవడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదుప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాసి నై
యనవుడుఁ బుట్టలోపలి మహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నవ్వులకుల్ గలంచినన్. 94

దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట.

వ. ఇట్లు నిశ్శ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశూకలాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడువు నంక్షోభింప నవహాసితశిలాసారోదారంబును కనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపులాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతము శ్రేణి సేయునీవట్టిఁ జూచి
కాలదండంబు చేకొని లీలఁ బొల్చు
జముని గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96

వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97

తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరులు చేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యవస్థ నెఱిఁగి
బొమలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ గోపమునఁ గెంపు. 98

వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్వృత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99

క. ఈగెలి వేలార్చెద బాహాగర్వము మెఱయ మిత్ర సంపఱచు మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెద, నాగదబలు ¹పెట్టు లైనఁ గనుఁగొం డాఁకన్. 100

తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరఁగురక్తాంబుధార
లంగ మెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ గలుగుఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101

వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్రపరి
వారసమేతంబుగా నడరి యెక్కువెట్టి తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి పాండవా
గ్రజుఁ డెనఁ గనుంగొని. 102

ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దుస్తరం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిఘాతకాయత డస్సినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని నధర్మతఁ బ్రోఢు లనేకయోధు లొ
క్కండ దన కెల్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బపరంబు నావుడున్. 103

వ. నిరుత్తరుం డై యున్న భవత్తనయున కాధర్మతనయుం డిట్లనియె. 104

క. ఏ నట్లు నూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గాని యెఱుఁగుదుర్వా
రా నీను నీదుపయి ము, త్తనికులను వెఱవ కాయ్యుతము గమ్ము నృపా. 105

క. తల చక్క ముడిచికొని ద్రిం, డలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలువు నీ
వలచినయట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106

వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెచ్చు నచ్చునట్టు నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 107

తే. ఏఱికొనుమిమ్ము నొకని మాయేవురందు, వాఁడు నీతోడఁ దగఁ బోరువాఁడు వానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁ జచ్చి త్రిదివ, సౌఖ్యములు గనుము చేసితి సమయ మేను.

వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందట బెట్టించి. 109

క. విను జీవముతో నిచ్చుం, జననిమ్మట యొంతు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొనఁగెద నిం, తన చేసియు నెట్టకట యన్నదమ్ములకూర్మిన్. 110

1. గ. పెట్టు లౌనొ_ఆ. పట్టు లైన.

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండెఁ గాండీవి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవొండెఁ జేత
గదఁ గొని యొక్కటియొకయ్యంబునకుఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన నిమిషంబ
సమయంగఁ జూచెదఁ గ్రమమున మీ రెల్ల, నొకఁ డొక్కఁ డే తేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వొగడొంద ధరఁ గూల వ్రేయుచు, వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన

తే. నలిగి యెవ్వాఁడు డాఁకిన నట్ల నాఁడు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదా ర
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్మథహరుండుఁ
గడఁగ లేఁడు మీ రెందుఁ బోఁ గలరు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుండై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకుచుండ నలెందు విన కుంఠఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నిట్లెదిరి నినుఁ బిల్చినన్ మరు
త్పతిసుతుఁ గోరినం జెఱుతు నీతమ్ములలో నొకనిన్ వరించినన్
మతి సెడి రొక్క వీర లన్యమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని సకలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీవు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బందె మూఁడనే. 115

చ. నరవర యొక్క టొక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలి కౌశల మెక్కుడీ మహీ
శ్వరునకు భీము మేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గోలుపోద భుజవీర్యము పోరున నెందుఁ జూడ మే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కిట్లనియె. 117

——•• శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడ గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట. ••——

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహోగ్రక్రీడమై లోకము
ల్పదునాల్గున్ సమయింతుఁ బో మ్మనుసముల్లాసంబు నన్నొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధముం డెట్లు నా
కెదురై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిట్లేలొత్తె దీ మాత్రకున్. 118

తే. వాని[2]గదభారమునకు నోర్వకయు నామ, పటుగదావంశ యుద్ధావశ్యబాహుదర్ప

---

1. క. వికత్థనుండు_గ. వికర్మనుండు, 2. గ. భారమునకు మాటనలను నాను_ఘ. గద నారమునకోర్చి పూని.

లీల విలసిల్ల వ్రేయుదు ◊ నేలఁగూల్ప, సంతసముతోడ మెచ్చి పుత్తెంతు నీకు. 119

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిమ్మీరమర్దను మొగంబునఁ జూడ్కి-
నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలన కేలి సల్పితి జరాసంధాంగకస్వైరభం
జకలీలన్ విలసిల్లి తీ వవి మనుష్యస్ఫూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెదు రెట్టు నీకు మదిలో ◊ నూహింప కి ట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణీపాలుర నున్మదమహాద్విపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలి దుశ్శాసనునిఱొమ్ము ◊ వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ ◊ నిన్నునతఁడు
సూచుచుండియు వెఱసొచ్చి ◊ స్రుక్కెఁగాక, కవియఁజాలెనె నీపయి ◊ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ ◊ డాడినమాటల కిప్డు బల్లిదుం
డుగఁ గొని యేను బల్వురఁ గవున్ వడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు సేసి తిది ◊ మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలఁచి ◊ మారుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునన్ సభకు ◊ ద్రోవది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లులఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ ◊ నాడినరెండు దెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుపని ◊ యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టుముపట్ట మఖిల, ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకునెల్లఁ గన్నులపండు వగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖవృత్తినెలవుకొనుఁడు

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్ప నీవు గదపండువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విజయన్ విజయం బొసఁగెన్ మఱందికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి
మగండు శ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీవతిప్రయత్నంబునఁ బెనఁగవలయుఁజుమ్మీ
యని పలికె నప్పుడుసాత్యకి యా సమీరనందను నగ్గించెఁ బాంచాలురుఁ దక్కనుం
గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బల విక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కల
ఘ్నునిపయి నామనంబునతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనఁబము పర్వఁ జేసినటు లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంఠితశాస్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాకు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దమ కింత, పుట్టెనని తనూజుపాలియు జెఱిఁగి. 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లుచుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వ్యూహం బైనఖండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్నయుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితుం డగుచు నతని కిట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టిదిక్రూరకర్మ మని యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టితి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిఁటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్త్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోఁచు, తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్న,వాఁడవు విను నిన్ను నేఁడు నాదు

తే. గదకు నెర సేసి లోకంబుకల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు,లేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్ము మద్భుజాస్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మై యోట దక్క.

చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ డాతని కిట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానలే పటుభుజాకలితోగ్రగదాసముద్భటున్
నను నిటు రమ్ము నూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయున్
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల యాడుచు నునికి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, బెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు [2]నీ వీ
యనిఁ బాడి దప్ప కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రదికెదు భీమా. 137

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కనజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజబృంహితంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమెఱుంగులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండిర మ్మహావీరులు దలఁపడువారై వీరోద్రేకంబునం జేసి యతిలోకం బగునవష్టంభంబున విజృంభించి యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

1. అ. గోలుపుచ్చి, 2. క. నీవే యని పాడి;-గ. నీవే యొక పాడి.

భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము నూడ బలరాముఁడు వచ్చుట.

సీ. యదుకులదీపకుం డగురాముఁ డవ్వార్త, యంతక మును విని యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన యాహవ మీక్షింపఁ, దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్ల,వారు నెదుర్కొని గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభివందన, మాచరింపంగ ధర్మాత్మజుండు

తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నరుఁడుఁ గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకియు వినయ,భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి పెరయం, భరిరంభణ మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 140

వ. ఇట్లెలంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలసంప్రశ్నంబు సేసి రయ్యా
దవపుంగవుండు సదుత్తరం బిచ్చి యేను బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె ననియుగ్గ
డించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బనుసంధించుటకును
వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు చేతులన యుండ
నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె నంతఁ గాంతేయా
గ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ముల యిరువుర యెక్కటిపోరుసూడు మని పలికి
వా రట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధు లైన తెఱం గెఱింగించిన నతండు లెస్స
కాక యని యనుమతి సేసెనని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు రామునాగమనంబు
సెప్పె ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలాయత్తచిత్తుం డైనజనమేజ
యుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినీసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహరుండు
పాండురాజసూనులయెడఁ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు వినఁగఁ బలికి. 142

క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ జనియెడుబుద్ధిన్. 143

వ. మీ రెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగునుభీమ
సుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతని కాలోన నచటి కేఁగుదేర
సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి
ట్లనియె. 144

సీ. వినుము నరేంద్ర యవ్విధమునఁ జని యమ్మ,హాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్ని, హోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ

బుచ్చె ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల, నలయురథద్విపాశ్వములగముల
రావించెఁ దండులప్రముఖభోజనసాధనములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు । తీర్థయాత్రాసంవిధాన మాచరించి । మాననీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమస్థానమునకుఁ జనియె । సవినయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు న[1]ట్లందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి యంత నుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతిచేరువ నడచి తదీయసకలతీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనకరత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధవనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలం [2]దడిసికొని యథేష్టప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁదగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనుడు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహాత్తరతీర్థ
మ్మనరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [3]దన యక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁ డయ్యెన్.

ప్రభాసతీర్థ ప్రభావర్ణనము

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్విన్యాదు లగుసప్తవింశతిసంఖ్యలఁ జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రునియన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల నధర్మం బింక నిట్లు సేసితేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడ వై వర్తింపు మనుటయు నమ్మాటయెడ ననాదరంబు సేసి యతఁడు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు కోపించి యక్షుఁదెవులు గొనుమని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు నానాఁటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లాతెవులుచేత నతండు పోఁడిమి మాలిన నోషధులు పస చెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుఁడ వైతి । నిక్కము చెపుమా
నావుడుఁ దన తెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు సెప్పెఁ । గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యాజనులయెడఁ నడవవలయు । శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్ధనంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

1. క. ట్లందు సని. 2 అ. దడిసికొని. 3. క. గ. దనుక్షయము.

క. అమవస నమవస నాతీ,ర్థమునఁ గృతస్నానుఁడై సుధాకరుఁడు ప్రవృ
ద్ధిమహితతనుఁడగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పియామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డై లోక ప్రభాసుం డయ్యె నది కారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బనుపేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డనఁ నే,కతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. ఇట్లు వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులునిజభ్రాత యగు త్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దోలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకంబున్నఁ దద్భయంబునం దోలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినంగాని యీదురితంబు వాయ దనితలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతువొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు తత్కూపంబున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించెనయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నా కిది యనుటయు వార లట్టు
లవుట సంప్రీతిమై [1]నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టియయ్యుదపానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ ద త్తీర్థంబు హీనజాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసు ప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సమ్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు. 157

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నైసర్గిక,మునకు నాగధన్వమునకు వరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకి,స్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

1. గ. చెప్పి

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రం దుండి యానీలాంబరుండు నైమిశంబున కరిగె నయ్యెడం[1] దొల్లిసరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండ నైమిశారణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభావించుటకు మఱలంగి పాఱినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్విశేషంబు విని విస్మితుం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్తసారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవుసత్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయునిక్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠుసప్తతంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞంబున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్తత్ప్రదేశంబులకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు[2] సురతన్వియు నోఘమాలయు సువేణియు విమలోదకయు ననునామంబుల నారీవేషయుక్తయై సరస్వతి చని యజమానసకలదేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియాశ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరితంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరంబులు వినుము. 159

మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము

సీ. అతఁడు సరస్వతి • నవగాహనము సేయు, చుండి యాచేరువ • నొర్తు తడుపు
గట్టక నీళ్లాడఁ • గాఁ జూడఁ దనదుశు,క్లము నిర్గమించిన • ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభే • దము లొంది యది సత్పు,రుషు లైరి వారు మ • రుద్గణంబు
నకు సంజననకార • ణం బైరి విను మొక్క,నాఁడత్తపస్వి వ్రే • ల్నాటి దర్భ

ఆ. గంటెఁ గూరయసరు • గాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి • కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దాన • సంక్షోభ మొందె న,న్నిర్జరులు భీతిఁజనిరి • శంభుఁ గాన. 160

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగుటంబు వ్రేలం గీఱిన నందు భస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గుపడి దండప్రణామంబు సేసి. 161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప • నీవ సమస్తజ,గంబులకును నేడు • గడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును • గర్మప్రదుండవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ • గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుండై పశుపతి యతనికిఁ దపఃప్రభావం బక్షీణంబుగా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునినివాసం బైన సప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యౌశనంబునకుం బోయె వినుము తొల్లి రఘురాముచేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక యొక్కతపస్వికాలఁ

1. క. గ్ర. చ. యయ్యేఱు దూరం బై యుండ నైమి. 2. గ. జ. సురేనువును

దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం గని యార్యులు సరస్వతి నాశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబు సేసినచో టందు బొమ్ము సీదురితంబు వాయు ననిన మహోదరనామధేయుం డగునాసంయమి యచ్చటికిం జనినం గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానం జేసి యది కపాలమోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయవిశేషంబు వినుము గాధి యనుమహారాజుకొడుకు విశ్వామిత్త్రుం డనునతండు. 163

ఆ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియ బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్మౌని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలోకించి నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహిల్లినఘోరాకారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజువరూథిని మడియించిన శేషించినజనంబులు పలుగడలం బాఱి రట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి యగ్గాధినందనుం డెల్లశక్తులకంటెఁ దపశ్శక్తి యెక్కు డగుట యెఱింగి యాపృథూదకంబునం దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మఱియు నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె నత్తీర్థంబుననుండి బలభద్రుండు బకాశ్రమంబున కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి. 165

క. ధృతరాష్ట్రుం డనుధరణీపతి దన్ను నథఃకరించి పలికినఁ గోపా
న్వితుఁ డై హోమ మొనర్చెను, ఘృతనరమాంసముల నతనికిం గీ డొదవన్.

ఆ. నఱుకఁబడినయడవి తెఱఁగున నతనిరాష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
నులియ విన్ననయ్యె నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులఁ దేలించి మున్ను ధేనునిమిత్తం బగు దుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల నొసంగి దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమణుండు యయాతంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమయంబున ఘృతదుగ్ధాదులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబుగా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగాహంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు తొల్లి విశ్వామిత్త్రునాశ్రమం బతండు వసిష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరంబునఁ గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ, దలఁచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృతయై, పని యేమి యనిన నమ్మౌని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెఁ బంచిన, వార లిద్దఱుతపోవైభవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వసిష్ఠున కప్పని సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దఃదిచ్చ సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక § యెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుండై యుండం గూలాపహరణంబు సేసి వఱుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్త్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్త్రుండు శోణితవాహిని వగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందఱు మును లేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వా § రత్తెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ § దీర్పఁ దీఱ
నట్టిదురవస్థ వారలు § నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావన § స్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్రద్వేష గురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్యసించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింప వలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానది వలన నట్టితెఱం గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికి దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయుఁడని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి § యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి § ధర్మపరుల
గతికిఁ బోయి రట్టు § లతిగూఢ మై యున్న,యరుణ తెఱఁ గెఱింగి § యమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైన యసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము.

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య § మగ్నియం దిడిన వ,హింపఁజాల కజున § కెఱుఁగ జెప్పి
యతఁడు వనుప దాని § నగ్ని గంగాగర్భ,భూతముగ నొనర్చె § భూపవర్య.

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్త్రార్థిను లై యందఱు నొక్కపెట్ట వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పు డయ్యార్వురచన్నులుం జేఁపిన నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఱు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయప్రమోదభరితంబులై వార లాశిశువు నెప్పటియడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుండును శరజన్ముండును గార్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి జాతకర్మాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహానుభావంబున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

క. విను మక్కుమారుఁ డుత్తమ, మనఁ దగియెడుతపము దనవి§హారముగా వ
ర్ధన మొందె ధాత్రి ధాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులును§దనుఁ గొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుంజూచువేడుక శివుండు శైలకన్యయుంబానుఁ బ్రకృష్టబలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగుప్రమథగణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాదిదిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులును గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృదేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధిసరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చియమ్మహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్వితుం డగునబ్బాలుండు రా నస్నీలగ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున.

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు § నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁ§గాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచు§నొక్కొ వీఁడు, సంభృతస్నేహభక్తివి§స్రంభుఁడగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, తనతనచిత్తమున నట్లు § తలఁపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని,కొని యబ్బాలుండు యోగ§కుశలత వెలయన్. 180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబునం జనినం గని యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్కరుం డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయుం శిఖియు § నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ § బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తికిం గుణగు§రుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్త మైనపద § మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటంజేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతి యగుం గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁబలికి శక్రవరుణాదు లగుమేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుదమని వారిజాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీసమీపంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు వెట్టనం దాభూతపతిపుత్త్రునునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింపనీశాన

విష్ణువిధికౌశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణికనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళం బాచరింప మహామునిప్రకరపుణ్యాహఘోషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేస లొలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధిపత్యంబునకు బట్టంబుగట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెం గుమారాభిషేకం బొప్పె నప్పావకసంభవునకుం గామదమనకమలభవశార్ఙ్గశతమఖప్రముఖు లగుసకలప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి నేఱి భీమఘంటాకర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగు ననేకవీరుల నొసంగి వారల బెరసి వర్తించుటకుం దగినసేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులం జిత్రాభరణవర్మాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు నగుగజకర్ణనికుంబకుముదాదు లైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి రమ్మూర్తికలతో శత్రుభయంకరంబు లగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసినీవిశాలాక్షీపాలితాపురస్సరంబు లై పొలిచెనట్టియెడ. 183

సీ. శంకరుం డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును, వాసవుం డసురవిధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు హరి బలవర్ధని, యగువనమాలయు నగజ యెపుడు
మాయనివెలిపట్టుదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలువు గురుండు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును నర్థవిభుండు, దర్పితచ్ఛాగమును శతదళభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును నసమసమరజయము నొసంగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు.

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచుశంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాదిబృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుం బరివేష్టించిరి శంఖభేరీపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లం జెలంగె నట్లు మహతి యగు దేవసేనకుం బతియై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులం జూచి మీ కెవ్వరి నేనియుం జంపను జెఱుపను వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుంబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుళప్రమోదంబు నొందిరి సేన యార్చినం ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిం గావించి విరించివైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛం జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు తారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బల్లయుతముగ నడచిన నబ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న
గ్గలిక నెదురు నడచెను దద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదౌరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయు ॥ దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా, దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ॥ ధరియించె నృపా. 188

వ. అమ్మహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల ప్రోతచందంబున విరావం బావహిల్ల నది ప్రయోగించి యమ్మహాత్ముండు మహిషత్రిపాదభృతోదరులను దనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున దైత్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతుఁరం బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱఁ గరతలంబునకు వచ్చుచుండె నత్తారకుం డట్లుదమవారు సమసిన సక్రోధుం డై యగ్గుహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతనిశక్త్యస్త్రంబులతాఁకునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలింగె విబుధులు ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు ॥ బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ. బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్ల ॥ భయముం బొందన్.

వ. దాని విని యమ్మహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహోగ్రశక్తినిహతిం ॥ గ్రౌంచంబు ఛేదించి యె
క్కుడు గర్వంబున వచ్చి మాఱ్కొనిన రక్షోనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసం ॥ ఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరన్ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె నిట్లఖిలలోకసంభావనీయం బగుషణ్ముఖుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి కౌరవాన్వయపావనయాబలదేవువృత్తాంతంబు కొంత విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డైన కుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషేకంబు సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు ॥ నరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న ॥ నమరు లచటి
కేఁగు దెంచి కాంచి ॥ రిద్ధశమీగర్భ, లీనుఁ డైనయతని ॥ మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వమునకుఁ జాలక డొలంగినయగ్నిదేవు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత[1](లమ్మునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వభక్షణుం డయ్యు మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి) నిజస్థానంబులకుం జనునప్పు డత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నానులై రి య్యుంనుండి యాసీరి

(1) ఇది కొన్నిట [illegible]

కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధిపత్యంబు మొద
లైనవరంబులు వడసినచోటయ్యెడ గదలి యతండు. 195

ప్రభావతి యనునొక కన్యమహిమాభివర్ణనము.

సీ. బదరిపాచననామ।పరమతీర్థమునకుఁ, జనియె భరద్వాజ।తనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి । యనునది యింద్రుండు, పతి గావఁగ గోరి త।పంబుసేయ
నతఁడు వసిష్ఠునా।కృతి దాల్చి వచ్చిన, నయ్యింతి యర్ఘ్యపా।ద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మ।త్పాణి శక్రున కిచ్చు, దాన నప్పూనిక । మానఁ గాని

తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న న। వ్వాలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁ గాని । యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని।బదరిఫలము
లా నితంబినిచే నిచ్చి । యవుల నుండె. 196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రోయి నగ్ని రాఁజఁబెట్టి
యాఫలంబులు జలంబులతోఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకంబునకు
రాకయుండ నెండియుఁ దనసవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు
ప్రబలంబుసేయ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేఁగుఁబం డ్లురియ వయ్యె
గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాఱనేని దుష్పాకం బగు
నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబుసేయఁ గనుంగొని పాకశాస
నుం డచ్చెరువొంది ప్రత్యక్షంబై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతిశయంబునకుమెచ్చితి భవ
దభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్మిసర్వపాపహారంబై యీ
తీర్థంబులోకత్రయప్రఖ్యాతంబయ్యెడు మనియెనమ్మహాభాగయునాసుమనోవిభు
నకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరిపాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు । నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు । లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు । గనియె శతక్రతుఁ, డనుప్రసిద్ధితోడ । నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటుగదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు రాజుల
నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డత్పృపుండై ప్రాయశ్చిత్తంబుగా నయ్యెడఁ
గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులువాజపేయంబులు ననే
కంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణసమస్తక్షోణియు నొసంగె నందుండి
యయ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు రాజసూయం
బులు సేసినపట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు సకలభూతసంక్షయ
కరం బగుచున్నసంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ । డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె । ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతువొనర్చి । యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిపాధిపత్య।శోభియయ్యె. 200

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవలజై
గీషవ్యాదు లగునైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వత * మనువసిష్ఠ,తీరమున కేఁగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీచి యనుముని నియమంబులాచరించె.

వ. ఆ నియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస
యనునప్సరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్త్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠి నున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోనీక యేను
వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సునజని
యించితి పుణ్యనదులయందు మేటివని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్పణంబుసేసిన
విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తులౌదు రని యనుగ్రహించి యక్కు
మారుండు నీపేర సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెండేం డ్లనావృష్టి
యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్రు మునుల రక్షించి వేదాధ్యయనం
బులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పించిన సరస్వతి ప్రీత యై తనయుం గొని
చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల,హము గలిగిన బలవిరోధియాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యో,గమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ * జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ * దత్పరతం జని వేఁడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాక్షయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేఁడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రాయుధంబు
నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు ననావృష్టిదురితం
బునఁ దన్నుం జేరి పిన్నయనక విద్యావిశేషకలితం బైన గౌరవంబున శిష్యత్వంబు
భజియించినయఱువదివేవురుమునుల సరస్వతీప్రభావజనితం బగునన్నంబున రక్షిం
చుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబుననుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధ
కన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశవర్యుం డగుఖని యనుతపోధనుండు.

తే. పరమతపమున నొకకన్యఁబడసి పెంచి, దివమునకునేఁగె నదితపస్వి నిరతఁబూని
పతి వరింపంగ నొల్లక * బ్రహ్మచర్య,మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాసన్ని
హితుం డైననారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 209

క. విను పాణిగ్రహణము సే, యనినవనితకుఁ బుణ్యలోక । మప్రాప్యముగా
వున నేయుపాయమున నై, నను దగియెడు వరు వరింపు । నలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబు। నర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు । గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు । సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణి।పాలవర్య.

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతియై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతి సంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కిట్లనియె. 212

తే. ఒక్కరేయి నీపాల నా।యునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె । నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివం।బునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది।నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తీర్థంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుండై యొక్కనాఁ డుపవసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగు నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డనిపలికి తనువువిడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ నా రేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుఁ జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్రవిశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియుత్తరవేది యనియును సమస్తదేవతలు నందు వరిష్ఠంబు లగుసత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుండను రాజు దున్నుటంచేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబునకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లిట్లనిరి. 214

కురుక్షేత్ర ప్రభావాభివర్ణనము.

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను । లెల్లను దుదిఁ ద్రిదివంబున కరుగంగ । వలయు నని ము
నంబునఁ గోరి య।న్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుఁడు సనుదెంచి । యేల యిచట
దునియెద వనిన న।మ్మనుజాధిపతి తన్నకోర్కి చెప్పిన గేలి।కొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవ।పతి వచ్చి వెండియు, నుల్లస మాడుచు । నుండు నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుంద । కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగు।వాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చ।యము సేసి యాశక్రు, డచటి కేగుదెంచి । యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారులై దేహంబు విడిచినవారలును యుద్ధసమరంబు సేసి సవ్యోక్తప్రకారంబున మృతిఁ బొందిన సమస్తజంతువులకు సురలోకప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున. 216

1. గ. నతఁడుఁ, దనదునిష్ఠ.

క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూళి తనువుఁ జెంది నరుని x దుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి [1]మధురలీలమై నక్షతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురునృపాలుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె నని చెప్పు టయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థ మధూకామ్ర బిల్వాదిభూరుహశోభితం బైననిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది యెవ్వారి యాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లయ్యేడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబుసేసిన చోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొంది రనిన విని యయ్యా శ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబునెల్ల వీడుకొల్పి యొక పుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుండును [2]గుశచీరచ్ఛాయా సుందరుండును గలహప్రియుండును నగునారదుండు హేమదండంబును మణికమం డలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్లవారలుం బ్రత్యు త్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు x గాంగేయుండుఁ
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు, వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృతు లైనన్నపకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదివ సంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యో ధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికి పోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబుల సం స్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి య మ్మనుజుఁజుట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానంగనలి యమ్మనుజవరుండు మడుపు వెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుపగతురు పెక్కండ్రు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు x నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్భుతబలశౌర్యధైర్యములఁ x బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యులన్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం దలఁపు x చిత్తమునన్ మొలతెంచునేనిఁ బొ
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యం తరపరిజనంబులు నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరదంబుసమీపంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

---

1. క. యమధురలీలలమై. 2. గ. కనక కాంతినిభ.

చ. ఆరయఁగ మేటిపుణ్యనదు। లందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగము। నం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వర నొకనాఁడు సేరినను। వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ వడయ। వత్తురు సంస్కృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱుఁ జూచుచు। నధికభక్తి, మోడ్పుఁ గేలు శిరంబున। మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివి। స్ఫూర్తి మెఱయ, నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ। డరద మెక్కె.

వ. అతిత్వరితగతిగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుం జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్త్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు। విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ న। ట్లన్నరేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యిట్లను। సంజయునకు. 226

— పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పాలికలనికిఁ బోవుట. —

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజస। హాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్త్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె రణము। తెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న, జ్జనపతికి హలాయుధుండు। సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదు। తనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజాపతి
యుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రధనంబున నిధనంబు
నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని విందు మెప్పటిపాలికలనికిం బోవుద
మనిన నతం డాద్వైపాయనహ్రదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగుం గావున
నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుం డై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనం
బున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున నమరప్రస్తూయమానుం
డగుచుఁ జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుం
డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమర్షసముజ్జ్వలుం డై. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలిగి బలసి నిలిచి రపుడు। గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతని యెదుర, జెలు వొందె బకారి హేమ। శిఖరియుఁ బోలెన్.

చ. గనుఁగొని దర్పమంథరము। గా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ న। నుం బవనాత్మజుఁ జూచువేడ్క ని
జ్జనతతి యంత కంత కిటు। సందడిగాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్మదెం
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ। జూచిన మేలఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యందఱును ధర్మ
నందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను
నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డై నయన్నీలాంబరుండు

తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుం
డును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనా శోభితదేహులై, యుద్భట వృషముల యొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిష భీషణవదనులై, చండోరగంబుల చంద మొంది
మదసముజ్జృంభిత మండితాకారులై, భద్రద్విపంబుల పగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగ సందీప్తమూర్తులై, మహితపర్వతముల మాడ్కి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వయంబు వై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయుమము
వోలె దర్శనీయ లీల వహించి యంభోధియుగళ మనఁగఁ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జుఱచుఱం జూచుచుఁ బరస్పర హృదయవిదారణంబు లగుదారుణ
భాషణంబు లెసఁగ శుంభదవష్టంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబి
కేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలనృపులుఁ బం
చినపని సేయ నెగడునా, తనయుం డేకాకియుం బదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగుకౌరవేంద్రుఁ డనద
తనము దోఁపంగ గదఁ జేతఁ గొని వినిశ్చ,యమునఁ బోరికి నమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా దైవంబ నేర్చుం గాక యని పనివి యూఱకుండె
న ట్లున్నయమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమరవిషయోల్లాసంబున నంగకంబు లలం బొం గారం
గా సుస్వరమున నాకుంతీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతిఁ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతమ్ము లురిలె వరళులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాత ప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల ననుసంధించి
గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున గెల్వ నగు నాకుఁ జూపఱు, గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిన్నిచుఁ బొలియింతు మద్గదా,దండసముద్దండతావిభూతి
యవధరింపుము వీని యాయువు దెగఁబాఱె, నిక్కులపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ గరిపురంబునకుఁ బో, నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ

ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోఁడిమితో నుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల నెలార్చింతుఁ, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి సీతఁడు, పఱిచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి
త్తెఱఁగునకు నియ్యకొని చూపఱు భోగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవైచుటకున్.

తే. అమరి యున్నాఁడ నాబారి । కగ్గమైతి,పడుదుగా కింక నీకు [1]నెక్క-డకుఁబోవ
వచ్చు ననవుడు నిదియేల । పెచ్చుపెరిఁగి,యాల మొడసేసి యనిలజ । ప్రేలెదిట్లు.
వ. అని కురువిభుండు వెండియు ని ట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా,కొలఁదియె దుర్యోధనుఁ డ । కుంఠితబాహా
బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి । పోరాడు ధృతిన్.

శా. వ్యూహాభావము సూచి న [2]న్నసదుగా । నూహించె దోభీమ మ
ద్వ్యాహాచండిమసారదుర్దమగదా । దండంబు దృప్యద్భవ
ద్దేహోల్లాసము నెట్టు దీనదశకుం । దేనోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హా । హా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదురైన పినాకియుఁ బి । నాకము పట్టక యుద్ధతిన్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ । బేర్చిన నెక్కు-డు వేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజ । గర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
[3]కేకడ డాఁగ వచ్చు గద । నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడోకో చేయుదు భీమునితోడ ననుచు । నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా,కది యొదవెన్ విధికృతిం గృ । తార్థుఁడ నైతిన్. 251

వ. నీ విట చక్క- నయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవ । దాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్ర । థితంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయిన । వీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగ । దాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగె నిట్లు తనమీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడుకు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానంబుగఁ బీఁక నెదుర్కొ-ని తాఁకిన. 254

— భీమసేనదుర్యోధనుల గదాయుద్ధము. —

సీ. చండగదాపర । స్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడు । మంటగములఁ
బరమఘోరము లగు । పదతాడనంబుల, నోలయువసుంధరా । చలనములను
నుద్భటక్రోధస । ముద్రేకములఁ జూడ్కు-,లం దుల్లసిల్లెడు । నరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగు । తర్జనలీలలఁ, బరఁగుపర్వతగుహా । ప్రతిరవముల

తే. ననిమిషులదృష్టు మిఱుమిట్లు । గొనఁగ భుజగ
పతియు గూర్మంబు సంకట । పడఁగఁ దరణి

---

1. క. వెక్కడికిఁ, 2. క. గ. జ. న్నసదుగా. 3. గ. కేకడ కేఁగ.

కిరణములు వెల్కఁబాఱ దిక్కరులు బెదర
నొప్పె నత్తొలితాఁకు మహోగ్ర మగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడిమండలప్రచారవివిధప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాసారణబహు
భంగుల నింగికిం గ్రొత్తయై పొలయం దమలావున వేగంబున నేర్పున దర్పం
బును జూపఱకు వెఱఁగుఁ బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కుడగుమదంబులం బొద
లెడుబాహుదండంబులబలనైపుణంబు లగ్గింపం బేర్చుబీరంబులనొండొరులసంరం
భంబుల సరకుఁగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం
బెనంగినం బలువిడియంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలు బఱియలుఁ దుముళ్ళు
నై సీసకంబులు కర్తళంబులు ధరాతలంబునం దొఱంగె నట్టియెడ. 256

మ. ఒకచిక్కుద్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయంగ మేను వంచించి వ్రేఁ
తకుఁ దప్పంగ వడి వ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్పఁగ గదాదండంబు పాలించుఁ బాం
డుకుమారుం డుఱ కట్లు కౌరవవిభుండున్ గేలి సల్పం దగన్. 257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోడం గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచుం గం డొప్పు లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁకుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్మదనానాగతిరేఖలం మెఱయ భీమత్వాత్సుతుల్ దీప్తులై. 259

ఉ. తప్పినయప్డు వ్రేటు దముఁ దాఁకినయప్డు డనేకభంగులై
యొప్పులు బల్పులుం మెఱయ నుల్లములం సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెడురక్తములం సురవ్రజం
బప్పటి కప్డు వింత యగు నచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆ సమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాతిదర్పితచిత్తులై యొండొరు నొత్తరించు
నుగ్రమహోద్ధతి నుద్భటాటోపతీవ్రము లగుసమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయవాంఛ నాత్మరక్షణములవలనినైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢప్రహారంబు లందంద [2]బెట్టిరుపురయందు నూడు
తే. పడఁగఁ దాఁకినశోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సొలి నిలిచి గదలు
వామకరముల నూఁదియువారు మగుడఁ, బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతము సేసె.

వ. ఇట్లు ధైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బొదలి. 263

శా. రౌద్రోల్లాసము మూర్తిసంకలనఘోరంబై పొరిం బేర్చి నా

1. క. గప్పు దలిర్చు. 2. గ. బెట్టిదమ్మైన సందు నూడు.

నుద్రిక్తం బగునూత్నరక్తమున మఱిఁగ్రొన్నమ్రగ్నతం బొల్చి త
ద్రుజాపోగ్రగదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వద్దేఖాలలితంబు చెన్ను వడసెన్ ఱ వా రిద్దఱుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొనుచిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు
య్యిరువుర గెలుపోటమి తెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేరరైరి నరేంద్రా. 265

తే. అప్పుడప్పుడ తలఁపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లుమేనుల యెఱ్ఱచెలువు
గలయఁ బూచినవడ మోదుగులఁ దలంపఁ, బట్టుగా నొప్పె నధిప నీపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వట్రపడక యమ్మేటిమగలు సాటోపసంరంభంబులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకుసేయక బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిఁగినయీరసంబున నుల్లసితుండై యాభూవల్లభుం డతనిబరిమెముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుండు కౌరవపతికరంబుతో నగ్గద బీఱువోవ వ్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి సారించినం దోరంపుమెఱుంగులెసంగం జెలంగు శబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టిదంబుగఁ దా నెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్తాడనంబు సేసెఁ జేసినం గౌంతేయుండు గంపింపమి యక్కజంబై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక నవ్వాడముడి పుడమిఱేని వెడఁదయురం బుపలక్షించి లాఘవఘోరంబుగ గదాదండంబు ద్రిప్పివైవ నాతం డది మేనినుసులునం దప్పింప నదియిల చలింపం బడిన నన్నుసులు తెఱపిన యుఱికి యద్భుతవేగుం డగునవ్వాయుపుత్త్రుండు గద పుచ్చుకొని తిరుగుసందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవపాంచాలురచిత్తంబులు దూల సోలియు నాలోనన తెలి వొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మేదినీపతి పార్శ్వభాగంబు బెట్టడిచిన మ్రోఁకరిలంబడియును వీఁక చెడక యెగసి యజ్జగతీపతి తన్నునగుచు నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసొంపు సొంపిరివోవఁ బవనతనయుఫాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రంబునం దేఱి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరుఁగు నెత్తురనుమదంబున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటుఁగొనిన మెడకెలను దాఁకనీకొడుకు మహాపవనపతితం బగుసాలంబుపోలికం గూలినం గని ధర్మపుత్త్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొందిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుండై ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపఱిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లీటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండు సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు సావమి యొఱింగి యాభూపతి పెనంగు భంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరంబులు పుష్పవర్షంబులు గురియం బరులకు భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమసేనుం డుద్వృత్తలోచనుండై వీరా

వష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న నకులసహదేవు లేమఱకు యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల వల దని వారించి విగతఖేదుం డగుచు [1]నాకేశుండు నముచిం దాఁకిన తెఱం గున రారాజుం దలపడి బహుచిత్రగతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్ద నున కి ట్లనియె. 267

—•• శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట. ••—

క. భీమునిసుయోధనునిసంగ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁగా నెవ్వరియం
[2]దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పు నీరజనాభా. 268

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱందుఁ బా
వనిమెయిలావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు తత్పరతఁ బూని [3]శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 269

ఆ. లావు [4]గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకారాతి సొచ్చి ధార్తరాష్ట్రువెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మసంగరమున నరిది జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గల పగఱ మాయాప్రకారంబు లం బరిమార్చుటయ తగు నిం(ద్రు)నివృత్రవధవ్యాపారంబు వినమే జూదంబునప్పు డనిలసుతుండు సుయోధనుతోడలు విఱుగ నడచువాఁడ నని ప్రతిన వట్టినవాఁ డది యట్లుండె గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యైన శరీర భాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా దది యొండుమై [5]గం డడఁచి మఱి పరిభవరూపంబుగ నూరు భంగంబునేసి ప్రతిజ్ఞ నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక పెనంగెనేని ధర్మనం దనునకు దైన్యంబు దెచ్చు న ట్లగుటఁ బూనికపేర నూరులు భంజించి వధియిం చుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావ హిల్లె నెట్లనిన భీష్మద్రోణ ప్రముఖ బలవదరాతులం బొలియించుటం జేసి జయం బును యశంబునుం జేకుఱి యున్న యెడ నవి సందిగ్ధంబులైన యట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం బలికి యతనితోడ గదా సమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నింతనిర్బుద్ధి యగునె హతబంధుమిత్ర పరివారుండై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడువు సొచ్చినవాని వెదకి వెలార్చి యొక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదమూఁడు వత్సరంబులు మత్సరాధికుం డగు నగ్గాంధారేయుండు భీము జయించుట కయి గదా [7]పరిశ్రమం బాచరించె నూర్ధ్వ తిర్యగ్గతి సముల్లాసంబున మెఱయుచున్నవాఁ డీభీమునకుం బెద్ద కాలంబేని శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి యైన నిక్కులపాంసనునిం

1. ౙ. నాకేశుండు, 2. జ. దేమెయి నధికత దోఁచెను. 3. క. ౙ. జ. శ్రవం, 4. జ. గలిమి. 5. చ. గద పారించి పరిభవ. 6. క. వెఱపక యుతఁ డిట్ల పెనం. 7. క. ౙ. చ. పరిశ్రమం బాచ.

బిలుకుమార్చు కున్న నింక నించుక సేపునకుఁ దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్ల
నిప్పుపాత్కుండు రా జగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని కిరీడి యపుడు మారుతతనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరు।తలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ । గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు
పనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్టునుం బగతునగపాటు లేక తక్కనే నవ్విధం
బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురు
పతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్ల దత్సంగ్రామం బామిషార్థి గరుడ
ద్వయసమరంబుచందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు । పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణి।వల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయము।దలకొనిగదఁబుచ్చి,కొనియె నాబకాంత।కుండునుఱికి.

దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట

క. ఆలోనం గురుధరణీ,పాలుఁ [2]డదరి వ్రేయుటయును । బవనసుతుని మై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేళీవిభ్రమము దోఁపఁ । గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి । యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱికి మహాద్భుతస్ఫురణ । నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సము । దీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముద్భటప । విప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబు
లగు కరితురగ బృంహిత హేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును
గలిగిన నట్లు కౌరవపతి పడుటకు నుబ్బునం బొదలిన పాంచాలురుం బాండవులు
నుద్విగ్నచిత్తులై రి వియత్తలం బంతయు నొక్కమ్రోఁతగా నగ్గదాయుద్ధ విశే
షంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరిట్లు తనగద
తాఁకునఁ దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందంబునం
బడి యున్న నీ కొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే. ఏకవస్త్ర బాంచాలి న । ట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱిచిన । పాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ । యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ । శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము నుల్లస మాడిన ధర్మహీను।లను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ । బంధుద్రోహీ.

1. క. తలఁగ దాఁటె రయము ♦ దటికాత్రి గద. 2. డు గద్రె.

క. విను మేము [1]గల్లసాలెలు, గాని కపటపునెత్త మాడు కుశలతఁ గా దొ
ప్పనివారి నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకులసహదేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్టు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటిచీర
తోన యున్నసాధ్వి వేనలి వట్టి యీడ్పించినతనిఁ జూడు పడంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూరె ననిన విని వారు ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్మరుండు వర్తించు చెన్ను దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముష్కరతం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినన్ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీతనయునిమెడ వట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నెమ్మన మెరియుతదగ్రజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునమ్మారుతపుత్త్రున కిట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరాజనుజవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగిన గౌరవ మొందఁగఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ వగునె దీనం, గనియెడుఫల మేమి మాహ్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుండై. 290

సీ. విధిప్రతికూలుఁడై వేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతి దెగి యింతలు, సేయుట గావించె నీయధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును, నిన్ను నింతకుఁ దెచ్చె నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె, ధృతరాష్ట్రుఁడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 292

1. గ. కల్లసాల్లు.

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున । నమ్మెయిఁ గౌరవమేదినీశ్వరుం
డనయెదుర న్వధింపఁగ గ।దాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని । సంజయ యే మని పల్కె నంతవాఁ
డనుజులకున్ మఱందులకు । నట్టియెడన్ మొగమోడ నేర్చునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను । నమ్మనుజేంద్రున కప్డు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ । దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె । తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁగిట్టివాని మన। భూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గాదనుశాస్త్రోక్తి వినమే వీఁడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి । భూమి యద్రువ వా
యుజుదెసకు నడచె నుద్భట,గజరిపుచంక్రమణరేఖ । గతియం దొలయన్. 296

శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట.

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబువలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ వినయావనతుండగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘవృత్తపీనంబు లగుబాహువుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబుమాడ్కి నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 297

క. తనవృత్తియు మిత్త్రునివ, ర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి । ప్రబలుటయును శ
త్త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుపద్విధములను దన్ను ।నతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్పదట్లు గావున మిత్త్రునకుం గీడు వాటిల్లి నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్త్రీపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్త్రులు విశేషించి మనమేనత్త కొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుదయంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ । బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు । మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భ।గ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనిన।వాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్త్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదా ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁ గలయవియై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు । లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ । నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థ । కామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ । గుదురు గాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక । యవి విను ధర్మం
బున వానిఁ నెఱపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచెఁ గాదె । యన్నెఱి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను । నాతనికిఁ నిను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధు । రత్వనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మ । హాత్మ యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదు ప్రతిజ్ఞకై రిపు గ । దాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మార్కొన్నయప్పుడును నడచునెడనుగాదు పోఁడవెగసి పైకుఱికినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొరకొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు సేయుదు ననుభీమసేనుపూనికి పదుమూఁడువత్సరంబులేని[1] వేఁచినయది యిక్కులపాంసనుండేల తలంప కుండె మఱచెనేనిం జెప్పుఁ గాక మన కేమి కలియుగంబు చేరవ యాసన్నంబయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్లకుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంత నుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయుచున్న వీనిఁ గపట ప్రకారంబునం బడవైచుట ధర్మహాని యైతోఁపదు వీఁడు పాండవయాదవ వంశవర్ధనుం డగుసుభద్రానందనుం దెగటార్చిన తెఱం గెఱుంగవే యనిన నాబలదేవుండు బలుమొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచినభీముండు పొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం డైనదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు ననుచు నతనికిం జెప్పి రథాధిరూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రు నాలోకించు నెడ నతండు దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూరకున్న నారాయణుం డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు । పాపాత్ముఁ డీసుయోధనుఁడు వీని సమర । ధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ । డరయంగ నిది యధర్మంబె నీకు నేల । మఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. తల దన్నువాఁడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, నెరియంగా నున్నవాఁడ । నితఁ డీరాజ్య
శిరోమణిక త న్నిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగవు । పాటిల కున్నే. 308

1. క. పూఁచిన వాఁ.

తే. ఇతఁడు పఱచినపాటులు హృదయకీలి,తంబు లై భీమసేనుండు తగవుమాలె
నేమి సేయంగ వచ్చుఁ బో నిమ్ము పుణ్య,పాపచింత యింకేటికిఁ బద్మనాభ.

వ. అనుటయు నట్లు కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునం బుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర కుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగులోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజుం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్న మహీకం బతి వీవ భరింపు మున్నతిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ బగఁదీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి,స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నె. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్నయకౌరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నాకది యెఱుఁగ జెప్పు,మనుఁడు నతఁడిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి. 315

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారునువిండులు విసరువారును
గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరీపణవాదులు మ్రోయించు
వారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి వ్రేఁగగున ట్లుండె
ని త్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బి ట్టుఱికిన న్వంచించి పో కిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బెన్నొడల్ విఱిగి వీఁడుర్విం బడెన్ మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం జోవిప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గానిపని యైనవృత్రవ,ధంబుఁ జోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను నే మింద్రుఁ గొనియాడు,నమరులట్లు పొగడెదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన,యవినీతుల దుస్ససేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగపగతుని,యవుదలనిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించిరిభీముచేసినగదాసమరధర్మవిరో
ధంబు లాతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం డెల్లరాజులం
గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె ననర్గ వల పేదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి నంతలు సేసినను గృపారతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె ధర్మజుఁ డన్నెఱి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కువుఁ బిట్టిచావునకు యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ నున్మదుఁ డై యీఁడయ్యెఁ దగినమాత్రయు భూసం
పద వీఁడు పాండవుల కిది, యది యగునె బకారిప్రతిన కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రానువోలె నిట్లున్నయిప్పాపకర్ము గుఱిచి పాడి తెఱఁగు
తేటపడఁగ మాట లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కౌరవేశ్వరుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పిఱుంద మోవ లేచి చేతులభూతలం బూఁదికొని బొమముడితోడఁ జూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు పెఱుగ వ్రేటు వడి యలిగి తల యెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె నట్లు ప్రాణాంతకరణం బైన వేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి మున్నాకృష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబు గరపుటంబున నప్పళించుటయు వెడవెడ గనుటం జేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నాపన్నయు దీనికిం గా కేమి యని యూహించి చేయునది లేకయవుడు గఱచుచున్నవాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో ని ట్లనియె. 324

తొడలు విఱిగి పడిన దుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట.

సీ. కంసదాసునిపుత్త్ర కానవు నీదురా, చారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేలెదు నీవు సెప్పినఁ బార్థుచేసిన, సన్న గైకొని గదా సంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్ముఁడు వైచె, గాక చక్కటితోడి కయ్య మైన
లీల మి మ్మందఱ నేలపాలుగఁ జేయ, నే శిఖండి గడంగి యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చు నట్లు చేసి
తస్త్రగురుచావునకుఁ బాండవాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు పొడిచీఁకటి నం
హోరహితు సైంధవుని నరు, బారి పఱిచి తిట్టెనీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్మ గురుని సూతసు, తుని భూరిశ్రవుఁ జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గోల్పుచ్చఁగ వచ్చునె నీకుం గపటశూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాఱుం జంపఁ దెగితివి గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించితివి

ధర్మోత్తరచరిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలం గపటద్యూతంబున నపహరించి తంతం దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్రి రజస్వలం గొలువులోపల భంగపెట్టి తాప్రొద్ద నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుం దేరం దగియుండ నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులుసహించియుప్పాండవాగ్రజుండు వనుప నేను బుడమి పా లడుగ వచ్చిన నీనేరవైతి నీనేరమి నిక్కైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుపదుతపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన శిఖండిధృష్టద్యుమ్ను లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కదు రే పెక్కండ్ర తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాం డైనభూరిశ్రవుం జంపకుందుమే యనేకప్రౌఢయోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మయైనపాంచాలి నరణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచియర్జునుం డగ్నిం బ్రవేశించునే యన్నిలిపరులచరిత్రంబులు [1]నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర నిన్నుగంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవారెల్లం బాఱిన నర్జునుండు)నిన్నువిడిపించుటయెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామసమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట మీ రందఱుం దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితులైనసమయంబున నర్జునుండు నిన్నుంగాచుట యెఱుంగరాదె నీవాపాదించిన పాపంబులకెల్ల మూలం బైన కర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినంగవ్వడి వాని నేయ కేల కాచికొని యుండు నుండె నేనియు భూసురశాపంబున నట్లైన రథంబునకు నిష్కృతి గలుగునే కావున నన్నిచుసమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం దెగటార్చిన తెఱం గొప్పునొప్ప దని యుగ్గడింపక మేలుసేసితి పాండునందనులు పుట్టినంతనుండి నేఁడు దుదిగా నీయెడధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబునకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దానినింతలు పుట్టెం బవనతనయుండు పట్టిన ప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిటం బొడుచునే యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు నజ్జననాథుండు జనార్దనున కిట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్లవేదములు • జన్నము లొప్పఁగఁ జేసితిన్ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నర • పాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరి • మర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్త్రబాంధవుల • తోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాఁడ నైనను నా కేమి మీ రింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితు లగుచు నుండుదురుగాక యనియె నప్పుడతనిపైఁ బుష్పవర్షబులుగురిసె దేవదుందుభులు

1. నిర్మలత్వంబులు.

మొరసె దిశలు దెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీతెంచె నంతయు ననుసంధించి యక్కౌంతేయులు దారు ధర్మంబు దొఱంగి గాంగేయద్రోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱిం గ్రొత్తయై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణ కౌరవపతులఁ జక్కటి యనిఁ బరిమార్పఁ గా నమైతి
మని మీరు వగవకుఁ డద్దొర లుగ్రాస్త్రవేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్చు టరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ పన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యత్తీవ్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదు రే యట్లు గాక
తే. వారివిధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప మావశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్లు, సంతసపుసమయంబున వంత లేల. 331

—•• పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుఁ బోవుట. ••—

వ. కృతకృత్యులమైతిమిప్పుడును జాలవాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయుఁ బోదము లెం డనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురునుం దక్కిన భూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకల రథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడు నులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులు కౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రౌపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ కరిపురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచు వారుగా విన్నవించి ధర్మతనయుననుమతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు వోవ నప్పాండునందనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులువిరిసి చనిన రిత్త యై యున్నరంగస్థలంబుచందంబునం బా డఱి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తుసంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి.

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనుపు ముందఱ రథము డిగు [1]మే
న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మనుడు నతండున్.

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ దొలంగె నత్తేరు తత్క్షణము మండె 334

— ఆగ్నిదగ్ధంబై యర్జునురథంబు గాలిపోవుట. —

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలానలశిఖలం
జురచురఁ బోయినఁ గని యన్నరుఁ డచ్చెరు వంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁడై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుండై దేవా యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకు వినం దగునేని నానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కి ట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరసినయది మున్ను దీని నిటు గా కుండం
భరపడి రక్షించితి సం,గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్నులగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గౌంతేయాగ్రజుం గౌఁగిలించి కొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కం బిచ్చి విచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు రమ్మా యని యప్పగించి తేనును నియ్యకొంటి నట్లనాసఖుండును సురక్షితుండై వీరక్షయకరంబగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ విస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిటమీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం డచ్యుతున కి ట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవియునప్పుడు మము నీవు గావకున్న
బ్రదుకు టెంతద వ్యధికశుభంబులకు భ,వత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ.

వ. అని వెండియు. 340

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా,యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాది,క్కునకు జయము గల్గు నని యకుంఠితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కి ట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు,నెనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
వ్వెనుమొన లన్నిఁటిలో న,ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేర్కొనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, మత్సముండవు గ మ్మని వత్సలత్వ
గౌరవంబునఁ బల్కెనిక్కముగ నంత,వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ.

1. "మేను విదప" అనియె [వా. ప్ర.

చ. కరుణ జనించె శాత్రవుల । గాండివి సంపఁగ నొల్ల డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరి।భావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమ।తిన్ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున నీ టడంచెఁ దన।విక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధ కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటకుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలిపె । నిన్నాళ్ళును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగ।మున నిల్పెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకపెం పెంచినాఁడు । గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర,సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ । చు మ్మెపనికిన్. 346

క. నిమిషార్ధంబునఁ ద్రైలో,క్యమును సురాసురయుతంబు।గా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క,య్యమునం గురుబలము గెలుచు । టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికి యిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి తద
నంతరంబ కౌంతేయులు కమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్నసంచ
యంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం బైననీపుత్త్రు
భాండాగారంబుఁ జేకొని నాఁడు పాలికలనికింబోవకయున్నరథరథ్యమాతంగతురం
గంబులంజూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని యధిక ప్రమదసమద
చేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన । విశ్రాంతి కయ్యెడ, మనము మసల వలదు । మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశ।మున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల । నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండునృపనం,దనులం దనతమ్మునిన్ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని,తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి । ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు పోవునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు మున్నెప్పుడును విడిదలందమ
తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడువున
డాఁగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో నీ డెల్ల నొక్కతలగా
వెడలి వేడుకఁజూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్ప
వలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటంజేసి తా నప్పుడు కౌరవశిబిరంబునకుఁ
దోడన యరుగుదెంచెం గావున నాదవి సుకల్పితస్యందనుం డై యద్దామోదరు
దృష్టిపథంబున నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకియునుసముచితవాహ
నంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నారాయణుండు నిజరథా
రూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగిన।యొక్కపుణ్య,తటిని చేరువఁ గల్గిన । దానితీర
భూమియందు దర్భ మగుతల।మున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు । లలరనధిప.

1. క. పరికల్పించి_గ. బూన్చికొని.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెలుంగఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు ని ట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు ॥ విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర,మునకుం బోవలయు నీకుఁ । బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కి ట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల ॥ నందఱ గీటడఁగించి వేఁడి యా
యనఘుడ కచ్యుతుం బనుపు ॥ నంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనో మునినాథ యాన్నృపతి ॥ కిమ్మది నాకు వినంగ వేడ్క వు
ట్టినయది య త్తెఱంగు ప్రక ॥ టింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యి ట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి ॥ గాని తెలుంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె న ట్లగుట ॥ మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని ॥ త మ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనిత ॥ కుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

— శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట. —

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కా దట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటికుచితం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పురు షోత్తముండు పని తెఱం గడిగి పాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూఢుం డై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దన రాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతక మున్న గాంధారీద్వితీయుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులు చున్నయమ్మహీకాంతునివలనికారుణ్యంబుననతని కడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంభ్రమం బులు దలకొనఁ దత్పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజ నందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్న రేంద్రుపాణి ॥ యల్లన తనకరా,బ్జమునఁ గీలుకొల్పి ॥ బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు ॥ గళమున నెలుఁ గురి,యాడ వగచి యమ్మురాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యొలుంగు మాలుకొనం జేసి యి ట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ ॥ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికి జొర నొల్ల రై రి మహ ॥ నీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చ ॥ లంబును నీసును దక్కి నన్ను సం
ధికి నిట రా నొనర్చుట మ ॥ దిం దలపోయు మ దెట్టి కాంతియో. 363

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెంచును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యకాంతఁ గొలువులోఁ
బలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు నుర్వీనాథా. 365

క. దాసికి నొచ్చినమనములతో నడవికిఁ బోయి బహుళదుఃఖంబుల న
ట్లీని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ వడియు వారు గనలరె కంటే. 366

ఉ. ఏవురఁ గుండ నొక్కకటి యిమ్మని యూళులు వేఁడి కానరై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెమ్మెయి మానరె లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్కఁడేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు వట్టు నెట్లు మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదురే నరులు [1]దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు ని ట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱి లేమియు విచారింప మేను మొక్కి వేఁడికొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాకలాపం
బులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీచిత్తంబు
నొప్పించితి నని యెప్పాట దురపిల్లెదునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదుగాక యని
పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చురాజరమణీ ధర నెందును గంటిమే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది [2]సిక్కెఁ జిత్తమున నాఁటిప్రియం బగుచుండు నిప్పుడున్
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం [3]డతఁ డి మ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ దుళ్ళిపడక యవుఁ గాకని నాఁ
డే మేనిఁ గొంత యక్కట, భూమి యొసఁగె నేని నింత పుట్టదు సుమ్మీ. 371

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు
లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం ద్రిలోకం
బులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం
బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు.

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచనామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధుఁ డైనయీ
నృపు నరయంగఁ బాండవులు నీవును [4]నుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

1. క. దైవసంపాదనముల్. 2. అ. సిక్కె...నాటి...నెప్పుడున్. 3. అ. డెఱుఁగం
డని కార్యమై 4. అ. యుక్తు.

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినఁ గృష్ణుండువివిధవాక్యం
బుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టియెడ
నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి
పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో ని
ట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గను వారిఁ బొదువఁ గా నతఁ డీప్రొ
ద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి నిట్లని రెంతయు [illegible] రయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్త్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నిను వేఱువిధంబుల నాశ్రయించు పె
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబునుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దద
నంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండువారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు
శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండీ యని యుపదేశించి వెండియు
వలయువాక్యంబులవారి కాశ్వాసంబుగావించి యంతర్ధానంబుసేసె నిత్తెఱంగున
గోవిందుండు కృతకృత్యుండై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీ
తీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి గాంధారిం గనుటయు
వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక బెరసుంబల్కులు గా
నయ్యాంబికేయునియుపేక్షనుం గొడుకులకీడునం దత్కాలంబునకు సంక్షయంబు
వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి
దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుప
చారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశే
షించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతిగలిగించుటయు నప్పలుకు
లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్స
మయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుంగక యునికియు
నగ్గాంధారరాజనందన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న
వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్త్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట
వచ్చినపిదపనాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢంబగునట్టిమాట లాడ
నోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు
నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 377

క. విను మోఘవతీతీరం, బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్త్రులు ప్రీతిం
జనిన తెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవివశుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కిట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండఁ దల దన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగిన నిమ్మాట, [1]నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నాసూతసూనుం డిట్లను నేను బాదలోనుండి యుధిష్ఠి
రుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలికలనికి నడచునప్పుడు
వెడలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు [2]నన్ను డాసినదృష్టింగనుంగొననక్కురు
పతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికిం జేసి యక్కౌంతేయు
లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బోగులుచుఁ బోయితిఁ బోయిన
నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నరసినవెండ్రుకలు వాయం ద్రోచికొని
నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నవుడు గఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ
నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగుసెఱఁగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపై గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్టులుండవలసెఁ, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడపవచ్చు.

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని సేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనినసీవ యిట్టు లునికియుఁ గంటే. 383

ఆ. వాయునందనుఁడు గ దాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నిందఁ గోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్తెఱంగు సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గు జనులకెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపిన భంగులున్ మరు
త్తనయుఁడు నేఁడు సేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె వృథావిజయం బది యెంత యెప్పుడున్. 385

క. అనిలజుఁడుఁబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోని మగఁటిమి, తనకుఁ గలుగునట్టి కీర్తి తత్పరుఁ డొందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవమానతనూజునిచెయ్దిఁ బెన్దొడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
డ్తెఱ గలయిల్లి శత్రు నవధీరితుఁ జేయుట యొప్పఁగాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతఁగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్. 388

వ. మఱియును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ బ్రోచి యర్థిజనులన్ శ్రీమంతులం జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి యాగములు పేరుం బెంపు శోభిల్ల ని

1. క. నమ్మహీశుఁ డెట్టు లయ్యెఁ జెపుమ, 2. గ. క. న్ను దాసీనదృష్టిం.

ట్టలపుం ద్యాగము దానముల్ నడపి నిష్ఠం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బాల్పారితిన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బాగ డొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోడఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక,సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ నత్యు
త్తమలోకము సమకూఱెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నొండు వేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జాలక నిదురవోవ, నొంచు తెఱఁగున విషము పెట్టించుపగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, వడయుదురుగాక రాజ్యము పాండుసుతులు.

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్ము లయిన పాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి తెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారల,తో వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయయుడిన. 397

వ. ఇది నా మాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెవారు దన్నుం జూడ వచ్చిన సజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం డును మొదలైన బంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను బేరు కొని వారు మున్న సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుట యుగ్గ డించి తనదేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁగల యబలలు దాను లేనిపిమ్మటఁ బొందు దురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనవిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలికంబు గూర్చు నుల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొంద ఱశ్వత్థామ ప్రముఖ రథికత్రయం బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగు గాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున, నివిరి పోయిన మహార్ణవముకరణిఁ
గాలపర్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁద, బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

తే. [2]దుఃస్థుఁడై యుండియును నొప్పు దొరుఁగకున్న
యన్నరేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలునెడల

1. క. ట్టలపుద్యోగము. 2. అ. ధరణిఁ బడి యుం...దఱఁగకున్న.

తోడ మేనులు దూలఁగఁ దొట్రుపడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ
వొక్కరుఁ డున్నవాఁడవు మహోన్నతపీఠ మలంకరించునీ
డెక్కలిఁ దాఁకి ధాత యిలఁ ద్రెళ్ళెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం
[1]బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు లేలొకో యిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యెసక మెసఁగంగ నీవురు లేల వట్ట
రంగమున నాననంబున నవనిధూళి, గదిరె జలక మే లాడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడుం
గనువెలుఁగై చరింతురు వికర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
నిను నొకయప్డుఁ బాయ రవిసీతు లొకో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొకమాటను నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెదు విధి య
ట్లై యున్నవారి నిట్టులు, సేయఁడె యే నింక నేమి సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసిన విని విభుండు, గన్నుఁగవ నశ్రు లురలంగఁ గరపుటముల
దుడిచికొనుచు డగ్గుత్తిక దొడరు నెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయం, బున దీని నెఱుంగవలదె పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంతలాపదలు వచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలక యుద్ధ మరులు
సేడ్పడునట్లుగాఁ జేసెడిబంధులు, మిత్రులు సోదరుల్ పుత్త్రు లట్లు
బలసమేతంబుగాఁ భండనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుట యొప్ప నెట్లు
మద్బాహువీర్యంబు మహితధైర్యంబును, దలముక్క లైన సద్ధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగు విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం
గొని వెఱ పేది కాదె పగకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంప దనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు బెట్టిదుఁడై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

1. క. బెక్కడవోయె.

వ. వగవ కుందుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబు
పాడి విడిచి వడముడి పుడమిఁ జేసిం బడవైచి తల దన్నుట తుదిగా నైనవృత్తాంతం
బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస నీసును రోసంబు
నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబు గా
నక్కౌరవేశ్వరున కిట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లిట్లు మజ్జనకుఁ । బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము న।సహ్యపుశోకము నిట్టు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ । యొక్కఁడుఁ దక్క యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరి।దగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద । మనుజనాథ
యెడరి యందఱఁ బాంచాలు । రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్రసం।ఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు । సూడఁ ద్రుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్ఞపతి కృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్కకలశం
బున జలంబు నించికొని ర మ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం జూడ వచ్చి
యచ్చటనున్నసమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్కకలశంబు దెప్పించి
దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి ని ట్లనియె । నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్త్రు నభి।షిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపు।పంపునఁ గయ్యముసేఁత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మ ట్లగుటఁ । జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతఁడు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచ
రించిన. 415

ఉ. ఆ రథికోత్తముం డధిక।హర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్ప గ్రుచ్చి యిఱ।గౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రి।యంబునొయిం గృప యాదవోత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ । జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై. 416

వ. ఇ ట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానందప్రచరిత।పాండవపుత్త్రో
త్కరబాంధవనికరపరి,స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిర।మున కభిముఖు లై. 418

వ. చని రని యిట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱంగెఱిం
గించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁది వృత్తాంతం
బెఱింగింపు మని యడుగుటయు, 419

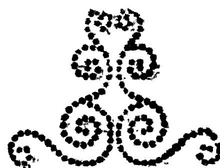
మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావ మునిసంకస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య నిరసద్బాహ్యైకవేద్యా మహో
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా సమాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్రవిధైకభక్తసులభా సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూర మానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, సుతాదిబుధమతిలతా ప్రసూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతః పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయక్రమోద్య
న్మరుదుపగమలీలామధ్యమానేందుబింబ
క్షరదమృతవికారోత్సారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన
సోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు సర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము. 423

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము
సమాప్తము.

1. శ. నిరపాంభాహ్యైకవేద్యా. 2. గ. విశేకభక్తి. అ. పదానభక్త. 3. క. సుతవిబుధమతి ప్రసూన సురకాకారా. 4. క. పద్మనిశ్రేణికా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కౌస్తుభరత్నో
ద్దామారుణరశ్మిభూతి ధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్య మ
హా[1]మహితస్ఫురితవక్ష హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు
విని ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరవర్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ
రథికులును విక్రమించినక్రమము సెప్పుమ. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్త్రు నుత్సాహంబు కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మువ్వురు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు ముట్టిపడమట నున్నపాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రత్తెఱంగున నవ్వీటికెలన కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికవరు లాలించి. 4

ఉ. అందఱివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్పు ద
మ్ముం దడవక వడిక వెడలు మూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యెచ్చటకేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువారై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంత దవ్వరిగి రనిన నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనక్కుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 6

---

1. క. మహిమ

సీ. సంజయ కురురాజు సమయునే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యములు నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ దనయులునూర్వురు, మడియుట వినియునామనము వెక్కు
పఱియలై పోవని భంగిఁ జూడఁగ ధాత, నొసరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పాండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాలనే నెక్కుడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతంత్రినై, ప్రాభవమునఁ బేర్చి పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె విన వశమే మాట, లా మరుత్తనూజుఁ డాడెనాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి నారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడువం
దిమ్ముల సూతజనులు రథ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబుసేసి యామ్రోఁతదెస నాలించుచుండిరి.

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధరాగ్రపశ్చిమంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు 10
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథికవర్యులుమువ్వురు రాజముఖ్య.

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీనులై యాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతోఁ బరఁగఁ బొల్చె
భూతభేతాళగణములు భూపవర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనొ యనఁ జుక్కలు దోఁచెఁ గగనవీథిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బకారణంబ పొలియుట యుగ్గడించి తత్సంబంధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొకసేపునకు మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్మలు నిద్ర వొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదురవోవక వటవిటపంబు గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు లై నిద్రించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగుఱుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారు కెంజాయ మెఱసినయెఱకల, మోపున నెసఁగుపెనుమ్రోఁతతోడఁ
గాళులభీషణాకారత వేళ్లతో, [1]లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరముగ్రమగుమొగ మిరుదెసమురియించి, యామిషంబులయుక్కలరసికొనుచు

1. క. నెగసినతుంగశైలేంద్ర మనఁగ.

తే. నచటిబయ లెల్ల దాన యై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిస్స్వనముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ. 16

— అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబుల జంపుట నాలోకించుట. —

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17

ఉ. కొన్నిఁటికంఠముల్ నులుపుఁ గొన్నిఁటికాళ్ళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిఁటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిఁటిపొట్టలు వ్రచ్చు లీలమైఁ
గొన్నిఁటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ నుఱుమాడు నిట్టు ల
య్యన్నిఁటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగన్ వధియించె భూవరా. 18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడఁగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొదివి సముయించినమేటిమగనిమాడ్కి మోదంబు నొందినం గనియగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన. 19

తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశ మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింత లెస్సగునే ముంద రేమి తెఱఁగు, గాననైతిని నాపూనుకార్యమునకు. 20

వ. అని వెండియు. 21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్త్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగఁ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్. 22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁదిమగలపై నడరుట యు
ద్ధురగతి నగ్నిజ్వాలో,త్కరముపయిన్ మిడుత యుఱుకుకరణియ కాదే. 23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱి చేసిన రారాజు నిర్గతప్రాణుం డైన నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కుడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యిట్లురియాడునాచిత్తంబు చింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లోచనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బెయ్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిఱికటంపుఁ, దెరువునందు నడపు సెడి తిరుఁగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడు నవసరమున, శాత్రవుల బెట్టు పైఁబడి చంపవలయు.

వ. అను నీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్త్రిధర్మం డగువానికి నిట్టివికర్తవ్యంబు లట్లుఁగాక పాండవేయులు పితామహగురులైన భీష్మద్రోణులఁ దెగటార్చి నేఁడం జక్కటిగల తెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చిన భంగులఁ దలంపంగూడెనె కావునఁ గల్మషోపాయు లగుకౌంతేయుల నిద్రాసమయంబున (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబుగా దని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగునగ్గురుసుతుండు దనమామను గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్నయారథికవరులతో ని ట్లనియె. 26

సీ. మొగదప్పితిమిరణ ముననమకట ము, వ్వురము రారాజు నొక్కరునిఁబాండు
తనయులు దమవారుఁ దారును జక్కండ్రు, గూడి చుట్టును ముట్టి గుల్ల పఱచి
రేకాదశాక్షౌహిణీశ్వరుఁ డట్లొంటి, మెయిఁ జిక్కి బోరుచుం డియును బాడి
దప్పఁ డివ్విభుని నాధర్మవిక్రమమునఁ బాపాత్మకుం డగు బకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక కురుదేశ రాజ్యాబ్ధి, పిక్కమైనయతని శిరము దన్నెఁ
బరిభవంబు నొంచెఁ బ్రాణాంతకరవేద, నాతిశయముకంటె నన్న రేంద్రు. 27

క. లావును వెరవును గలుగుమ,హావీరు లనేకు లట్టు లన్నిదినము లా
భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాకపోయి రేమన వచ్చున్. 28

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసి రేనియు విధి యొండు, దలఁప నాఫలంబు దలఁగ కేల
యుండు నిట్లు గాఁగ నున్నది గా కేమి, మొసక మొసఁగుకొర వేంద్రుమనువు 29

వ. అని పలుమాట లాడి విూమది కలంగకున్న దేని నీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్తవ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందను మొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగితేని నాకుఁ దోఁచినదానిం జెప్పెద విను మని యి ట్లనియె. 30

— కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట. —

సీ. ప్రారంభముల కెల్ల పౌరుషమ్మును దైవ,మును సాధనమ్ములు వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతఁ గానేర దనఘ త,త్ఫలసిద్ధు లె ట్లన్నఁ దఱచు వాన
కారుపొలంబునఁ గల్గనేనియుఁ గొల్చుఁ, గావింప నేర్చునే యేవిధమున
వల నేర్పడఁగ దున్నఁ బొలములో నైన వ,ర్షంబు లేకున్న ధాన్యంబులగునె

ఆ. కాఁపు లావు వెరవు గల్గి కర్శనము సే,యంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు పౌరుషంబునకు దై,వంబుతోడుపాటు వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచుఁ, దగ వెటిఁ గెడుహితుల కనుమతంబుగఁ జేయుఁ
జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33

క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు నడపఁగాఁ[1] ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ. బేర్మి సెడదె నింద రా న¦ భేద్యోత్సాహా. 34

ఉ. నీతి దొఱంగి కార్యముల ¦ నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను ¦ భీతియుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ల్వేతురు చేటు సేఁతలు ఫ ¦ లింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యాతురతాస్పదంబు లగు ¦ నా పద లిద్ధవివేకవైభవా. 35

ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయము. ¦ గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు ¦ సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్నె సిరి ¦ పాయఁగఁ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
వ్రాధినితాంతదుఃఖహ్రద ¦ యత్వము దేరక యున్నె వానికిన్. 36

చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వి ¦ వేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభి ¦ మానమునన్ హితు లెంతచెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల ¦ నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్త్రుల న ¦ సత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37

వ. అని పలికి యతండు మీ మది గలఁగక యున్న దేనిఁ గర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు
నని యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38

క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు పోయె¦నట్టులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగ దే య¦మిత్రధ్వంసీ. 39

వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మన మేమి నేర్తుము
తగవు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40

క. మన మందఱము ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయి కార్య¦సూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ ¦ గర్తవ్య మగున్. 41

వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42

క. తానును గాంధారియు నెద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ ¦ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ ¦ పొగ డొందించున్. 43

వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద
గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ
బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందహ్యమాన
మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్త్రుండు కృతవర్మను నతని నాలోకించి. 44

—అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట.—

సీ. వెర విట్టి తెఱఁ గిది ¦ వెంగలితన మని, యెల్లవాఁడును దన¦యెఱిఁగినట్టి

తెఱఁగున నిజకార్య।[1]దృష్టియ కయికొను, నొరులనేర్పులు పట్టి।నొల్లఁ డాత్మ
బుద్ధియ మే లని । పొగడు నన్యులచిత్త,వృత్తుల నిందించు । వివిధగతులఁ
జెందెడు నాత్మీయ।చేతఃప్రవర్తన, మరయఁడు దాన బా।ల్యమునఁ దలఁచు

ఆ. తలఁపు గీడు చేసి । యెలప్రాయమున నొందు, తలఁపునందుఁ బట్టు।కొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి । నదియును విడిచి యన్యంబు లైననేర్పు । లాచరించు. 45

క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు సద్వ్యాపారము గాఁగఁ జూచి । [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొక,చూపున వర్తించు నదివి।శుద్ధపదముగన్. 46

క. తగు నని మరణాదులకై, తెగువ దెసఁ మానవుండు । దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితం,బుగ వదలక నడుపు నన్య।బుద్ధులు గొనమిన్. 47

వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోకనాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజలఁ సృజించి విప్రునకు దమంబును క్షత్త్రియునకుం దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణానుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున శాంతుండుగానివిప్రుండును దేజస్వి గాని రాజును దక్షుండు గాని వైశ్యుండును ద్రివర్ణానుకూలుండు గాని శూద్రుండును నిందం బడుదు రదియట్లుండె నేనును విప్రకులంబునందు జనపూజితం బైన వంశంబునందు జనియించిభాగ్యహీనతవలన రాజోచితధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు మహనీయం బైన నది యాచరించువాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మే లై యుండ దదియుం గాక. 48

తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధరించి మెఱయంగ నాజి వ।ధించెఁ దండ్రి
నొకఁడువాఁ డనురూపుతో।నుండునట్టి, యెట్లుతల యెత్తి మెలఁగుదు।నేను జెపుఁడ.

క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగు కాపుగముల।వలను మెఱసి యే
నేఁడు వధింతును నెవ్వఁగ, వేఁడిమిఁ బడఁ జాల కొక్క।వెరవు దలఁచితిన్. 50

క. లే దింకం బగ యని ధను,రాదుల దెస వాహనముల।యందును సంత్య
క్తాదరు లై పగతురు నేఁ, డాద మఱచి నిద్రవోదు । రది తఱి పొడువన్. 51

ఆ. ఓడి పోయి డప్పి।నూని గట్టును జెట్టుఁ, జేరి యొదిఁగి యున్న।వారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దలఁతు రరులు।మనముల నావంత, శంక లేదు సంత।సంబు ఘనము. 52

చ. మదమునఁ దేలి యేమఱిన।మార్తుర దాడిగఁ బోయి।బెట్టు ము
ట్టిద శరజాలసత్వరప।టిష్ఠతఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘ।సంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరి।షిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53

తే. గెలుపునాఁటి నగ్గల । మొలవునిద్రఁ
బీనుఁగులుఁబోలె నున్నయా।బిరుదుమగలఁ

1. క. దృష్టిఁ గనుంగొను. 2. క. దాన నపుడు.

జంపి వీనుంగుఁ బెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ సెలఁగుచుండ. 54

వ. అని వెండియు. 55

క. కరిహయనరశవముల భగ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి పడయఁగ నగునే. 56

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని ముట్టి పట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప కల్ల పశుభంగిం జంపినం గాని పో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కదియె భూయిష్ఠంబు గాంతేయులన్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం గావింతు నుగ్రాకృతిన్. 57

క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱం
బొలియింతును శుద్ధుఁడ గా, వలదే జనకునకు నాదు వల నేర్పడఁగన్. 58

క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గందును దక్కొండు లేదు కార్యము దలఁపన్. 59

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60

సీ. పఱచినవారికిఁ బగ మాఱు పఱుపంగ, నుత్సహించుట కడు నొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు, నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మత మేము దీనికి, నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్ర యును లేక యున్న[1]సీ, వెడగరపడియె దీయడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పి దేఱ నిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడ తేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వశ్రమమున. 61

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను
ద్ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీర్యోద్ధతిన్ మార్కొన
న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికి న్రా దెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62

వ. అని మఱియును. 63

చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లను గణుతింప రాదు గురుపట్టిఁడ యీతఁ డనంగ వచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయు దే. 64

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటంబు బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు మల్లంబు

1. అ. వి. వేగిరపడియెద నే నెల యింక

దలిపొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాఁడి పొలియింతము మనము
పాంచాలసహితంబుగాఁ బాండవులం దెగటార్చుటయొండెవారిచేతం దెగుటయొం
డెనయ్యెడుం గాక రిత్తమరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

తే. [1]అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత,కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్ము
నికని వచ్చునే విను నిద్ర నీవు నెఱుఁగు, దెఱఁగియుండి యిట్లేటికి నేప నన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన,యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు నెయ్యది యైనన్
గన్న మొగుడ నీదటె నా,కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదెసవంత నాతురతఁ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమరభంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెసఁగఁ గోరుట నుత్తలపాటు నొందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర వోవఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి వీవుఁ దత్పరిభవం బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్న యే
నీ రే యూరక నిద్రవోదునటె యిట్లెలాటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనవినభంగి కే,క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ గుంద కున్నె
కరుణ లేక యున్న పురుషున కేనిఁ గ,న్నీరు దొరఁగకుండునే మహాత్మ. 70

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ డక్కట యేఁ గనుఁగొంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరులచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభుని చేటును బాండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది నామది నూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియును గాక. 72

మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును గావలిగా భయ మేది యున్న వీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని యేపునఁ బేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱ యే పడగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రి మెయి నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి యెసకంపుఁగడఁకతోఁ, నున్నవాఁడ నిట్టి నన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటె రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరల వచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక,సమయంబున నెల్లభంగిఁ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బాండునృపసుత,సముదయమును ద్రుపదభూపసంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర పేరు సెప్పి

1 ఆ. "తెలుక వొడిచినాని కర్థచింతనకును, నాతురునకు మన్మథార్తునకును నిద్ర వచ్చు నెట్లు నీవును దెలిసి, దెలిసియుండి యేటికేప నన్ను"

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద నిది తగ వగునే యనిన గురునందనునకు గౌతముం డి ట్లనియె. 76

—:- కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట. -:—

చ. అలుక మనంబునం గదిరి నాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొడ్లచేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టలుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁ గాక తక్కని
ర్మల మగునీతితంత్రము దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మస్థితి నూహించుచును హితులు సెప్పెడివెర వు
ద్ధతిదక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక తొలఁగఁ దివుతు
రా ప్తజనములు దగ వశ్యు లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారిక, హితు లగువెరవు గలవా లెఱిఁగింతురు దు
స్థితి గాకుండఁగఁగార్యము,గతి యొత్తియుఁదప్పులిడియుఁగడవఁ బలికియుఁన్.

క. నాపలుకు వట్టి యాగ్రహ,దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ దిన్నఁదనము నీ
వాపాదింపుము చలమును, గోపముఁ గార్యంబు చెఱుపు గుణరత్ననిధీ. 80

వ. అట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవా నిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దల వీడినవానిని వధి యించుట ధర్మంబు గా దీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవపాంచాలురు నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిద కాదె పీనుంగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారిం బొ డిచి పాపంబుగట్టుకొని నరకంబునఁబడుట మేలె మహాస్త్రవిదు లగురథికముఖ్యుల యందు మేటి యనం బరఁగి యింతకు మున్నెన్నఁడుం గల్మషంబు లేనినీయట్టివాని కిట్టిదుష్కర్మంబు గర్తవ్యంబగునే యిది మడుఁగుఁజీరయందుమసిదాఁకినట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశప్రకారం బైన పరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కి ట్లనియె. 82

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము శాసింపంగఁ, దగువాఁడ వై హితం బగు తెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెద, నేర్పడ వినుమయ్య యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మజ్జనకుని సన్న్యస్తశస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిపాతకం బని, కొంకక తల పట్టుకొని వధించె
ఆ. భీష్ము శిఖండి పేరఁ గృత్రిమసమరమున నర్జునుండు సమయఁ జూచె
నరద ముర్విఁ గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్రవృత్తుఁ బ్రశాంత చిత్తుఁ డైన

పుణ్యపురుషు నట్టి‡భూరిశ్రవునిఁ గృష్ణు,ననుజుఁ డట్లు సంపె‡నాగ్రహమున. 84

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృ‡పాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మను‡శంక యొకించుక యేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గు సేయఁగ మ‡రుత్సుతునిం బురిగొల్పి రిన్నిభం
గుల మును వారె కాద చెడ‡గ్రొచ్చిరి సంగరధర్మ సేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ‡బడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు ‡ దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్నిమాట ‡ లవి యంతరంగంబు,నందుఁజిక్కికొనుక‡యలఁత సేసె. 87

వ. వాని పెలార్పవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుమ్నుండు లోనైన యప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరవున రూపుమాపెద దీనం జేసి కీటజన్మంబు వాటిల్లినను మేల కాని యీకళంక మాననేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముండును గృతవర్మండును. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున ‡ నిట యోఁగు దంచితి, మనఘ నీవు నేము ‡ నధిపునిక
నిట్టిమమ్ము వేఱు‡పెట్టి యొక్కటికార్య, మాచరించువాఁడ ‡ వగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను ‡ నమ్మహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి ‡ చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తి శౌర్యము న‡కంపితధైర్యమునుం వెలుంగ మీ
రును దెలి వొంది కూడికొన ‡ రూఢికి నెక్కుద మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఒండుతలఁపు లుడిగి ‡ రం డని పోవ నా,రథికవరులు గడఁగి ‡ రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు ‡ మువ్వురు నగ్నిత్ర,యంబుఁ బోలి యొప్పి ‡ యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబు డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 92

ఆ. రాజుఁ గూల్చి జయముఁ ‡ దేజంబుఁ బొందిన,యత్యుదగ్రవిభవు ‡ లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ ‡ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి మువ్వు రట్లు ‡ గదియు టరిది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున కిట్లనియె నట్లుశిబిరద్వార ప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వత్థామ యుద్దామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట.

సీ. క్షరితశోణిత మగు‡శార్దూలచర్మంబు, పరిధానకరణి వి‡భాసితముగ
నురగాత్మకము లైన‡యుపవీతములుహార,ములునంగదంబులుఁ ‡ బొలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్య‡వివరంబు నిశితదం,ష్ట్రానికరంబు ఘో‡రంబు గాఁగ
భాసురకాంతివి‡కాసంబు లగులోచ,నంబులు బహుసహ‡స్రంబు లొప్ప

తే. నుగ్రమును సుందరంబును ǂ నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుతǂమావహింప
భూత మొక్కటి భీషణǂస్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్త్రుకǂట్టెదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిది,యని కలరూ పేర్పరింప ǂ నమరులకు వశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ,గొనినఁ భేదిల్లవలయుఁǂగొండకు నైనన్. 96

వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరంబున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁగన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచిసంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తు లైహృషీకేశు లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు నాలోకించి యవ్వీరవరుండు. 97

చ. హృదయమునం గలంక యొకǂయించుక యేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖǂబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చిభూత మనిǂవార్యవిధంబునఁ ద్రావె బాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమǂహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిఁటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ ǂ యైనఁ గనుంగొని ద్రోణిరశ్మిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిǂడించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవిǂలగ్నమహోల్కయుఁబోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియలై యడంగె నరǂనాథ యతండు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగుǂనగ్గురుపుత్త్రుఁడు ఘోరఖడ్గముఁ
బిలగతసర్పముం దిగుచుǂభీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి ǂ గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బాలు పఱి పోయె దూఁదిక్రియ ǂ భూతశరీరసమాగమంబునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమరǂసమితిఁ జక్ర,వితతిఁ బరఁగించి పేర్చె నǂవ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్తోడ ǂ నల్లనగుచు, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు మేదినీశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో,జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు ǂ సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముం గొను,పోలుపు నెఱయుమెఱయమ్రింగె ǂ భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకలǂహేతులు వమ్మయి, పోవ నతివిషణ్ణǂబుద్ధి యగుచు
నట్టు నిట్టుఁ జూచు ǂ నతనికి బహుజనా,ర్దనులు దోఁచి రంబǂరమున నెల్ల. 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు ǂ పెక్కిటు లొక్కటఁ దోఁపఁ దీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచుǂనగ్గురుసూనుఁడు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుǂచెప్పినసత్యహితోపదేశముల్
నా కిది పెద్దయే యని మǂనంబున నిట్లని పల్కె వెండియున్. 104

ఆ. మహితశాస్త్రకలితǂమార్గంబు విడిచి ని,జేచ్ఛఁ బగఱ గెలువ ǂ నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మవర్తనక్రౌర్యమ, యివ్విధమునఁ జెఱుచు ǂ నింత నిజము. 105

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని, సఖుఁ దోడఁబుట్టువు జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని నున్మత్తుని సుప్తుని, [1]సంగర భీతుని నస్త్రశస్త్రి
నిహతి నొప్పించుట విహితంబు గా దని, యార్యులు సెప్పుదు రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱఁగి దుష్కర్మంత్రంబున్నైఁ బగ, యడఁగింపఁ గడఁగిన నసురవృత్తిఁ

ఆ. చేట గాక కార్యసిద్ధి గా నేర్చునే, పెద్ద యెత్తికొనిన భీతి మగుడఁ
బడుట గష్టసరణి బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి సేయువాఁడ. 106

ఉ. అక్రమవృత్తి గీడు తెరువై ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్వ్యక్రమనింద కర్హుఁడె సవిస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణుతింపఁగ నేమియొ యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107

వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యి ట్లని నిశ్చయించె.

శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యాపద్ధ్వాంతభానుం మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయార్ద్రీభూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతివ్యాపారపారంగతుం
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109

ఆ. అఖిల దేవతామయాత్ముఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నఖిలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు దొలఁగఁద్రోతు.

వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 111

— అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట. —

సీ. స్థాణు నుగ్రుని శివు శర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు హరుఁ బరమేశ్వరుఁ, బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలఖట్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృతమౌళి నభవు

ఆ. నాశ్రయించి యతని కాత్మోపహార మర్పించువాఁడ గాక పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు నమ్మహేశ్వరేశ్వరుఁ డట్టిగతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112

వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113

క. ఏ నీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ బొగడునటులుగన్. 114

చ. అని హృదయంబునం బలుకు నమ్మహనీయచరిత్రుముందటం
గనకపువేది దోఁచె నది కద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం

1. గ. సంగరాభీతుని.

దనలము విస్ఫురత్స్ఫుటశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి
న్మనము దలిర్ప నిశ్చయమునం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుఁ బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహసూక
రాననసమానముఖులును దీవ్రదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేకప్రకారంబు
లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు హ్రస్వశరీరులు
నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానా
వర్ణంబులు గలుగువారును [1]బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును
మఱియు బహుభంగికంబు లైనవాళితలంబులం బొలుపొందువారును లోనుగా
వివిధవిశేషవికృతస్వరూపులగునసంఖ్యాతప్రమథులుచిత్రాంబరమాల్యాంగరాగం
బులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తూణకృపాణముసల
ముద్గరపరశుభిండివాలశూలప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులుమెఱయ మృదంగపణవ
డమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు
శోభిల్లఁ బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవ్వుచు గఱచుచుఁ దుళ్లుచు
గురువులువాఱుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు
భేరీధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ బెట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు
లెసంగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరంబులఁ బూర్ణంబు లగుకపాలంబులు
గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపాన
శమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగుతమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మ
యంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునైశ్వర్యంబు నొందియుఁదారు విస్మితులు
గానియట్టిమహానుభావుల ద్దేవునకు గౌరికిగజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికిం బట్టగు
భవ్యులు దివ్యజనస్తవ్యు లయ్యస్త్రిగురుతనూభవుతెం పెఱుంగుటకు సాత్త్వికవ్యా
పారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతని చిత్తంబునకు బెదరు
పుట్టించువా రై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు. 116

మ. [2]వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయం వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిఱునవ్వుం మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయం జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చే నంది చి
చ్చుఱకం జేరె నుదాత్తభంగి మహానీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై. 117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు,నంత లేకయునికి నతఁడు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల,ధనుర్వితానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం,ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు దలకొనుమదితోన్. 119

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

1. క. బంచశిరస్కులును. 2 క. వెఱపా వెంతయు,

క. తెఱఁ గట్టిడిరో నామది, సెఱుఁగ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం
కఱకంఠ వరము నాకుఁ బ్ర,గఱఁ బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయ చుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసకులజనిత మీ,యంగము శిఖియందు వేసి నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తిసు,సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధియగుచున్, వినుముఱికెను గురుసుతుండు వేదికపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వొక, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్ర,త్యక్ష మయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 125

అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షుఁడై ఖడ్గ మొసఁగుట.

వ. ఇ ట్లిదుర నిల్చినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో నున్న చందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణప్రియుం డి ట్లనియె. 126

క. ఇమ్మెయి నీ దగుసత్కా,ర్మమ్ము విశేషమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియ మందె నీకు వ,ర మ్మొసఁగఁగ వచ్చితిన్ ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలపోవ్రు గా మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
వితతసంభ్రముఁ డై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతనిమొగంబుమీఁద నొలయన్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
న్ధృతియును శౌచముం గలిగి నిశ్చలభక్తియొనర్చుఁ గృష్ణుఁడ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననురక్తుఁడ నేనును నమ్మురారికిన్. 131

క. అతనికి సన్మానము సే,యుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగఁ నీదుచిత్తంబు తెలియఁగలుంగ, వలసినేని ట్లనేకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేల చెప్పుమ. 133

వ. కృష్ణసన్మానంబును గృతంబయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేఁడు దెగు దురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్క మహనీయఖడ్గం బవ్విప్రునిచే

కిచ్చుచు నతం డెఱుంగకుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశించె నిట్లు రుద్రుం డొలసిన యగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై యతులప్రభ నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైన యస్త్రశస్త్రంబులును విదప వేదియం దిడిన యాయుధంబులు నమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబున నుండె నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబు లై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్మునిఁ గొలుచు చందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు నడవఁ దోడన కృపకృతవర్మలు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయుం మహో
న్నతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితనిక్రియం బలోద్ధతిసహిష్ణుత గల్గునె యొడ్ల కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 135

వ. మఱియును. 136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబుం భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబు పాల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూదుర్వారఘోరాకృతిన్. 137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చియు, ఖండితపౌరుషము వెలయఁగాఁ గలశజపు
త్త్రుం డది యంతయు మత్స్య,త్త్రుం డరిగెడు తెరువునం దరుగఁ జేసెఁ గదే. 138

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపు మనుటయు నతం డిట్లనియె.

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁ గృపుఁడును గృతవర్మయును దలిర్చు
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి,వలన నించుకయును నరవాయి లేదు. 140

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచు నవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతోషించి.

ఉ. మీరును దెంపు సొంపెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగా
గోరి కడంగి పైఁ బడుట కుం దగి[1] యుండదు వీడు మీబలో
దారతప్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 141

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తానుమున్న గతాగతజనంబుల వలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసి యవ్విడిదల తెఱంగులు నిట్టిట్టివి వారిసన్నివేశంబు లిచ్చటిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికి కతంబున నరసికొని పోవ నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై యున్నరథంబు డిగి రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున. 142

1. [illegible]

క. పూనితి నిష్ఠమెయిన్ నిను, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 144

వ. అనుచు నరిగి. 145

తే. అచటిజనములుపగలింటియాహవమున, శ్రమముఁ బొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁ జేసియు నమితనిద్ర, నొందియత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు.

వ. మందగతిం బ్రవేశించి. 147

చ. తెరయును మేలుకట్లుఁ దగు దీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగు పాన్పున నూఱడి నిద్ర వోవున
గ్గురువధకారిఁ గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1]దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁ డై. 148

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన
యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని
పెడమఱలఁ దిగిచి యబ్బలియుఁడు. 149

ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మో
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 150

వ. ఇవ్విధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 151

చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడు విహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసన్ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బశువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపు వేడుకన్. 152

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోఁప గోళ్ళ
గీఱియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ
యెఱుంగ వచ్చు తెఱంగునఁ బాంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 153

క. గురుపుత్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతుర కైనన్. 154

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 155

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ, ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గురు నే, నును దుర్విధమునన యిదె నిన్నుం దెగఁ జూతున్. 156

ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

---

1. ద. దెల్పెను ద్రోణి రణాభిరాముఁ డై.

భయము దోఁపఁ గడిఁది బలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి యొదిఁగి యుండ. 157

అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగు ధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి గంధకరిం దెగటార్చుసింహముం
బోలుచుఁ బేర్చి యాద్రుపదభూపసుతున్ సమయించె వేదనన్
సోలఁగ రోఁజఁగాఁ బలుమఱుం బొరలంబడి లాల గ్రక్కన
వ్యాలుమగండు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ గ్రౌర్యధుర్యుఁ డై. 158

క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లతికష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ గావించి మహా
వష్టంభోజ్జ్వలుఁడును సంహృష్టాత్ముఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు. 160

ఆ. చప్పరంబు వెడలి చనుదెంచి [1]యల్లనిసగవు నెఱయ సూతుమొగమునందు
జూడ్కి వోలయ రత్నసుందరం బగునిజస్యందనంబుపైకిఁ జనియె నధిప. 161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం బాహ్లాద నిశ్శేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుత్సాహంగన్ లసన్నేమిని
ష్ఠురనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరావలియిండ్లకందువ లెడం బాటించుచుం బోయినన్ 162

తే. పీనుఁగై యున్నపాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స
మగ్రశోకాంధకారనిమగ్నచిత్తవృత్తులై యేడ్చి రెలుఁగులు విన్నుముట్ట. 163

క. ఆ కలకలమున మేల్కని, యా కెలఁకులయిండ్లరాజు లది యే మనుచున్
వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 164

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్కమె ఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కరుఁ డుదగ్రుఁడై రథ, మెక్కి యరిగెడున్ దురాత్ము నెయిదుఁడు కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తలలెత్తిచూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరివారం
బుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి మూఁపులు
పెరుఁగ గొనయంబు సారించి. 166

మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని
ష్ఠురభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీశులం దద్బలో
త్కరముం గేలియపోలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేవయు భూతముల్ వొగడ నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 167

వ. తదనంతరంబ యుత్తమౌజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి
యరకొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ [2]బ్రవేశించి. 168

సీ. అలికిడి మేల్కనునతని ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బట్టినక్రియఁ దల పట్టి యీడ్చి

---

1. యల్లనిసగవు. 2. క. చొచ్చి.

తూతనిఁ జంపినయట్టులు పసుమర, నాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చెరువఁ జప్పరంబున శయ్య, నించుయుధామన్యుఁ జెఱఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ డనితలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక పెనుగడ బెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁబోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగ దయ్యె. 169

వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్త్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170

శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవ్రాతముఁ గ్రీడమైఁ దునిమె రక్షశ్శ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 171

వ. అట్టియెడ. 172

శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కనినవానిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహాల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిన్ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 173

వ. మఱియు నతండు. 174

అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై నుఱికి నఱకుట

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గునుగ్గై తొరఁగఁగఁ జులుకం ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్ఖండించున్ మాస్తికంబు ల్గలయఁగఁ జెదరం గాయముల్ వ్రేవుఁబ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయన్ జాల్వడన్ వ్రేయు నిమ్మె
ఖండాలశ్రేణి మాయింపుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175

ఉ. కొన్నిఁటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిఁటిమోరలు చెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిఁటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిఁటివీఁపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిఁటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
పన్నఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై. 176

వ. ఇబ్బంగిఁ బీనుంగుపెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్దాముం డగు నశ్వత్థామ చల్లడముదట్టిమొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్నగనపలోఁగిళ్ళకుం జని తొలుత దొరలందునుముచుఁబరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల ముట్టి విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని పన్ని మార్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత దెరలినచాడ్పున జముండు నలిరేఁగిన కరణిఁగనుపుగొట్టి కాలుకాలంబెనంగినపీనుంగులను గనకరత్నవలయంబులఁజెలువందుఁజేతులనుదునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడుచెలువునంజలనంబునొందు చరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదండఖండంబులను ఘోటకముఖలేశం

బులను రథావయవశకలంబులను మడువులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండ
లను బెనంగొను ప్రేవులను బెనుతిట్ట లగునెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టి
యద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నెల నెల వగునట్లుగాఁ
జేయుచుఁ జెలంగిచెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలల భూతవేతాళంబులకుఁ
బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాఱినను బీఱువోయినను దెరలినను గలంగినను
దొలంగినను దఱిమినను నఱిమినను గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివిపొలి
యించుచు బలువిడియునుబ్బును వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్ల
నం దొక్కటినైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కు డగుకోపంబుననాటోపంబు
దీపింపవాదరఁ జిక్కిన యెముకతునుకలు గోఱదాడల నైవడిగలిగిరుధిరానులేపనం
బున నాభీలం బగునసిపట్టిక ఘోరాకార మైనరాక్షసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ
దనకుం దోడు వచ్చిన తెఱంగున మెఱయ జేదిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁగల
పలుచోట్లఁగమలాకరంబుసొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయుఁ గేలివనంబుఁదఱిసిన
మత్తశుండాలంబుపోల్కియును గాంతారంబుదరికొనుదావపావకువిధంబునుదోఁప
విహరించుచు వలయుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు నెరవు
దొరకొనినయప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలిక మై బెరయఁ బెనంగి పగతురరక్తంబున సిక్తం
బైనశరీరంబు దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం
డని తలంపఁ బెంపారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజ
మందిరంబు సొర నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగినట్టియెడ.

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కని యమ్మహావీరుఁ, డొక్కఁడ మెలఁగుటయునునతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తద్బంధుసంతతి గీటడఁచి యోధదంతితురగ
చయముల నెల్లను సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణపరంపరావ
గతమున సన్నాహగాఢ మై యెక్క డెక్కడ యని కడఁగి శిఖండి ద్రుప
తే. దేయులును దానుఁ బన్నియుద్వృత్తశౌర్య
[1]మానతుంగ ప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ముంచుటయును. 178

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి. 179

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిగణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గు మృగేంద్రుచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం గలయం బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్. 180

1. అ. తుంగి ద్రుపదప్రభద్ర[illegible]తులు. 2. గ. గ[illegible]ం గినుకం.

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీ।సరభసకలనా।శ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారుం। గడిఁదియసుర నాఁ। గా నతికూ్రరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సైన్యా।స్త్రముల నతనియ।స్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెం డై। పడఁగఁ దునిమెఁ ద।ద్భాసమానాంగయష్టిన్. 181

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నకుము డగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182

మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగ।వ్యథితహృదయుఁ డై। యశ్వసాదిత్వవిరో
ద్ధతిఁ [2]బ్రాథస్ఫూర్తి సెల్వొం।దఁగ సబళముఁ ద।ద్గాత్రముం జొన్పఁ బూఁచె
న్శ్రుతసోముం డల్లఁ బట్టె। న్గురుసుతుఁ డదియుం। [2]స్రుక్కఁ జెన్నార నల్క
న్ధృతఖడ్గుం డై నఁ జేయు। న్శిరముఁ దురగము। న్వ్రీల్మిడిం ద్రుంచి వైచెన్.

వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రపథంబునకు గోచరుం డై నకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని.

మహాస్రగ్ధర. నినుఁ గూడం వీఁడె వచ్చెం। నృపుఁ డనుచు శతా।నీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వత్థామవక్షం।బునను రుధిరముం। బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున నీడంబోక బల్వో।టునఁ నిలఁబడ నా।టోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డా।తనిశిరమును ద।ద్గాత్రముం బాపి లీలన్. 185

వ. అట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186

మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోప।స్ఫురదరుణమరీ।చుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయం[3]బుం గెంపునం బొం।దినచెలువము సం।దీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టతనిం జంచద్గదం వ్రేయఁగ నుఱక తదా।స్యచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుం డై యక్కుమారుం। జమకడ కనిచెం। జండదోర్దర్ప మొప్పన్.

వ. ఇత్తెఱంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 188

మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశా।వితతి నినిచి దో।ర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం దన్నుంప వీఁకం। బలక జడియుచుం। బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతి హేలా।దళనరతమృగేం।ద్ర[4]స్ఫురన్మూర్తి దోఁపం
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠ।త్రుటనవిలసనా।రూఢి నవ్విప్రుఁ డొప్పెం. 189

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టిముట్టి. 190

చ. శరములఁ దోమరంబులను। జక్రములం వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖ।దారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ। ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁగా శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భృకు।టిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 191

---

1. గ. మూర్తిస్ఫూర్తి. 1. గ. నుగ్గుగాఁ జేసె. 3. క. గ. చ. బుగ్రంబునం బొంది. 4. క. క్రమముస్ఫూర్తి దోఁపం.

అశ్వత్థామ శిఖండి బోదిని జంపుట

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు,బరవసమున నప్పు డాద్రుపదనందను మే
నిరువడియ గాఁగ నేసెను, [1]శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిఖ మెఱయఁగన్.

వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు పోక పెనంగిన నతండు మాతంగయూధవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తనమీఁద హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చె నత్తెఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బాండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున లేకయునికి యెఱింగి నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడంగిన యది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబరధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగులేమ యొక్కతె తమవీటివారు నిద్రవోవుచుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై వ్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగంబునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చు చునికిఁ గలలు గాంతు రట్లగుటం జేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబునార్చుటయు నేర్పడ ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గా కేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యారాతి రాత్రియై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నీడంబోక రణక్రీడ సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుం డై. 193

మహాస్రగ్ధర. తలలన్ హస్తమ్ములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁ గప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
[2]న్మలఁగం బాఱుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్రా.

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాలారుతూఁపు
గములు పరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 195

క. [3]ఆ కలన నట్లు సేసి మహాకులజనతతులు గాఁగ నన్యస్థలులన్
భీకరరథగతుల నుదగ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 196

వ. ఇట్లు సెలఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు త్రెంచుకొని కలయం బాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగల్లై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

1. గ. శిరంబు మున్నుగ. 2. గ. వ్లలిఁ బాఱున్ లీల నవ్వు న్నలి. 3. గ. ఆకలన నట్లు.

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్ళు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు వగిలియుఁ జాఁపకట్టు వడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱుకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుపెంట్లగుచుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గజంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱయ మేల్కనినిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ బాఱలేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కదిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్ముం డిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వా రున్నఁ దన్నుఁ గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానిని జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యని యర్జును నగ్గింప నయ్యెందఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురు రాజపరిభవంబు లప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలుమసంగి యించుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగ మడుఁగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 197

సీ. ఆ యోధవరుబారి కగ్గంబు గాక దవ్వుల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్రువడఁ బాఱి కొందఱు, మానవాధీశులు సైనికులును
విడిదలవాకిట వెడలుచోఁ గృపకృతవర్మలఁ గని వఱువట్లు వట్టు
పెదవులు దడుపుచు సదయతఁ గావరే యనుచు మ్రొక్కఁగ నమ్మహాత్ములపుడు

తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రౌర్యు లగుట నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొదివి యనేకభల్లదారితులఁ జేసి రందఱఁ దరతరంబ. 198

క. ధరణినెఱి దప్ప నొఱగిన కరిహయనరచయము లొఱలఁగాఁ గరుణము భూ
వర యొలసె శిబిరమునఁ దన కరయఁగఁ జేరుగడ లేమి నది వృథయయ్యెన్.

వ. అట్టియెడ. 200

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వను లాకాశావకీర్ణత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్రలత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్చుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపైఁ నురవడిఁ గవియుం హుంకృతాళిలభంగిన్.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరిమితక్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి యైన వానిం బుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రాదుల కొసంగుచు నన్యోన్యకోటి బెరసినయెడం ద్రోద్రోపులాడి యవియుం గైకొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిల్లి నృత్యంబులు సేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యఱిమీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందువడియెనప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెం బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా సమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహాంధ్యంబుతోం గలసి యునికిం జేసి సాంద్రతరరక్తసిక్తంబు లైనబాహుఖడ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్ల నిశ్శబ్దం బైనయవ్విడిదల వెడలుచుండం దెలతెల వేగె నిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృతవర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో ని ట్లనియె. 202

—•• అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలం గూడికొనుట. ••—

సీ. సకలపాంచాలురు ‡ సమసిరి పాంచాలి, కొడుకు లందఱు జముఁ ‡ కడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభ ‡ ద్రాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా ‡ నేలఁ గలిసె
మాటలు పెక్కేల ‡ మానిసి గుఱ్ఱమే, నుం గనుపే రెల్లఁ ‡ ద్రుంగెఁ బాండు
భూవరనందను ‡ లేవురుఁ గృష్ణుఁడు, సాత్యకియును [1]నెందుఁ ‡ జనిరొ కాని
తే. తండ్రియును నేలినాతఁడుఁ ‡ దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీ ‡ యాశానువరము
గాంచిమీరలు పెనుఁబ్రాపుఁ ‡ గాఁగ పీఁడు, దఱియుటకు నెంత దగునంత ‡ పఱుఁపగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్న రాక్షసావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచరించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుంగక మున్న తలలు వంచుకొని తగు తెఱంగునఁ బొగడిన నతండు. 204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁ ‡ బట్టువడుట, తెగుటగలిగిననుఁ గొంత ‡ పొగడదగును
జలముమైరి త్తవాం డ్రను ‡ జంపు టరయ, మీరుగొనియాడునంతటి ‡ పౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యానీక ప్రభృతిసైన్యంబులను నొక్కరూపేనియుం ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాములలో నేలంగలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యన యతనిం గౌఁగిలించుకొని రనుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 206

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్త్రుఁడు మున్న యేలొకో యిటు తఱికిం
జొరక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేవయును జూప ‡ వేడుకవడియెన్.

1 క. నెందు [illegible] 2. గ. బోరయక [illegible]

వ. అనిన యమ్మహీపతి కతం డి ట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనుల బాహుబలంబున గోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుంది యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గు సేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 209

ఆ. గురునిచావు తెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజు సనుపును బడసి యుదగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 210

ఉ. ఈ వెసఁ బోవునప్డు బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్త్రు ల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన[1]చూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలి కైన నత్తెఱఁగునాక్రమలీలలు సెల్ల నేర్చు నే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచేత సంభావితుండై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మనమిఁక మనుజపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యంబున
మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండెనేని నిత్తెఱం గెఱింగింత మను
టయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురును భూవల్లభసల్లాప
కుతూహలంబున రయంబునం జనుదెంచి. 212

—.. అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు సుయోధనుం గనుంగొనుట. ..—

తే. రక్తసంసిక్తమైనధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింపజీవంబు వెడలనుంకింపఁ జేష్ట, లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగ నున్నయధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ వో వైచి బాష్పోద్గమము వొదువ క్రిందంబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నా భూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలం గముపయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తమున్ భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుదే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజతనయుం డి ట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 216

ఉ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కినను జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రౌ
ద్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గల్గెనట్టె యిం

1. చ. కూరత వాఁ డొనర్చెఁ గాక దే. 2. క. విక్రమమున్.

క మగల కట్టివారలకుఁ గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 217

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును దుర్దమలీల నెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీకు నై వగపు వుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 218

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
మారుతికిన్ జయం బొసఁగె మాలవిధాతృఁడు వానిగెల్పునో
లేరికి సమ్మతం బగునె యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 219

చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ గోల్తలయున్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 220

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గదం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ [1]డప్డు నం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221

క. కౌరవనాయక నీదుగ,దారణగౌరవము సకలధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల,సారయశోధనము నీకు సంపాదించెన్. 222

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెలిం గూహించి. 223

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టి మే
ల్కడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నొకకొండగ మన్చిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224

వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ జెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కిం పొనర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను,ననఘ నీతనూజుఁ డనుము తొలుత.

వ. అని నామాఱుగా నమస్కరించి కౌఁగిలించికొనుము మఱియు వలయుసల్లాపం

1. గ. డెప్పుడున్ ధర్మతనయుఁ డీగెలుపు.

బులు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసినకుశలప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది యట్లుండె నేయుంటి
తెఱం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబుసింపు కర్ణములకు నొసఁగెడు,మాట లాకర్ణింపు మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు సౌప్తికవేళఁ బ్ర,వేశించి నీచుఁ గిరీటిసుతుల
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బకుమర,ణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల వరుస గీటడఁగించి, ద్రౌపదీసుతుల నంగదఱను బొదివి
తే. మిడుకమిడుకంగఁజంపియప్పుడమియెల్లఁ,దునియ వెంటఁగరివాజిమనుజతతుల
నెల్ల నఱికితిఁ బాండవులేవురును ము, రారియును సాత్యకియును నాకబారిఁబడరు.
వ. అని చెప్పి. 230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది నేర్పడ ముందుగ గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెంపుఁ బోయెరొ నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదాయ్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గియు వారికి దక్కదయ్యె వా
రేమయి రేమి మాకెలస మెక్కెనెఱుంగుము మమ్ము ముమ్వురన్. 231

వ. అని కలిసికొని పలికి కృపకృతవర్మలవలనుం జూచి. 232

క. పిరిపెనుఁబ్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కాదరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరులఁ సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే. 233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనఃప్రియంబులైనాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుం డమ్మహీ
సురవరున కిట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండున్
దేవవ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా. 235

ఆ. కర్ణమనము పెద్దగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టిరయ్యా క్రమంబున నాకుఁ, బ్రియముసేయఁజాలిరే మహాత్మ.

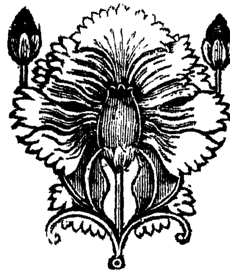
వ. అని యమ్మువ్వురమొగంబులు గలయంగనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరుసుఖుల
రై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలు మాని పొం
డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని వలగొని
వచ్చి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయగిరిశిఖరంబు
నకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీకెఱింగింప వచ్చితి నాహవప్రకారం
బంతయునీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి యొసంగిన
దివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లుసంజయుండు ధృతరా
ష్ట్రునకు నశ్వత్థామాది రథికత్రయవ్యాపార కథనపూర్వకంబుగా దుర్యోధను
లోకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను లెవ్వి
ధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 237

మహాస్రగ్ధర. పరమజ్ఞేయస్వభావా ♦ భవభయహరణప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రశూలా ♦ కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా ♦ కమలభవమనఃకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపా ♦ తులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా. 238

క. పరిణామగమ్య నిగమా, [1]పరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా. 239

మాలిని. [2]చరణయుగళకాంతిస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా ♦ ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా ♦ స్వప్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షా ♦ గాఢసర్వానుపేక్షా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 241

1. క. పరినిష్ఠా...భావన; చ. పరిపాకనుసంపదలసద్భావన.
2. గ. స్మరణకలితరూపా ♦ స్ఫారలీలానురూపా
వరసుఖమయభక్తా ♦ భక్తిశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా ♦ సుప్రసాదానశిక్షా
వరసుఖభికటాక్షా ♦ చారునిర్వాణదక్షా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శాశ్వతతత్త్వకరణక
లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా
నాశోత్పత్తిరహిత [1]శు
ద్ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయంబైనయా సమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న ధర్మతనయుపాలికిఁ బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడు నడిరేయి కృతవర్మ,యును గృపాచార్యుండుఁ దనకుఁదోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ము లై, యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదర,తనయాదిపాంచాలతతుల ముట్టి
యన్యాయవిధిని నిర్దయుం బైనవిక్రమ,లీలాతిశయమున నేలఁ గలసి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభ,ద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టుచంపె నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. ఏ డెల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడెన్ శీర్షవ్రజంబుల్ హరులగముల వేడ్కాడె నేనుంగులం దు
న్మాడెం గౌక్షేయహేలాభ్యసనలసితబాహార్గళాభీషణుం డై. 5

తే. అడవి దరమిడి నఱుకంగ నందుఁ గలవి
హంగమంబులు గలగొన నఱచుతెఱఁగు

---

1. క. శుద్ధాశనసంభూతమహిత

దోఁచె నాతఁడు యోధులఁ దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించునప్పు డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన వైరులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గరుణింపక యం
దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్. 7

వ. ఆ సమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడున్ హార్దిక్యుఁడున్ ద్రౌణియునిలిచిభయార్తిత్వద్యోధవ్రజంబున్
నృపులున్ వే నిర్గమింప న్వివిధశరముల న్మేదినిం గూల్చుచున్ ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబు రూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుర్యు లైనన్. 9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్విధిలోనుంబోలెఁ బీనుంగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం
గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబునొందెనాయుశ్శేషంబుకతంబునంగృత
వర్మచేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం బాండ
వాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁ డై సొలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్మ దేర.11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యన్నరపాలుం డిలుంగు రాల్పడని ట్లనియె.12

—:ధర్మరాజు తన పుత్త్రు లశ్వత్థామచే జచ్చుట విని విలపించుట:—

సీ. ఎట్టివారల కైన నెఱుఁగంగ నగునె కార్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్త్రపుత్త్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాఁడ నై, విజయంబు సేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేగుదెంచితి నటబంధుమిత్త్రపుత్త్రామాత్యయుతముగ నస్మదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత,ఘోరముగఁ దెగటార్చిరి కుత్సితంపు
విధము వాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ,రాజయమ యాఁడు నింక ధర్మరాజనంబు.13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల సంభద్ద్విషత్సాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములు గఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లన్
ద్రోణాచార్యాగ్ని వేఁడిం దొడరక మెఱసెన్ దోర్విలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ [1]నాఁచికోల్ దప్పదు తుది విధి యబ్బాలురం ద్రెళ్లవైచెన్. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై చటులరిపుమృగస్వైరవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణన్ శోభిల్లు రాధాసుతుఁ డనుపులి విస్ఫూర్జితంబున్ సహింపన్
వెరవున్ దర్పంబుఁ గల్గెన్ వికలరిపులచే వీటఁబోయెం గుమారో
త్కరమిం కేమందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాకయున్నె. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాది హేలా

1. క. వాఁచికోల్; గ. నాఁచికోల్.

స్ఫీతం బై క్రమ్ము దేరన్ బెదరక కలఁచెన్ భీష్మవారాశిఁ దుష్టా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారవ్రజం బక్కటా ని
ర్ఘాతంబ్రావ్యాప్తి నక్రూరతఁ బొలసి భుజాప్రౌఢి వమ్మయ్యెఁ జుమ్మీ. 16

ఆ. అధిక బలము గెల్చి యవనీపతులు గొంద, ఱతివిహీనరిపులయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధి వెడలి సన్నఁపుఁగ్రయ్య, మునిఁగి రూపడంగుజనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడు విషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు ఘాతితులు౦ దెగుట దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెళ్ళకయున్నె తేజనే
నిని బటుశోకవేగమున నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. మ న్నిట్టితెఱఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి యెఱుఁగ దకట నేఁ
డన్నెలఁత యలఁత వెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యెట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వేలంధి ద్రుపద విరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభద్రయు నుత్తరయును దోనరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కొడండ్రును దానును నంద యున్న యాద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జుననుమతి వడసి ద్వారవతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికిం జేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబులై నరథ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కనుమన దెసం గలుగు నంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబు భామలను దోడ్కొని యవ్విడిదలకుం జను దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్రకారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గలజనంబులు గొల్చి పోవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితక్రూరధారా
పరికృత్తావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులన్ బంధులం బుత్త్రులం దాఁ
గరుణం బుష్పాంగ నార్తిం గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుం డై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనులతను వులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయుచుఁ బలవించుచుండె కృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి తక్కటివారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు రోదనంబు దక్కి

తే. పుత్త్రులకు బాంధవులకును ‡ మిత్త్రతతికి
నగ్నికార్యంబు వొగులును ‡ నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁడై ‡ యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నె ‡ మ్మనము దలర. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబువినుటంజేసి.

క. అలఁత గదిరి నొ రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోడుతోడ ‡ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు ‡ దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం
గూరి యాక్రందనంబుసేయ నమ్మాద్రీపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు
డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతరణంబు
సేసి వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు. 26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వనజంబునుబోలె నశ్రు ‡ వారిపరీతా
ననము చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనవుచుఁ జరణములు తొట్రు ‡ వడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా
ద్రుపదనందన గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ
మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ
దైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు
చొప్పడుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁ ‡ గం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన య ‡ మేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్ర పట్టియును ‡ వమ్మయి పోయె ననూనభోగముల్
గలిగెనయేనియున్ మఱవఁ ‡ గా వశమే మన కా కుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్దామమరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తంబు ముత్తలపెట్టఁ
గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టి ‡ కొని నాసుతులం
గ్రూరతఁ దెగటార్చెను బా,పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ ‡ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱనిపెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని ‡ మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లే ద,య్యదయుని ముట్టుకొని నామ ‡ మడఁచుట దక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపక తక్కితేని ‡ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ,కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్ము ‡ కౌరవనాథా. 33

1. క. [illegible]

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కిట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె । నీసోదరులున్
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో,చితసుగతులు గనిరి వగలఁ । జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైననీ కుపశమించుట కర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పోదని చెప్పుటయ కాదు నాతలంపును నిట్లు వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ కెట్లెఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజంబైనశిరోమణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చినం జూచి జీవంబుతో నుండెదనని తలంచితి నని పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. క్షత్త్రధర్మ మాత్మఁ । గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ముఁ । డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి । చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి । కావు నన్ను. 37

వ. అని వెండియు. 38

ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట.

సీ. జతుగృహదాహావ।సరమునఁ జేసిన,సముదీర్ణతరపౌరు।షంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁడగుహిడిం।బాసురువచ్చిన,చోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివిన।యపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బల।వ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు కీ।చకుని యేఁచినయెడఁ, బూనినవిక్రమ।స్ఫూర్తితోడఁ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు।కొనియాడునట్లుగఁ,జనుము నీదుబలముఁ । జలము మెఱయ
కీటడంపు మనల । గెలిచితి నని గర్వ,మునఁ దనర్చుద్రోణ।తనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్త్రుదెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమానసూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్ఫీతరత్నో।త్కరపరివిసర।త్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ న।త్యాదరమున నకులుం । దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గం।డున సబలరయా।టోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సార।థ్యమునకు నమరెం ।దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండగదాదండాదిహేతిసంపన్నం బైనయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురుతనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు పట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్రసంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగునో యెఱుంగుదురే యని యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని కరుగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి తప్పి

దేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించె నట్టియెడ ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్త్రు ముట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున వివ్వచ్చునకు నొసంగె నశ్వత్థామ వివ్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనైపుణంబునకు నసహ్యంబు వడుఁ బడంపడి యెఱింగి పాండవులపై వీఁడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయు నని తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికియుం గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁడ స్త్రీవిషయసంభాషణ సమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనున స్త్రం జేసితేని నశుభం బొలయుఁ
విను మెన్నియాపదలు వచ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్త్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తంబునఁ బ్రవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామవిషాదంబునఁగుందియుండుఁగాని యగ్గురుని చెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండు గాఁ డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము [1](చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవరప్రసాద జనకకారణంబును గలిగియుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహస్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసిన బ్రహ్మశిరోనామకంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు భస్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱిఁ దాను మా పురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడి వినోదంబులం దగిలి యుండి యొక్క నాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుఁడు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కెంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆ దివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే నద్దురభిమాని నాయెడం బరమస్పర్ధ గలిగి యట్లడుగుట యెఱింగియు నొం

1. ఇచటనుండి [illegible] (ప్రాఁతప్రతులం గానిపింపదు.

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూపి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్ర
యోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవల
వదు మిత్రునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట
పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొ
మ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మూర్ఖుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం
బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలఁ దివియ శక్తుండు
గాక యుభయహస్తంబులను లావు సేసి తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు
డస్సి నిలిచి విషణ్ణుం డై యున్న నతని నాలోకించి యి ట్లంటి. 48

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ దుహినశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి. 49

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడియెత్తు రా కుండెడునట్టిదోర్వీ
ర్యంబున వెలసి వర్తిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు న న్నీచక్రం బింతకమున్న
బలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వ
కపిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యెక్కటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి
పాశుపతంబుఁ గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు
నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టియర్జునుండును దీని నడిగనే భరతవంశా
చార్యపుత్త్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ వి ట్లెఱుఁగక యడుగుదె దీని నెవ్వరి
తోడ రణంబుసేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డి ట్లనియె. 50

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసఁగంగ నిప్డు పు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యెలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగడం బెనుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 51

వ. ఈ చక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు
నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక
యని ద్రోణాచార్యపుత్త్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామ
రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకుఁ
గారణం బైనబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబున నవ్యాహతసంరంభుండును
(నసద్వ్యాపారారంభుండును) క్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు
బాధితుండు గాకుండవలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం జూచి
మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి, 52

—❀ ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట. ❀—

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధవరిష్ఠంబు నైన
మాన్యరథమ్మున సైన్యసుగ్రీవంబు,లను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్చించి యాభీలభుజగారికేతనం, బెత్తించి వే నొగ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూణీర,యుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు

ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె ననికి నమరి
యొప్పి రమ్మురారియును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నాశ్వినులునుబోలె. 53

వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు వఱప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యంద
నంబు గొండొకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వురు వారించి
రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూడ్కి యట
నిగిడించి. 54

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్యవతేయుఁ[1]డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్టు లుండ న
వ్వలనికిఁ బోక భక్తి నభివాదనముఁ మదిలోనఁ జేయుచున్. 55

వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 56

ఆ. మేన భసిత మలఁది మాననీయతపఃప్ర,యుక్తి నాదరించి యున్నద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, సేసి మహితశరము చేనమర్చి. 57

వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 58

తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయిన రేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి తెంతవేగిరమునఁ దపసివైతి.

వ. ఇట్టు లొదిఁగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు ర మ్మని కఠి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెనుకఁ
గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగునంతఃకరణంబుతో నగ్గు
రునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహోదురి
తంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్కయిషీ
కంబు పుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు మని
దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 60

1. క. గ. దుదారతారకాంబులనుమం.

స్రగ్ధర. ఆ దివ్యాస్త్రంబునం దుద్యత మయి ఘనఘోరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై పైఁ బ్రసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబు గా నా
పాదింపం బేర్చుమాడ్కిం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయుఁ డై యంబుజాక్షుండు వల్కెన్. 61

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొండస్త్రంబు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని నుడిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 62

క. అనవుడు నవ్వీరుఁడు స,య్యన నరదము డిగ్గి నియతుఁ డై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించిచాపము, గొని మంత్రముతోడ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

—.. ఆశ్వత్థామార్జునులబ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట. ..—

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండ వలయు నని ప్రార్థించి పదంపడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమస్కరించి యస్త్రమస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించుచుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వాలామాలాకరాళం బై యుప్పరం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామాస్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మఱక పెరిఁగిసముద్దామధామం బగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 64

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లె నుల్కాశతములు వడియెం జండభానుండు మాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం గురిసె నురవడిం ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీవలయముఁ దిరిగెం వజ్రనిర్ఘోష మెందుం
జెలఁగం జొచ్చెం జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్టమయ్యెన్. 65

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతండును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యట్లు జగద్భయంకరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుటకై నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప ని ట్లనిరి. 66

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్యు లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై న కల్మషులారా. 67

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రము లైయున్న సర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో ని ట్లనియె: 68

తే. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత మగుటఁ గోరి
సొలవ కిట్లుపయోగింప వలసెఁ గాని

యొండుదలఁపునఁ గా దది ¦ యుడుపవలయు
నేని నుడివెదఁ బరమము¦నీంద్రులార. 69

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్ర¦ఘనదహనమునం
దా నేర్చు నందఱును మీ,మానసములఁ దలఁపవలయు ¦ మానేమంబుల్. 70

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవి¦ద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్య¦హీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున ¦ సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁ¦బిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును ¦ దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సము¦దీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహా
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును ¦ రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు ¦ మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 72

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయంబగుటం జేసి యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గా కుండు హరించి రేని వారించినవారిన తలద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కౌరవశ్రేష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గవ్వడి యాదుర్నివారసాధనంబు వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మాహాత్మ్యం బూహించి రశ్వత్థామ నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం డగుచు మానసీయోపాయుం డగు సాత్యవతేయున కి ట్లనియె. 73

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు ల¦జ్జాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసం¦గ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రా¦ణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని న¦న్నాక్రమించె. 74

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ ¦ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జిత వి¦చారుఁడ నై యిటు లేసితిన్ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుత¦వర్గము[1]నంతటి నేర్చుఁ గాని యె
ప్పరుసున మాన దివ్విధము ¦ పాపమ యేనియు దాని కోర్చితిన్. 75

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీ తండ్రి యప్పాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీ యస్త్రంబొసంగె నీ యోధవరుండునీకు గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె నిఖిలాస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున సడిసన్నకవ్వడి వధింప నీకు వశం బగునే నీ యస్త్రం బితని యస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యనస్త్రం బుపశమించె నేని నద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేండ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

1. గ. సంతతి నేర్చుఁ

లను నిన్నును నిర్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాటనయిన దీని నుపసంహరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖివి గమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియిప్పార్థుండును బ్రీతుం డై చనవలయు భవదీయశిరోమణి యాతని కిమ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లందఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతియ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్రకారం బిట్లుసేయుట మే లనుటయు నుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు పరాశరనందనుని కిట్లనియె. 76

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాఁతె రత్నంబులు, కౌరవనాథు భండారమెల్లఁ
గైకొన్నవారు నాఁగభయంబుఁ దస్కర,భయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయవు బాధింప దాఁకలి, తృష నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి కేఁ జాలుదునె ముని,నాయక నీవచనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మద,స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందుఁగాత.

క. అన విని కృష్ణద్వైపా,యనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి కాసపడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పుగా నతఁడు మదిన్. 78

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గడించినవాఁడ నయితి నది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులన పేరుకొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాసపడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడగా నేని యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాదప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తనవలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్ము నుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁగాకున్న దది నాచేయుతెఱం గున్నయదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామ చేతోవృత్తి సాత్యవతేయుం డెఱిఁగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం డతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె. 79

—•• శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁజేయ నిశ్చయించుట. ••—

క. వనజాక్షుఁడు ద్రౌణికి ని,ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్త్రు లందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁదగున్.

క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవసం,తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల జన,తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొనువానిన్.

తే. అట్టి గర్భంబు నిలువు తక్కన్నిగర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ డగుచు ద్రోణి
తనయుఁ డి ట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 82

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికితి నే నల్లల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యంబులుగా గర్భంబు లొండు గలుగు లేకుండు నది యట్లుండె విరాటనందన యగు నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రంబున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 83

క. అనఘుఁ డభిమన్యుతేజం, బనూనమై మాత్స్యపుత్త్రియం దున్నది నీ
తునుముట గలిగిననుం ద, త్తనయున కేనాయు విచ్ఛేదను దీర్ఘముగన్. 84

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ, తనయుం డిట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి, న్ననువు నెఱింగెదము గాక నరసఖ దీనన్. 85

వ. అనిపలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాదరింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబుసేసిన నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో ని ట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైన పుత్త్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థునకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగునని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బనృతంబు గానేరదు భవత్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు నని చెప్పితన చిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశనంబు దుర్లభంబై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కుమారుండు గృపాచార్యువలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవత్సరంబులు వసుధఁ బాలింపంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభవించి నీవు సూచుచుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతపస్సత్యంబుల మహనీయప్రభావంబులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణద్వైపాయనుండు గురునందనున కి ట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబుల నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల యగుము నీవు. 87

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ పొమ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ వని ప్రతిశాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగుదురు గాక యని తనశిరోమణి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండవులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరితగతి నరుగుదెంచి. 88

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ గౌరవనాథా. 89

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లైరప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 90

భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపదికిచ్చుట.

క. పగతుపని సక్కనయ్యెన్, వగ మానుము రాజధర్మ వైశిష్ట్యము వెం
పుగ నాదరింపు నీతాల్మి గదా భూపాలునమ్మ లికముం బాచున్. 91

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు సంధికిఁ బోయెడునప్డు నీవు చె
ప్పినగరువంపురాజసపుఁ బెట్టిదపుం దగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనన్ నిలువుమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు పేర్చి పొరిఁ బుచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 92

క. వినుము ధృతరాష్ట్ర వంశం,బున మగవీఁచంబు నెల్లఁ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణునికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుఁడ నై. 93

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీఱి వ్రచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతొడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమౌళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 94

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ,పరిగ్రహముతోడ [1]లజ్జఁ బాయం జేసెన్. 95

వ. చూడామణి గోలుపోవుటం జేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియొ
ముఱికిఁ బొంది యున్న దింతియ యిటు వైరంబు [2]పేరు లేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వరి
కిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెఱపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనంబై
యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 96

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందు నాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయాతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునా పద్మరాగ,రత్నమణిచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 97

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 98

ఉ. నామన మార దీనిఁ గని నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవర యాతఁడు ద్రోణిగౌరవ
శ్రీ [3]మది భక్తిఁ బెంపఁగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 99

1. క. మణియుఁ. 2. క. శేష లేకుండ. 3. క. మతి.

వ. ఇవ్విధంబున. 100

తే. విలసితం బగునమ్మణి ♦ చెలువు మిగుల
మౌళియందె ధరించి యమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైలంబు వోలె. 101

వ. ఇత్తెఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృతి కాంతలును సహదేవ ప్రముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ బొడ గనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుదియైనవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్యబాధకం బైన యాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణుని ప్రతివిధానంబుగలుగుట నూఱడిల్లి యు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱిను త్తరకుందక్కఁ బాండవేయవంశవధూ జనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్త్రోత్తమం బవ్విరాటపుత్త్రియుదరం బున నున్నపిండంబు బాధితంబుసేయుట గనుంగొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణి తోసల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్యస్త్రఘాతవేదన లేకుండఁదనచిత్తవృత్తిన యుడిపెం గాన యవ్విశేషం బయ్యభిమన్యువల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది య ట్లుండెఁ బుత్త్రులదెస వగ దొఱఁగకున్న యాధర్మనందనుండు దేవకీనంద నున కి ట్లనియె. 102

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రము లైనద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని ♦ యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచెన ట్టె గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో. 103

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవిక్రాంతిసం
పద్యోగ ప్రథితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డొర్వ కున్కి యెటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 104

క. తక్కను గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి ♦ యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁదునిమెనట యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెన్. 105

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డి ట్లనియె. 106

—❖ ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట. ❖—

చ. హరుఁ బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయార్ద్రు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదక

గురుతనయుండు గాంచి యధికకుం డగుటం బగ దీర్చె నమ్మెయిన్. 107

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నఱ చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘుస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టి ద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకుల నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగఁ జాలుట యాగి సోద్యమే. 108

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం గలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 109

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 110

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి య,ప్పరమేశుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన, నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమి, పనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జిత, నిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె

తే. నావిరించియు నద్దేవదేవు రాక, బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యవ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి పరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుం డై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజియించు పెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువు గాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు దేవాసురమనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన. 112

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలి కతిరయంబునఁ బాఱి,భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పి,తములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకారంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యా భూతంబులకు వాని నాహారంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నా భూతంబులు ప్రీతంబు లై చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు నుండెఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిశ్చల చేసి తనుటయు నద్దేవుండు. 114

క. భూతంబుల సృజియించుట, కై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్థితుఁడ నై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 115

వ. భూతంబుల సృజియించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండె. 116

క. [2](ఆ సమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె బ్రహ్మాదులకుం
జేసి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 117

వ. అంతం) బెద్దకాలంబునకు. 118

క. సుర లొకమహాధ్వర మ్మా,చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యా,మరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతు లై. 119

వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమిం జేసి యయ్యోగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్ప రైరి దాని నెఱింగి

రుద్రుఁడు దేవతలు సేయు యజ్ఞముఁ జెఱుచుట

సీ. అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం, బయిన దైర్ఘ్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడు,నట్లుగా నొక్క శరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీప్రముఖంబు. లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్ధామకోపానల,జ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గెలియం దమర్చి కృత్తివాసుఁడు సుర,శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరాభీలహేలావి,కాసభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 121

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ వెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 122

చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు దక్కె యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగతప్రకార మ
య్యె నడరి యేసె నా క్రతువు నీశుఁడు దెందము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందమున వహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 123

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [3]బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన.

క. ఆ దేవుఁడు వా రందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాఁచి గుమురులు గొనఁగన్. 125

1. దక్కల. 2. వ్రాఁతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు. 3. x. బు ప్రశాంతం.

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల । నివ్విధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు చూల । పుచ్చ వార
లొక్కమొగి వింటి గొనయంబు । పెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది । యట్ల యయ్యె. 126

వ. ఆలోన. 127

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బను పలుకుతోడఁ । జరణానతులై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్ర।సన్నతఁ బొందెన్. 128

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 129

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జ । లాశయమున, వైచి బాలేందుధరుఁడు దే । వతల నాద
రమున వీక్షించె నమ్మహో । గ్రంపురోష, మనలరూపమై యిగిరించె । నజ్జలముల

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం బెప్పటి యట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 131

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ । గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము । సంతోషించెన్. 132

వ. అట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్రసన్నుం డైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం డయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తెఱంగు పరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది గా దది చిత్తంబున నిడం బని లేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం బోరఁ బరిమార్చ దొరఁకొనుటకును దర్పదుర్దము లై ధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైనదుశ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూరుభంజనంబునం బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద సంభావించుటకును గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందుమని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 133

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్హుతప్ర।జ్వలితహుతవహ।స్వైరనిర్ధూతజాడ్య
స్ఫాయచ్చేతఃప్రసా[1]ద।ప్రసృమరవిమల।ప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయా[2]వ్యాపారదూరా । [3]మఖతతివిహృతిని।ర్మాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజత్త్రిలోకా।శ్రితజనదురిత।క్షేపలీలావిలాసా. 134

క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాస।శోభాపహరా
కరుణాసక్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హ।చారుశిరస్కా. 135

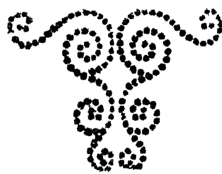
1. [illegible]. దాస్పదవిమలతర. 2. గ. వ్యాహార. 3. గ. మధురవిహృతి. జ. మధురవిధృతి.

మాలిని. అకలుషహృదయాభి ర్వ్యక్త సర్వోపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతి భావ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
[1]సుకృతమయవిలాసా సుస్థిరానందభాసా. 136

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 137

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతమునందలి సౌప్తిక పర్వము

సమాప్తము.

1. క. సుకృతమయవిలాసా సుస్థిరైశ్వర్యరూపా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాంగత్యవిధాయివి
కాసోల్లాసితకటాక్ష । కరుణామయమూ
ర్తీ సారబోధభరిత
వ్యాసాదిమనోనివాస । హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగ,తీవరుఁడు గుతూహలము మ।దిఁ మొలతేరం
గా వైశంపాయనవద,నావేశితదృగ్విలాసుఁ । డై యి ట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని
ధృతరాష్ట్రుం డెబ్భంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన
పరాక్రమంబు తెలుపు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రనివింటిఁ బదంపడికరినగ
రంబు దెసకరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లటయెవ్వలనికిం జని రేలమగిడి
రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కనయిరువురు నెక్కడ
వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంత
యుం బరిపాటిం దేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 3

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్త్రశ।తంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటన్ మహ।నీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్మ మోడ్పడు।భూరుహంబునుబోలె ని
[1]ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృత । రాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 5

ఆ. నీకు నితరులట్లు । శోకింపఁ దగునె యె,వ్వారిఁ దలంచి యింక । వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు।నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము । వసుమతీశ. 6

వ. పదు నెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్త్రపౌత్త్రసఖిసుహృ
త్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది కొలందిగా

---

1. గ. ర్భరములో విశలా.

వగచె దండలకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దనవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బాలికలనికి వేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజాధిప యా భూవల్లభుండు । ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపాదపంబుచందంబుఁ దోఁప । ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హా పుత్త్రవర్గ మిటు । లాఱడిఁబోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది । వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బరికింప నిం కే
నోపక భవం బెడలి । యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడిన । దినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబాఱుచునికి । యది బ్రదు కగునే.

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు । సనుదెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్పె భీష్ముండుఁ । గుంభజుండు
నట్లు హితార్థులై । యంతలంతలు మాటలాడిరి జామద । గ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధం । బున నొత్తి చెప్పి రాబుద్ధు లన్నియును దు । ర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లో । భమునఁ బాండునృపాలుపాలు తత్సుతులకుఁ । బంచి[1] యీని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి । నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహా । యులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల । కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు । నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, [2]శ్రీకి నెడపి పాడి యింత । సేయక పుత్త్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రతుకు టింకఁ । బొసఁగునె చెపుమా. 13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితంబైనసుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యేడు వయఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరి
పాకంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
ప్రాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహుశ్రుతులవలన వింటి శాంతి । చొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీయుతు లీవిధమునకు రోయ । కుండుదురె నృపా. 15

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్త్రశోకార్తుం డైన నమరమునిసత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

1. క. యీన. 2. గ. శ్రీకి నడపి పాడి; జ. శ్రీకి తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచొప్పున నయేనును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లును గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విననైతి నని నీవ చెప్పి దుమ్మలింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుండును శకునియు నకొ యేమి సెప్పం గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొఱుత నలుకుఁగాని కొడు కెన్నఁడును గార్యతంత్రమునకుఁ జొరఁడు గాని నీవు
మాన్పనొల్ల వతని మగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదఁబెట్టనంగొనంగ.

క. ఆర్యులు తఱితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు గా కప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య, నార్యులు దుదిఁదూర వగతు రాపదమైనన్. 18

ఆ. జున్ను డెప్పరంపుఁ జో లైనచఱి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ జూడ కాత్మ
దీపుఁ గోరి యుఱుకు తిండికాఁడునుబోలె, నయితి వగచు టింక ననుచితంబు.

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, నుగుడునె వగవంగ లోకమాన్యుం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ యెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా
పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రుఁడై యతిదైన్య మొందెడువానియ
ట్లైననీదువిలాప మన్యుల [1] కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకు నిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు
పార్థరోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ, వార లెల్ల నింక వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవి యొగ్గి ధైర్యంబు చిక్కఁ బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి మోల నేలం బడి పొరలెదు తెమ్మని పలికి విదురుం డిట్లనియె. 23

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట.

క. పెరుఁగుట స్రగ్గఁగ రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ బుట్టుట సావం
బెరయుట పాయఁ బదార్థో, త్కరముల నైజమది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైననుబిఱికివాండ్రను నైనఁ, జంపుచోఁ గడపఁడు జముఁడు నేర్పు
లావును మర్త్యునిచావు మాన్పఁగ లేవు, రణ మొనర్చినఁగాని రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యిం దెల్లవారును దెగు, వార కాకది గడవంగ వశము
గా దింత యుమ్మలికం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథులై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁ జాటిగా వండ్రు బుధులు.

వ. కావున వారికి వగవ బని లే దది యట్లుండె సంసారంబున మాతృసోదరదారపుత్త్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యెనం దెవ్వరికి వగచెద వని వెండియు

1. గ. కాటపట్టగు. 2. క. యెట్లలేని,

తే. యౌవనంబును రూపంబు ‡ జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగ పవివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు ‡ పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవకూర కునికి మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ ‡ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర ‡ కాన గీడుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతనుం డై
యంతఃపరీతాపము ‡ నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న,ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా,శయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు ‡ జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు గాఁగ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందుపడియెఁ బండితులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించు మానసదుఃఖంబులనేమి టం జేసి పొరయ కుండుదు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం డిట్లనియె. 31

క. ఈ లోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటియట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెంద ‡ నిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను ‡ నెరవ తనకు, నొందురూపులుదక్కఁ గలయునికి యరుదె
యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ ‡ బొరయ రధిప

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన, విధమున వస్త్రంబు ‡ విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువున నై యుండు, నొడలు దొఱంగి యొండొక్క యొడలు
గైకొంట నృప విను ‡ కడవకు సారెపై, నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు, వానియెత్తెడునెడ ‡ వ్రయ్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన ‡ నెడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావ ‡ మిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడు జనులచేఁ ‡ బొలిటయును
గలుగుగతి మేని కెట్లును ‡ గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమాత్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను, వార్ధకంబునం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిది కొలందియని యెఱుంగ రాదట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిననీతన యాదుల వలనివగలం బొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

1. క. జింతింప కార్యుండు విచింతనుం డై

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి దద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం
బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్గ
హనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డి ట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరుఁడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁ బొంది
కాలవశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మారుతగతి మెలర్చ.

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తు వడి యొకభంగిన్
వెడలఁగ గ్రహభూతము లప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్.

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే, కాలోలత శుచియు నశుచి యైనదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి యై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డైనతఱిన్ బలంబును వీఁకయుం దఱుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మ్రగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
షోద్ధతిన్ రుజ లుద్భవింపఁగ నొందురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యట్లుండె లోభక్రో
ధమదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబునకై యొండొరు
లం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రి ట్లెఱుంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తి
ల్లి [1]నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినిన తె
ఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱింగించుట.

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున, నవనీసురుం డొకఁ డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపుమృగములు శరభ, మృగపతిప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము
మతి గావహించుచు మార్గంబునందు, మల్లడిఁగొనుఁడు నున్మార్గయానమున
ధృతి మాలఁ జన నవి తిరిగ వెన్వెనుకఁ, దెక్కలికాఱుఁ దోఁతెంచి రాతనికి.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్రువడం బదముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చోటు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడుభావముతోన్. 45

---

1. క. విద్యానంద.

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయు. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు దోఁచె ఘోరాకార యగు నొక్కయువిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందుకొనం దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవితానంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు పరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురుషుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిందై వ్రేలుచుఁ గొమ్మ నున్నపనసపంటిచందంబున నుండె నట్లయ్యవస్థ నొందియు నకూపంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుదలలును బండ్రెండు కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ జేరం జను దేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధుసంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహంబుమూలంబు నఱకుచుండ. 47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్లప్రొద్దునుం
దొరఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ డెప్డుఁ దృప్తి వగల ప్రోక్ష మైన యట్టి దు
స్తరపుటునికి కొల్లఁబాటుఁ దన్కఁ డించు కేనియున్. 48

వ. ఇట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులయురులవలనను నయ్యుగ్రకామినీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబులసందడి నాకూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజంబుఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతనహేతుభావంబునను నాచంచలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 49

క. మనమునఁ గృప పుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీడైన యునికి కాతం డెమ్మైఁ
గనియెను విడుమర దానిన్, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లను నన్నరపాలున కాతఁడు మోక్షము నర్థి జగ
జ్జనులకుఁ బుట్టుట సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతు లై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబున కచ్చగు నీయితిహాసము బో
ధనమహనీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయతామహితా. 51

వ. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్కలికా నురులు
రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు
లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీఁగ జీవితాశ కూపంబు నుపాంతంబున
నున్నయవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచుసామజంబు సంవత్సరంబు తదీయ
శిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదంబులు పండ్రెండును మాసంబులు తగు
మూలంబు నఱకుసెలుక లహోరాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులుమధు
ధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాస
కు లగుదు రిట్టిసంసారచక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీని
పాశంబులు ద్రెంపం జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె. 52

క. హిత ముపదేశించితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతిఁ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కిట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయము లోలతమై విషయప్రచయంబను దుస్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము ముట్టి రుజన్ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రొవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁ జావొనరించుఁ గురుప్రవరా.

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యా,[1]పారము లొనరంగ గనపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యేర్పడ విను మ, త్తురగంబులపటురయంబుతో ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బో నీకుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిడి దుః,ఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపున్న పో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున విను మార్యజనుల్.

వ. ఆ పగ్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడుపుదురు
వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతినొంది పుత్త్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయించి
సుఖవిగమ్మనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడినట్టి
దయినఁ బుత్త్రపరలోకక్రియావిషయం బగుమాటకు శోకం బతిశయిల్ల మూర్ఛి
ల్లె నట్టిసమయంబునం గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంచేసిన

1 అ, పారంబును దనరు జమపపగ్గ. 2. గ. నను నఱుకు:

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేఱుటయు నతని కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ నిట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము । మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు । దైన్యముదెచ్చుం
గాన భవం బిది । గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ । దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ । దైన్య మారఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మనువహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత । ముట్టి చావుం
గానేర దయ్యెం గడు । గట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగ । టాఱెయుం దా
రానేర్చె నిమ్మేనికిఁ । గ్రమ్మఱంగన్. 64

కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట.

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూరకున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుఁగ । నేర్తు నీతికౌశలం
బావహిల్లు [1]నీదుమనమునందుఁ గాన యేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని । యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధిపార మొద్దు పుత్త్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు వెప్పుడును వింద । హీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ । పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక । మధ్రువ మన నరు, నొడలి బ్రదుకుఁ జావుఁ । గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు । వీతవివేకతఁ, బుత్త్రమరణమునకుఁ । బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే వైర, బంధంబు కౌరవపాండవులకు
నీపుత్త్రకుండ దీనికిఁ గారణం బిది, విధినిర్మితం బైన । విధము సువ్వె
కౌరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగాఁ, గలయది యై చెల్లెఁ । గాక క్షాత్త్ర
మైనదియే బంధు । లాజివిహారత, త్పరత నై సద్గతిఁ । బడసినారు

1, గ. నీమనంబునందు.

ఆ. వారి కేల యంత వగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైన విదురుఁ డిట్టు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి తగఁ జెప్ప నీకు జూదంబుసమయమునను దాని వినవ.

[1]దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరుల కైనన్
భూవర మాన్పఁగఁ బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము కాఱియ దల్గం
గా వలదే తుది గౌరవ మొప్పన్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యక్షంబున వింటి నది నీకు మేలు గోరి
చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్కనాఁడు దేవ
సభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నారదాదిముని
బృందంబులనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి
యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మద్భారము మాన్పుటకు నలిని బనిఁ బూనితి రే
క్కారణమునఁ దడసితి రొకొ, యేరూపునఁ దలఁగుదాన నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది
కి ట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగుపెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ దక్కు మబల. 75

వ. ఎ ట్లనిన. 76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీసు మెయిన్
సేనాసముదయములనుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్. 77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానం జేసి భవదీయ
భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బాచరింపుము పొమ్మని
పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యాం
శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు. 78

తే. ఒరులయున్నది సయిరింపనోపఁ డధిక,బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడు ప్రోడ గాఁడు, [2]గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగిన యనుచరు లతనిన్
సమ్మదమునఁ గలసినవృపు, లమ్మెయి వారలు వినాశ మగు టే లుడుగున్.

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ దా రెరియంగా

1. క. రుగ్మవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరుల కైనన్, భూవర మాన్పం బోలునె యెట్లుం గావున నీశోకంబు దొలంగం, గావలదే నీగౌరవ మొప్పన్. 2. క. కండగరువంబు.

విమలమతీ యిటు పేరికి నై శో
కమున దహింపఁగఁ గాదు మనంబున్
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సుమ్మీ. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డవమానం బాచరించు నను
శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు ని ట్లనియె. 82

క. పాండవులవలనికీ డొక్కండును లే దధిప నీదుకొడుకులు ధరణీ
మండల మంతయు మ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ బాపిరి వారిన్. 83

వ. దానంజేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బోలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున. 84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి హింసకున్
గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులంబుతోడిపొం
దునకు పడఁడె జగము మెచ్చఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిఁ గాన యాతఁ డధికయత్నంబు సేసెఁ దా నంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరఁ డయ్యె నియతిఁ దప్పింప నేరికి నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ గాలమికని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా [1]నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండ వై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దనర్పొందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుంద కున్నె. 88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గరుణాసమగ్ర మై యుండు భవ
న్నందనుఁ డజాతశత్రున, కుం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెఱుఁగవే. 89

మానినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనిపై
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్వేపురపెట్టుగ సంతతికల్మియు నీమది నిల్పుము పెం పొలయన్. 90

తే. దైవకృతము పాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్రశోకంబు విడు పాండుపుత్రు లధిప
తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ
బరఁగ నది కీర్తిధర్మసంపాది గాదె. 91

1. గ. నాడితి. జ. నొత్తితి.

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొకసే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కిట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపం,బునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ § బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ వలసె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్య § శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోక § మేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండు§పుత్త్రులదెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తిని దక్కఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పోలి
కలనికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు
నట్ల చేసిన. 95

ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బోలికలనికిం బోవుట.

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ § బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్వసు,ధారమణునికడకు జనవి § తానము వొగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖం బైన కురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదల § సేర్చు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చి § నట్టులుండ
విరిసినవేనలుల్ § వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱపి చూపఱదృష్టి § నీఱు సేయ
నందంద దొరఁగెడు § నశ్రుజలంబుల, పెంపున మోములు § ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁదొడవులు § లేమిఁ బాడఱియున్న, యంగంబులందు దై § న్యంబునెరయఁ

తే. బతులఁ నన్నలఁదమ్ముల § సుతులహితులఁ, బేరుకొని వాతులెండఁగఁ § బ్రేముడించి
పనవుపలుకులు వినువారి § వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజన § కోటివచ్చె. 98

క. చెలులైనఁజూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువ § ధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం,బులతో నంగములు వికృతిఁ § బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దేర్చునట్టి § యువిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ దెలుపలేక § యుండి రవశలై.

వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చటచ్చట. 101

తే. విపులహర్మ్యతలంబులు § వెడలునట్టి
వెలఁదిమొత్తముల్ వొల్చె బ § ల్వేటకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహా § ప్రతతి వెడలఁ

బాఱుసింగంపుఁబెంట్లకుఁ బాటి యగుచు. 102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టి కాంతలు జను లె
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరఁగ సుహృన్నికాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజన వ్రాతంబు వెతెంచి ధృతరాష్ట్రుసూరెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదురుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూరార్చుచుం దగువారల నుచితవాహనంబులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునం జనం దోడన యాతమ్ముండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బిన్నలు పెద్దలనక సకలపౌరలోకంబునకు శోకం బావహిల్లినం బెల్లైనరోదనప్రణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలనజ్వాలలం బొదువంబడు జంతువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిం గలవైశ్యశూద్రశిల్పికర్మారతక్షకక్షౌరకస్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివ్విధంబునం గోశమాత్రంబు చని రాసమయంబున. 104

సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృత, వర్మయు నెదురుగా వచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు, దూల బాష్పంబులు దొరఁగుచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు, లగుచు నాతని కిట్టు లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబల దర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు

తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథియై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము ముగ్గురమును దక్క నమ్మ, హీశుతోడన సైన్యంబు లెల్ల జనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చిన ప్రకారము

తే. తనుజశోకార్తయైనగాంధారిఁజూచి, యడలు తనదుచిత్తంబున నతిశయిల్ల
నలఁత దేర్పంగఁదలఁచి తానల్లఁజేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు

మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యపంక్తిఁగొని కాల్చి రెల్లఁబొగడన్
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటార్చి పెంపు మిగులన్
దివి కేఁగియందు మహనీయతేజ మెసఁగంగ హృద్య[1]బలభి
ద్భవసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అందొకండును రణావనిభీతిం, బొంద కేటులను బోటులడప్పిం
బొందినైనఁ బొలివోవఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. పోర నోడ కస్త్రపరిపూతముగ ధీరో
దారతఁ బిఱిందికిఁ బదం బిడక దృప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగువారగుట మేలు

1. క. బహుళ.

స్త్రీరమణకోటి కని ‡ వేదములు సెప్పన్. 110

క. దానాద్యుత్తమకర్మవిధానంబులఁ బడయుగతు లుఁదాత్తరణమునం
జా నేర్చువాని చనియెడు,మానితగతిఁ బోల వండ్రు మహనీయాత్ముల్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బది దాన ట్లుండెఁ బాండు
కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యెట్లనిన. 112

నర్కుటవృత్తము. వినుము మరుత్తనూభవుఁడు ‡ విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ ‡ జంపె గదాసమరం
బున నది యే మెఱింగి చని ‡ పోయిన రేయి గడుం
గనలున ముట్టి ముప్పురముఁ ‡ గార్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృ. సకలరథములును సకలగజములుఁ ‡ సర్వహయంబులతోఁ బెరయన్
శకలములుగ భటనికర మఖిలముం ‡ జావఁగ ద్రౌపదిపుత్త్రులలో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నయ్యుక్తి నారలమామలమ
స్తకములు కడమ వడక వడి బలిగా ‡ సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట
యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం
బున వార లా శిబిరంబున లేమిం జేసి యా భంగి పరాక్రమం బాచరింప నోపి
తిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన
యులు మా తెగువం దెగటాఱుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబు
లతో మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారల బారికిం దప్పి పోవలయుం బోయెద
మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింపకుండుమని పలికి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్త్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతులగు మాకుం గర్తవ్యం బై
యున్నయది మీ చేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ
దలంచి వగ పుడుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లా రాజునకును
నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరులెక్కి
భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట
నన్యోన్యామంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురికేతెంచెఁ గృత
వర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర
యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై
నచ్చి యతని ముట్టుకొని రా వృత్తాంతం బంతయు నీ విన్నయదియ తరువాతికథ
సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు ముప్పురుం దన్నువిడిచి చనిన
నాంబికేయుండు గ్రొత్తయైన నెవ్వఁగఁ బెల్లునఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం
బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ నయ్యాజాతశత్త్రుండు గురు

నందనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట
వోఁ ఘనజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యుండు పొలిశలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని
తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

—.. ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రుకడకుఁ బోవుట. ..—

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట ¦ వినినయడలు
మానసంబు దహింప నక్కమనుజవిభుఁడు
వొగులుచును వచ్చె ననుతలక్కపోఁతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జొ¦త్తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నఁదనముం, గదురఁగ హరిఁ జూచి రాజుఁ ¦ గానవలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ ¦ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు ¦ సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి ¦ దమ్ములు సూరెలం
జని ద్రౌపది ¦ సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁ¦జానలు సుట్టి రాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృతరా
ష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడివచ్చి యున్నయుయుత్సుఁడును నమ్మానవపతి
తోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు నని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యో
డకు నాంబికేయుండు సను దెంచె నతనిముందటివలనివనితాజనంబు లక్కొంతే
యాగ్రజుం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నెదుర్కొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీ¦ధరణీశ్వరునకు నెక్కడియది కృప యెందుఁ ¦ గలదు తలఁపఁ
దండ్రుల మామల ¦ దాతలఁ గొడుకులఁ, దోడఁబుట్టువులను ¦ ద్రుంచివైచెఁ
గూరత మెఱయంగ ¦ గురుజనంబులఁ గూల్చె, సఖుల సంబంధులఁ ¦ జంపె నదయుఁ
డని పల్కుదురు కొంద ¦ ఱప్పార్థుఁ జెగాం, గేయుని ద్రోణునిఁ ¦ గెడయఁ బొడువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చె ¦ తని పల్కుదురు గొంద
ఱకట సింధురాజు ¦ ననుజ మగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య ¦ మని పల్కుదురు గొంద
ఱతఁడు మోము వాంచి ¦ యరుగుచుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యుబ్బం దీఱద ద్రుపదతనయక్కపట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ బ్రుంగితి విభూతి ¦ యన [1]నీ కెద్దీ. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకుచుండం బలుకు వెలువరింపక

1. నిం కెద్దీ.

పుత్త్రశోకార్తుం డగునప్పాండురాజపుత్త్రుండుపుత్త్రశోకార్తింబొఁగులువిచిత్రవీర్య పుత్త్రుకడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభుపాదం బులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

మధ్యవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్పియ ♦ మొందఁ గ్రొత్తసం
ధిల్లన్ నెవ్వగ ♦ దీనవక్త్రుఁడై
యొల్లంబోవుచు ♦ నున్న నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట ♦ నాన్నృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబుసేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనంతరంబ భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరువేర నెఱిం గించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతి♦భీమమైన
యలుక యనువహిం యవ్వీరుఁ ♦ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప న♦ధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబి♦కేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్ము♦తలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజు నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీత♦సంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూఢ ప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి నుపరూపజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కటమై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి ♦ [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా, భూపతి వెసఁ గౌఁగిలించి ♦ పొలుపఱ విఱిచెన్.

లయవిభాతి. పెరుఁగఁగ నిజాంగములు ♦ సరభసపరిస్ఫురణ
మరుదుగ జనావలులు ♦ నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ ♦ గరయుగముతో లవియ
నురము సదియం బెలుచఁ ♦ దొరఁగఁగఁ బొరిన్ నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ ♦ బరవశత మానసము
పొరయుటకుఁ జొచ్చియును ♦ సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కిప్పు డను♦పరమపదవిన్ మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ ♦ బొరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహ నందనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

[1] క్రూరత.

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబుసేసిన
జఱునవ్వానం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁ । బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది । యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ । వెనుక కతనిఁ,దిగిచి యేను నీముందట । దీని నిడితి.

క. బలమున నీతో [1]దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమ । హితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్రళయాంతకుదం,ష్ట్రలు వీనిం దగిలి వశమె । చాకుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. మరుత్తనూజుం బొరిఁ । మాల్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురత్కోపని । బద్ధుఁ డైయి
ద్ధరాధిభుం డం చిది । తల్గనే సం
స్మరించి [2]యీకోపు న । మర్చికొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండ వై । ధర్మమెడలి, యనిలసుతుఁ దెగటార్చెద । ననితలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల । యగు విధాతృ,లీలఁ బరికింప నేరక । బేల వైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. వినుమొకని నేల భవదను,జునిపుత్త్రుల నెల్ల జంపఁ । జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి । తాఁ జెడిఁబాపన్. 139

స్రగ్విణీవృత్తము. ఏము నీపుత్త్రుచే । నెన్నియేఁ భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీ । వెంట భావించుచున్
సామసంపాదివై । సైపు మాతప్పులన్
ధీమహత్త్వంబు సం । ధిల్లు నీ కిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పి నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపందలంచి జలంబులు దెచ్చి యొఱంగించిన నజ్జనపతియప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కి ట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ । సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వర్తిల్లితి । వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాలోచనము సేసి, తెల్లధర్మంబులు । నెఱుఁగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁపక । నెవ్వగఁ బొందెదు, కనలెద వేను శం । తనుసుతుండు
గురుఁడునువిదురుండుఁ । గూర్కొనికూర్కొని,చెవులఁ బోయమె సవి । శేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కు । వరుస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ । బలుకఁ డెట్ల
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు । నెమ్మనమున నఁ
జేర్పఁ జాలవ యిం కేమి । సేయ వచ్చు, 142

క. భీమార్జునులరణసము,ద్దామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి । తగునే తొడరం

1. దొరయఁడ. 2. యీరూపు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నే మనఁ గల దింక నేల ‡ యాచందంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁ ‡ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపుపతికి వచ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టి‡చోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బొక‡నియతిం గార్యం
బాయత్తంబుగ ‡ ననుసంధింపం
జేయం జాలవు ‡ చెడు తెర్వుం బోఁ
బాయం ద్రోవవు ‡ బలిమిం బుత్త్రున్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్పునెపమున ‡ నుఱికి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభా‡భ్యంతరమున
కీడ్చి వలువ లొలుచుటయు ‡ నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ ద‡లంప నగునె. 146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కము య‡నింద్యగుణా
యీపురుషార్థహాని సుతు ‡ లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁ‡ద్రావి మహా
కోపుఁడ నైనఁ బాటిలెఁ ద‡గుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బుత్త్రులదెస నెవ్వగల నెల్ల ‡ దొఱఁగి యనుజపు
త్త్రుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ ‡ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగు శ్రీవత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపె నట్లు గాంచిన వణిక్కన్యాజాతు నెడఁ బొడమిన వాత్సల్యం
బున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్త్రప్రభృతు లగునయ్యేవుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరంబు
గాఁ జని వినయంబున వినతులైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజ
తనూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశత్రు
నుద్దేశించిన నత్తెఱంగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దన దివ్యబోధంబునం దేట
పడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండునునగు సత్య
వతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యె నఖిలజనంబు లభివందనంబు
సేయం గైకొనుచు నక్కోడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు మని

1. గెల్పువేపున.

పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

—— ధర్మజు శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట ——

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము, రాజసం బేల యీరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక పాటించి వినవమ్మ, చెప్పెదఁ గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికి
జనుచుండి తల్లి దీవన యిమ్ము జయముగా, నా కని పలికిన నాకుమారు
తోడ నీపేర్మికి నీడుగాఁ గొడుక య[1]క్కడ నుండు ధర్మ మక్కడకు జయము
ఆ. సేరు ననవె భూరిఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు లసూయ లేనిబుద్ధిఁ జూడు మెల్ల.

మేదినీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినవృత్త మూఁది యల్గక్
జనము నుతించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధిక్
నిను నతిశాంతచిత్త యని నిక్క మేనుఁ గందుక్
మనమున నిట్టినీ కగునె మత్సరంబు వత్సా. 152

వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులదెస రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యి ట్లనియె. 153

సీ. ఏ ననూయాగ్రస్తఁగాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యెట్లు లుమ్మలికఁ జేసి
కలఁగితిఁ గాక యిక్కౌరవవర్గంబు, గొంతి కొట్లు నాకును భరింప
వలదె దుర్యోధనుతులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల, మడరి పాండవులు గయ్యంబుపాడిఁ
తే. జంపి రందఱ నదిమది నొంపజాల, దచ్యుతుఁడు సూడఁ గురుపతి ననిలసుతుఁడు
దగునె గదవోర నాభికి దిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబు నొంపకున్నె.
క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లినను
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడు తెఱఁ గలుక తప్పునకు రాకున్నె. 155

వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబుననిట్లనియె.

—— భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమనంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట ——

సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబు కతన
నట్లు సేసితిఁ గృప యార సైరింపుము, నీదుపుత్త్రుఁడు లావు నేర్పుఁ గలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిగాని యోర్వంగ రా, దది యట్లు లుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే పరిభవం బతనిచే, ద్రౌపది యేకవస్త్రయు రజస్వ
ఆ. లయునుగాదె యపుడు దయమాలి కొలువున,కీడ్చి తేరఁ బంచి యేమియనియె
నతఁడు వినవె యూరు లప్పుణ్యకాంతకుఁ, జూపు టెఱుఁగవే విశుద్ధచరిత.

వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెసంగు మనస్సంతాపంబు దాల్మి దహించినఁ దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పేరో

1. యెక్కడఁ గలుగు ధర్మమక్కడకు. 2 నమ్మెన

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమక్షత్త్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు గాన పూనిక నెఱపితి విను నాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్త్రునాజ్ఞ మిగుల రామింజేసి యమ్మహాత్ము చేసిన సమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబులం బడి మగిడి వచ్చి యజ్జనపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచుటకుం దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మైయుండి యకట మనల
నోరులు దల లెత్తి చూడ నొండొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ సేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట పోల [2]దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచారుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె న ట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు రాజ్యంబు నేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచార వింతయు విచారింపు మనవుడు నద్దేవి యతని కి ట్లనియె. 160

క. ఆ చావు నావఁ దగు నన్నీచునకున్ వానివలన నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్దియుఁ దగవ నీకు నది యట్లుండెన్, 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక వచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలుక్రూరాత్ము లెచట నైన
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగిరే యీవు దక్క
నద్ధి వృకోదర వృకవిధ మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్త్రుండు సుబలరాజపుత్త్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దా
[3]గాసిగ నీడ్చి వ ల్వొలువఁ గాఁ గినుకం
జేసినపాపకై పెదవిఁ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావుం గడిమియుఁ జలమును గడఁకయు మెలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం దెగువయు నెఱపఁగఁ దెరలక వీఁకన్
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేఁపును గలితనమును బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా వలసెను రుధిరము వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

1. నీకేలఁ బెద్ద. 2. దొండు. 3. లై నిగ యీడ్చి వల్వ లొలుచనం.

తే. అన్యజనములశోణిత ǂ మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు ǂ ననుజరక్త
మాన నే నంతవెట్టినే ǂ యంతపాపకర్ముఁ డనె తల్లి యంతనిష్కరుణమతినె.

వ. అనుటయు. 169

తే. అంధులకు నూఁతకోలగాఁ ǂ నకట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వుర ǂ నదయవృత్తి
మ్రింగి తం డెవ్వఁడేనియు ǂ మీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁ ǂ డయ్యె నయ్య,

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె బ్రతిన ǂ దప్పనె విభవం
బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ ǂ నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందనుదెస మనసు నిగుడం బుత్త్రపౌత్త్రవధసంపీడితస్వాంత యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారా జెచట నున్నవాఁ డనిన నాభూపతి భయకంపితగాత్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా మెత్తనిమాటలనిదెవచ్చితి దేవీ యేనుబాండవాగ్రజుండ ననుచుం జేరం బోయి.

క. నీపుత్త్రులఁ జంపించిన, పాపాత్మునిఁ గ్రూరచిత్తుఁ ǂ బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభి ǂ పూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు ǂ పాటిల్లుటకై
పరుషతఁ గైకొన్నయుధిష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ ǂ జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ ǂ [1]జెల్లుఁ జుట్టుల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి ǂ సర్వభోగము లేటికిన్
నావుడున్ మఱుమాట లాడఁగ ǂ నాలుకాడక యుండి య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము ǂ దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్జనపతిపదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనువెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్త్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ సాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శనంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందువడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్నదెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం గలయం గనుంగొని. 176

పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట.

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుంగాలము వారలఁ జూడఁగ ǂ బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ [2]నొందుట నమ్మహితాత్ములఁ ǂ బట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రుల ǂ ధార లొల్కఁగ వగర్పుతో

1. చెలఁగ. 2. పొందుట

నద్దురవస్థ తెఱంగు గనుంగొని | యంతకంటెను నార్తులై. 177

వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178

తే. ఏడ్వ నందఱపై జేతు|లిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల | నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు | వివిధదారు,ణాస్త్రశస్త్రవ్రణ ప్రచ|యములు గాంచి.

క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు | వేఁగుచుఁ బౌగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమార|వరులార యనున్. 180

సీ. ఆ సమయంబున | నప్పాండుభూపాల,పత్నికి శోకాగ్ని | ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు | ద్రౌపది విన్నని,మోముపైఁ గన్నీరు | ముసుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్రు|పాటు వాటిల్లంగ, దైన్య మాకారంబు | దాల్చినట్టి
తెఱఁగున జనుదెంచి | దేవి సౌభద్రాదు, లైననీమనుమ లెం | దరిగి రెంత

తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ|రిప్పు డిచటి, కేల రారంచు నడుగుల|మ్రోల నేల
వ్రాలె వికలాంగియై తెంచి|నైన నెండ, దాఁక [1]వందినతీఁగచ్ఛం|దంబు దోఁప.

వ. ఇట్లు మేదినిం బడి రోదనంబు సేయునయ్యుగ్మలిమీఁద నొఱగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుం
దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది
యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి య
మ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182

మత్తకోకిల. పుత్త్రి యిట్లగుసమ్మ శోకముఁ | బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మెండొకకీడు పాటిలి | కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్త్రవర్గము చన్నచో నెద | భూరితాపముఁ బొందుడుం
బౌత్త్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ | బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183

క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీవూరార్ప వలదె | నానీ తెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁ | డై పఱుపంగన్.

ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగు ట | గ్లెఱిఁగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గో|విదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే | నడఁపన దురితం
బొదవెఁ [2]గలఁక నే | టొలయ కుడుగునే. 185

వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించిన తెఱం గెఱింగించిన నా భంగి నుపశమిత
క్రోధ యైన గాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయు

1. క్రందన. 2. నకట గలఁగ,

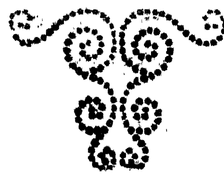
నసంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

శిఖరిణీవృత్తము. తపస్స్వాధ్యాయాది క్షపితమల చిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలా విరమణసుధా వృష్టిలలితా
జపాపుష్పశ్రీరచ్ఛవికిరణసంసంధితపురా
సపర్యానిర్వాహ[1]ప్రచురకలనస్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యవతేయాదిమహా,మత్యవగమ్య ప్రకారమధురవిలాసా
సత్యాత్మానంతత్వని,రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికాసా. 188

మాలిని. సదసదనభిషిక్తాసంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము. 190

1. స్తవనకలన.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మత్కీర్తి మదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్యా
గ్రామాకృతి[1]మత్సంప
త్త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు నగునయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తంబై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారహారప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం బగుటయు. 2

మణిగణనికరము. గొడుగులపఱియలు గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు సెదరి యునికిఁ బెం
దడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్. 3

క. నుఱు మైనకాల్బలంబులు, నఱవఱ లయి యున్నయట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగినరథ్యములగములు నుల్లమలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావనిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావధయదస్థలులుఁ బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్మెదడుపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయినశేవమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యెన్.

1. సుత్సవర్త్యామోదిత

జీవములఁ బాయరో కో నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలురాజులు మనోవికృతి సేయన్. 5

లయగ్రాహి. హారరుచులున్ హృదయహారితరమూర్ధ్ని లగు
వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే-
యూరబహులాంశుచయచారుతరరేఖు లగు
వారు నవవజ్రరుచిరోరుఘృణిమత్కో-
టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా
స్ఫారు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము సేయన్.

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగు నసమ్మితమహోగా
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా
మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి
కమ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్. 7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృప్తిన్
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో
ద్వృత్తపటుహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి [1]పేటాడి యంగదఁ గొని మెదళ్లు లగల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచనగుళికల నోలిచి మ్రింగుచును గుండె
కాయలాడట మొయిఁగ బళించుచును గ్రొవ్వు దెమలిచి నమలుచు నెముకయూట
చవి గొని యానుచుఁ జావకయున్నరూపులు సచ్చుటకుఁగాకఁ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాఱుచుఁ జెనకి తొడరి
కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

1. పేట్లాడి

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొని యొక్క దవసరంబున సాత్యవతేయుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృతరాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవకాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరులును పౌత్త్రులును మిత్త్రులును గుణపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చెయ్యేది మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారునుబడి పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు పీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును బలవించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పు*డా దుర్యోధనజనని జనార్దనుం బేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

—•• గాంధారి పాలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట ••—

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రకోడండ్రఁ గన్నారఁ, బీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్రలాపంబు లై నసల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు నన్నలఁ దమ్ములఁ, రూపించి వేర్వేఱ చూపుటయును
బోరి మొగంబులుసూచి పురపురఁ బొక్కుచుఁ, దల లల్లఁదూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడువారికన్నులకుఁ బండు, వగుచునున్నారు కాకులు మగలతనువు
లెక్కియున్నను చేష్టలు దక్కి కొంద, ఱదువఁ జేయాడ కున్నవా రంబుజాక్ష.

మానిని. కూలియుఁ గాంతి యొగుర్పఁగఁ దేజము గుందక వహ్నులు గ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడు చందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12

ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకాప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలను.

సీ. అర్జునభీష్మకృపాచార్యభీమక, ర్ణాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి, వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఁకుచుఁ, గాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు ముకుంద

1. గాలోచితోపచారంబుగా. 2. యెల్లెడ.

కంటెఁ బరుసనిధరణిభాగమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారలయుల్ల ముడుక. 14

క. చెవిని సొగియించువీణా,రవమును గానంబు వేణురావము నిత్యో
త్సవముగ విను రాజులకడ, శివారుతము చెలఁగు చునికి చిత్త మలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యకస్తూరికాది, [1]లేపనాలిప్తి నుండెడుభూపవర్యు
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వరాదయ్యెడుఁ గమలనాభ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు,పునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగు ప్ర
న్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి,య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి యచ్యుత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ,పాణాదులు విడువ కున్నభటు లారయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రధన,క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్కి చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్పుగనట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పనవుచుండ నునికి సేసె నలంతన్. 19

తే. కూరులైన పెట్టినట్టులు గొంద ఱుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువు లత్తలమునఁ,దఱచు పీనుఁగులలోఁ దడవువారు
శిరములు మేనులఁ జేర్చి భావించి ని,జాస్యముల్ వేసికొం చఱచువారు
తునియలుపెక్కైనఁ బనివడిగూర్చిరూ, పులుగనుంగొని మూర్ఛమునుఁగువారు

తే. నైనకౌరవపాంచాలమానినీజ,నముల నచ్యుత చూడుము నాథజనక
పుత్త్రసోదరశవములపొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థ లొందెద రక్కటకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱఁగ గ్రవ్యాదభక్షి
తంబు లై యున్కిఁ గొన్నిశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద ఱెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టఁడితన మెందునట్లుగా నేమొకొ తో
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ,చుట్టల నిటు సూడకుండఁ జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పలుకునపుడు దుర్యో,ధనునికళేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
[illegible]యులఁ బ్రేల్లె నటికిన, యనఁటిక్రియ మూర్ఛఁ జిత్త మవశం బైనన్.

1. లేపనాలిప్త మెం కెడు.

గాంధారి దుర్యోధనునికళేబరంబు చూచి పలవించుట.

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారకలం దోడ్కొని పోవ నప్పుత్త్రశవంబుకడకుం బోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నశ్రులు । వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర । నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె । తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతి వై యిటు । లూర కుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచి యున్నయుపేంద్రున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు । నెత్తి చనుచుండియును । నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతి యెసఁగం బలికి । ప్రేమ మొలయం బొగడి । పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయ । సిద్ధియుఁగ దీవన వి । శిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగు । నిద్ధజయ మాతలకు । నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంటేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు । చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి । మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యాడరె యిమ్మెయి నా దగు । బుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడు కంచుఁ బ్రి । యోక్తులు వల్కనఁ బెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పుడతనితోడ.

తే. ఆహవంబునయందు నీ । వోహటించి, పోవ నడి వచ్చు నడికంటెఁ । జావు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బరలోక । సౌఖ్య మనుభ, వింపు మమరత్వసంపద । వెలయుమంటి

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు । పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ నిట్లడలున, మునుఁగు టరయఁ గడుపుశోక । మున పెంపుసుమీ.

ఆ. అరివిమర్ది యితని । కైవగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ । బోయె ననుచు
నుండ నోపనేని । నుల్లంబు ధృతరాష్ట్రు, దిక్కులేమిఁదలఁచి । పొక్కకున్నె. 35

వ. అని వెండియు. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెం పూర్జితముగ మణివిర । చితమకుటములుం
దారుం జూడన్ సారవిభూతిన్ । ధరణిపు లనిమిష । ధవనిభు లగుచున్
భూరిప్రీతిన్ సూరెలఁ గొల్వన్ । భువనవినుత మగు । పొలుపు వెలయుము
న్నీ రాజుం డుగ్ర దారుణదైవం । బిటు వఱచునె తుది । నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలువమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ గంకపక్ష, పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె పద్మనాభ.

క. ఈ రాజు భీమసేను ను, దారోగ్రపరాక్రమమునఁ ధరణిఁ గూలెను దు
ర్వారమదవారణము కం, ఠీరవమువిహారమునఁ బడినగతిఁ బోలెన్. 39

క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యుఁ డేల విను నుచితోక్తుల్.

క. పదునొకండక్షౌహిణులు లే, [1]పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పునుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరి కలనం బడియెన్. 41

తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పు ధార్తరాష్ట్రు, లెల్లఁ బోలుపారఁగాఁ గంటె నిప్పుడవి వి
నాశమొందినఁ బాడఱి నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచునట్టి దయ్యె.

వ. అని దుర్యోధనవల్లభ[2] నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 43

ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ గోడలియడలునఁ, బెరిఁగి శోకవహ్ని దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు డగ్గల మెరియంగ, దొడఁగె దీని కేది తుది యుపేంద్ర. 44

సీ. చూడు మిమ్మద్దియ సుతుఁ జూచి వదన మ, ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశు నాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి పాణితలంబున, నందంద నెమ్మొగ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్త్రునిదెస కరిగినమనసు పే, రడలున మునుఁగంగ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ, దెలిసి వల్లభునురఃస్థలముగ్రమ్మ

తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూరకుండుచుఁ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది యక్కటకట. 45

వ. అని వెండియు. 46

సీ. ఈ సుమధ్యమ యిమ్మహీశ్వరుబాహుల, లంబున లలితోపలాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడునుల్లంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొనవశము గా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండుఁ బుడమినిట్లు
పడియుండఁ జూచెదు పాపజాతికి నిప్పు, డవియక నిగ్గడి వైనయినుప

తే. గుండియకుఁ జేటుపాటింకఁ బుండరీక, నయన యెన్నఁడు లేమి నిర్ణయముగాదె
యింతకోర్చెడునట్టివా రెన్నఁడేని, నుర్వి నెందేనిఁ గలుగుదురొక్కొ యొరులు.

క. జననియు భార్యయు నేమైన, నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచెనిట్లు తగునె యితనికిన్. 48

వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో ని ట్లనియె. 49

1. పాదవఁ బొదువ నొప్పునట్టి యుర్వీ. 2. యాగు భానుమతి.

భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకర[1] చరణత్వం
బేరి కయిన, గనుఁగొన్న విషాదంబెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట [2]తిరిఁ బెట్టన్. 49

తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ జరణతలము, [3]లొందుటకు నేవగించునయ్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల తేవ మెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదు నుడుకుపేర్మి.

క. బాలులుఁ దరుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములన్
వాలినవిరహానలముల, పాలై వందురెద రొక్కభంగిన యకటా. 51

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో, జ్జ్వలు లగు ధృతరాష్ట్రసుతులసతులకు నిట్లా
కులతమయి వనట వెల్లునఁ, దలరసలాసె దిక్కు మాలిదైవముచెయిదిన్. 52

క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లైనకురు
వ్రజగాత్రశకలములు వా, రిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్. 53

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [4]దొలుబా, మునఁ జేసినపాపకర్మమున, గాక సుయో
ధనుఁడు మొద లయినసూర్వర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁ దగునే.

గాంధారి దుశ్శాసనుని కళేబరంబు చూచి విలపించుట.

సీ. అచ్యుత వీఁడె మహాభీలభుజుఁ డగు, భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును, గలుగుక్రొన్నెత్తురు కాంతిఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి పడియున్నవాఁడు దు, శ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్రినీడిచి తెచ్చి పొలువతనమ్మునఁ, బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగ దూల, పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చియామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁపించుదానన యింత పుట్టె.

క ఆ సభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [5]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిఁగి కలఁగినమదితోన్. 56

వ. ఏను దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి. 57

తరువోజ. [6]హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి, కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబు పాలొ నేఁత మీఁదు, పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటెల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ విడువుము గార, వింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర. 58

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం, ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్యా
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁ గాఁ బొఁగ డొందన్. 59

క. అని యెన్నిభంగులను జెప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ బెడచెవులం బె

1. చరణం బై, యేరికయిన. 2. యుగిరించెన్. 3. నొవుటకు. 4. బ్రియులును మును నేసిన, 5. సంకటపడఁ బెద్ద. 6. అరయక సభలోన నత్తోయజాక్షి నమ్మెయి దయ మాలి యత్యంతఁ

ట్టై నుదగ్రుఁడు దగుకార్యము, గనునె వశం బగునె దైవ✽గతిఁ దప్పింపన్. 60

తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున ✽ నాటియుండ, నొవ్వుతోఁ దఱి వేచి నేఁ✽డివ్విధమునఁ
బఱిచె భీముండు నొప్పింపఁ✽బడిన త్రాఁచు, పాము పగసాటి తెగటార్చు✽భంగిఁ గృష్ణ.

క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మైఁ, దగ వగునే నెత్తు రెత్తి ✽ త్రావుట భీముం
డు గడుఁ ఘోరము సేసెను, మగల కతిక్షుద్రవృత్త✽మా పొగ డొందఁగన్.

తరల. కరములుం జరణంబులున్ [1]విరి ✽ గల్గి సాఁగి విశీర్ణమై
యురము నిర్భర వైకృతంబుగ ✽ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు నే
సరినఖంబుల వ్రవ్వఁబడ్డగ ✽ జంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి ✽ గాక యున్నె జనార్దనా. 63

సీ. వీఁడె వికర్ణుండు ✽ వాఁడిమెఱుంగు మే,ఘుంబులగములమ✽ధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి ✽ రాజిల్లుచున్నవాఁ, డతి సాంద్రహస్తికా ✽ యములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకిణ ✽ కఠిన మై యున్నయి, బ్బాలునిముంజేయి ✽ బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించి ✽ యును జంచుపుటమునఁ, జీరంగఁ జూచితే ✽ శౌరి యితని

తే. రమణి పోరిఁబోరిఁ గన్నీరు✽గ్రమ్మఁ జుట్టు, మెలఁగి కాకులగ్రద్దలఁ✽దోలఁగనడుచు
చున్నయది [2]పాసి యవివో వ✽కున్న నిట్లు, సూతు రేతల్లులెందును✽సుతులనకట.

క. మారుతనందనునుగ్రపు, నారాచము లొడల నాటి✽నం జచ్చియు న
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వల,చారుత్వముఁ బాయ కున్న✽చందముఁ గంటే. 65

క. అనిమొన నెవ్వారికిని మా,ర్కొన రానిఘనుండు దుర్ము✽ఖుఁడు భీమునిచే
వినిపాతితుఁ డై భూరజ,మున బ్రుంగుడువడ్డవాఁడు ✽ మురహర కంటే. 66

తే. నక్కతోఁ డెలుపీనియా✽ననముసగము, దిన్నయవియట్టులయ్యును ✽ నున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమినాఁటిచం✽దురునిఁ [3]బోలెఁ, జూడు భావించి దీపిత✽శూరవంశ. 67

మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేనని✽షూదితుం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తిమూర్తతఁ ✽ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర ✽ నల్లవాఁడె విశారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృ✽కంబుఁ బక్షులుఁ జించినన్. 68

సీ. అంగంబు కోమల ✽ మంతరంగంబు చా,తుర్యనిరూఢంబు ✽ శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వి✽వింశతి యాతండు, సొబగుండు మెలఁతలు ✽ సుట్టు నెపుడు
నప్సరోగణ మమ✽రాధిపుఁ గొలిచెడు,చాడ్పునఁ బాయక ✽ సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు ✽ రగరుకస్తూరికా,చందనాద్యనులేప✽శాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁ✽గదిసియుండఁ, దఱచు నెత్తుటఁ దోఁగిన✽తనువుఁ దాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణ✽నోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడుచేరువ ✽ నక్కటకట. 69

తే. కనకపుంఖశరావృత✽గాత్రుఁ డైన

1. విరి 2. గాని యవి వాయ ✽ వన్న యిట్లు. 3. బోలి, చూడు.

దుష్ప్రసహుఁడు చచ్చి యుండియుఁ దోయజాక్షి
వికచ నవ కర్ణికారసంవేష్టనంబు
గలుగు శైలంబు తెఱఁగునఁ బొలిచెఁ జూడు. 70

—: గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట. :—

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 71

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని పరుల మొనఁ జిత్తమున
సరకు గొన కుగ్రమగు బరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులని కరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము [1]నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడు గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం బరవఁ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మసి సరతనయుఁ డొప్పెన్. 72

ఆ. పాఁడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్దఁ డప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్రపుత్త్రుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింత యేల కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యుక్కుమారోత్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద సేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొనుసిగ్గు పెంపున వనట నిట్లయ్యెనిప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున నునిచి పాణి
తే. పల్లవంబున నాననమల్లనల్లఁ, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దోడుతోడఁ
బొడము [3]పెల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు, నలఁత పెనువెల్లిఁ దేలెడు నంబుజాక్షి.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు. 75

సీ. భద్రచారిత్ర సుభద్రను నిర్జర, ప్రతిమానులగుపాండురాజసుతులఁ
బాసి యెందరిగితి పార్థునిపట్టి న, చ్యుతునియల్లుని సమరోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ జాలి రెవ్వారు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల
యూడవె నాతోడ నస్త్రగురుండుఁ ద, త్తనయుండు గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ
తే. బాడిమానుసులండ్రు నిన్నాబలు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సిరో పెక్కండ్రు ప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియె క్రించుపనికిట్లు దెగినయప్పు, డుల్లములు వారలకు నెట్టులుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంచాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ దలఁకక నిన్నుం
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్. 77

క. తన లేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు, మన మెమ్మెయి నరియునొక్కొ మన్మథమూర్తీ.

---

1. ఖాన్పులను. 2. బడుపఁ. 3. పెల్లుగుకన్నీరు 4. జాల రెవ్వరు పెక్కు 5. చెరియుఁ; మఱియుఁ.

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని ♦ యంతయుం గొని తేజముల్
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుల్ విల♦సిల్లఁగా మనుచుండియుం
బురుషసింహులు పాండుభూవర♦పుత్త్రు లక్కట మోదముం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి ♦ పోయి పుష్కరలోచనా. 79

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దలిసి యుండఁ జంచ♦లింపక జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగెనొ, నామేను దొఱంగిపోదు ♦ నాథ యెఱుంగన్. 80

సీ. దేవలోకంబున ♦ నీవిప్పు డెవ్వతెఁ, దీపారుపలుకులఁ ♦ దేర్చి కురులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్న♦పోలె లోలాత్మఁగాఁ, జేయుచున్నాఁడవు ♦ చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చర♦తెఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాక♦యలతిబోఁడి
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని ♦ న్నొందఁ గాంచి
ఆ. యాఱునెలలు వోయె ♦ నంతియు యింతియ, కాని లేదె తొంటి♦మేనఁ జేసి
నట్టిమేలు మోహ♦నాకార యభిమన్యు,వీర నిర్వికార ♦ వినుతసార. 81

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ
జనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిని మేదినిఁ♦గూలి విరాటుఁడు పేరినె
త్తురుల మునింగినమేనును దానును ♦ ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని ♦ పొడ్మఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ ♦ బోవక మూఁగెడుఁ బత్నితతుల్. 83

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం,డుక కాంభోజుండునుం గ♦డుర్ బాలుఁడు వా
లికకై దువ్వు లాడిన నేల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యు♦లక్ష్మణుల క్రియన్. 84

సీ. పాండుపుత్త్రులభుజా♦బలమున కులుకక, యెవ్వీరుప్రాపున ♦ నెదురు నడచె
దుర్యోధనుఁడు గొంతి♦తొలుచూలి కెవ్వఁడు,హృదయశల్యంబయి ♦ నిదుర సెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మ♦దాంధసింధురము బ,లోద్ధతద్విరదమ♦హోగ్రవిక్ర
మమున నీటడఁగిన♦మాడ్కి నర్జునుబలుఁ, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁ♦బడియె వీని
ఆ. బాహువిలసనమునఁ ♦ బడినమహాయోధ,వరు లనేకు లితఁ డ♦వార్యరోష
దూషితుండు పరుష♦భాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన♦శౌర్యశాలి. 85

వ. విను మవ్వీరోత్తముండు. 86

క. పెఱుఁడం గురుధరణీపతిఁ నఱచేతం బ్రాణములు ఘ♦నాశాతిబలం
బుఱని తెగువ ముందటఁ బెన్గొఱలుట చిత్తమునఁ బెట్టి♦కొని విహరించెన్. 87

తే. ఇతనిచుట్టును గలకల ♦ మెసఁగ రోద,నంబు సేయుపత్నీనివ♦హంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి య♦గ్గలపుటడలు, మూర్తిమైన తెఱంగున ♦ నార్తిఁ దూలె
వ. ఈ రమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు.

తే. పరశురామునిశాపంబు | బాణశక్తి, గ్రాఁప బ్రాహ్మణశాపంబు | రథము సిక్కఁ-
వఱుప గాండీవధరుచేతి | మెఱుఁగుటమ్ము, మన్నిగొనియెనె యోకర్ణ | మగలరాజ.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థితయై యాలోకించి. 91
తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ | గడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశీ | యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణుమొ | గంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ | దనమొగంబు. 92
ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్ర పోవు | చాలుమృగముఁబోలెనై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్ణి | వీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగకున్నయట్టి | పొల్పునన్ వెలింగె వె
న్నీఁడితండు బలము లెన్ని | యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 93
తే. మేనఁ బ్రాణము వాసిన | మీఁద మొగము
మెఱసి యుండునె యెందు ని | త్తెఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచం | దురునిచంద
మమరెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధు | నాననంబు. 94

గాంధారి సైంధవునిశిరము చూచి వాపోవుట.

సీ. పల్కుఁదప్పమి నెఱ | పంగఁ దలంచి యు,త్సాహంబు వాటించి | సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును | దొరలు ననేకసై,న్యంబులు నంతంత | నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెడ | ద్రెవ్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ | డుఱక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁ | గొనిచన్ననాఁడ తాఁ, దెగినాఁడుగాఁడె కౌం | తేయులపుడు
తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ | దలఁచి యలుక, గ్రాచి మందల విడిచిరి | గాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కి | కతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్దియ | వలనికరుణ.
తే. హృదయమున వగ లేనియ | ట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల | వరునిశిరముఁ
గాన కీకూఁతు నిమ్మెయిఁ | గనుటకంటెఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబు | గలదె కృష్ణ.
వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనిన ప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధవునికి
బుద్ధి చెప్పిన తెఱంగు లవి వినుము. 97
సీ. విజయప్రతిజ్ఞకుఁ | ద్రిజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు సు | మ్మధిపుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబు | బిరుదునమ్మకుమంటి, గురుఁడుపార్థునకుమా | ర్కొనఁడయంటి
నరు డాయ నొకనికై | నను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు న | సాధ్య మంటి
ధర్మపుత్త్రుఁడు నిన్ను | దయఁగాచుఁ బొమ్మంటి, నామాటవినఁగదే | నాథ యంటి
ఆ. రాజతిలక రాజ | రాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివస | రాజతేజ
రాజరాజ యనుచు | రాజన్యు సైంధవ, రాజుఁ బనవుచుండె | నాజిలోన. 98
తే. తోడఁబుట్టువు విధవయై | తొలఁగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగఁ బోర్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ రంచుఁ బొందు
పుత్త్రికుల దూఱుచున్నది పోలఁతి వింటె. 99

ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని ధర్మపుత్త్రవాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు దండిమగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకు గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు బిరుదుదక్కుఁడుం గదే. 100

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ దగునొ తగదొ
పార్థు ప్రతినకు నొక్కండ పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రుమృతిహేతు వగుట లేదె. 101

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు కపోల మొకటి
పుడమి మోఁచినయది మోము పొలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయసశ్రేణి కృష్ణ. 102

క. ఇట్టవునె మాద్రి తోడం, బుట్టె ననక యితని ధర్మపుత్త్రునకు గడుం
బెట్టిదుఁడై చంపవలసెఁ, జుట్టుపుఁదన మేల రాజసుతులకుఁ గలుగున్. 103

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోర, బగఱచే నిట్లయ్యెన్. 104

వ. అమ్మహీవిభుండు. 105

భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు గోరంగ మైత్రిన్
ధురం దాల్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె భాషాస్త్రపంక్తిన్. 106

ఆ. అధికపంకపతితమై యున్నయాఁబోతుఁ, బోదివి యున్నమొదవు కదుపువోలె
నున్నవారు సూడుసమువిదలు దైన్య మాస్యముల నెలవుకొనఁగ శల్యుబలసి.

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభబాణపంక్తుల [1]వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తా తనిమీఁది నెయ్యము సొంపునన్ మురమర్దనా. 108

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన [2]నెలవు దప్పి తొలఁగియుఁ గంట్టె
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగం బాయ దీనృపుం గమలాక్షా. 109

1. వేఁడిఁ జేసి. 2. (నెలవు నెలవు దొంకియుఁ,

—.. గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి శోకించుట. ..—

సీ. బలశౌర్యములఁ దన✽పాటిగా నెందును, మానవుఁ నొరుఁ జూప ✽ లేనియట్టి
శంతనుపుత్త్రుఁడే ✽ శత్రులబాహుద,ర్పంబున రణభూమిఁ ✽ బడియెఁ దన్నుఁ
వాలాయమును గెల్వ✽వచ్చునే చంపికొ,ం డని పాండుసుతులపై ✽ నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పఁ✽గాక యెమ్మెయినైన, నతినిష్ఠ యెప్పుడు ✽ నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రి✽కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె✽బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పిచెప్ప ✽ నితరుండు పౌరుష,కలితసంభవుండు ✽ గలఁడె కృష్ణ. 110
క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగఁడఁ ✽ బడసెన్ మడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ప్పురుషుఁడు పురుషార్థసార✽భూషణుఁడు గదే. 111
క. దేవుఁడు గాకితఁడు నరుఁడు, నా వచ్చునె నిష్ఠపెంపు✽నం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేఁడుక నునిచినాఁడు ✽ గాదె తనువునన్. 112
ఆ. తీవ్రబాణజాల✽దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్య✽బహుళతమము
లీలఁ బదిదినములు ✽ నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ ✽ డస్తమించె. 113
క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ ✽ బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో, భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ ✽ బంకజనాభా. 114
తే. అర్జునుఁడు వెట్టె నీతని ✽ కంపపాన్పు,నకు దగంగ నిశాతబా✽ణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ ✽ యస్త్రజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె న✽వ్వీరవరుఁడు. 115
క. వీరశయనమున గంగకు,మారుఁడు కల్పక్షయమున ✽ మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరఁ బడియె,ప్పారెడుచందమున వెలిఁగె ✽ నంబురుహాక్షా. 116
క. దేవవ్రతుండు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనిన✽యట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు న్నా,కో విశ్రుతధర్మసంప్ర✽యోగవిధంబుల్. 117
సీ. పగవారిమొన లను✽పల్లెరులం గాల్చి[1], మడిసెఁ గుంభజుఁ డని✽యెదుదవాగ్ని
యెన్నియస్త్రము లింద్రుఁ✽డెఱుఁగు నన్నింటను, బరిణతుం డితండు ✽ భార్గవునకు
నెట్లట్ల సువిధేయ ✽ మిమ్మహాత్మునకు ధ,నుర్వేద మితనికి ✽ సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లి✽య్యలఘు తేజునిశిష్యుఁ, గాదె పార్థుఁడు గార్ము✽కమున మేటి
ఆ. యయ్యెఁ దక్కఁ గౌర✽వాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నిర్వి✽శాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మ✽హాస్త్రవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార ✽ లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా,లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్య✽లంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జే,ర వశం బగు నెట్లు సంగ✽రంబునఁ గృష్ణా. 119
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె ✽ కురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపు✽త్త్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లంతటి✽వాఁడుఁ బగఱుఁ నఱికివైచినఁ బడియున్న✽ తెఱఁగు కంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు ✽ సద్వినయా

1. బలాశనముఁ గాల్చి.

న్వితు లై ప్రణమిల్లెడు సిరిపద
ద్వితయంబు గడుం జెడం దిన్నవి సూ 121
చితె నక్కలు దైవముచెయ్వుఁ గటా.

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టి ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు దీనికి నే మను,వార మిది యసంభవంబు గాదె. 122

సీ. కృపుని తోఁబుట్టువు కృపి తనభర్త ద్రోణాచార్యుపాల దైన్యంబు నిప్పు
వేణియు మొగమున వెంట ముసుంగు వ్రేలంగ రాల్పడి యెలుంగుతోడ
బలవించి పలవించి బాహుశిష్యు లయ్యతి,రథవర్యులస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు సేయుచు సామగానసంయుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామ మతికరుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె మానితాగ్ని
సాద నమర్చి యవ్విశుద్ధాత్ము నొండొక,యగ్నివోలెఁ బెట్టి రందుఁ గృష్ణ.

క. కృపి మున్నగ శిష్యులు సోద,యపసవ్యముగాఁగ దిరిగి యరిగిరి శోకా
ర్తపుటొడళులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె నవని కటకటా. 124

ఆ. సోమదత్తసుతునిఁ జూఁడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ దునుమనొఱగి
యున్నవాఁడు గ్రద్దలోలిచి తినంగ నీ,సుకృతపరుని నిట్లు సూడవలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్త్రశోకాయత్తచిత్తుం డై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు స్మృతుం డైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యది యతనిని వల్లభునిఁ బొరింబొరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పవృక్షోపమానం బగు,కౌరవజాతిసంక్షయము చూడ
కున్నాఁడ నధికదానోజ్జ్వలు బహుమహా,ధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సంక్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకిపాపకర్మంబున, సంఛిన్న మైనమస్తకము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియెనిప్పుణ్యసంతతి,దిక్కు సూడ వేల యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోదండ్రయలమట, యరయ విట్లు దగునె యధిప నీకు.

క. వీరే వురొంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతిరుతులచందము దోఁపన్. 128

ఆ. ఆలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు,పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత్తమై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందుఁ జూడు.

క. అని పనవుచున్నయది య,వ్వవితను గొడండ్రఁ జూడ వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టి నీచకర్మం,బున కెట్టులు సొచ్చెనొకొ పురుషుఁడపోలెణ్. 130

కవిరాజవిరాజితము. వినుమది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుండగుపార్థుఁడుసే

1. యతనివల్లభులం.

సినతగ వైసను నయ్యో నతం డటు చే నఱకఁగ ముని యైనమహా
త్మునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింత నికృష్టపుఁగర్మము సొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కురువరునాండ్రురలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనవెడు, నెక్కుడువగ నూని యదె మహీధర కంటే. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి ములనూలిమఁణులు గదల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవిమర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన, యొత్తి ముదంబున నుల్ల [1]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్నని రయనువున గనయంబు, స్రుదులంగ మెలఁగిచొక్కొడవఁ జేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్యమెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడు వఱపంగఁ గొనియాడె, నలఁతి నీఱుసేయ వలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి నూడ సిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతని యేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ [3]డెట్టులగ్గించు నట్టివి, వ్రాచ్చుఁ డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న దిన్నాతిం దక్కటియెలనాఁగ లేలిన
దానిఁబోలెఁ బొదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 135

— గాంధారి శకుని శేబరంబు గాంచి యతనిచేఁత లుగ్గడించి శోకించుట. —

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులానుజునేటులఁ, బడియుండె శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురసంహార యితఁడు మాయాజాలములకు నాఁడోజ సకల
నూయలు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు, నొనరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిప్డు దనచెయ్ది ఫలియించె, నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు టెల్లఁ గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యె నీనృపుఁడ కాఁడె పాండునందనులతోడి వైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచుఁ, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ దెక్కలికాఁ డై
మృతి యొనరించెందానును, మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్త్రమిత్త్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వార లస్త్రప్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచి రీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరి కెత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొందికల్వెల్గులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకుఁ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయనిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటె సమి
ద్విచరణవిహరణమున నితఁ, డచలితధృతి యగుట యొఱుఁగనయ్యెఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్నయెలనాఁగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్పు

1. క. మాన్చు. 2 జ. సంతసంబు. 3. క. డెట్టు లగ్గించునట్టి విన్న.

వాయ కున్నవారు బలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకములఁ బోలుపు దోఁప. 140

ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి మగధనాథుఁ డగుజయ
త్సేనుచుట్టు నేడ్వ నధికదీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణమయతఁ బొంద మోహనం
బైనయట్టియేపు లెందు నంబుజాక్ష వింటమే. 141

సీ. కోసలనాథుంపు భాసురమూర్తి బృహద్బలుచుట్టుఁ బ్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబుతోడఁ జెమర్చు,కరముల నభిమన్యుకరవిముక్త
శరములఁబెఱుకుచుఁ బోరి మూర్ఛఁ బొరయుచు, నప్పటికప్పటికతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ నున్నవారు

ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ దనికనఁ బెద్దయు, నంది చూడ్కి దిగున వలనుకలిమి
దొఱఁగ కున్నయట్టితోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరియాననములు.

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణులై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబులభూషణంబులు హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలంకియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలఁ. 144

నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగతస్ఫురితాకృతి యై
శరబహుళార్చిరుద్ధమవిశాలతఁ బొల్చుధనుః
స్ఫురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభకోటిగతిం బడి ప్రా
దిరి గనుఁగొంటె యేపుర నుదీర్ణులఁ గేకయులఁ. 145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొందె యున్నబంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణుకడిమిఁ బడి కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా,తపత్ర మత్రంబు లెచటఁ దాఁకక జగి యా
రి పొలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాగ నుర్వి యనుదివిఁ. 147

తే. వల్లభులును గోడండ్రు నీవసుమతీశ్వ,రునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొనరఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు వెమ్మనంత,రంగములతోడ నరిగిరి గంగ దెసకు.148

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిపతి యుజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమర,క్షోణి పరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గడున్ 149

తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందుఁ
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలుతోఁకునఁ [1]గడు బెగ డొరఁ గూరు
నుల్లములతోడఁ బలవించు చున్నవారు. 150

1. గ. బలుబెగ డొర; చ. గడు. వగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబుఁ వేఁడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱంది శిశుపాలుని,సూనుం డీధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహవృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడుఁ వీనిఁ జూడఁగా మఱది సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోఁచు చున్నవారు శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీశు లధికబాహు,బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవారు గ్రవాయు,పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోఁప. 153

వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్త్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురు,రాజు [1]సమానుపరథికవరులుఁ
గలయంగ నెన్నెడుఁ గోలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెడుదు రయ్యమరు లైన
నట్టివీరులబారి కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గారైతి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముఁడును మ
హాద్భుత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నెఱి పోర నిర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ. 155

వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునూర్వురకు నొక్కత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొదలైనకొడుకుల నెల్లఁ, గోల్పోవు టిప్పుడు గోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాకయున్న, నట యప్పు నీచెప్పు నైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బలికిరి గంగ,పట్టియు విదురుండు పాటించి పెక్కు
వెరవుల నొత్తిన విన నైతి నావి,వేకులచూ పేల వృథ వోవ నేర్చు. 157

వ. అనిపలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు పెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్త్రశోకం బడరి యలఁతి గానియలఁతఁ బెట్ట నూరకుండి యక్కౌరవరాజపత్ని
పద్మనాభు దెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతుల కుమారులు, తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీవడ్డపడ వైతి తగు చాలు, మానసుల్ గలిగియు మాననీయ
వాక్యుండ వయ్యును శక్యసమస్తకా,ర్యుం డనఁ బేర్కొనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపన తిరిగితి,నిఖిలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నామ మడఁచి తెల్లభూములుఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల,దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

1. గ. స. మాళవ.

గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట.

సీ. పూని పాతివ్రత్యపుణ్యఫలంబున, సంపాదితం బైనసార[1]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద నుత్తమ, జ్ఞాతులఁ దమలోన సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన పొలియుదు గన్యోన్య, ఘాతుకు లై భవద్జ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముప్పదాఱగు నేఁ డైనయద్దినమున
తే. నరయ దిక్కెవ్వరును లేనియగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁ దెఱంగునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మావధూజనములు నేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ బసని పనవి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైనవిష్ణుఁడు చిఱున
వ్వొన నానన మొప్పఁగ న,వ్వనితకు ని ట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య, కలితదారుణశాపంబు గలుగు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితి దానిఁ జెపుము. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ ద,ప్పదు నాశము వారి సురలు పరిమార్పఁగ లే
రది కారణంబు గాఁగఁ బె,గడు రొండొరుచేత రణముఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనినపలుకులు విని పాండుతనయు లెదలు, వెఱపు పెంపునఁ గంపింప నిస్పాలించి
యాత్మజీవితములఁ దెస నాస లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవవంశవర్య. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుండు దద్దేవి నుద్దేశించి నేనమ్మహాప్రభుతు లైనసకలబంధుమిత్రు
లకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయు దుర్నయము లెఱుంగవే నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకును బాహ్లికునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁగొలఁది గాని
[2]దుర్మానమున నిట్లు దొడరి యిట్లయ్యె మీ,యపరాధమున వచ్చెనట్టికీడు
నకు నింత నొవ్వంగ నను బల్కఁదగునె య,మ్మలికంబు ధృతిఁబట్టి మాన్పుమింక
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సంగ్రామనిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాదె. 166
వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకొలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారి లెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా రుత్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లునిఱువది వేలును[3] మక్కడిమాఁక
యిరువదినాలుగువేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి
వీ రందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మదేహములు సమిద్ధ మైన

1. క. ఫలము. 2. క. దుర్మానియట్టులు. 3. క. ముప్పదంబులు.

యత్రప్రవహ్ని వేలిచిరి వా ǁ రమరలోక
మునకుఁ జని నిర్జరాంగనాǁజనవిలసితుఁ
డైనయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు ǁ లగుదు రధిప. 168

క. తఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱఁకులు దూఱినఁ జలించి ǁ నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొం,దఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁǁదగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నత్తెఱంగున, సమసినఁ గీడు తెరువు ǁ చన రుత్తమలో
కమునక పోదురు జనములు, ప్రముదితులై యంద్రు బుధులు ǁ పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి ǁ కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయఁగా వ,చ్చున కాదే యగ్నికార్యǁశోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల
యట్ల యట్లుం గాక వీర లిందఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తారజ్ఞాతవాసంబు నిర్వహించి
సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతులైనసమయంబున సంగతుం
డైయది మొదలుగాఁజెల్లెడుశాంతికపౌష్టికాదిశ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులునడు
పుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్యు నాలోకించి విదురుని సంజయుని యుయుత్సునిఁ
గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కననాథవంతులైనవారలకు విధ్యుక్తం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడుపడుటకై
సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతులైనకరిపురజనంబులోనం దగువారి నిరూ
పించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండక్షౌమవసనకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైల
ప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పించిన వా రయ్యవసరం
బునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశ
ల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతు ప్రముఖులకును దక్కను బే
రెఱుకపడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవ
ధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు పేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం
జొనిపి యనాథవంతులైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యులం బ్రోవులుగాఁ
బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు లమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుఃపఠన
రవంబులును సామగాననాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు
నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం
బావహిల్లె నివ్విధంబునం దగవు నడపించి. 172

—✿ కుంతి ధర్మజానకుఁ గర్ణుండు తనకొడుకగుట దెలుపుట. ✿—

సీ. భూవర కురువంశǁపుంగవుం డగుధర్మ,తనయుండు ధృతరాష్ట్రు ǁ వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యాఁడుǁమొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు ǁ బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన ǁ మాచరించి తిలోద,కప్రదానము సర్వǁకౌరవులకు

నయ్యాంబికేయుఁడు నక్కురుభార్యలు, ననుజులుఁ దాను నధికనిష్ఠఁ
ఆ. జేసి రతనికడకు నానామయంబుగ, సపలు నెమ్మనమున నపరి క్రమ్మ
కన్నునీరు మొగము గప్పంగ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె. 173

తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దనవిల్లు పెట్టనికోటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల నన్నిటిన్ మిము నేర్పుగం
దనిపి యంబరచారు లెల్లను దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దల ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174

క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాని నట్టుల కా న
మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మదీయాత్మజన్ముఁ డాతం డరయన్. 175

ఆ. మీకు నగ్రజుండు నాకు భాస్కరుదయ, లలితకవచకుండలములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గానఁ బోయంగవలయుఁ గి, లోదకంబు లమ్మహోన్నతునకు. 176

వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరుప్రసాదభావంబును జెప్పుటయు దుస్స
హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూఁడిన ట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రందు భీమాదులు నివ్వెఱ పడియుండ ధర్మనందనుండు దల్ల
డిల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177

సీ. అనిలజాగ్రజుల మార్కొన నేర్చె నెవ్వని,యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వైదేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వని,కడిమి సొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనసైన్యకోటి యెవ్వనిబాణవిధ్వంసం,పద కోడి యంతంత నొదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె నమరుల కెవ్వని,యసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ
తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వనిమహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ జిక్కుపఱిచె
నట్టికర్ణునిఁ గొంగున నగ్ని డాఁచి,నట్లు లెమ్మెయి డాఁచి తో యమ్మ చెపుమ.

క. అర్జునుఁ డొకరుఁడు దక్కను, పార్జితశౌర్యమున నమ్మహాబాహునివి
స్ఫూర్జితరథమున కెదురై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెండుఁ గలుగునె జననీ. 179

తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవిషాదకారి
యయ్యె మా కెల్ల నట్టిమహాబలైకగణ్యు బ్రుంగుడుపఱచుట కారణముగ.

తరువోజ. భానుపుత్త్రునిచావు బంధుల నెల్లఁ, బరమసంతాపంబుపాల్పడఁ జేసె
మానితబలుఁ డభిమన్యుండు పోర, మడిసినప్పుడు నిట్టిమఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదేయులనాశమునకు, నుడుక దివ్విధమున నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును దుర్గుంగు,చొప్పున కిమ్మెయిఁ జొరద దడల్ చాల.

ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న యెఱుఁగంగఁ
గన్నఁ గురుకులంబు గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాకుఁ గ గలుగ దడలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుందిలోదక ప్రదానంబుసేసెఁదదనంతరంబభీమార్జుననకుల సహదేవులుంజేసి రట్లు గర్ణుండుపాండవాగ్రజుండగుటయెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకం బుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యాజాతశత్రుం డా దినేశపుత్త్రునివలని సౌభ్రాత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధ పుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగాననుష్ఠించికృతకృత్యతానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్ణుం దమయన్నయనియెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశ్యుం డగునయ్యుధిష్ఠిరువర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె నని యడుగుటయు. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమాశ్వవిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత[1]విమలతాస్థేమనిర్లేపచిత్త
త్రాణ క్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణస్థాపణీయానుభావా. 184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమశుభకృద్విధేయా. 185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత[2]దూష్యద్భంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగ[3]త్సంస్కర్తృదానందశీలా. 186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహా
భారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును
సమాప్తము.

1. క. సువిమలాశేషనిర్లేపచిత్తా. 2. క. దృశ్యద్భంగి, 3. క. త్సంక్రాంతతానంద.

Printed at the Pattabhi Rama Press, Ellore.